

**39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ
(s.119-240)**

Murat YAZICI

**Yüksek Lisans Tezi
Tarih Anabilim Dalı
Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ**

**2013
Her Hakkı Saklıdır**

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

Murat YAZICI

**39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ
(s.119-240)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ**

ERZURUM – 2013

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

21/01/2013

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlanmış olduğum "39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (s.119-240) " adlı tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
 Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
 Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[21/01/2013]
Murat
Murat YAZICI

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ danışmanlığında, Murat YAZICI tarafından hazırlanan bu çalışma 09 / 01 / 2013 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından. Tarih Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ

İmza:

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Ersin GÜLSOY

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. İ. Etem ÇAKIR

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 09 / 01 / 2013

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET	III
ABSTRACT	IV
KISALTMALAR	V
ÖNSÖZ	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM**39. MÜHİMME DEFTERİNİN TUTULDUĞU DÖNEMİN SİYASİ OLAYLARI**

1.1. SULTAN III. MURAD (21 ARALIK 1574–16 OCAK 1595)	5
1.2. SULTAN III. MURAD DÖNEMİNİN BAZI SİYASİ OLAYLARI	6
1.2.1. İran Seferleri	6
1.2.2. Osmanlı-İngiliz Ticari Münasebetlerinin Başlaması	8
1.2.3. Osmanlı'nın Kuzey Afrika'daki Mücadelesi	9
1.2.4. Lehistan'da Karışıklıklar	9
1.2.5. Osmanlı-Özbek Hanlığı İlişkileri	10
1.2.6. Avusturya (Nemçe) ile Yeni Savaşlar	11
1.2.7. Erdel, Boğdan ve Eflak ile İlişkiler	11

İKİNCİ BÖLÜM**39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ**

2.1. DEFTERİN FİZİKİ DURUMU	13
2.2. DEFTERİN DİPLOMATİK VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ	14
2.3. DEFTERİN DİL ÖZELLİKLERİ	16
2.4. DEFTERDE TARİHLERİN YAZILIŞ BİÇİMİ	17

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**39 NUMARALI MÜHİMMEDEFTERİNİN MUHTEVASI**

3.1. SİYASİ MESELELER	18
3.2. HUKUKİ (ADLİ) MESELELER	19
3.3. EKONOMİK MESELELER	19
3.4. ASKERİ MESELELER	21
3.5. SOSYAL MESELELER	22
3.6. DİĞER HÜKÜMLER.....	22
3.7. HÜKÜMLERİN GÖNDERİLDİĞİ MAKAMLAR	23

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**DEFTERİN ÖZETİ VE TRANSKRİPSİYONU**

4.1. HÜKÜM ÖZETLERİ (s. 119-240)	24
4.2. 39. MÜHİMME DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU (s. 119-240.....	56
SONUÇ.....	179
DİZİN	180
KAYNAKÇA	189
METNİN TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ	191
ÖZGEÇMİŞ.....	201

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ
39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ (s. 119-240)
Murat YAZICI

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ

2013, Sayfa: 201

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ
Doç. Dr. Ersin GÜLSOY
Yrd. Doç. Dr. İ. Etem ÇAKIR

Divân-ı Hümâyûn Osmanlı Devleti merkez teşkilatının önemli bir kurumudur. Devletin siyasi, askeri, mali ve adli işleri burada görüşülürdü. Divânda alınan kararlar fermân, berat ve hükümlerin nakil kısımları mühimme defterlerine kaydedilirdi.

39 Nolu mühimme defteri H. 987-988, M. 1579-1580 yılına ait kayıtları ihtiva edip, III. Murad (1574-1595) dönemine ait bir defterdir. Dönemin siyasi, askeri, mali ve sosyal hayatı hakkında bilgiler içermektedir. Defter toplam 366 sayfadır. Bu tez çalışması 119-240. sayfaları arasını ihtiva etmektedir.

Anahtar kelimeler: Osmanlı, Divân-ı Hümâyûn, Mühimme, III. Murad.

ABSTRACT

MASTER THESIS

**THE TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF MUHIMME REGISTER
NO 39 (119-240)**

Murat YAZICI

Advisor: Asist. Prof. Dr. Ümit KILIÇ

2013, pages: 201

Jury: Asist. Prof. Dr. Ümit KILIÇ

Prof. Dr. Ersin GÜLSOY

Asis. Prof. Dr. İ. Etem ÇAKIR

Divan-i Humayun is an important institution of the central organization of the Ottoman Empire. Political, military, financial and judicial affairs of the state were discussed in here. Divan-i Humayun decisions, decree, patent and transfer portions of provisions were recorded in books of Muhimme.

No. 39 Muhimme book containing the records of the years H. 987–988, G. 1579–1580 belongs to Murad III (1574–1595) period. It contains informations about the political, military, financial, and social life in the period. The book is total 366 pages. The thesis contains 119–240 pages of the book.

Keywords: Ottoman, Divan-i Hümayun, Muhimme, Murad III.

KISALTMALAR

A.DVN.MHM.	: Mühimme Kalemi
Bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
H.	: Hicrî
Haz.	: Hazırlayan
İA	: İslam Ansiklopedisi
M.	: Miladî
M	: Muharrem
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
s.	: Sayfa
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TALİD	: Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi
TED	: İstanbul Üniversitesi Tarih Enstitüsü Dergisi
Yay.	: Yayınları
Z	: Zi'l-hicce

ÖNSÖZ

Tarih bilimi için birinci elden kaynaklar her zaman en çok tercih edilen ve değer verilen unsurlar olmuştur. Osmanlı Devleti ile ilgili arşivlerimizde milyonlarca belge bulunmaktadır. Bu belgeler de ait oldukları dönemi aydınlatması bakımından önemli olup birinci elden kaynaklardır. Bunların çevrilip tarihimize kazandırılması ve tarihimizin bir döneminin daha aydınlatılması oldukça önemli bir husustur. *Mühimme defterleri* de Osmanlı Devleti'nin merkez teşkilatında tutulan defterler arasında mühim bir kısmını oluşturmaktadır. Bu tez çalışmasının hazırlanıp günümüz Türkçesine çevrilmesi onur verici bir iş olarak görüldü ve bu düşünceyle yapıldı.

Tez çalışmamıza konu olan defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinde A.DVN.MHM.d.039 numara ile kayıtlı olan 39 nolu Mühimme Defterinin 119-240. sayfalarıdır. Defter, Hicri 987-988, Miladi 1579-1580 yılına ait kayıtları ihtiva etmektedir. III. Murad dönemine ait olan bu defter, devletin XVI. yy'ın ikinci yarısında içinde bulunduğu siyasi, sosyal, askeri, ekonomik ve hukuki durum hakkında ipuçları vermektedir.

Giriş bölümünde divân-ı hümayûn ve mühimme defterleri hakkında genel bir bilgi, birinci bölümde III. Murad ve dönemi, ikinci bölümde 39 numaralı mühimme defterinin fiziki durumu, diplomatik ve teknik özellikleri, dil özellikleri ve tarihlerin yazılış biçimleri hakkında bilgi bulunmaktadır. Üçüncü bölümde defterin muhtevası ve dördüncü bölümde defterin transkripsiyonu ve hükümlerin özetleri bulunmaktadır. Son kısımda da dizin, kaynakça, metnin tıpkıbasımı ve sonuç kısmı yer almaktadır.

Tez çalışmamda yardımlarından dolayı danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Ümit KILIÇ'a teşekkür ederim.

GİRİŞ

1. DÎVÂN-I HÜMÂYÛN VE MÜHİMME DEFTERLERİ

1.1. Divân-ı Hümâyûn

Divân-ı Hümâyûn, Osmanlı merkez teşkilâtı içerisindeki en önemli kuruluştur. Sıkı bir merkeziyetçilikle yönetilen Osmanlı Devleti'nde Divân-ı Hümâyûn, merkezdeki en önemli işleri gören makam sahiplerinden oluşur ve padişah adına karar verirdi.¹ Divân toplantılarına Fatih dönemine kadar padişah, daha sonraki dönemde ise sadrazam başkanlık ederdi.

Dîvân Orhan Bey zamanından itibaren Fâtih'in ilk devirlerine kadar her gün toplanırdı. XVI. yüzyıldan itibaren ise Dîvân toplantıları haftada dört güne inmiş, bunun iki günü de arz günü olarak kabul edilmiştir. Dîvân toplantıları XVII. yüzyıl ortalarında haftada ikiye, XVIII. yüzyıl başlarında III. Ahmed zamanında bire indirilmiş, hatta daha sonra bir ara kaldırılmış ise de görülen lüzum üzerine yeniden tertib edilerek önce haftada bir Salı günleri, bir müddet sonra da altı haftada bir toplanması kararlaştırılmıştır. Bunun yerine devlet işlerinin çoğu veziriazam dîvânlarına bırakılmıştır. Hükümdar nerede bulunursa dîvân orada kurulurdu. Fâtih'e kadar dîvâna hükümdarlar başkanlık etmiştir. Bundan sonra veziriâzamlar Dîvâna başkanlık yapmış ve mühr-i hümâyûn da kendisine verilmiştir.² Asıl üye olan Veziriâzam, Kubbealtı Vezirleri, Rumeli ve Anadolu Kazaskerleri, Nişancı, Rumeli ve Anadolu Defterdârları yerlerinde otururlar, yardımcıları olan reisülküttâb, tezkireciler, kapıcılar kethüdâsı ve çavuşbaşı oturmayıp, ayakta bekleyerek hizmet ederlerdi. Toplantı gündemini reisülküttâb hazırlar, ilk önce siyasî ve idarî konular görüşülürdü. Yüksek mahkeme gibi çalışan divânda padişahın onayına sunulması gerekmeyen işler hakkında hemen karar verilir ve hazırlanan karar müsveddeleri temize çekilmek üzere nişancıya teslim edilirdi. Nişancı da padişah tuğrası çekili fermânı hazırlar veya hazırlatırdı. Böylece idarî, siyasî veya adlî bir konuda padişah adına karar verilmiş olurdu.³

Osmanlı Dîvânı, bugünkü anlamda Bakanlar Kurulu, Danıştay, Yargıtay, Anayasa Mahkemesi gibi devlet kurumlarının görevlerini yerine getiren önemli bir kurumdur. Burada alınan kararlar, Osmanlı hukuk sistemi gereğince kanun sayılmıştır. Ancak

¹ Ahmet Mumcu, "Dîvân-ı Hümâyûn", *DİA*, İstanbul 1994, IX, 430.

² Yusuf Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Yay., Ankara 1996, s.8-9.

³ Mumcu, "Dîvân-ı Hümâyûn", s.431.

alınan kararların veya verilen buyurulunun kanun hükmüne girebilmesi için gerekli şartları taşıyıp taşımadığına bakılır, gerektiğinden şeyhülislâma sorulurdu ve bunun için fetva alınırdı. Bu şekliyle kanun yapıcı olarak Osmanlı Devleti'nin en önemli yürütme organı niteliğini taşımaktaydı.⁴

Osmanlı Devleti'nin diğer müesseselerinde olduğu gibi, Divân-ı Hümâyûn da zamanla gelişip değişime uğramıştır. Devlet işlerinin düzenli bir şekilde yürütülmesi, yapılan işlemlerin ilgili kişiler tarafından ele alınması ve değerlendirilmesi için çeşitli kalemler oluşturulmuştur. Bunları sayacak olursak; Beylikçi Kalemî (mühimme defterleri kayıtları bu kalem tarafından tutulurdu), Tahvil Kalemî, Ruûs Kalemî, Âmedi Kalemî, Teşrifatçılık, Vak'anüvislik, Divân-ı Hümâyûn Hocaları, Divân-ı Hümâyûn Tercümanları ve Hazine-i Evrak gibi bölümlere ayrılmıştır.⁵

Divânda görüşülen idari, örfî işleri vezir-i azam, arazi işlerini nişancı, şer'î ve hukukî işleri kazaskerler ve mali işleri de defterdârlar görürlerdi.⁶ Divânda alınan kararlar ve görülen işler *Mühimme*, *Ahkâm*, *Tahvil*, *Ruûs*, *Nâme* ve *Ahidnâme* gibi defterlere kaydedilmekte olup padişahın veziriâzamdaki mühriyle mühürlenerek "*Defterhâne*" de muhafaza edilirdi.⁷

1.2. Mühimme Defterleri

Divân-ı Hümâyûn'da alınan kararlar padişah onayından sonra yürürlüğe girerdi. Alınan bu kararların yazıldığı defterlere mühimme defterleri denilirdi.⁸ Bu defterlerin incelenmesi neticesinde merkez ve taşra teşkilatındaki idari ve askeri ilişkilerin yapısı, iş bölümleri, bürokratik işleyişin hukukî prosedürü, atama ve görevden almaya dair mekanizmanın yapısı ve devletin gayr-i müslim cemaatlerle olan ilişkisini öğrenebilmekteyiz.⁹

Divânda zabıt tutmak usulü olmayıp müzakere edilen işin neticesi yani karar sureti Divân kâtipleri tarafından kaleme alınırdı. Bu karar suretini sonra reisülküttab gözden geçirip tashih eder ve daha sonra icap eden mahalle yazılır ve en son olarak yazılan hüküm veya fermânın tuğrasını nişancı çekerdi. Divân-ı Hümâyûn'da muhtelif

⁴ Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s.9.

⁵ İsmet Miroğlu, "Mühimme Defterleri", *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, I, İstanbul 1993, s.12.

⁶ İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Ankara 1988, s.2.

⁷ Halaçoğlu, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, s.10.

⁸ M. Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1993, II, 605.

⁹ *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 1992, s.82.

işler hakkında bir hayli defter tutulmaktaydı. Bunların en mühimleri mühimme, ahkâm, tahvil, rûs, nâme, ahidnâme gibi defterler olup bunlardan başka işine göre bir çok defter daha vardı.¹⁰ Osmanlı Devleti'nin gerek dâhilî, gerek haricî birinci ve ikinci derecede önem taşıyan meselelerine ait verilen kararlar ve bunlara dair yazılan fermânların (emir) kayıt olunduğu defterlere mühimme defterleri adı verilmiştir.¹¹

Mühimme defterlerine kaydedilen fermân ve berâtların hazırlanış aşamasında bir usûl takip edilirdi. Divân-ı Hümâyûn'a gelen evrâk herhangi bir kayıt işlemine tâbi tutulmadan doğrudan muameleye konulup işlemleri genellikle ya gelen evrâkın üzerinde yapılmakta veya telhisi çıkarılmış olduğu halde telhisi üzerinde icra edilmekteydi. Divân-ı Hümâyûn'a gelen resmi arzlar ve şahsi arzuhaller Divân'da görüşüldükten sonra, konu hakkında alınan karar divân katipleri tarafından fermân şeklinde tanzim edilirdi. Fermân, berât, hüküm veya emir şeklinde isimlendirilen bütün belgeler padişah adına tanzim edilir ve belgelere padişahın tuğrası çekilirdi. Padişah kendisine arz edilen belgeler hakkındaki görüşünü sözlü veya yazılı olarak arzda bulunan makam veya kişiye bildirirdi. Hüküm bizzat padişah tarafından ısdâr edilmez, padişahın hüküm verme yetkisi tanıdığı veziriazam, kazasker ve defterdâr nezaretinde tanzim edilirdi.¹²

Gelişme döneminde Divân-ı Hümâyûn'a bağlı olan kalemler devletin merkez bürokrasisinin en üst kademesini oluştururdu. Devletin önemli işleri Divân-ı Hümâyûn'da karara bağlandığından bu kararların gerek hazırlık gerekse uygulama safhalarında Divân'a bağlı kalemlerde hazırlandığı görülür. Mühimme denilen, müzakere ve kararların tesvîd, tebyîz ve tâli işler hariç emir ve hüküm sûretlerini yazan kalem, Divân-ı Hümâyûn kalemi bir diğer adı ile "Beylikçi Kalemi"dir. Divân-ı Hümâyûn bürokrasisinin tüm işlerinin yapıldığı Beylikçi Kalemi'nin umûr-ı âleme müteallik belgeleri düzenlediği anlaşılmaktadır. Divân-ı Hümâyûn'da karara bağlanan işlerin hüküm sûretleri genellikle burada hazırlanırdı. Beylikçi'nin veya reisülküttâb'ın kontrolünden geçtikten sonra son hallerini alırlardı. Hazırlanan hükümler, Nişancı'ya gönderilir ve onun kontrolünden geçtikten sonra tuğrası çekilerek deftere kaydedilirdi.¹³

Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde "Mühimme Defterleri" adıyla kayıtlı defter serisi, buranın ilk tasnif edilen belgeleri olma özelliğini taşımaktadır. H. 961–1323 /

¹⁰ Uzunçarşılı, s.79.

¹¹ Tefik Temelkuran, "Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi", *TED*, 6, İstanbul 1975, s.155.

¹² Halil Sahillioğlu, "Ahkâm Defteri", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1988, I, 551.

¹³ Halil İnalçık, "*Reisülküttâb*", *İA*, IX, 674.

M.1553–1905 tarihleri arasında tutulan Mühimme Defterleri bulunmaktadır. Bu başlık altında tasnife açık defter sayısı son yıllarda bulunanlarla birlikte tutulmuş 267 adet Mühimme Defteri bulunmaktadır.¹⁴

¹⁴ Feridun Emecen, “Osmanlı Divânının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-u Muhimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, *TALİD*, III/V, İstanbul 2005, s.108.

BİRİNCİ BÖLÜM

39. MÜHİMME DEFTERİNİN TUTULDUĞU DÖNEMİN SİYASİ OLAYLARI

1.1. SULTAN III. MURAD (21 ARALIK 1574–16 OCAK 1595)

II. Selim öldüğü zaman elli yedi yaşında olup en büyük oğlu Murad, Manisa'da Sancakbeyi bulunuyordu.¹⁵ Arkasında altı oğul ve üç kız bırakmıştı. Oğulları Murad, Mehmed, Süleyman, Mustafa, Cihangir ve Abdullah; kızları da Esmâ Sultan, Gevher Sultan ve Şah Sultan'dı.¹⁶

III. Murad, II. Selim ile Nurbanu Sultan'ın oğludur. II. Selim Saruhan Sancakbeyi olarak Manisa'da bulunduğu sırada Bozdağ yaylağında 4 Temmuz 1546'da doğdu.¹⁷ Küçük yaşta Aydın Sancakbeyliğine ta'yin edildi. Babası ile birlikte 1558'de Karaman'a gitti. Akşehir Sancakbeyliği yaptı. III. Murad, babası II. Selim'in Kütahya Sancakbeyliğine getirilmesi üzerine 1562'de Manisa Sancakbeyliğine ta'yin edildi. Tahta geçinceye kadar burada Sancakbeyliğinde bulundu.

III. Murad'ın annesi Nurbanu tarafından, oğlunun Harem'ine sokulmuş¹⁸ olan Safiye Sultan (III. Mehmed'in annesi) ile evlenmiştir. Şehzadeliğinde idari işlere pek karışmamıştır. Manisa'da bulunan Muradiye Camii'nin inşasını da yine O başlatmıştı.¹⁹

Sultan II. Selim'in ölümü üzerine Vezir-i âzam Sokullu Mehmed Paşa ve annesi Nurbanu Sultan tarafından kendisine haber gönderildi ve büyük oğul sıfatıyla tahta davet edildi.²⁰ 21 Aralık 1574/7 Ramazan 982 tarihinde yirmi sekiz yaşında olan Sultan Murad, Manisa'dan Mudanya'ya erişti. Oradan Nişancı Feridun Beyin bir kadırgasıyla İstanbul'a geldi. Verdiği ilk emir beş kardeşinin idamı hakkında olmuştur.²¹ Babasının cenaze namazına katılan Sultan III. Murad hemen ardından askere cülûs bahşişi dağıttı. İlk icraat olarak Kâbe'nin duvarının tamirini emretti. İlk Cuma namazını büyük bir

¹⁵ İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, TTK. Yay., Ankara 1995, III, 42.

¹⁶ Alphonse de Lamartine, *Cihan Hakimiyeti (Osmanlı Tarihi 2)*, (Çev. Dr. Reşat Uzmen), Bilge Yay., İstanbul 2005, s.273.

¹⁷ Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, II, Haz: Bekir Sıtkı Baykal, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1992, s.1; Mücteba İlgürel, "Zirveden Dönüş II. Selim'den III. Mehmed'e", *Genel Türk Tarihi*, VI, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s.52; Bekir Kütükoğlu, "Murad III", *İslam Ansiklopedisi*, VIII, MEB Yay., İstanbul 1979, s.615; Bekir Kütükoğlu, "Murad III", *DİA*, XXXI, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 2006, s.172.

¹⁸ Alphonse de Lamartine, s.275.

¹⁹ *Peçevi Tarihi*, II,1; Kütükoğlu, "Murad III", *İA*, s.615; Kütükoğlu, "Murad III", *DİA*, s.172.

²⁰ *Tarih-i Selânikî*, II, Haz. Mehmet İpşirli, TTK Yay., Ankara 1999, s.98–100; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/1, TTK Yay. Ankara 1998, s.42.

²¹ Joseph Von Hammer, *Osmanlı Tarihi II*, (Çev. Mehmet ATA), MEB. Yay., İstanbul 2005, s.145.

merasimle Ayasofya’da kıldı. 5 Ocak 1575’te önce Eyüp Sultan türbesine giderek kılıç kuşandı, ardından Edirnekapı’dan şehre giderek ecdadının kabirlerini ziyaret etti.²²

Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selim döneminin vezir-i âzamı Sokullu Mehmed Paşa sadrâzamlık makamında bulunuyordu. Sokullu, Padişah’ın sevgisinden ziyâde siyaset icabı sadrâzamlık makamında kaldı.²³ Sokullu’nun vâlide Nurbanu Sultanla arası iyiydi. Ancak Padişahın eşi ve Şehzâde Mehmed’in annesi Venedik asıllı Safiye Sultan da nüfuzunu kullanmaya başlamış ve iki kadın arasındaki rekabet ile bazı saray mensuplarının taraf tutmaları sebebiyle devlet işleri olumsuz etkileniyordu. Sokullu da bu durumdan rahatsızdı.

Yirmi bir sene padişahlık etmiş olan III. Murad, sarayında kapalı bir hayat geçirmiş, ilk zamanlarında Cuma namazlarına çıkarken sonra onu da terk ederek sarayda namaz kılmayı adet etmişti. Babası II. Selim, ara sıra Edirne’ye gidip dolaştığı halde bu İstanbul’dan ve hatta sonraları sarayından dışarı çıkmamıştır. *Muradî* mahlesiyle Türkçe, Arapça ve Farsça divânları vardır. “Fütühat-ı sıyam” ve “Esrarnâme” adlı tasavvufi eserleri vardır.²⁴

Osmanlı-Avusturya Savaşı’nın devam ettiği bir sırada hastalığı artan Sultan III. Murad 16 Ocak 1595’de vefat etmiştir. Ayasofya Camii haziresine 19 şehzâdesiyle birlikte defnedilmiş ve yerine Şehzâde Mehmed (III) tahta geçmiştir.

1.2. SULTAN III. MURAD DÖNEMİ’NİN BAZI SİYASİ OLAYLARI

1.2.1. İran Seferleri

Osmanlılarla İranlılar arasında 1555’deki Amasya muahedesi devam ediyordu. Bu sırada 984 H./1576 M.de iki yüz elliye geçen bir mayetle İran elçisi Tokmak Han İstanbul’a gelmişken İran hükümdarı Şah Tahmasb Han vefat etmiş ve oğulları arasında şahlık mücadelesi başlamıştı.²⁵ Osmanlı Devleti İran’daki durumu dikkatle takip etmekle beraber barışın korunmasına özen gösteriyordu. Buna mukabil Gilan’dan dönmekte olan bir Türk kervanı Zengan’da basılıp, tacirlerin bir kısmı katledildi. Bir kısmı da esir alındı. Durumu incelemek için Erzurum’dan gönderilen çavuşlara makul bir cevap verilmediği gibi çavuşlar tutuklandı. Çavuşların akıbetini öğrenmek için

²² *Tarih-i Selânikî*, s.104; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III/I, 43–44

²³ Alphonse de Lamartine, s.279.

²⁴ Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.114.

²⁵ Uzunçarşılı, s.55.

Van'dan gönderilen adamlar da hapis edildi. Bu olayın etkisi geçmeden Osmanlı sınır emniyetini ihlal eden olaylar meydana geldi. İran Şahı II. İsmail'in ölümü ile İran'da karışıklıklar çıkmıştı.²⁶ Van Beylerbeyi bu karışıklıktan istifade edilmesini bildirdi. Vezir-i âzam Sokullu Mehmed Paşa harbe taraftar değildi. Fakat onun eski nüfuzu kalmadığından İran seferinde şöhret kazanmak isteyenler vardı; bilhassa bu hususta birbirine hasım olan Lala Mustafa Paşa ile Sinan Paşa'dan her biri İran'a karşı açılacak seferde serdar olmak istiyorlardı. Her ikisini de tatmin etmek için Erzurum ve havalisi serdarlığı Lala Mustafa Paşa'ya Bağdad tarafları serdarlığı da Sinan Paşa'ya verildi. Fakat aynı seferde bilhassa birbirine düşman olan iki serdarın seraskerliği mahzurlu görüldüğünden padişahın iradesiyle Sokullu Mehmed Paşa her iki paşa ile ayrı ayrı görüştüktan sonra Lala Mustafa Paşa bütün İran seferi serdarı ta'yin edilip Gürcistan ve Şirvan'ın istilasına memur oldu.²⁷

Lala Mustafa Paşa askeri hazırlıklarını yaparak 1578'de İstanbul'dan ayrıldı. 3 Temmuz 1578'de Erzurum'da iken Osmanlı-İran harbi başlamıştı.²⁸ Ardahan'dan Gürcistan'a giren Lala Mustafa Paşa ile, buna karşı çıkan İran serdarı Tokmak Hân arasındaki ilk muharebe 1578'de Çıldır'da yapılmıştır. Bu muharebe Gürcistan'a giren Osmanlı ordusunu arkadan vurmak isteyen Tokmak Hân'ın otuz bin kişilik kuvveti arasında vukua gelmiş ve Osmanlıların galebesi üzerine Gürcistan yolu açıldı.²⁹ Tiflis savaşmadan alındı. Koyun geçidi adlı yerde Osmanlı ordusu İranlıları yenilgiye uğrattı ve Şirvan tarafındaki şehirleri ele geçirdi (1579).³⁰ Özdemiroğlu Şirvan'da kaldı ve Lala Mustafa Paşa kışlamak üzere Erzurum'a döndü. Bu sırada Sokullu Mehmed Paşa'nın bir suikast sonucu öldüğü haberi geldi. Yerine vezir-i âzam olarak Semiz Ahmed Paşa getirildi. Lala Mustafa Paşa azledilerek İstanbul'a çağrıldı. Yerine Koca Sinan Paşa gönderildi. Semiz Ahmed Paşa'nın ölümüyle de vezir-i âzam Sinan Paşa oldu.

III. Murad, daha sonra Sinan Paşa'yı görevden alıp yerine Siyavuş Paşa'yı getirdi ve İran Seferi serdarlığına da Ferhad Paşa'yı ta'yin etti. İran cephesinde Osmanlı kuvvetlerinin durumu bozulmuştu. Şirvan'da bulunan Özdemiroğlu Osman Paşa Derbend mevkiine çekildi. Kırım Hânı Mehmed Giray'ın yardım konusundaki

²⁶ *Peçevi Tarihi*, s.62–64.

²⁷ *Uzunçarşılı*, s.57–58.

²⁸ *Peçevi Tarihi*, s.35–36; *Tarih-i Selânikî*, s.118–120.

²⁹ *Uzunçarşılı*, s.58–59.

³⁰ *Peçevi Tarihi*, s.41; *Tarih-i Selânikî*, s.125–126.

serkeşliği sebebiyle Osman Paşa'nın durumu güçleşmişti. Bunun üzerine Rumeli'den gelen kuvvetlerin yardımı ile Özdemiroğlu Osman Paşa, İran serdarı Gence valisi İmam Kulu Hân'la karşılaştı. Derbend'den çıkıp Baştepe mevkiinde İran kuvvetlerini yenerek Şirvan'daki Osmanlı hâkimiyetini kesinleştirdi. Kefe'ye hareket edip Mehmed Giray'ı mağlup edip katlederek yerine İslam Giray'ı Kırım Hânı yaptıktan sonra deniz yoluyla İstanbul'a geldi. İkinci vezir olduktan az bir zaman sonra Siyavuş Paşa'nın yerine vezir-i âzamlığa getirildi (1584 Aralık).³¹

Vezir-i âzam Osman Paşa 1585'te Tebriz'i zaptetti. Tebriz ele geçirildikten sonra padişah adına hutbe okundu. Bu arada Osman Paşa vefat etti. İran kuvvetleri Tebriz'i kuşattı. On bir ay süren kuşatmadan sonra Ferhad Paşa'nın yaklaşmakta olduğunu öğrenen İran kuvvetleri geri çekildi. Ferhad Paşa'nın 1588'de Gence'ye yönelik harekâtı ve girişi ile Şah Abbas'ın zor durumda olması sebebiyle yeniden barış gündeme geldi. Şah Abbas, Haydar Mirza'yı kalabalık bir elçilik heyeti ile İstanbul'a gönderdi (18 Ocak 1590). Fethedilen ülkelerin Osmanlı'da kalması şartıyla anlaşma yapıldı. Böylece 1578'de başlayan savaş İstanbul Antlaşması ile son buldu. Osmanlı sınırı Şirvan ve Dağıstan kıyılarından Hazar Denizi'ne uzanmış oldu.³² Bu suretle on iki sene devam eden Osmanlı-İran harbinin ilk safhası kapanmıştı.³³

1.2.2. Osmanlı-İngiliz Ticari Münasebetlerinin Başlaması

III. Murad'a kadar Osmanlı limanlarında ve iç pazarlarda ticaret yapma imtiyazı Venedik ve Fransa'ya verilmişti. İngilizler, Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethi ile bölgeden uzaklaştırılan Venediklilerin yerini almaya başladılar. 1579-1580'den sonra İngiliz ticaret gemileri, artık Doğu Akdeniz'de dolaşıyordu. III. Murad, 1579'da üç İngiliz tüccarına Osmanlı topraklarında ticaret yapma imtiyazı tanıdı.³⁴ O zamana kadar konumu icabı Osmanlı Devleti ile herhangi bir diplomatik ilişkiye girmemiş olan İngiltere ilk defa tüccarları vasıtasıyla ticari bir anlaşma yaptı. Bu anlaşma daha sonra siyasi bir şekle döndürüldü.³⁵ Böylece Londra'da Osmanlı Devleti ile ticaret yapma hevesi uyandı. Kraliçe I. Elizabeth, Sultan Murad'a gönderdiği mektubunda üç İngiliz'e verilen imtiyazın diğer İngiliz tüccarlarına da verilmesini istiyordu. Buna karşılık Türk

³¹ Uzuncarşılı, s.60.

³² İlgürel, s.56; Kütükoğlu, "Murad III", s.620-621.

³³ Uzuncarşılı, s.63.

³⁴ Kütükoğlu, "Murad III", s.621.

³⁵ Alphonse de Lamartine, s.281.

tüccarlarının da İngiltere’de ticaret yapabileceği bildiriliyordu. Sonunda İngiliz William Harborne Mayıs 1580’de İngiliz tüccarlarının Osmanlı topraklarında serbest ticaret yapmalarını kabul eden ilk ahidnâmeyi aldı.³⁶

1.2.3 Osmanlı’nın Kuzey Afrika’daki Mücadelesi

Kuzey Afrika’nın batısında bulunan Fas, Avrupa’ya yakın konumu sebebiyle stratejik bir değer taşımaktadır. Fas’a en yakın Avrupa ülkesi İspanya ve Portekiz’dir. İspanya ve Portekiz, Tunus ve Cezayir’in yanı sıra Fas ile de ilgilenmişlerdir. Osmanlı Devleti’nin Fas ile ilgilenmeye başlaması ise Kanûni Sultan Süleyman dönemine rastlar. Bu ilgi Fas’a yakın Osmanlı eyaleti olan Cezayir vasıtasıyla olmuştur.³⁷

On altıncı asrın ikinci yarısında Fas’ta Şürefây-ı Sâdiye denilen bir aile hükümdarlık ediyordu. Fas hükümdarları, İspanyollarla hoş geçinmek suretiyle onların kuvvetli zamanlarında memleketi muhafaza etmişlerdi. İspanya’nın eski nüfûzunu kaybetmesi üzerine Fas hükümdarı Mevlây Mehmed Mütevekkil Alellah (1574-1578) İspanya dostluğunu terk edip Portekiz’e yaklaştı. Bu siyaset Osmanlıların Afrika’da yayılmalarına engel oluyordu. Bunun için Fas hükümdar ailesi içinden Osmanlılara dost birinin hükümdar olması kararlaştırıldı. Kılıç Ali Paşa’nın da etkisiyle Ebu Abdullah Mehmed’in oğlu Abdülmelik Osmanlı donanması ile Cezayir’e gönderilip Cezayir-i Garp Beylerbeyisi Ramazan Paşa’nın yardımı ile Abdülmelik Fas’a girip hükümdar ilan edildi (1575). Portekiz Kralı Sebastiyân Afrika’da Portekizlilerin uğradığı mağlubiyetin intikamını almak için çabalarken Papanın yardımı ve sabık Fas hükümdarının kendisine başvurması üzerine 1576’da İspanya Kralı II. Filip’in de yardımını alarak Abdülmelik’in üzerine yürüdüler. 1578’de Vadi’s-Sebil veya Kasrû’l-kebir denilen muharebede Osmanlı-Fas kuvvetleri karşısında yenildiler. Don Sebastiyân burada öldü. Hasta olan Abdülmelik’in ölümü üzerine oğlu Mevlây Ahmed El-Mansur Fas hükümdarlığına geçerek Osmanlı hükümetinin müsaadesini aldı.³⁸

1.2.4. Lehistan’da Karışıklıklar

Lehistan Kralı Sigismund Ogüst’ün ölümü üzerine Lehistan Krallığına gerek Rus ve gerek Avusturya prenslerinden birinin getirilmeyerek bu krallığa Fransa Kralının

³⁶ Akdes Nimet Kurat, *Türk İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi, 1553–1610*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yay., Ankara 1953, s.182–186; İlgürel, s.58–59.

³⁷ Kütükoğlu, “Murad III”, *İA*, s.622; Kütükoğlu, “Murad III”, *DİA*, s.174.

³⁸ Uzunçarşılı, s.45–48.

kardeşi Hanri’yi ve bunun çekilmesinden sonra da Osmanlılara tabi Erdel Kralı intihab ettirilmiştir.³⁹

Osmanlı Devleti, bir yandan Leh asıllı birinin kral seçilmesini bir yandan da Rus ve Avusturyanın müdahalesini önlemek için de çalışıyordu. Bu arada Fransa Kralı’nın annesi Katherine de Medici’nin Lehistan’a gönderdiği Piskopos uğraşarak Fransız namzedinin Lehlilerce kabulünü sağlamıştı.⁴⁰ Osmanlı buna destek vermiyordu. Fransız elçisinin İstanbul’daki uğraşmaları Fransız namzedi Hanri de Valois’in Osmanlılarca uygun görülmesini sağladı. Hanri de Valois, Leh Kralı oldu.

Hanri de Valois’in Leh Krallığı beş ay sürdü. Fransa Kralı IX. Charles’in ölümü üzerine Hanri, Lehistan’ı bırakarak Fransa’ya gitti ve III. Hanri adı ile Fransa tahtına geçti. Lehistan yine kralsız kalmıştı. 1571’de Erdel Kralı olan Bathory İstvan 1575’te Lehistan Kralı olarak Leh tahtına oturdu. Osmanlı Devleti’nin çabalarıyla Bathory’nin Leh Kralı olması, Avusturya ve Rusya’nın çabalarını boşa çıkardı. Lehistan’da Osmanlı nüfuzu arttı. Batory İstvan on bir sene saltanattan sonra çocuk bırakmadan ölünce (1586) Lehistan yine kralsız kaldı. Lehistan Krallığına talip olan kişiler arasında İsveç Prensi Sigismund Leh Kralı seçildi. Avusturya İmparatoru Rudolf istedikleri kişinin Leh Kralı seçilmemesi üzerine Maksimilyan’ı Leh tahtına geçmesi için destekledi. İsteddiği olmayınca Maksimilyan ordunun başında Lehistan üzerine yürüdü ve mağlup olup iddiasından vazgeçti.⁴¹

1.2.5. Osmanlı-Özbek Hânlığı İlişkileri

Osmanlı Devleti, İran savaşının başından itibaren Özbek hükümdarı Abdullah Hân’a İranlılara karşı müşterek bir hareket plânı takip edilmesi hususunda telkinlerde bulundu. Rusların Kafkasya ve Sibirya’ya ilerlemeleri iki hükümeti birbirine yaklaştırdı.⁴² 1587’de İstanbul’a gelen Özbek ve Nogay elçileri, Astrahan’da yerleşen Rusların Müslüman halk için arz ettiği tehlikeyi anlatarak kalenin birlikte zaptını teklif ettiler. Rusların maktul Mehmed Giray Hân oğullarını himaye etmeleri, Osmanlı Devletini Astrahan seferine hazırlamaya sevk etti. Fakat İslam Giray’ın Kırım’ı Rus taarruzuna açık bırakmamak için doğrudan doğruya Moskova üzerine yürümeyi tercih

³⁹ Uzunçarşılı, s.50.

⁴⁰ Nicolae Jorga, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Çev. Nilüfer Epçeli, Yeditepe Yay., İstanbul 2009, III, 217–220; Kütükoğlu, “Murad III”, *İA*, s.621.

⁴¹ Jorga, s.221–230.

⁴² Kütükoğlu, “Murad III”, s.621.

etmesi bunun gerçekleşmesine engel oldu. 1588’de Rus seferine çıkan Kırım Hânının yolda ölmesi üzerine hareket başarısız oldu. Daha sonra başlayan Avusturya harbi, Osmanlı Devleti’nin, Ruslar ile bir mücadeleye girişmesine imkân bırakmadı.⁴³

1.2.6. Avusturya (Nemçe) ile Yeni Savaşlar

Avusturya ile aradaki sekiz senelik sulh anlaşması yenilenmek suretiyle devam etmekle beraber iki tarafın hudut kumandanları fırsat buldukça birer bahane ile birbirlerine akın yapmaktan geri kalmıyorlardı. Bosna hududunda Dalmaçya’daki Uskok denilen haydutların ikide bir, Türk topraklarına taarruzları ve Osmanlı hudut beyleri de bunlara mukabele ediyorlardı. Bosna valisi Telli Hasan Paşa’nın Avusturya topraklarına yapmış olduğu başarılı üç büyük akın aradaki muahedeyi bozacak derecede mühimdi.⁴⁴ İstanbul’da bulunan Avusturya elçisi, Telli Hasan Paşa’nın başka bir yere naklini istiyordu. Avusturya bir yandan da sefer hazırlığına başlamıştı. Bunun üzerine Sadrazam Siyavuş Paşa, Rumeli Beylerbeyi Kirli Hasan Paşa’yı, Telli Hasan Paşa’ya yardımla görevlendirdi. Kirli Hasan Paşa harekete geçerek Sisek (Siska) kalesini muhasara etti. Koca Sinan Paşa’nın yardımı iptal etmesi üzerine Telli Hasan Paşa mağlup oldu ve hayatını kaybetti.⁴⁵ Bu yenilgi üzerine Avusturya’ya savaş ilan edildi. Ordu Belgrad’a ulaştığı zaman Wespirim ve Paluta kaleleri fethedildi (1593).⁴⁶ Sinan Paşa kışın yaklaşmasından dolayı Belgrad’a çekildi. Osmanlı ordusunun çekilmesini fırsat bilen Avusturyalılar, bazı kaleleri zapt ettiler. Baharın gelmesiyle sefere devam edildi.⁴⁷

1.2.7. Erdel, Boğdan ve Eflak ile İlişkiler

XVI. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti’nin Erdel, Boğdan ve Eflak’taki nüfûzu artmaya başlamıştı. Sadrazam Sinan Paşa’nın haraç miktarını arttırması ve voyvoda değişikliklerinde devlet erkânına ödenmesi gereken para miktarının artması Hıristiyan halkı oldukça rahatsız etmeye başlamıştı.

Osmanlı’ya karşı Avrupa’da artan düşmanca tavırları Papa VIII. Clement organize ediyordu. Clement, Türkler aleyhine bir Hıristiyan ittifakı için Avrupa’da çalışmalara

⁴³ Halil İnalçık, “Osmanlı- Rus Rekabetinin Menşei ve Don Volga Kanalı Teşebbüsü”, *Bellekten*, XII, 1948, s.392–396.

⁴⁴ Uzunçarşılı, s.69.

⁴⁵ *Peçevi Tarihi*, s.118–119; İlgürel, s.60–61; Kütükoğlu, “Murad III”, s.622–623.

⁴⁶ *Peçevi Tarihi*, s.125; İlgürel, s.60–61; Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, s.70.

⁴⁷ *Peçevi Tarihi*, s.130–134.

başladı. Avrupa'daki durum bu düşmanlığı daha da kolaylaştırmaktaydı. Papa VIII. Clement, Hıristiyan İttifakını oluşturdu. Eflak ve Boğdan voyvodalarına elçiler gönderdi. Osmanlı devlet adamlarının rüşvet taleplerinden bıkan Eflak ve Boğdan beyleri bu ittifaka katıldılar.⁴⁸ Gerek Papa'dan ve gerekse II. Rodolphe'tan destek alan Eflak ve Boğdan Beyleri isyan edip Türkleri katletmeye başladılar. Yergöğü'ndeki katliamlarda binlerce Türk'ü şehit ettiler. Tuna'yı geçip Rusçuk'ta katliamlarına devam ettiler. Silistre ve İbrail'i yaktılar. Avusturya ile olan savaşta bu arada devam etmekteydi.⁴⁹

⁴⁸ İlgürel, s.61–62.

⁴⁹ *Tarih-i Selânikî*, s.409–412; Kütükoğlu, "Murad III", s.623.

İKİNCİ BÖLÜM

39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN ÖZELLİKLERİ

2.1. DEFTERİN FİZİKİ DURUMU

Başbakanlık Osmanlı arşivlerinde A.DVN. MHM. D.039 şeklinde kayıtlı olan mühimme defteri 366 sayfadan oluşmaktadır. Defterin ebadı 29x17 cm'dir. Hüküm numaraları her sayfada tam olarak belirgin değildir. Hüküm numarası belirgin olan hükümlerin numaraları yanlarına yazılmıştır. Fakat birçoğunun numarası bulunmamaktadır. Bu sebeple hükümler hüküm numaraları ile değil buldukları sayfa numaraları ile dipnotlandırılmıştır. Bu tez çalışmasına konu olan bölüm 61 varaklık kısım olan 119–240. sayfalardır. Bu bölümde 191 tane hüküm, 57 tane hüküm sureti ve 7 tane yarım bırakılmış (terkîn-i kayd) hüküm olmak üzere toplam 255 hüküm bulunmaktadır.

39 Nolu mühimme defteri Hicri 987 Şevval ayı (M. Kasım-Aralık 1579) ile başlayıp Hicri 988 Rebiü'l-evvel ayına (M. Nisan-Mayıs 1580) kadar olan süreyi kapsamaktadır. Divâni kırma denilen yazı tipiyle yazılmıştır. Teze konu olan bölümde genel olarak okunaklı bir yazı mevcuttur. Hüküm numaraları belirgin ve düzenli bir şekilde yazılmadığı için hükümler bulunduğu sayfa numaraları ile belirtilmiştir. Bazı hükümler yarım bırakılmış (terkîn-i kayd) veya üzeri çizilmiş (sehven) şekilde bırakılmıştır.⁵⁰ 7 tane böyle hüküm vardır. Bazı sayfalarda satır aralarına sıkıştırılmış şekilde cümleler bulunmakta⁵¹ ve bu durum okumayı zorlaştırmaktadır. Bazı eklemeler de satır sonundan yukarı doğru devam edecek şekilde yazılmıştır.⁵²

Bir sayfada genel olarak bir hüküm⁵³ bulunmaktadır. Hükümler uzun olduğundan ancak bir tane sığmaktadır. Birden fazla olan sayfalar da bulunmaktadır. En fazla dört hüküm⁵⁴ 121 numaralı sayfada yer almaktadır. En çok sureti bulunan hüküm Erzurum Beylerbeyine yazılan *13 Z Sene 987* tarihli hüküm⁵⁵ olup 12 sureti bulunmaktadır.

⁵⁰ Hüküm s.138, 148, 163, 200, 213, 235

⁵¹ Hüküm s. 188, 194, 197

⁵² Hüküm s. 161, 176

⁵³ Hüküm s.119, 128, 129, 130, 131, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 144, 146, 149, 154, 155, 156, 157, 164, 167, 169, 170, 175, 176, 177, 179, 180, 184, 188, 191, 192, 194, 195, 196, 197, 199, 202, 205, 206, 209, 210, 212, 216, 217, 218, 221, 224, 225, 227, 229, 231, 233, 235, 236, 240

⁵⁴ Hüküm s.121

⁵⁵ Hüküm s.129

En uzun hüküm “*Mısır Beylerbeyisine ve Nâzır-ı Emvâl olan Mehmed’e hüküm ki, ...*” diye başlayan 229-230. sayfalarda yer alan 30 satırlık hükümdür. En kısa hüküm ise 235. sayfada bulunan “*Bec Kralına Nâme-i Hümâyûn ...*” diye başlayan ve yarım bırakılmış (terkîn-i kayd) 3 satırlık hükümdür. Yine 143 ve 154. sayfada 25 satır, 176. sayfadaki 26 satır, 177. sayfadaki hüküm ise 27 satır olan uzun hükümlere örnek olarak gösterebiliriz.

Tezin ilk hükmü Tımaşvar Beylerbeyi’ne gönderilen hükümdür.⁵⁶ Son hükmü ise Diyarbakır Beylerbeyi’ne gönderilen hükümdür.⁵⁷ 189 ve 201. sayfalarda bulunan ve “*Kavala Azablar Ağasına hüküm ki, ...*” diye başlayan hüküm iki defa tekrarlanmıştır.

2.2. DEFTERİN DİPLOMATİK VE TEKNİK ÖZELLİKLERİ

Mühimme Defterlerinde bulunan hükümlerde fermânlarda kullanılan diplomatik dilin özellikleri görülmektedir.

Padişaha ait olan belgeler içerisinde bulunan fermânlardaki rükûun ve şartları şunlardır.⁵⁸

1. Davet
2. Tuğra
3. Elkab
4. Dua
5. Nakil-İblâğ
6. Emir-Hüküm
7. Te’kid-Tehdid
8. Tarih
9. Mahall-i Tahrir

Hükümlerin tamamında hitap bölümü bulunmaktadır. Hükmün gönderildiği kişinin adı veya görevi belirtilmektedir. Bazı hükümlere “*Bu dahi*” diye başlanmaktadır. Bazı hükümler farklı kişi ya da yerlere gönderilmektedir.⁵⁹

⁵⁶ Hüküm s.119

⁵⁷ Hüküm s.240

⁵⁸ Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, İstanbul 1994, Kubbealtı Neşriyatı Yay. 100-116.

⁵⁹ Hüküm s.127, 128, 129, 137, 149, 160, 165, 169, 171, 173, 183, 190, 208, 212, 214, 215, 216, 217, 219

Hitap bölümünden sonra hükmün neden yazıldığını anlatan nakil-iblağ bölümü gelmektedir. “...*Hizâne-i Âmirem Defterdârı olup...*”⁶⁰, “*Mektub gönderüp...*”⁶¹, “*İstanbul Kâdısı sûret-i sicil gönderüp....*”⁶², “*Müşarun ileyhin oğlu olup Südde-i Sa’adetüm müteferrikalarından....*”⁶³, “*Mehmed Giray Hân mektub gönderüp...*”⁶⁴, gibi ifadelerle başlanılan bu bölümlerde hükmün yazılmasına sebep olan durum izah edilmektedir. Yine bu bölümlerde hükmün gönderildiği kişinin elkabı bulunur. Mesela Defterdâr için “*İftihârü ’l-ümerâ’i ve ’l-ekâbir*”⁶⁵ gibi ifadeler kullanılır.

Beyler için “*dâme-izzuhû*”⁶⁶, Evkâf nâzırı, serdar ve koyun emini için “*zîde-kadruhû*”⁶⁷, Vâlide Sultan için “*dâmet-ismetuhâ*”⁶⁸ gibi dua cümleleri kullanılmaktadır. Hükmün neden yazıldığı özetlendikten sonra, bu hükmün neden yazıldığı bölüm olan emir-hüküm bölümü gelir. Burası “Buyurdum ki,” şeklinde başlamaktadır. Nakil-iblağ bölümünde de bahsedilen olay burada tekrar edilmektedir. “*Buyurdum ki, vusul buldukda bu babda bizzat mukayyed olup yerlü yerinden onat vechile teftiş ve tefahhus eyleyüp göresin fi ’l-vâki’ zuhûr eden ifrâz on sekiz kere yüz bin akçe midir nicedir...*”⁶⁹, gibi .

Hükümler bazen te’kid-tehdid bölümleriyle bitirilmektedir. “...*vilâyet-i mezbûrenin hıfz u hırâseti ve zabt ve siyâneti babında envâ’-ı sa’y-i ihtimâmın zuhûra getüresin.*”⁷⁰, “...*ana göre basiret üzere olup ihmal ve tekâsülden ziyâde ihtirâz eyleyesin.*”⁷¹, “*Bali Çavuş vusûl buldukda emrim üzere İstanbul zahîresiyçün İstanbul'a gelecek koyunları hıfz eyleyüp defter ile doğru İstanbul'a getürmek için yüz nefer müselleme çeribaşları ve mukaddemleri ile ve altışar aylık zâd u zevâdeleriyle ta’yîn eyleyüp oligelen üzere İstanbul'a gelecek koyunu hıfz eyleyüp ve yolları görüp gözedüp yollarda ve kasabât ve kurâda zâyî ve telef itdürmeyip mezbûr Bali Çavuş'a teslim idüp doğru İstanbul'a getüreler husûs-ı mezbûr mühimmâtıdır. İhmâl ve müsâhele*

⁶⁰ Hüküm s.119

⁶¹ Hüküm s.121

⁶² Hüküm s.124

⁶³ Hüküm s.126

⁶⁴ Hüküm s.127

⁶⁵ Hüküm s.119

⁶⁶ Hüküm s.133, 139

⁶⁷ Hüküm s.136, 145, 149

⁶⁸ Hüküm s.145

⁶⁹ Hüküm s.119

⁷⁰ Hüküm s.120

⁷¹ Hüküm s.129

eylemeyesin ziyâde hazer eyleyesin her zaman koyun getirilürse yazup bildüresin."⁷² gibi. Bazı hükümlerin alt kısımlarında kimlere gönderildiğini gösteren suret kayıtları bulunmaktadır." *Bir sûreti Diyarbekir Beylerbeyisine*"⁷³, "*Bir sûreti Sağ Kolda vaki olan Kadılara*"⁷⁴ gibi. Bazı hükümlerde gideceği yere kiminle ulaştırılacağı ve tarihi bulunmaktadır. "*Budun Çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virildi. Fi 12 M sene 988*"⁷⁵, "*Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fi 13 M sene 988*"⁷⁶, "*Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fi 13 M 988*"⁷⁷ gibi.

39 numaralı mühimme defterinde Erzurum, Diyarbakır, Van, Hasankeyf, Kilis, Şam, Halep, Musul, Bağdat, Basra, Mısır, Habeş, Tunus, Cezayir, Trablusgarb, Kıbrıs, Rodos, Midillü, Mekke-i Mükerreme, Cidde, Erdel, Eflak, Budun, Azak, Ruscuk, Nigbolı, Sigetvar, Varna, Üsküb, İzmir, Bursa, Karaman ve Anadolu ile Rumeli'nin birçok yerine olmak üzere değişik yerlere hükümler gönderilmiştir. Bu hükümler vezir-i azam, kaptan paşa, yeniçeri ağası, defterdâr, beylerbeyi, sancakbeyi, kadı, dizdar ve emir-i hacc gibi farklı birçok yöneticiye gönderilmiştir. Defterin transkripsiyonu yapılırken çeşitli sebeplerden dolayı (üzerinin çizilmesi, karalama, silik oluşu, satır arasına sıkıştırma vb.) okunamayan yerler (...) yazılması gerektiği halde yazılmadığı düşünülen yerler [] ile gösterilmiş, doğru olduğundan emin olunmayan kelimelerin sonuna (?) konulmuştur. Ayın harfleri (°) ile hemze ise (°) işaretiyle gösterilmiştir.

2.3. DEFTERİN DİL ÖZELLİKLERİ

39 numaralı mühimme defterinin dili günümüz Türkçesine çok uzak değildir. Fakat kullanılan bazı kelimeler günümüzde kullanılmamaktadır. Bu sebeple okuyanlar için ilk seferde rahat bir anlam çıkarma imkanı vermemektedir. Ayrıca günümüz Türkçesinin dil özelliklerine uymayan ifadeler bulunması dönemin dil yapısı hakkında da ip uçları vermektedir. Mesela "vardukda", "ol babda", "vusul buldukda", "virmeyüp", "içün", "itdürüp", "kimesne", "olmağın", "itdürmelü eylemeyesin"⁷⁸,

⁷² Hüküm s.152

⁷³ Hüküm s.128

⁷⁴ Hüküm s.165

⁷⁵ Hüküm s.208

⁷⁶ Hüküm s.210

⁷⁷ Hüküm s.211

⁷⁸ Hüküm s.178

“göstermeyince olmayasın”⁷⁹ gibi ifadeler günümüz Türkçesinde kullanılmayan ifadelerdir.

2.4. DEFTERDE TARİHLERİN YAZILIŞ BİÇİMİ

39 numaralı mühimme defterinde yer alan hükümlerin birçoğunun başında tarih bulunmaktadır. Gün ve yıllar rakamla, aylar ise yazıyla yazılmıştır. Aylar yazılırken Arapça Hicri aylar kullanılmıştır. Bazı tarihler yazılırken haftanın kaçınıcı günü olduğu da yazılmıştır. Mesela “*Yevmü’s-sebt Fi 2 Zi’l-hicce sene 987*”⁸⁰, “*Yevmü’l-ehad Fi 7 Zi’l-hicce sene 987*”⁸¹ olduğu gibi. Bazı tarihler de yazılırken sadece ayın rumuzu yazılmıştır. “*Yevmü’l-Cuma fi 13 Z sene 987*”⁸², “*Yevmü’l-hamis 19 Z sene 987...*”⁸³, “*Fi 3 M sene 988*”⁸⁴, “*Yevmü’l-isneyn fi 16 M sene 988*”⁸⁵ gibi.

Ayın ilk ve son günleri yazılırken de genellikle *gurre* ve *selh* şeklinde gösterilmiştir. Mesela “*fi gurre-i M sene 988*”⁸⁶, “*fi gurre-i Muharremü’l-harâm sene 988*”⁸⁷, “*Fî selh-i Z sene 987*”⁸⁸ gibi.

⁷⁹ Hüküm s.179

⁸⁰ Hüküm s.120

⁸¹ Hüküm s.123

⁸² Hüküm s.129

⁸³ Hüküm s. 143

⁸⁴ Hüküm s. 181

⁸⁵ Hüküm s. 224

⁸⁶ Hüküm s. 163

⁸⁷ Hüküm s. 173

⁸⁸ Hüküm s. 174

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

39 NUMARALI MÜHİMME DEFTERİNİN MUHTEVASI

39 numaralı mühimme defterinde bulunan hükümler genel olarak konularına göre ayrıldığında, siyasi⁸⁹, hukuki (adli)⁹⁰, ekonomik⁹¹, askeri⁹² ve sosyal⁹³ olmak üzere genel olarak beş guruba ayrılabilir. Ayrıca eşkıyalık faaliyetleri, görev tevcihi, tımâr tevcihi, tahrir ve vakıf mallarının durumu gibi çeşitli konuların yer aldığı diğer hükümler⁹⁴ de bulunmaktadır.

3.1. SİYASİ MESELELER İÇEREN HÜKÜMLER

39 numaralı mühimme defterinin bu çalışmaya konu olan kısmında (s.119-240) siyasi içerikli birçok hüküm bulunmaktadır. Sınırlardaki anlaşmazlıklar⁹⁵, fermân-ı hümâyuna itaat edilmemesi⁹⁶, Hüküm-i şerifle ulak gönderilmesi⁹⁷, Harem-i Şerifde şer'î kavime muhalif vaz' edilmesi⁹⁸, Beç Kralının elçisine menzillerde yardım edilmesi⁹⁹, ta'yin ve atama¹⁰⁰, bazı kasaba ve karyelerin vergi meselesi¹⁰¹, iltizam¹⁰², palanga ve kale yapılması¹⁰³, yol hükmü yazılması¹⁰⁴, vilâyet muhafazası¹⁰⁵, görevden azil¹⁰⁶, kadılıkların teftişi¹⁰⁷ ve vakıfların teftişi¹⁰⁸ gibi konular ile ilgili hükümler bulunmaktadır.

⁸⁹ Hüküm s. 130, 131, 132, 135, 138, 142, 150, 160, 164, 162, 165, 169, 172, 173, 174, 175, 180, 183, 185, 189, 193,194, 195, 197, 199, 201, 205, 208, 211, 215, 218, 223, 224, 225, 226, 228, 231, 232, 233, 234, 238, 240

⁹⁰ Hüküm s. 119, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 133, 135, 139, 140, 145, 147, 150, 151, 158, 159, 161, 162, 163, 164, 167, 168, 170, 172, 178, 181, 182, 183, 184, 187, 189, 182, 183, 184, 187, 189, 191, 192, 193, 200, 201, 206, 209, 212, 213, 214, 216, 217, 221, 225, 226, 227, 230, 231, 237, 240

⁹¹ Hüküm s. 127, 128, 129, 132, 134, 138, 141, 147, 148, 149, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 165, 166, 167, 168, 171, 173, 179, 182, 186, 190, 198, 204, 207, 211, 214, 215, 219, 220, 222, 223, 232, 239

⁹² Hüküm s. 121, 125, 127, 134, 139, 159, 185, 187, 196, 207, 236, 239

⁹³ Hüküm s. 125, 134, 153, 160, 162, 177, 186, 188, 203, 204, 210, 215, 229

⁹⁴ Hüküm s. 136, 137, 139, 143, 144, 145, 146, 158, 160, 162, 176, 190, 198, 202, 208, 222, 238

⁹⁵ Hüküm s. 130, 131, 211, 233

⁹⁶ Hüküm s. 142, 172

⁹⁷ Hüküm s. 150

⁹⁸ Hüküm s. 160

⁹⁹ Hüküm s. 161

¹⁰⁰ Hüküm s. 162, 165, 185, 189, 197, 199, 201, 232, 238

¹⁰¹ Hüküm s. 169, 173, 234

¹⁰² Hüküm s. 174

¹⁰³ Hüküm s. 180, 205

¹⁰⁴ Hüküm s. 183

¹⁰⁵ Hüküm s. 194

¹⁰⁶ Hüküm s. 193, 228

¹⁰⁷ Hüküm s. 223

¹⁰⁸ Hüküm s. 224

3.2. HUKUKİ (ADLİ) MESELELER İÇEREN HÜKÜMLER

39 numaralı mühimme defterindeki hükümlerin büyük bir kısmı hukuki meseleler ile ilgilidir. Osmanlı Devletinde mahkeme olarak görev yapan kadılıklar bulunmaktaydı ve halk şikâyeti olduğu zaman buraya başvururdu. Çözümeyen veya tam anlamıyla tatmin olunamayan konularda davacılar üst mahkeme görevi yapan Divân-ı Hümâyûna başvururdu. Bu sebeple mühimme defterlerindeki hükümlerde çokça hukuki meseleleri ihtiva eden hükümler bulunmaktadır.

Bu defterde bulunan hükümlerin konuları arasında anlaşmazlıklar¹⁰⁹, eşkıyalık faaliyetleri¹¹⁰, mallara el konulması¹¹¹, adam kaçırma ve katil etme¹¹², yol kesme¹¹³, esir ticareti¹¹⁴, firar¹¹⁵, evkâf ve emlâkın zabt edilmesi¹¹⁶, veraset meselesi¹¹⁷, teftiş¹¹⁸, ev basıp adam öldürme¹¹⁹, mîrî arâzî ve şikârgâhlara tecavüz¹²⁰, fesad ve şenâ'at çıkarma¹²¹, halka zulm etme¹²² ve devlete ait mallara el koyma¹²³ gibi hukuki konular yer almaktadır.

3.3. EKONOMİK MESELELER İÇEREN HÜKÜMLER

Osmanlı Devleti sosyal ve siyasal düzenin korunması ve devlet faaliyetlerinin aksamadan yürütülebilmesi için ekonomik faaliyetlere oldukça önem vermiş ve bunu belli bir disiplin içinde yürütmeye dikkat etmiştir. Osmanlı ekonomisinin temeli tarıma dayalıydı ve üretilen ürün iç piyasanın ihtiyacı ile ordu, saray ve başkent İstanbul'un ihtiyacı karşılandıktan sonra gerek görülürse yurt dışına ithalata izin verilirdi.

Yurt içi ihtiyaçların tümü karşılandıktan sonra, fazla kalan mal varsa, onun ihraç edilmesine müsaade edilirdi.¹²⁴

¹⁰⁹ Hüküm s. 120, 178, 200, 221

¹¹⁰ Hüküm s. 122, 167, 168, 184, 206, 209, 227

¹¹¹ Hüküm s. 121, 164, 183

¹¹² Hüküm s. 124, 237

¹¹³ Hüküm s. 126, 183

¹¹⁴ Hüküm s. 121, 133

¹¹⁵ Hüküm s. 120

¹¹⁶ Hüküm s. 126, 181

¹¹⁷ Hüküm s. 125, 158, 159, 160

¹¹⁸ Hüküm s. 133, 140, 163, 189, 209, 213, 226

¹¹⁹ Hüküm s. 135, 181, 192, 201

¹²⁰ Hüküm s.150, 161

¹²¹ Hüküm s. 151, 170, 182, 191, 193

¹²² Hüküm s. 187, 230

¹²³ Hüküm s. 212, 214, 216, 217

¹²⁴ Mehmet Genç, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Yay., İstanbul 2007, 61

Osmanlı Devleti ekonomik faaliyetleri kontrolü altında tutup kıtlık ve yokluğa karşı bir takım önlemler almaya çalışmıştır. Mesela iç piyasada altın, gümüş, bakır vs. sıkıntısını gidermek için bunların diyar-ı şark ve bazı vilâyetlere gönderilmesini önlemek için hükümler gönderilmiştir. “*Erzurum Beylerbeyisine hüküm ki, Bundan akdem Memâlik-i Mahrûsemde diyâr-ı şarka ve sâir vilâyetlere altun ve gümüş ve gurus ve bakır ve kalb gitmek men’ olunmuş iken hâlâ ol emr-i celilü'l-kadrime muhâlif bazı tüccâr ve gayrîden altun ve gümüş ve kuruş ve bakır ve kalb alup girdükleri istimâ’ olunmağın buyurdum ki: ...*”¹²⁵

İstanbul’un koyun ihtiyacının karşılanması için yazılan hükümler bulunmaktadır. “*Rumeli Sol Kol’da vâk’ olan Kadılara hüküm ki; Hâlâ taht-ı kazânuzdan İstanbul zahiresiyçün kadimden ihrâc ve irsâl olunu gelen bahar koyunu defter mücebince vakt ü mevsimi ile ihrâc olunup İstanbul’a gönderilmek muradından olmağın buyurdum ...*”¹²⁶

Defterde İstanbul zahiresi için gerekli malların derhal gönderilmesi gerektiğini belirten hükümler bulunmaktadır. Mesela “*Nefs-i İzmirde sâkin Hacı Veli nâm kimesnenin kırk bin kantar üzümü olup bazı kimesnelerin dahi hayli üzümüleri olup mahrûse-i İstanbul zahiresiyçün göndermeyüp hârice bey’ itdükleri istimâ’ olunmağın buyurdum ki: ...*”¹²⁷, “*Hâlâ İstanbul’da zahire bâbında muzâyaka olup ve ol câniblerde arpa ve buğday müstevfâ bulunduğu i’lâm olunmağın buyurdum ki: ...*”¹²⁸ gibi.

Düşük ayarlı akçe kesildiği bunun önlenmesinin istendiği hükümler bulunmaktadır. Mesela “*Üsküb ve Novaberde Kadılarına hüküm ki, Hâlâ Üsküb ve Novaberde darphânelerinde kem ayâr akçeler kesilüp Hızâne-i Âmire’ye kalb irsâl olunup ve Süleyman ve Receb’in evlerinde ocak idüp ma’den gümüşünü kal idüp ve zikr olunan darphâne kadîmî nevbet on iki bin dirhem iken darphâne emînleri ve mübâşirleri kırkar ve ellişer bini hardup oligelene muhâlif vaz’ eyledükleri i’lâm olunup ale’l-gaflle basılıp bulunan kem ayâr akçe ve ve köhne ve remidleri ahz olunup bir kîseye konup mühürleyüp Südde-i Sa’âdetüme irsâl olunmak mühim olmağın buyurdum ki: ...*”¹²⁹ ve “*İzmir Kadısına ve Suğla beyine hüküm ki, Sen ki Sancak beyisin Südde-i Sa’âdetüme mektub gönderüp kazâ-i mezbûrda bazı Çingâne kalb akçe kesdükleri i’lâm olunmağın âdem gönderüp kesdükleri kalb akçe ile sikkeleri girift olup ve Çingâneler ele getirilüp kasaba-i mezbûre nâibi âhar hizmetde bulunmakla ...*”¹³⁰ gibi.

¹²⁵ Hüküm s. 128

¹²⁶ Hüküm s. 165

¹²⁷ Hüküm s. 182

¹²⁸ Hüküm s. 168

¹²⁹ Hüküm s. 138

¹³⁰ Hüküm s. 167

İstanbul zahiresi için gelen gemilerin Rodos ve Gelibolu iskelelerine yanaşıp mal satmasının önlenmesinin istendiği hükümler bulunmaktadır. “*Gelibolu ve Rodos Kadılarına hüküm ki, Hâlâ Mahrûse-i İstanbul zahîresiyçün gelen gemilerden bazı gemiler Gelibolu ve Rodos iskelelerine yanaşup metâ’ların çıkarup bey’ itdükleri i’lâm olunmağın buyurdum ki:...*”¹³¹ gibi.

Saray ahırının davarlarının arpa ihtiyacının karşılanması için Selânik ve civar Kadınlara yazılan hükümler bulunmaktadır. “*Bundan akdem Istabl-ı Âmirem tavarı mühimi için arpa lâzım olmağın taht-ı kazânuzda müstakil hâssa serrâclar ile evâmir-i şerîfe gönderilüp irsâl olunmuş iken ihmâliniz olmakla tekrâr çavuşlar ile evâmir-i şerîfe irsâl olunup her biriniz bu bâbda mukayyed olup re’âyâdan bulunan yerlerden akçe ile müstevfâ arpa tedârik eyleyüp gemilere tahmül itdürüp hâssa serrâclar ile İstanbul'a irsâl eylemek emrim olmuş idi. Hâlâ fermân olunan mikdârı arpa tedârik olunmayup cüz’î arpa irsâl olunmağın buyurdum ki:...*”¹³² gibi.

Ayrıca küffâr vilâyetlere satışı yasak olan bazı malların önlenmesi için yazılan hükümler bulunmaktadır. “*Rumeli yalılarında vâki’ olan Beylere ve Kadınlara hüküm ki, Hâlâ taht-ı hükûmetinizde bazı kimesne yarak ve küffâr-ı hâksâr gemilerine gön ve balmumu ve donyağı ve meşin ve sahtiyân ve yapağı ve yarar at ve penbe ve zift ve terke ve sâir memnû’ olan metâ’ı verdüklerin istimâ’ olunmağın buyurdum ki:...*”¹³³

Bütün bu hükümlerde görülmektedir ki Osmanlı Devleti ihtiyaç duyduğu malların temini ve tedariki için çeşitli önlemler almıştır.

3.4. ASKERİ MESELELER İÇEREN HÜKÜMLER

39 numaralı mühimme defterindeki hükümlerin bir kısmı da askeri konularla ilgili hükümler içermektedir. Bu hükümler, kale dizdarlarına yazılanlar¹³⁴, Sefer-i Hümâyûna katılım¹³⁵, kale tamiri¹³⁶, palanga yapılması¹³⁷, sınır muhafazası¹³⁸, Kaptan Paşaya

¹³¹ Hüküm s. 182

¹³² Hüküm s. 186

¹³³ Hüküm s. 190

¹³⁴ Hüküm s. 121

¹³⁵ Hüküm s. 125, 185, 187

¹³⁶ Hüküm s. 127, 134

¹³⁷ Hüküm s. 139

¹³⁸ Hüküm s. 159, 207

yazılan hüküm¹³⁹ ve Kıbrıs Adasının muhafazası¹⁴⁰ gibi çeşitli askeri konuları içermektedir.

3.5. SOSYAL MESELELER İÇEREN HÜKÜMLER

İncelenen bu mühimme defterindeki hükümlerin bir bölümü de sosyal içerikli konular ihtiva etmektedir. Bunlar veraset¹⁴¹, dolandırıcılık¹⁴², hacıların ihtiyaçlarının tespit ve yerine getirilmesi¹⁴³, fakirlere yardım edilmesi¹⁴⁴, caminin kiliseye çevrilmesi¹⁴⁵, kilise tamiri¹⁴⁶, köprü tamiri¹⁴⁷ ve Mekke-i Mükerreremin etrafının düzenlenmesi¹⁴⁸ gibi çeşitli konularda hükümler bulunmaktadır.

3.6. DİĞER HÜKÜMLER

Defterdeki hükümlerin geri kalan kısımları karyelerin sulandığı nehirlerin vakıf veya tımâr sahiplerince temizlenmesi¹⁴⁹, Erzurum Beylerbeyi'nde vaki olan karye halkının Kars kalesinde ırgat olarak çalışması¹⁵⁰, Âsitâne-isa'âdete at gönderilmesi¹⁵¹, tımâr tahriri¹⁵², Hassa koruya davar salınmaması¹⁵³, Harem-i Şerifde şer'î kavime muhalif vaz' yapılması¹⁵⁴, köprü tamiri¹⁵⁵, Sultan Süleyman'ın Şam'daki imâret-i evkâfi¹⁵⁶, tekâliften muaf tutulma¹⁵⁷, Sultan Murad Hân'ın evkâfi¹⁵⁸ ve celeb tahriri¹⁵⁹ gibi çeşitli konuları ihtiva etmektedir.

¹³⁹ Hüküm s. 196

¹⁴⁰ Hüküm s. 236, 239

¹⁴¹ Hüküm s. 125, 134, 160, 203

¹⁴² Hüküm s. 153

¹⁴³ Hüküm s. 177

¹⁴⁴ Hüküm s. 186

¹⁴⁵ Hüküm s. 188, 210

¹⁴⁶ Hüküm s. 203

¹⁴⁷ Hüküm s. 204

¹⁴⁸ Hüküm s. 229

¹⁴⁹ Hüküm s. 136

¹⁵⁰ Hüküm s. 137

¹⁵¹ Hüküm s. 139

¹⁵² Hüküm s. 143, 144, 145, 146, 190, 208

¹⁵³ Hüküm s. 158

¹⁵⁴ Hüküm s. 160, 238

¹⁵⁵ Hüküm s. 162

¹⁵⁶ Hüküm s. 176

¹⁵⁷ Hüküm s. 198

¹⁵⁸ Hüküm s. 202

¹⁵⁹ Hüküm s. 222

3.7. HÜKÜMLERİN GÖNDERİLDİĞİ MAKAMLAR

39 numaralı mühimme defterinin bu çalışmaya konu olan kısmında (s.119-240) hükümlerin gönderildiği makamlar şöyledir.

GÖNDERİLDİĞİ MAKAM	HÜKÜM SAYFA NUMARASI
Kaptan Paşa	166,196
Kadıasker	224
Yeniçeri Ağası	166
Beylerbeyi	119, 127, 128, 129, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 142, 146, 150, 154, 155, 156, 157, 159, 162, 163, 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 178, 181, 190, 194, 195, 197, 199, 203, 208, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 229, 230, 231, 232, 234, 236, 239, 240
Defterdâr	154, 155, 156, 171, 174, 176, 178, 179, 203, 222
Bey	121, 147, 151, 152, 153, 159, 161, 167, 172, 182, 183, 184, 188, 190, 191, 193, 197, 200, 201, 211, 214, 221, 225, 237, 239
Kadı	120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 130, 132, 133, 135, 136, 138, 140, 143, 144, 145, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 158, 160, 161, 162, 163, 165, 167, 168, 170, 172, 176, 178, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 197, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 207, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 227, 228, 237, 239
Voyvoda	120, 131, 173, 211, 218
Mekke-i Mükerrime Şerifi	160, 226, 238
Emir-i Hacc	177
Mal Defterdârı	134
Dergâh-ı Âli Çavuşu	139, 215, 223
Vilâyet Muharriri	141, 204
Sancak Muharriri	145
Dizdar	165, 207
Subaşı	187, 238
Azablar Ağası	189, 201
Nâzır	207, 219, 231
Kaimmakam	210
Müfettiş	219, 226
Mübaşir	224
Kâtib	228
Kethüdâ	233

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.1. HÜKÜM ÖZETLERİ (s. 119-240)

Sayfa 119

Hüküm

Önceden Hızâne-i Âmirede Defterdâr olan Hasan'ın Vilâyet-i Tımaşvar'ı tahriri ve Tımaşvar'da ölen Vezir-i âzam Mehmed Paşa'nın 80 bin akçe vakıfları olduğu ve bunların değerinin altında gösterildiği ve Vilâyet Muharririnin teftiş edilmesi ile ilgili Tımaşvar Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 120

Hüküm

Budun'da Varoşdor Panayırı ve tüccarlarının korunması için görevlendirilen Ali Bey oğlu Zaim Mustafa'yı harbi kılâ' keferelerinin esir edip Erdel'e tabi Jaka isimli Palankaya kaçırmaları ve ehl-i islama verdikleri zarar sebebiyle sorumluların cezalandırılması ile ilgili Erdel Voyvodasına yazılan hüküm.

Hüküm

Hassa Kapudanlarından Memi'nin vekili Hüseyin'in gemisindeki esirlerden Anabolı Yakoani'nin firarı ve ona kefil olanların yakalanmasıyla ilgili Koron Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 121

Hüküm

Mizistre'de Tolos nam kalyonun kerestesinin hıfz edilmesi ile ilgili Mizistre Beyine yazılan hüküm.

Hüküm

Anabolı Kal'ası Topçubaşısının kal'a mühimmatını kal'a dizdârına sormadan hariçte kullanması ile ilgili Muş Beyine yazılan hüküm.

Hüküm

Çatalca'da 18 yıldır hapis olan Yorgi Dimo nam zımmi-i şakînin ıtlak edilmesi ile ilgili Çatalca Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Vilatatar'da Tatar ta'ifesinin esir edilip satılmasıyla ilgili Silistre ve Vidin Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 122**Hüküm**

Daniste Karyesinde Niko ve Yanko isimli kişilerin ahaliye şirret ve şekaveti ile ilgili Delvine Beyi ve Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Selânik'te Mehmed adlı kişinin Selânik tuzlasının iltizamının elinden alınması ve nâzır ile müfettişin hıyaneti ile ilgili Selânik Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 123**Hüküm**

Galata haricinde Yahudi ta'ifesi ta'yin olunan kabirlere tecavüz ile ilgili Galata ve Haslar Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 124**Hüküm**

Haslar Kadısından Yorgos ve Yani isimli kişilerin Mahmud bin Kurd ve Mehmed bin Yusuf adlı kişilerin Filibe'den koyun getiren Todor Dimo adlı kişiyi Filibe ve Pazarcık arasında katl ettiklerini şikayet etmeleri ile ilgili Vize, Bergos, Babaeski, Kırkkilise, Hayrabolu ve Hasköy Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

Üstteki hükümde bahsedilen katillerin yakalanmasına Vize Beyinin de yardım etmesi ile ilgili hüküm.

Sayfa 125**Hüküm**

Lahsa Beylerbeyi Gazanfer Beyin vefatından sonra muhallefatının yazılıp Südde-i Saadete gönderilmesi ile ilgili hüküm.

Hüküm

Üstteki hükümdeki Beylerbeyi'nin Lahsa'da ölümü ve muhallefatinin teslimi ile ilgili Lahsa Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Avlonya Beyi Sinan Beyin sefer-i hümayûn için tuttuğu ücretli cebelülerin firarı ile ilgili Avlonya Sancağı Kadîlarına yazılan hüküm.

Sayfa 126**Hüküm**

Viraseb nam karye halkının yol kesip, adam öldürmeleri ve isyan etmeleri ve bunun bastırılması ile ilgili İlbasan Beyi ve Draç ile Aşiyân Kadîlarına yazılan hüküm.

Hüküm

Vezîr-i a'zam iken vefat eden Mehmed Paşa'nın haslarını, evkâf ve emlâkını Voyvodaların zabt etmesi üzerine oğlu İbrahim'in dergâh-ı muallâma başvurması ile ilgili hüküm.

Sayfa 127**Hüküm**

Diyarbakır'da emval-i hassa defterdârları ummâl ve ümenâdan hususan cizye ve marhasanın hassa emvalini evlerinde tutmaları ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Azak Kal'asının harab olan yerlerinin tamir edilmesi ile ilgili Azak Beyine yazılan hüküm.

Sayfa 128**Hüküm**

Memâlik-i Mahrûse'de diyar-ı şark ve sair vilâyetlere altun, gümüş, guruş, bakır ve kalb gönderilmemesi ile ilgili Erzurum Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 129**Hüküm**

Erzurum Beylerbeyliği'nde bakayâ kalan emval-i mirînin bakayâ defterinin irsâl edilmemesi sebebiyle ne mikdar bakayâ olduğu ve kimde olduğunun bilinmemesi sebebiyle bunun belirlenip Hızâne-i Âmireye teslim edilmesi ile ilgili Erzurum Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 130**Hüküm**

Eflak yakınlarındaki Engürüs müzafatından olan küffârın isyan ve tuğyan edip Memâlik-i Mahrûseye zarar vermeleri üzerine bu bölgelerin ne zaman alındığı ve Eflak'a bağlandığının belirlenmesi ile ilgili Rumeli Defteri Kethüdâsı, Ruscuk, Nigbolı ve Hezargrad Kadîlarına yazılan hüküm.

Sayfa 131**Hüküm**

Eflak Vilâyeti yakınında bulunan Sozi Kal'asının sınırındaki anlaşmazlığın teftiş edilip eskiden hangi vilâyete bağlı olduğunun belirlenmesi ile ilgili Eflak Voyvodasına yazılan hüküm.

Sayfa 132**Hüküm**

(...) Kazasındaki madenlerden akçe kestirilip nevruzdan önce gönderilmemesi ile ilgili Budun Beylerbeyine yazılan hüküm.

Hüküm

Menzil bargirlerinin kullanımı ile ilgili Menzil bargiri olan yerlerin Kadîlarına yazılan hüküm.

Sayfa 133**Hüküm**

Sigetvar Beyi Hasan'ın mektup gönderip daha önce Sigetvar Beyi olan Ali'nin iki yüz neferden fazla re'ayayı esir edip bir kısmını kefereye satması ile ilgili Budun Beylerbeyine yazılan hüküm.

Hüküm

Önceden Sigetvar Beyi olan ve hâlâ Hersek Beyi olan Ali'nin adamlarından Divân kâtibi Mehmed, Taşkun ve Kerim Kethüdâ ve Çavuşbaşı Ahmed Reisin teftişi ile ilgili Budun Beylerbeyi ile Peçuy ve Sigetvar Kadîlarına yazılan hüküm.

Sayfa 134**Hüküm**

Mısır'da vaki' olan beytü'l-mal irsâliyeye karıştırılmayıp, keselere konup Mısır Hazinesine ayrı konulmasını ve varisi olan malların varislere verilmesi ile ilgili Mısır Beylerbeyi ve Mal Defterdârına yazılan hüküm.

Hüküm

Tebriz'e iki günlük mesafede olan Hüseyin Kal'asının tamiri ve içine top konulması ile ilgili Van Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 135**Hüküm**

Besyan Beyi Behlül'ün evinin basılıp adamlarının öldürülmesi ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi ve Besyan Kadîsına yazılan hüküm.

Hüküm

Üsküb darphânesinin emini olan Geyvan'ın südde-i saadete irsâl edilmesi ile ilgili Üsküb Kadîsına yazılan hüküm.

Sayfa 136**Hüküm**

Şam'da karyelerin sulandığı nehirlerin vakıf veya tımâr sahiplerince temizlenmesi ile ilgili Şam Beylerbeyi ve Kadîsına yazılan hüküm.

Sayfa 137**Hüküm**

Erzurum Beylerbeyliğinde vaki' olan karye halkının Kars Kal'asında irgad olarak çalışması ve Abdullah nam bir şakînin yüz seksen bin akçeye zeametle müteferrika olmak şartıyla yetmiş bin filoriye iltizam etmesi ile ilgili Erzurum Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 138**Hüküm**

Üsküb ve Novaberde Darphânelerinde kem ayar akçeler kesildiği darphâne emin ve mübaşirlerinin kadimden gelene muhalif oldukları ile ilgili Üsküb ve Novaberde Kadîlarına yazılan hüküm.

Hüküm

(Terkîn-i kayd)

Hüküm

Lahsa Beyi iken ölen Gazanfer Paşa'nın muhallefatinin Âsitane-i Saadete gönderilmesi için eşinin ta'yin ettiği Mustafa Kethüdâ'ya yardım edilmesi ile ilgili Basra Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 139**Hüküm**

Koban Sancağı'nda Grofdiyan taraflarında Terdi nam Karyeye 200 civarında haydutun saldırdığı ve Blatini Nehri yakınlarında Mersemi denilen yerde büyük bir kilisenin yanında palanka yapılması ile ilgili Budun Beylerbeyine yazılan hüküm.

Hüküm

Dergâh-ı Âli Çavuşu İmirza Çavuşun Çadıryırtansuyu'nda yedi baş at tedarik edip Âsitane-i Saadete gönderilmesi ile ilgili Dergâh-ı Âli Çavuşu İmirza Çavuş'a yazılan hüküm.

Sayfa 140**Hüküm**

Pirlepe kazasında Toril adlı karyede meydana gelen Minkhüma adlı kişinin öldürülmesi ve Manastır kazasında Mirşenerak adlı karye halkının zulmünün teftiş edilmesi ile ilgili Üsküb Beyi ile Pirlepe, Manastır, Köprülü ve Kırçova Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 141**Hüküm**

Karaman Vilâyeti'nde iki üç yıldır kıtlık sebebiyle tımâr gelirlerindeki azalma ve bunların sorumluları ve tahriri ile ilgili Vilâyet Muharriri Mustafa'ya yazılan hüküm.

Sayfa 142**Hüküm**

Kelas Beyi İbrahim'in fermân-ı hümayûna itaat etmeyip asker göndermediği ve Yanya hâkimi İskender ve Meyn nam mahalde kardeşi Şahverdi'nin azgınlık çıkardığı ile ilgili Şehrizol Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 143**Hüküm**

Defter-i Hâkânî Kâtibi olup Karaman Vilâyeti Muharriri olan Mustafa'nın Südde-i Saadete kaza defterini gönderip defterden hariç kalan Atçeken tayfası ile ilgili Karaman Vilâyeti'ndeki Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 144**Hüküm**

Karaman Vilâyeti'nde fermân-ı şerif mucibince tahrir yapılırken arazi sahiplerinin tahrir zamanında hazır olmaları ve sonradan niza çıkarmamaları ile ilgili Karaman Vilâyeti'ndeki Kadîlara yazılan hüküm.

Sayfa 145**Hüküm**

Dergâh-ı muallâm Çavuşlarından Süleyman Çavuşun elindeki emr-i şerifte Ma'mureye Kazası suhteleri eşkıyalarından Çeki Kerim ve amcası oğlunun yakalanıp haps edilmesi ile ilgili Larende Kadîsına yazılan hüküm.

Hüküm

Vâlîde Sultanın Yanbolu ve Zağra-i Eskihisâr'da vaki' olan hasları karyelerinin sınırlarının ihlal edilmiş olduğu ve bunun düzeltilmesi ile ilgili Kırkkilise Sancağı Muharriri Süleyman'a yazılan hüküm.

Sayfa 146**Hüküm**

Erdel Vilâyeti'nde bazı Palanka, Varoş, Kasaba ve Karyelerin sınıra yakın olanlarından iki tarafa (Erdel'e ve Ehl-i İslam'a) vergi verdiği ve bunun eskiden olageldiği şekliyle düzenlenmesi ile ilgili Tımaşvar Beylerbeyine yazılan hüküm.

Sayfa 147**Hüküm**

Prevadi, Varna, Hacıoğlupazarı, Karasu, Şömine, Hezargrad, Tırnovi, Lofça, Silosvilone, Ziverskiya, Ahtaman, Nigbolı, Saçlu, Çirnoy, Silistre, Hırşova, İsakçı, Geliviran-ı German, Papavye, Tuzla, Cumapazarı, Yenipazar ve Tekfurgölü Kazalarında vaki' olan atik ve cedit celeb tayfasının koyunlarının tahrir edilip Mahrûse-i İstanbul kasabalarına gönderilmesi ile ilgili hüküm.

Hüküm

Önceden İstanbul'da Zeyrek kolunda asesbaşı iken Rodos'a gönderilen Paris isimli kişinin salıverilmesi ile ilgili Rodos Beyine yazılan hüküm.

Sayfa 148**Hüküm**

(Terkîn-i kayd)

Hüküm

Silistre ve Nigbolı Sancakları'nda vaki' olan celeblerin ellerinde kalan koyunların derhal İstanbul'a gönderilmesi ile ilgili Silistre ve Nigbolı Kadîlarına yazılan hüküm.

Sayfa 149**Hüküm**

Koyun Emîni Şaban Çavuş'un İstanbul'da kasaplığa şiddetle ihtiyaç duyulduğunu ve Sağ Kol'da vaki' olan Kadîlardan kasaplığa yarar adam veya kasaplık akçesi toplanması ile ilgili hüküm.

Sayfa 150**Hüküm**

Dergâh-ı Muallâm Çavuşları'ndan Ahmed Çavuş'un bazı mühim işler için Lahsa'ya ulakla irsâl olmasıyla ilgili Basra Beylerbeyine yazılan hüküm.

Hüküm

Üsküdar Kazası'nda olan hassa çayırların etrafındaki kura halkı davalarını salıp hassa çayırları ve Müslümanların ekinlerine zarar verince tedbir alınması ile ilgili Üsküdar Kadîsına yazılan hüküm.

Sayfa 151**Hüküm**

İznikmid'de bazı Arnavud keferesi fırın basıp adamlar öldürmüş fesad ve şenâ't çıkarıcıların yakalanması ile ilgili Kocaili Beyi ve Kadîsına yazılan hüküm.

Hüküm

İncik Kazası'nda (...) nam ehl-i fesadın yol kesip, ev basıp adam öldürmesi üzerine Dergâh-ı muallâm Çavuşları'ndan Ahmed Çavuş'un mübaşir ta'yin edilip teftiş yapması ile ilgili İncik Kadîsına yazılan hüküm.

Sayfa 152**Hüküm**

İstanbul zahiresi için Silistre'den gelecek koyunların telef olmadan İstanbul'a ulaştırılması ile ilgili Silistre Beyi ve Kadîsı'na yazılan hüküm.

Hüküm

İstanbul zahiresi için Kırkkilise'den gelecek koyunları getirmek için Bali Çavuş'la birlikte 100 nefer müselleme ta'yin olunması ile ilgili Kırkkilise Beyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 153**Hüküm**

Hasankeyf'de Hoca Mehmed olarak bilinen kişinin hile ve yalan dolanı olduğu ve Müslümanları rencide etmeden İstanbul'a kasap olarak gönderilmesi ile ilgili Hasankeyf Kadîsına yazılan hüküm.

Hüküm

Kilis ahalisinin zahire ve koyuna ihtiyacı varken Alaybeyi Ömer'in Kafir Vilâyetlere arpa, buğday, koyun vesair zahire gönderdiği ve bunun engellenmesi ile ilgili Kilis Beyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 154**Hüküm**

Önceden Yemen Beylerbeyi olan Özdemir Paşa ve Mustafa Paşa Mısır'dan Yemen'e gönderilen asker mevacib ve masrafını Mısır Hazinesi'nden borç alıp daha sonra Yemen mahsulünden karşılandığı ile ilgili Mısır Beylerbeyi ve Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 155**Hüküm**

Diyarbakır'da meskuk filorinin kemal mertebede yokluk yaşandığı ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi ve Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 156**Hüküm**

Diyarbakır'da hayli zamandır mukata'ata mutasarrıf olanların mukata'at defterleri mucibince uhdelerinde olan bakayânın hazineye alınması gerektiği ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi ve Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 157**Hüküm**

Diyarbakır'da irsâliyesi vakti ve mevsiminde tedarik edip nevruzdan önce Hızâne-i Âmireye gönderilmesi gerektiği ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 158**Hüküm**

Üsküdar Kazası'ndaki hassa koruya etraf halkın davar salmaması gerektiği ile ilgili Üsküdar Kadîsi'na yazılan hüküm.

Hüküm

Lahsa Beylerbeyi iken ölen Gazanfer Paşa'nın Kethüdâsı Ahmed, mûmâ ileyhin bıraktığı metrukat ve muhalledatını gizleyip yediği ve Gazanfer Paşa'nın hatununun şikayeti ile ilgili hüküm.

Sayfa 159**Hüküm**

Sınırdaki bulunan Pojega Livasının küffâr tarafından saldırıya uğradığı ve erbab-ı tımârın serhad muhafazasına cemiyete çıkmadıkları ile ilgili Pojega Beyi Ferhad Bey'e yazılan hüküm.

Hüküm

Şam muhafazasında kul taifesinin serdarı iken ölen Kane Bey'in odasında duvar içindeki küçük hazinesi ve onun oğlu Divân-ı Mısır Çavuşlarından Yusuf'un ölümünden sonra altınlarının vereselerine bırakılması ile ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 160**Hüküm**

Celaiddin Ekber tarafından Mekke'ye gelen sadakalar ve bunun hatunu ve beraberindekilerin Harem-i Şerif'de şer-i kavime muhalif vaz' yaptıkları ve buna müsaade edilmemesi ile ilgili Mekke-i Mükerrerme Şerifine yazılan Nâme-i Hümayûn.

Hüküm

Mısır Beylerbeyi Salih kazaya defterini gönderip Mekke ve Cidde'de vefat eden tüccarların varisleri yokken bazı kişilerin varis olup bu tüccarların mallarına el koymaları ile ilgili Mekke-i Mükerrerme Kadîsı ve Cidde Emîni'ne yazılan hüküm.

Sayfa 161**Hüküm**

Beç Kralı'nın elçisinin geri dönüşü sırasında menzillerde lazım olan ihtiyaçlarının giderilmesine yardım edilmesi ile ilgili yol üzerindeki Bey ve Kadılara yazılan hüküm.

Hüküm

Üsküdar, Şile ve Yoros'da mirî şikârgâh olan korularda bazı kişilerin tazı, doğan ve tüfenkle avlanmalarının yasaklanması ile ilgili Üsküdar, Şile ve Yoros Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 162**Hüküm**

Drama Kasabasındaki Abidin, Ahmed, Safer ve Fadlullah isimli kişilerin mahkemeye başvurmaları ile ilgili Drama Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Mısır Emir-i Haccı olan Ali Bey'in ölümü üzerine yerine Mısır Ümerası'ndan Mustafa'nın Emir-i Hacc ta'yin edilmesi ile ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Ergene Kazasına tabi Tavlu Karyesi yakınındaki köprünün evkâfindan olan hânın tamircisinin 4 yıldır tamir işini yapmadığı ile ilgili Ergene Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 163**Hüküm**

(Terkîn-i kayd)

Hüküm

Bağdat'a tabi Şhriban adlı Kasabada Acem Ağa şhirden taşra bir küçük cami olduğu ve Cuma namazına yetmediği ve kasabanın içinde arsa alıp cami yaptırmak istediği ile ilgili Bağdat Beylerbeyi ve Şhriban Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Anduğı Kazasında 40-50 cilt kadar olan Kadı sicillerinin bulunmaması ve önceki Kadı Abdülkadir'in bir yeniçeriyi dövüp öldürmesi üzerine Kazadan bir gece ayrıldığı ve bu olayın teftiş edilmesi ile ilgili Niğde Beyi ve Kadısı ile Anduğı Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 164**Hüküm**

Yeni İl Kazasına tabi Beydili taifesinden Hacı Dünder bin Ali ve Behram bin Ali isimli kişiler aynı kazadan olan Mehmed bin Hacı İbrahim, Hacı Murad bin Hacı İlbey, İsmail bin Hacı Ali ve karındaşı Emin, Maksud bin Hacı Halil ve karındaşı Bulgur, Hacı Günbey, Hamza bin Şaban ve karındaşı Hacı Uğurlu, Cari bin Hacı Ramazan ve karındaşı Mehmed bin Hacı Abdi bin Hacı Ali ve oğlu Çelebi, Ebubekir bin Hacı Ali, Hacı Dik, Uğurlu bin Kasım ve Dik bin Hacı Günbey ve sair atlı boy nefer yaya yoldaşları Akhisâr nam mevzide mezburların karındaşı oğlu Süleyman bin Emirşah'ı öldürüp mallarına el koymaları ile ilgili şikayetleri.

Sayfa 165**Hüküm**

Rumeli Sol Kol Kazalarındaki koyunların İstanbul zahiresi için vaktinde gönderilmesi ile ilgili Rumeli Sol Kol'daki Kadılara yazılan hüküm.

Hüküm

Kavala Kapdanı Mehmed-zade Mehmed'in Trablusgarb Beylerbeyisi Cafer'i gemisiyle Trablusgarb'a götürmesi için hisâr eri ta'yin edilmesi ile ilgili Kavala Kadısı ve Dizdârına yazılan hüküm.

Sayfa 166**Hüküm**

Galata'da bazı mahzenlerdeki kefere ta'ifesinin bazı yaraklar hıfz etmesi ile ilgili Yeniçeri Ağası'na yazılan hüküm.

Hüküm

Kefere gemilerinin Tophane yanına yanaştırılmaması ile ilgili Kapudan'a yazılan hüküm.

Sayfa 167**Hüküm**

İzmir ve Suğla Kazaları'nda bazı Çingenerin kırık ve kalb akçe kestikleri ve bunların ele getirilmesi sırasında Tahtalı mukata'atına amil Hasan isimli birisi yollarını kesip ellerinden alıp eşkıya faaliyetlerinde bulunması ile ilgili İzmir Kadısı ve Suğla Beyine yazılan hüküm.

Sayfa 168**Hüküm**

Dergâh-ı muallâm Çavuşlarından Nasuh Çavuş'un Erzurum'a giderken Köprü nam mahalde saldırıya uğrayıp adamının öldürülmesi ile ilgili Anadolu Beylerbeyi ve Yürük Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

İstanbul zahiresinde sıkıntı yaşanması üzerine Taman Kazasından arpa, buğday istenmesi ile ilgili Taman Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 169**Hüküm**

Erdel Vilâyeti serhaddinde bazı palanka, varoş, kasabat ve karyelerin iki tarafa (Ehl-i İslam ve Erdel'e) vergi vermeleri ile ilgili durumun kadimden olagelen şekline dönmesi ile ilgili Budun Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 170**Hüküm**

Musul ahalisinin mahzar gönderip Ekrad Beyzâdelerinden Seyfeddin ve yakınlarının fesad ve şenâ'atlerinden şikâyeti ile ilgili Bağdad Beylerbeyi ve Musul Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 171**Hüküm**

Mahrûse-i Şam hazinesinin bu seneki irsâliyesinin Erzurum'a değil, Âsitane-i Saadete gönderilmesi gerektiği ile ilgili Şam'daki Hızâne-i Âmire Defterdârı'na yazılan hüküm.

Hüküm

Haleb hazinesinin irsâliyesinin Erzurum'a değil Âsitane-i Saadete gönderilmesi ile ilgili Haleb Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 172**Hüküm**

Bolu müsellimlerinden bazılarının mir-i hizmete fermân olunmasına rağmen emr-i şerife itaat etmemeleri ile ilgili olarak Kastamonu Beyi ve Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

Tırhala'lı Nâzır Mustafa ve Sinan ve Zâkir Mustafa Çavuş zimmetlerinde olan bakayânın acilen Dergâh-ı muallâm Çavuşlarından Ali Çavuş ile Südde-i Saadete gönderilmesi ile ilgili Yanya Nâibi Mustafa Bey ve Salne Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Mihalcık icmallü haslarında ve Solnak Beyi'nin istihkakında kalan ve eski Yanık Alaybeyi'si Hüseyin'e ikrar havâss-ı hümayûnu ile ilgili Budun Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 173**Hüküm**

Şâm-ı Dâru's-selâm irsâliyesinin nevrudan önce Hızâne-i Âmireye irsâl eylemesi ile ilgili Şam Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Erdel Vilâyeti'ne tabi bazı palanka, varoş, kasabat ve karyelerin uslûb-ı sâbık üzere vergilerini vermeleri ile ilgili Erdel Voyvodasına yazılan hüküm.

Sayfa 174**Hüküm**

Diyarbakır mutasarrıfelerinden İbrahim Babas Kayur Beyi Mehmed'in uhdesindeki mukata'atı bazı şartlarla iltizam eylemesi ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi ve Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 175**Hüküm**

Hacıların mühimmatı için her sene gönderilen zahire ve Şam Emir-i Haccı olan Kansu'nun isteğiyle iki kıt'a top arabasının topları ile gönderilmesi ile ilgili Şam Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 176**Hüküm**

Sultan Süleyman'ın Şam'da vaki' olan imâreti evkâfının mahsulünden artan fazlalıkların kimsenin zimmine bırakılmaması ile ilgili Şam Beylerbeyi, Defterdârı ve Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 177**Hüküm**

Şam Beylerbeyi Hasan'ın hac mevsimi gelmeden önce ihtiyaçları tesbiti ve yerine getirmesi ile ilgili Şam Emir-i Haccı Kansu Bey'e yazılan hüküm.

Sayfa 178**Hüküm**

Şam'da hacılara lazım olan hususların yerine getirilmesi sırasında Hazine Defterdârı ile Emir-i Hacc Kansu arasındaki anlaşmazlık çıkması üzerine Südde-i Saadet Çavuşları'ndan Mahmud Çavuş'un fermân-ı hümayûnla ulaşıp anlaşmazlık ve hac işlerini düzenlemesi ile ilgili Şam Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Şam'da Şu'ayiboğlunun iltizam ettiği mukata'at ve zimmetinde olan emval-ı mirînin tahsil olup Hazine-i Âmire'ye zabt olunmasıyla ilgili Şam Beylerbeyi, Kadısı ve Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 179**Hüküm**

Bu sene-i mübâreke vaki' olacak Şam hazinesinin irsâliyesinin nevrudan önce Âsitane-i Saadete irsâl edilmesi ile ilgili Şam Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 180**Hüküm**

Memâlik-i Mahrûse dâhilinde olup Beç Kralı'na tabi olmayan yerlerde imece yoluyla bir metin ve hasin palanka yaptırıp, içine nefer koyup o tarafları ehl-i fesaddan korumakla ilgili Budun Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 181**Hüküm**

Canbelü cema'atinden Hacı Ahmed, Nirek(?), İsmail ve Ecevar Gayib adlı kişilere Kalender isminde birinin saldırıp evlerini basıp para ve mallarını gâret etmesi ile ilgili Anadolu Beylerbeyi ile Ankara, Karahisâr ve Bayburd Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

Mihrimah Sultan'ın Üsküdar'da vaki' olan imâreti evkâfına bazı ümenâ, ummâl ve zü'amanın el koyması üzerine Samako Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 182**Hüküm**

Canik'de re'ayayı rencide eden ehl-i fesadın fazla olduğu ve re'ayayı muhafaza için sipahi alıkonulması ile ilgili Canik Beyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

İstanbul zahiresi için gelen gemilerin Rodos ve Gelibolu İskelelerine yanaşıp mal satmalarının önlenmesi ile ilgili Gelibolu ve Rodos Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

İzmir'de yaşayan Hacı Veli ve bazı kişilerin üzümelerini İstanbul zahiresi için göndermeyip ihraç etmelerinin engellenmesi ile ilgili İzmir Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 183**Hüküm**

Erdel'e bağlı Varad adlı şehre bağlı Yanujed adlı Karye'de iki adamın 6 baş bargir ve esbabları zorla almaları ile ilgili Sulnova Beyine yazılan hüküm.

Hüküm

Erdel Voyvodası'nın adamlarından Yalufrih ve Vlasto adlı kişilere yol hükmü yazılması ile ilgili Rumeli'ndeki Bey ve Kadılara yazılan hüküm.

Hüküm

Erdel Voyvodası Batori Hristof'un adamı Âsitane-i Saadete gelirken Ruscuk Kazası'nda Merteday adlı karyede karye halkının yolunu kesip adamı dövmelerinin teftişi ile ilgili Ruscuk Kadısı'na yazılan hüküm.

Sayfa 184**Hüküm**

Draç Kal'ası mustahfızları Kethüdâsı Mehmed'in Rikâb-ı Hümayûn'a ruk'a sunub Beral kazasına tabi' Molet adlı karyede Baliken adlı şakî ve akrabaları Ali, Mehmed, Yusuf, Hasan ve diğer Hasan, Hüseyin, Süleyman, Mustafa ve Musabe adlı eşkıyalardan şikayeti ile ilgili Ohri Beyi ve Kadısı ile Draç, Eşim(?) ve Akçahisâr Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 185**Hüküm**

Bursa Alipazarı'nda bazı kişilerin buğday alıp öğüdüp dükkânlarda sattıkları, sefer-i hümayûn vaki' olup ordu fermân olunduğunda orduya muavenet etmekte bozgunculuk çıkaranlarla ilgili Bursa Kadısı'na yazılan hüküm.

Hüküm

Kavala Kaptanı Mehmed Tablusgarb Beylerbeyi Cafer'i gemisiyle Trablusgarb'a götürmek için hisâr erleri ta'yin olunması ile ilgili Kavala Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 186**Hüküm**

Sultan Süleyman Hân'ın İstanbul'da bina ettirdiği zaviyelerde fakir kadınlara yardım edilmesi ile ilgili Sultan Süleyman Hân'ın mütevellisine yazılan hüküm.

Hüküm

Istabl-ı Âmire davarlarının arpa ihtiyacının karşılanması için Selânik, Gümülcine, Yenice-i Karasu, Siroz, Avrathisârı, Yenice-i Vardar, Tırhala, Beyşehir-i Fenar, Çatalca, Vodine, Badracık, Erdes, Alasonya, Yanya, Narda, Ağriboz, Kızılhisâr, Talinde, Arhos ve Daralica Kadılarına yazılın hüküm.

Sayfa 187**Hüküm**

İlbasan Beyi Ferhad'ın zulm etmesi ile ilgili şikâyeti belirten Aşbat(?) Kadısı ve Arnavud Belgrad Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

Selânik yürüklerinin Karadeniz seferine fermân olunmalarına rağmen sefere katılmamaları üzerine Yürük Subaşı Mustafa'ya yazılan hüküm.

Sayfa 188**Hüküm**

Barla Kal'asında yaşayan Müslümanlar kal'a içinde büyük bir kilisenin olduğu ve keferenin verdiği rahatsızlık ile bir cami'nin kiliseye çevrildiği ile ilgili Dukakin Beyi ile Bar ve Ülgün Kadıları ve İskenderiye Beyi'nin kaimmakamına yazılan hüküm.

Sayfa 189**Hüküm**

Kavala Kapudanı'nın Trablusgarb Beylerbeyisi Cafer'i Trablusgarb'a kadırgasıyla götürürken nefer ve kethüdâlarının ta'yini ile ilgili Kavala Azablar Ağası'na yazılan hüküm.

Hüküm

Vâlîde Sultan'ın haslarını sabıka zabt eyleyen Mustafa Bey'in muhasebesinin görülüp teftişi ile ilgili Yanbolu Kadısı'na yazılan hüküm.

Sayfa 190**Hüküm**

Haleb Vilâyeti'nin müceddiden tahrir edilmesi ile ilgili Haleb Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Küffâr Vilâyetlerine satışı yasak olan balmumu, gön, donyağı, meşin, sahtiyan, yapağı, penbe, zift, terke ve yarar at gibi malların satışının önlenmesi için Rumeli Yalıları'nda vaki' olan Beylere ve Kadılara yazılan hüküm.

Sayfa 191**Hüküm**

Seferihisâr'a bağlı Geçek adlı karye halkının şirret ve şekavetiyle ma'ruf olan Ali bin Hacı Memi isimli kişiyi şikâyetleri ile ilgili Hüdâvendigâr Beyi ile Seferihisâr ve Bacî Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 192**Hüküm**

İnekan bin İskender adlı kişinin bazı ehl-i fesad tarafından gece evinin basılıp malının gâret edilmesi ile ilgili Usturumca Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 193**Hüküm**

Necmeddin adlı kişinin ehl-i fesad ve haramzâde olduğu ile ilgili Ma'arra Beyine yazılan hüküm.

Hüküm

İzvornik'de 20 yıldır imam ve hatib olan Abdulvehhab'ın re'ayaya zulm ve te'addisi olduğu ve niyabetlikten alınması ile ilgili İzvornik Beyi ve Kadısı'na yazılan hüküm.

Sayfa 194**Hüküm**

Basra Vilâyeti'nin muhafazası ile ilgili olarak Basra Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 195**Hüküm**

Habeş Vilâyeti'nde ne miktar kul olduğu ile ilgili Sabıka Habeş Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 196**Hüküm**

Kaptan Paşa'ya yazılan ve ilkbaharda 300 parça gemi ve kürekçileri, çekicileri, peksimed ve sair mühimmatının tedariki ile ilgili hüküm.

Sayfa 197**Hüküm**

Habeş Beylerbeyiliğinin Mısır ümerasından Hızır'a tevcih olunması ile ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Mısır'da irsâl olunan hazinenin vaktinde Âsitane-i Saadete gelmiş olmasıyla ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Ülgün Kazası'na tabi Krane, Braşme, Güronik, Karice, Korne, Salme, Burne, Bosniç ve Sugar isimli dokuz karye halkının tekâlifden mu'af olmaları ile ilgili İskenderiye Beyi ve Ülgün Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 199**Hüküm**

Habeş Beylerbeyiliğinin Mısır ümerasından Hızır'a tevcih olunması ile ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan ikinci hüküm.

Sayfa 200**Hüküm**

(Terkîn-i kayd)

Hüküm

İskenderiye Sancağı'nda Kelimetne karye halkı ile Foça karye halkı arasındaki anlaşmazlığın giderilmesi ile ilgili Dukakin Beyi ve Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 201**Hüküm**

Kavala Kapudanı'nın Trablusgarb Beylerbeyi Cafer'i Trablusgarb'a kadırgasıyla götürmesi için nefer ve kethüdâlarının ta'yini ile ilgili Kavala Azablar Ağası'na yazılan hüküm.

Hüküm

Molova Kazası'nda Alemşah adlı kadının başka bir kadını darb edip öldürmesi üzerine Midillü Beyi ve Kadısı ile Molova Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 202**Hüküm**

Sultan Murad Hân'ın evkâfi mütevellisinin başvurusu ile Gelibolu'da Havale(?) nahiyesindeki 820 akçelik Kavacık adlı mera'nın evkâfın sınırında olduğu ile ilgili Malkara ve Keşan Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 203**Hüküm**

Mısır'daki kul taifesinin müstevfâ olanlarının işlemiş ulufelerinin eytâmına verilmesi ile ilgili Mısır Beylerbeyi ve Defterdârına yazılan hüküm.

Hüküm

Budun'da Kolden adlı karyede olan kilisenin tamiri ile ilgili Budun Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 204**Hüküm**

İskenderiye yakınında Bobana adlı nehir üzerinde Sultan Mehmed Hân tarafından yaptırılan köprünün tamiri ile ilgili İskenderiye Kadısına yazılan hüküm.

Hüküm

Budun Sancağı'nın tahrir edilmesi ve defter-i atikinden 1134 hane fazla bulunması ve 200 bin akçe ifraz çıkarılması ile ilgili Budun Kadısı ve Muharriri Ali'ye yazılan hüküm.

Sayfa 205**Hüküm**

Dukakin'e tabi Resova adlı yerde yeniden kal'a bina olunması ile ilgili Ohri Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 206**Hüküm**

Draç Kal'ası mustahfizları Kethüdâsı Ali bin Mehmed'in, Beral nahiyesine tabi Mûsâ adlı karyede yaşayan Bali Kâhyâ ve akrabalarının eşkıya faaliyetlerinden şikayeti ile ilgili Ohri Beyi ve Kadısı ile Draç, İşim ve Akçahisâr Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 207**Hüküm**

Anadolu Beylerbeyi'liğine bağlı olan yerlerin hassa mukata'atının Ağustos akçesinin toplanması ile ilgili Anadolu Beylerbeyi ile hassa mukata'at vaki' olan yerlerin Beyleri ve müfettiş kadılara ve nâzırlara yazılan hüküm.

Hüküm

Nigbolı Sancağı muhafazası için kalan sipahi sayısının artırılması ile ilgili Nigbolı Sancağı'ndaki kal'aların dizdârlarına yazılan hüküm.

Sayfa 208**Hüküm**

Şam'da yeniçeri taifesinin ölenlerinin ve tımâra ve ahar dirliğe duhul eyleyenlerin gediklerinin başka yere verilmeyip ayrı defter edilmesi ile ilgili Şam Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Varadin Kal'ası Dizdârı, Kethüdâsı ve neferâtının tımârları ile ilgili Budun Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 209**Hüküm**

Nigbolı Sancağı'nda eşkıya faaliyetlerinin artması ve bunun teftiş edilmsi ile ilgili Nigbolı Kadısına yazılan hüküm.

Sayfa 210**Hüküm**

Bar Kal'ası'ndaki kilisenin cami'ye çevrilmesi ve kal'a dışında var olan kilisenin etrafında keferenin toplanması ile ilgili Dukakin, Ülgün, Bar ve İskenderiye Kadıları ve İskenderiye Beyi'nin kaimmakamına yazılan hüküm.

Sayfa 211**Hüküm**

Pojega Livası'nın sınırda olması sebebiyle küffârın saldırılarına uğraması ve erbab-ı tımâr ve zü'amanın mukayyed olmaları ile ilgili Pojega Beyi Ferhad Bey'e yazılan hüküm.

Hüküm

Yeniçeri Ağası İbrahim, yeniçerilerin ihtiyacı için koyun lazım olduğu ve koyun ihtiyacını karşılamak için Eflak Vilâyeti'nden koyun tedarik edilmesi için Boğdan Voyvodasına yazılan hüküm.

Sayfa 212**Hüküm**

Tunus Vilâyeti'nin tahriri için görevlendirilen Mehmed adlı kişi ile eski Tunus Beylerbeyi olan Haydar'ın ittifak edip mal yemesi ile ilgili Tunus Beylerbeyi ve Kadılara yazılan hüküm.

Sayfa 213**Hüküm**

(Terkîn-i kayd)

Hüküm

Vilâyet-i Garb Mal Defterdârı Mustafa, Halku'l-vad seferinden sonra Beylerbeyilerin ve mübaşirlerin teftiş edilmesini istemesi ile Cezayir Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

(Terkîn-i kayd)

Sayfa 214**Hüküm**

Vilâyet-i Garb Ağalarından bazılarının isyan edip üzerlerinde olan malları vermemeleri üzerine Trablusgarb Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

Selânik'deki döl develeri ile ilgili Niğde Beyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 215**Hüküm**

Vilâyet-i Garb'ın cümlesinin havâss-ı hümâyûndan oluşu külliyyen mahsûlâtın mîrî için zabt olunmasıyla ilgili Trablusgarb Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Hüküm

İstanbul'da oturan bazı Yahudilerin çocuklarına talim bahanesiyle evlerinde mesâhif-i şerifi hıfz eyledikleri ile ilgili Usturumça Kadısı Mevlana Muhyiddin ve Dergâh-ı Mu'allâm Çavuşlarından Hacı Mustafa Çavuş'a yazılan hüküm.

Sayfa 216**Hüküm**

Vilâyet-i Arab'da havâss-ı hümâyûnda iken Cezayir-i Garb Beylerbeyi'nin adamlarının emval-i mirîye ve re'ayaya gadr eylemeleri ile ilgili Cezayir-i Garb Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 217**Hüküm**

Tunus, Cezayir-i Garb ve Trablusgarb'a varan Beylerbeyilerin mâl-ı mîrîyi ekl eylemeleri ile ilgili Trablusgarb Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 218**Hüküm**

Daha önce Boğdan Voyvodası olan Petre Voyvoda'nın zayi ettiği topları ve hazineyi buldurup yerine konulması ile ilgili Boğdan Voyvodası'na yazılan hüküm.

Sayfa 219**Hüküm**

Rumeli'nin Sağ Kolundaki kazalardaki mukata'atın nevrüz akçesinin Hazine-i Âmireye gönderilmesi ile ilgili Rumeli'nin Sağ Kolundaki Müfettiş ve Nâzırlar'a yazılan hüküm.

Hüküm

Çayır zamanının yaklaşması ve Voynukların gönderilmesi ile ilgili Tırnovi, Nigbolı, Rahova, Plevne, Yanbolu, Şumni, Eskihisâr, Domaniç, Lofça, (...), Silistre, Prevadi, Ayvad ve Hezargrad Kadılarına yazılan hüküm.

Sayfa 220**Hüküm**

Ohri Kazası'nda, Rasakça adlı mahalde çıkan ma'denin işlenmesi ve darphâne mühimmatı için bazı karyelerin ta'yini ile ilgili Ohri ve Manastır Kadılarına yazılan hüküm.

Hüküm

Ohri'nin birkaç nahiyesinin tahrir edilip ma'denlerinin bırakılması ile ilgili Mora, Mersin, Yanya ve Ohri Sancaklarının tahriri fermân olan Ahmed'e yazılan hüküm.

Sayfa 221**Hüküm**

Antab Kal'ası Dizdârı Hüsrev'in, hisâr erenlerinden İsmail ve Hüseyin'in dirliklerini alıp, dövüp kal'adan kovması ile ilgili Antab Beyi'ne ve Kadısı'na yazılan hüküm.

Sayfa 222**Hüküm**

Nigbolı, Silistre ve Vidin Sancakları Kadılarına yazılan celeb tahriri ile ilgili hüküm.

Hüküm

İstanbul zahiresi için celeblerin üzerine ta'yin olunan koyunların gelmemesi üzerine Sol Kol Kadıları'na yazılan hüküm.

Hüküm

Haleb hazinesinin Âsitane-i Saadete irsâlı ile ilgili olarak Haleb Defterdârı'na yazılan hüküm.

Sayfa 223**Hüküm**

Nigbolu, Silistre ve Vidin Sancakları'nda celeb tahririnin yapılmamış olması sebebiyle İstanbul'da et sıkıntısı yaşanmasından dolayı Köprülü Kadısı Mevlana Ahmed'e yazılan hüküm.

Hüküm

Kırcaşehir Kadısı ve Dergâh-ı Mu'allâm Çavuşu Sefer Çavuş'un Anadolu'da 17 pâre Kadılığın mehayif-i teftişi ile ilgili Kırcaşehir Kadısı ve Dergâh-ı Mu'allâm Çavuşlarından Sefer Çavuş'a yazılan hüküm.

Sayfa 224**Hüküm**

Önceden Bursa Vilâyeti muharriri olan kişi vakıfları ihmal etmesi üzerine Bursa Sancağı'ndaki vakıfları teftişine me'mur olan Anadolu Kadiaskeri Mevlana Muhyiddin ve mübaşir ta'yin edilen Mustafa'ya yazılan hüküm.

Sayfa 225**Hüküm**

Eflak Voyvodası Oğullarından Leskforiya'nın Südde-i Saadete getirilmesi ile ilgili İskenderiye Bey'ine yazılan hüküm.

Sayfa 226**Hüküm**

Merhum Sultan'ın Mekke-i Mükerrreme ve Medine-i Münevvere'de vaki' olan evkâfının hizmeti için ta'yin olunan gemilerin öşürleri ile ilgili Mekke-i Mükerrreme Şerifine yazılan Nâme-i Hümâyûn.

Hüküm

Bursa'da bazı mütevellilerin teftiş zamanında sorun çıkarıp hile yaptıkları ile ilgili Bursa'da evkâf-ı selâtîn müfettişi Mevla Muslihiddin'e yazılan hüküm.

Sayfa 227**Hüküm**

Beypazar Kazası'nda Çinganelerden Muradoğlu Mustafa adlı hırsızların faaliyetleri ve bunların dışındaki eşkıyalık faaliyetleri ile ilgili Aydos Kadısı'na yazılan hüküm.

Sayfa 228**Hüküm**

Defter-i Hâkani Kâtiblerinden Hüseyin Karaman Vilâyeti tahririne ta'yin olması ve Akşehir ve Yenişehir'i tahrir ettikten sonra hastalanıp tahrir hizmetinden alınması ile ilgili Karaman tahririne me'mur Kâtib Mustafa'ya yazılan hüküm.

Hüküm

Önemli bir husus için Dergâh-ı Mu'allâm Çavuşlarından Ahmed Çavuş'un Mısır İskenderiyesi'ne ulakla irsâl olunmasıyla ilgili Mısır'a varınca yol üzerindeki Kadılara yazılan hüküm.

Sayfa 229**Hüküm**

Mekke-i Mükerreme'nin sel gelecek tarafının hark olunması ve etrafındaki ribat ve evlerin yıkılması ve sahiplerine karşılığının verilmesi ile ilgili Mısır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 230**Hüküm**

Ba'albek Kasabası re'ayası Müslümanlar, Hamrhoşoğlu, Kamereddin ve Efrenc adlı asilerin halka zulmleri ile ilgili olarak Trablusşam Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 231**Hüküm**

Mısır'da mahbus olan Bağdadlıoğlu Mansur'un Şeyhü'l-arab iken zimmetinde bulundurduğu mâl-ı mir'inin Hızâne-i Âmireye teslim edilmesi ile ilgili Mısır Beylerbeyi ve Nâzır-ı Emvâl olan Mehmed'e yazılan hüküm.

Sayfa 232**Hüküm**

Dergâh-ı Mu‘allâm Çavuşu Ahmed Çavuş’un Âsitane-i Saadete geri dönebilmesi için Dâru’s-selâm’a gelince yeteri kadar adam ta‘yin olunması ile ilgili Mısır Beylerbeyi’ne yazılan hüküm.

Hüküm

İngiltere’de bazı mal ve malzemeler için Nikola nam zımmi Ahmed nam bâzergânın gönderilmesi ile ilgili İngiltere’ye gönderilen Nâme-i Hümâyun.

Sayfa 233**Hüküm**

Vilâyet-i Eflak yakınında olan Suriş Vilâyetinin sınırının Nehr-i Jule olduğu ile ilgili Rumeli Defteri Kethüdâsı Ali’ye yazılan hüküm.

Sayfa 234**Hüküm**

Serhadlerde olan karyelerden 359 pâre köyün haraç verme hususunu Bec Kralı’nın Âsitane-i Saadete sorması ile ilgili Budun Beylerbeyi’ne yazılan hüküm.

Sayfa 235**Hüküm**

(Terkîn-i kayd)

Sayfa 236**Hüküm**

Kıbrıs Adası’nda vaki’ olan kul ve sipahi ta‘ifesinin perâkende olup Ada’nın muhafazasına ve mâl-ı mîrînin toplanmasına hazır olmaları ile ilgili Kıbrıs Beylerbeyi’ne yazılan hüküm.

Sayfa 237**Hüküm**

Vezer Sinan Paşa'nın önceki Çaşnigirler Kethüdâsı'nın katl edilmesi ile ilgili Çingane Şahkulu, Boyraz Şaban, Hırsuzoğlu, Kamacı Osman ve Mahmud adlı kişilerin yakalanması için Karamürsel Kadısı'na yazılan hüküm.

Hüküm

Galata Kadısı Mevlana Abdurrauf'un adamları Handan ve Mustafa'nın haksız yere küreğe konulması ve serbest bırakılması ile ilgili Rodos Beyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 238**Hüküm**

Celeddin-i Ekber tarafından Mekke-i Mükerrerem'e gelen sadakât ve hatunu ile yanındakilerin şer'î kavim üzere haclarını eda etmeleri ile ilgili Mekke-i Mükerreme Şerifine yazılan Nâme-i Hümâyun.

Hüküm

Selânik Yörükleri evvelki Subaşısı'nın Memivad ma'denine ta'yini ile ilgili Selânik Subaşısı Mustafa'ya yazılan hüküm.

Sayfa 239**Hüküm**

Aydın'da Hacı Veli isimli kişinin İstanbul zahiresi için olan kara üzümü ucuza toplayıp pahalı satması ile ilgili Aydın Beyi'ne ve Kadısı'na yazılan hüküm.

Hüküm

Kıbrıs Adası'nda vaki' olan kul ve sipah ta'ifesinin perâkende olup Ada'nın muhafazasına ve mâl-ı mîrî cem' ve tahsilinde hazır bulunmamaları ile ilgili Kıbrıs Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

Sayfa 240**Hüküm**

Zeylan, Besyan ve Bocyen Beyi Monlazâde'nin önceden defalarca sefer mühimmatı ve kal'a levâzımı için mektublar gönderilmesine rağmen emr-i şerife itaat etmemesi ile ilgili Diyarbakır Beylerbeyi'ne yazılan hüküm.

4.2. 39. MÜHİMME DEFTERİNİN TRANSKRİPSİYONU (s. 119-240)**[Sayfa 119]**

Kitâbet kadar nefer tedârik eyleyüp fakat hırâseti lâzım olan mahalleri hıfz u hırâset etdürüp Memâlik-i Mahrûseye mazarrat erişdirmeyüp bâb-ı muhâfazada mesâ'î-i cemîleni vücûda getüresin.

Hüküm

Bu dahi

Tımaşvar Beylerbeyisine hüküm ki,

Hâlâ rikâb-ı hümayûnuma ruk'a sunulup sâbıkâ Hızâne-i Âmirem Defterdârı olup vilâyet-i Tımaşvarı tahrîr eden iftihârü'l-ümerâ'i ve'l-ekâbir Hasan dâme ulüvvuhû on sekiz kerre yüz bin akçe fazla bulup altı kerre yüz bin akçeyi pâye-i serîr-i a'lâya arz eyleyüp on iki kerre yüz bin akçesin ketm eylemişdir. Vilâyet-i mezburede vezîr-i a'zam iken fevt olan Mehmed Paşa'nın seksen bin akçe yarar evkâfları olup ol dahi on kerre yüz bin akçeye mütehammil olmağın iki kerre yüz bin akçeyi def'a sarf olunur ve sâiri mirîye râci' olur. Vilâyet-i Tımaşvar'ın âdet-i ağnâmının ve resm-i kuşâriyesi(?) mîrîye âid olan rüsûmdan mâ'adâ her sene beş bin kuruş bahâ ile mîrîden fûrûht olunurken vilâyet muharriri anı dahi ekl idüp evvelâ bin kuruş mikdârı iki sene rüsûm-ı ağnâmdan ketm eylemişdir. Eğer meblağ-ı merkûmun izhârı fermân olunursa teftîş ve tefahhus olunmak fermân olunsun inşâallâhu Te'âlâ üç yılda altı bin mikdârı servet tahsîl olunurdı diyü i'lâm olunmağın husûs-ı mezbûr teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda bu babda bizzat mukayyed olup yerlü yerinden onat vechile teftîş ve tefahhus eyleyüp göresin fi'l-vâki' zuhûr eden ifrâz on sekiz kerre yüz bin akçe midir nicedir on iki kerre yüz bin akçesin ketm eylemeğe sebep nedir ve müteveffâ-yı

müşârun ileyh evkâfi on iki kerre yüz bin akçeye mütehammil midir nicedir ve vilâyet-i Tımaşvar'ın âdet-i ağnâminin ev resm-i kuşâriyesi mîrîye âid olan rûsûmdan mâ'adâ her sene mîrîden beş bin kuruşa fûrûht olunurken on bin kuruş mikdârı ketm eyledüğü vâki' midir nicedir yerlü yerinden tafsîl ile göresin mufassal ve meşrûh yazup Südde-i Sa'âdetüme bildiresin.

[Sayfa 120]

Hüküm

Yevmü's-sebt Fî 2 Zi'l-hicce sene 987

Erdel Voyvodasına hüküm ki,

Budun Beylerbeyisi mektub gönderüp havâss-ı hümâyûndan Varoşdor panayirinin ve mezkûr panayire gelen tüccârın harbî kefereden siyâneti için mukaddemâ ta'yîn olunan arabın gece ile karaviş bekleyen Ali Beyoğlu Zaim Mustafa zîde kadruhûyu bir tarîkile harbî kılâ' keferesi giriftâr edüp livâ-i Solnak eşrârı kaçınca halâs olmak emri-i mecâ mecâl idüğün bildürdükleri ecilden vilâyet-i Erdel'e tâbi' Jaka nâm palankaya doğru kaçup onda dahi aralarından gâretler edişüp müşârun ileyh Zaim Mustafa'yı kurtarmak ve harbî kılâ' keferesini ele getürmek üzere iken mezkûr palankayı melce' ve me'vâ edinmekle palanka halkı zikr olunan kefereye mu'în olup guzât-ı islâmı hûne ve tûfengi tutup bu esbâb ile mezbûr Mustafa'yı alup gidüp mezbûr palanka halkının nice defa ehl-i İslâm'a bu vechile zararları ve ziyanları ve dâimâ bu gûne fitne ve fesâd ve hîle ve hud'aları zâhir olmuşdur diyü Solnak beyi mektub gönderüp i'lâm etdüğün arz eyledi. İmdî vilâyet-i Erdel memâliki mahrûsem muzâfâtından iken ol palanka halkının kefereye i'âneti ve Ehl-i İslâm'a bu vechile ihânet eyledükleri mahzâ senin âdem-i ihtimâmındandır. Şöyle ki vilâyet-i mezbûrenin zabtına kâdir olmamağın ehl-i fesâdın haklarından gelmeyesin âhara tevcîh olunmak mukarrerdir buyurdum ki,

Vusûl buldukda aslâ te'hîr itmeyüp müşârun ileyhın halâsı her ne vechile mümkün ve müyesser iyi sa'y ü ihtimâm eyleyüp itlâk itdürüp emîn ve sâlim irsâl eyledükden sonra ol palanka halkından guzât-ı Müslimîni topa ve tûfenge tutup harbî kefereye i'ânet eden ehl-i fesâd ve şenâ'at her kim ise mecâl virmeyüp muhkem ve mübtehî(?) haklarından gelesin ki sâir eşkiyâyâ mûcib-i ibret olup sen ba'dehu bunun gibi fesâd ve şenâ'ate cür'et ve mübâşeret etmeyeler şöyleki müşârun ileyhın itlâkı ile mukayyed olup mûmâ ileyhın itlâkı ve ehl-i fesâdın haklarından gelmek vilâyet-i

mezbûrenin hıfz u hırâseti ve zabt ve siyâneti bâbında envâ'-ı sa'y-i ihtimâmın zuhûra getüresin.

Hüküm

Tersâne Casuslarından Mehmed Çavuş'a virildi.

Koron Kadısına hüküm ki,

Mektûb gönderüp hâssa kapudânlardan Memi zîde kadruhûnun vekîli Hüseyin nâm kimesne kal'a muhâfızını meclis-i şer'a ihzâr idüp müşârun ileyh kapudân kal'a-i mezbûre limanında yaturken gemisinde olan yirmi esirlerden Anabolılu Yakoani nam bir yarar esir firâr idüp mezburu salmak ihtimâli ile ol zamanda suâl olunmak için şer'-i şerîfe murâfa'a olundukda içlerinden Bogos(?) ve birâderi ve babası Alaş ve Habat Todorioğlu Olako nam zimmîler firâr eden esir akşama değin ele getirmezse bizler zâmin olup zararın çekelüm diyü i'tirâf etdükleri sicil olunmuş iken va'deleri olduğu gün ve dahi ertesi kendüler bile gelmedüklerin arz eymeşisin buyurdum ki:

Vardukda mezbûrdan zimmîlere müte'ahhid oldukları üzere esîr-i mezbûru her kande ise beher hâl buldurup getürdüp müşârun ileyhin âdemîsine teslim eylesin. Şöyle ki bulmakda te'allül ve bahâne ederler ise anları zabt idüp firâr ve yemîn etdördükleri ikrâr ile veyâ şuhûd-ı adûle şer'le sâbit olursa mezbûrları anın yerine küreğe koyup hilâf-ı emr-i şerîf iş olmakdan hazer eylesin.

[Sayfa 121]

Hüküm

Dülgerzâde Ömer Çavuş'a virildi. Fî 6 Zi'l-hicce sene 987

Mizistre Beyine hüküm ki,

Bundan akdem livâ-i mezbûrda binâsı fermân olunan ve Tolos nam kalyonun kerestesi hıfz olunmayup bekâsında yabanda yatup zâyi' olmak ihtimâli i'lâm olunmağın hıfz olunmasın emr idüp buyurdum ki,

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda zikr olunan keresteyi bir yere cem' idüp dâhî bir münâsib mahalde hıfz eylesin.

Hüküm

Bu dahi

Muş Beyine hüküm ki,

Hâlâ Anaboli Dizdârı mektub gönderüp kal'a-i mezbûre topçubaşısı ve sâir yoldaşları kadîmden olıgelen üzere kal'a mühimmâtında Dizdâra mürâca'at itmeyüp kal'adan hâric yerlerde kendü hevâlarında olup toplara zarar müretteb olmak ihtimâlin arz itmeğin buyurdum ki,

Vardukda mezbur topçubaşıya muhkem tenbîh idüp eğer kendüdür ve eğer sâir yoldaşlarıdır min-ba'd olıgelene muhâlif kal'adan hâric yerde olmayup kal'aya müte'allik husûslarda mâ-tekaddemden olıgeldüğü üzere Dizdâra mürâca'at idüp kal'a ve toplar muhâfazasında dakîka fevt itmeyüp şöyle bilesin.

Hüküm

Bu dahi

Çatalca Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp nefsi-i Çatalca'da sâkin olan Receb ve Ali ve dîger Ali ve Mustafa nam kimesneler ve Piskoli ve Papas Mihâl ve Papas Andriya ve Aleksi Kosta nam zimmîler meclis-i şer'a gelüp bundan akdem Yorgi Dimo nâm zimmî-i şakî nâmına tutulup haps olunmuşdur. Mezkûr Yorgi on sekiz yıl Çatalca'da sâkin olup hiçbir vecihle yaramazlığı zâhir olmayup sicill-i mahfûzlarda töhmet ile müseccel değildir ehl ü iyâl ve fakîrül-hâl olup cümlemiz eyülüğüne şâhidüz ehl-i garaz sözüyle olmuşdur didüklerinde arz eylemeğin itlâk olunmasın emr idüp buyurdum ki vardukda mezbûru hapisden itlâk eyleyesin.

Hüküm

Hân Hazretleri âdemlerinden Mustafa'ya virildi.

Silistre ve Vidin Sancaklarında vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Bundan akdem Vilâtatar'da kaht u galâ vâki' olmakla Tatar tâ'ifesi taht-ı kazânuзда perâkende olup kendülerin ve ehl ü iyâllerin esîr diyü satup te'addî olunduğu Südde-i Sa'âdetüme i'lâm olunmağın buyurdum ki,

Cenâb-ı emâret-i taht-ı Tatar Hânı Mehmed Giray Hân dâmet me'âliyhûnun Mustafa nâm âdemi vardukda bu bâbda her biriniz mukayyed olup göresin Tatar tâifesinden eğer ricâl ve eğer sibyan ve eğer nisvânı esîr diyü satılan ger sahîh Tatar oldukları şer'le sâbit oldukdan sonra âdemisine teslîm etdürüp kimesneye te'allül etdürmeyesin.

[Sayfa 122]

Hüküm

Dülger-zâde Ömer Çavuş'a virildi. Fî 6 Zi'l-hicce sene 987

Delvine Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Sen ki Kadısın mektub gönderüp Daniste nâm karye ahâlîsi meclis-i şer'a gelüp izhâr-ı şekvâ kılup karyelerinden Niko ve Yanko nâm müsellemler her zaman şirret ve şakâvet idüp bî-günâh bunları Voyvodalara itdürdükde mâ'adâ karyeleri içinde tüfenk ve sâir âlât ve harbile gezüp evlâd ü iyâllerine ihânet kasd idüp ve Harimekte nâm oğlanı tüfenk ile oturup fesâd ve şenâ'atdan hâlî değildir diyü ahvâllerin arz olunmasın taleb eyledüğün ecilden bildürdüğün ecilden buyurdum ki,

Hüküm-i şerîfim vardukda mezburu ihzâr idüp göresin gaybet ederler ise şer'le buldurması lazım olanlara buldurup şurût-ı kâmile ile ilâ-âhirîh üzerine sâbit olan hukûk alıviresin ve eslemeyeni yazup arz eylesin.

Hüküm

Bu dahi

Selânik Kadısına hüküm ki,

Mehmed nâm kimesne rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup sâbıkâ Rumeli çavuşlarından iken merhûm Sultan Selim Hân tâbe serâhu zamânında bir kimesne ile şerîk ve kefil bi'l-mâl olup dergâh-ı mu'allâm çavuşluk şartıyla Selânik memlehasını seksen dokuz yük akçeye iltizâm iki sene yeni mahsûlün kadîmden olıgelen kânûn üzere fûrûht ve bî-kusûr müfettişlere teslîm idüp temessük alup Hızâne-i Âmire'ye teslîm idüp bâkî kalan bir senenin mahsûlünü müfettişlere ve nâzırlar kabûlü olup ekl idüp Hızâne-i Âmire'ye ancak dört beş yük mikdârı akçe teslîm itdiler ol dahi sâfi teslîm olmayup âfet-i semâvî oldu diyü defter gönderüp mezbûr dahi Südde-i Sa'âdetüme gelüp ol

senenin mahsûlü benim tahvîlime dâhildir diyü âfet-i semâvî vâki' olmadı nâzır ve müfettiş hıyânet idüp ekl itdiler diyü da'vâ itdüğün istimâ' olunmayup anlar himâyet olunup mezbûr Mehmed üç yıl mikdârı haps idüp ve çavuşluk alınup on iki yıldan berü ma'zûl olup ve yerine nâzır olan kimesne iltizâm ile tımâra çıkmış iken cüz'î zamanda ze'âmete çıkup ve ze'âmet kırk bin akçeye bey' itmişken her yıl olmadı terakkîleri ile mahlûlden bir ze'âmet dahi alup ve Âsitâne-i sa'âdet çavuşu olup ve cülûs-ı hümayûn vâki' oldukda mezkûr Mehmed hapisden ıtlâk olunup yılda kırk bin akçeye kesilüp ol zamandan berü elli beş bin akçe teslîm idüp ve gâyet mertebede fakîr olmakla sadakadan geçünüp ve mezkûrların hıyânet ile ekl itdükleri mâl-ı mîrînin tahsîli mümkün olup husûs-ı mezbûru bir mu'temedün aleyh şâhidin şehâdeti yokdur. Tuz hizmetinde olan üç bin beş yüz re'âyâ ve on sekiz eli beratlı reis olan ol zamanda ne mikdâr tuz olup ne bahâyâ satılduğın bilürler nice ehl-i vukûf kimesneler vardır mezbûrların ekl ü bel' itdükleri mâl-ı mîrî yerlü yerinden görülmek hatlu bildürmeğün dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından buyurdum

[Sayfa 123]

Mübaşir ta'yîn olup meclis-i şer'-i şerîf olunmak emr idüp vardukda bu husûs mûmâileyh çavuşum ile meclis-i şer'de onat vechile dikkat ve ihtimâm üzere ehl-i vukûf kimesnelerden teftîş idüh göresin mezbûr Mehmed'in arz i'lâm itdüğü üzere mezkûrlar mâl-ı mîrîden ekl itdükleri vâki' midir, ekl ü bel' itdükleri takdîrce defterden ne mikdâr akçe vardır, uhdelerinde ne mikdâr akçe bâkî var ise bî-kusûr cem' idüp dâhî Südde-i Sa'âdetüme gönderüp ve ne mikdâr akçe tahsîl olup îsâl olunduğın i'lâm eylesin.

Hüküm

Yevmü'l-ehad fî 7 Zi'l-hicce sene 987

Galata ve Haslar Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Galata hâricinde Yahûdî tâifesi ta'yîn olunan makbereleri yerinden tecâvüz etdükleri husûsun görülmesi fermânım olunup üzerine varup görüldükde sınırdan tecâvüz olunmamışdır nihâyet mürdelerimiz defn için kazma kürek hıfzı için kadîmî evlerimizden biri iki uzunlara inmek lâzım gelüp ve bazı evler köhne olup tecdîd olmuşdur didüklerinde ve sâir husûslarında vâkîf olduğun üzere i'lâm itmişsin ol evlerin zararı varsa ref' olunmasın emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda onat vechile mukayyed olup göresin fi'l-vâki' Yahûdî tâifesi'nin vech-i meşrûh üzere ziyâde idüp ve köhneden meremmet itdükleri evlerin şer'an zararı var ise şer'le ref' eyleyüp ve ne vechile olduğun yazup bildüresin onat mukayyed olasin sonra girü görünmek lâzım gelmeye mes'ûl olacak husûsdur.

[Sayfa 124]

Hüküm 295

İmâm-zâde Mehmed Çavuş'a virildi

Vize ve Bergos ve Babaeski ve Kırkkilise ve Hayrabolu ve Hasköy Kadılarına hüküm ki,

İstanbul Kadısı sûret-i sicil gönderüp Haslar Kadısından Yorgoş ve Yani nâm zimmîler Mahmud bin Kurd ve Mehmed bin Yusuf nâm kimesneleri meclis-i şer'a ihzâr idüp mukaddemâ Todor Dimo nâm karındaşlarımız koyun ile Filibe'den gelürken Filibe ile Pazarcık ortasında mezbûrân Mahmud ile Mehmed katl eylemişler didüklerinde mezbûr Mehmed inkâr idüp merkûm Mahmud ben katl eylemedim lâkin kâtilleri bilirüm didüğünü sicil eyleyüp mezbûr Mahmud dîvânımda dahi kâtilleri bilirüm ve bize ve Bergos ve Babaeskisi ve Kırkkilise ve Hayrabolu ve Hasköy semtlerinde otururlar diyü bulmağa te'ahhüd itmeğın mezbûr Mahmud mukayyed ve mahbûs dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mehmed Çavuş zîde kadruhûya teslim olunup kâtiller tetebbu' olunup ele getirilmek için ol cânibe irsâl olunup ve Vize Sancağı Beyi dâme izzuhûya dahi size mu'âvenet için müstakillen emr-i hümâyûnum gönderilmiştir.

Buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardukda bu bâbda her biriniz bizzat mukayyed olup zikr olunan maktûllerin kâtillerini gereği gibi tetebbu' itdürüp her kangı Kadılıkda bulunursa ele getirüp dahi ahvâllerini şer'le hak üzere pîş idüp göresin mezbûrân zimmîleri katl idenler kimler ise ki mezkûru katl itdükleri şer'le sâbit olursa sipâhî ise haps ve arz idesin değil ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm her ne ise icrâ idüp yerine koyasin ve mezbûr Mahmud'un dahi ahvâlini pîş idüp anun gibi husûs-ı mezbûrda medhali olmayup kâtilleri bulup ele virürler ise ahvâllerini vukû'u üzere arz eyleyesin sonra ol bâbda emrim ne vechile olursa mûcibi ile amel eyleyesin.

Hüküm

Vize Beyine hüküm ki,

Eli kâtiller tetebbu' olunup ele getirilmek için olcânibe gönderilüp husûs-ı mezbûr şer'le görülmek için Kadılara emr-i hümâyûnum gönderilüp sen dahi mu'âvenet eylemen emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp müşârun ileyh çavuşun yanına yarar âdemlerin ta'yîn eyleyüp kâtilleri tetebbu' ve tecessüs itdürüp ele getürmen bâbında sa'y ü ihtimâmın zuhûra getüresin.

[Sayfa 125]**Hüküm**

Mezbûr Mustafa'ya virildi.

Tahmiye(?) Sancağı Beyi Ahmed Bey'e ve Lahsa Kadısına hüküm ki,

Lahsa Beylerbeyisi Gazanfer Bey vefât idüp i'lâm olunmağın müteveffâ-i mezbûrun muhallefâtı cümle anda olan kethüdâsı ma'rifetiyle defter olunup ve varan âdemisi Mustafa[ya] teslîm olunup Südde-i Sa'âdetüme göndermesin emr idüp buyurdum ki,

Vardukda müteveffâ-yı mezbûrun muhallefâtından me'külâtdan mâ'adâ nesnesi vakfi olmayup nükûd ve esbâb ve cebehâne ve gilman ve cevârî ve bi'l-cümle cemî'-i muhallefâtı varan âdemisine Mustafa'ya bî-kusûr teslîm olunup yarar âdemisin koşasın.

Hüküm

Lahsa Kadısına hüküm ki,

Lahsa'da fevt olan Beylerbeyisinin anda olan muhallefâtına kimesne dahl itmeyüp ve anda satılmayup bî-kusûr hükm-i şerîfimle varan kimesne eline defteriyle teslîm oluna bir habbe zâyi' olmaya ve Lahsa beylerinden Ahmed Bey ve anda olan Beylerbeyi kethüdâsı sefer cihetiyle görölmesin emr idüp

Hüküm

Avlonya Sipâhîlerinden İbrahim'e virildi.

Avlonya Sancağında vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Avlonya Beyi Sinan Bey mektub gönderüp livâ'-i mezbûr sipâhîleri gelüp sefer-i hümâyûna teveccüh eylediğimizde ücret ile dutduğumuz cebelülerimiz yolun nısfında firâr idüp cebelüsiz kalup hidemât-ı mîriye iktidârımız olmamışdır diyü buldukları yerde haklarından gelinmek bâbında emr-i hümâyûnum recâsına i'lâm itdüğü ecilden buyurdum ki,

Vardukda bu husûsa mukayyed olup göresin anun gibi sahîh cebelüleri firâr idenleri taht-ı kazânızda bulunursa te'dîb eyleyüp dahi ol sipâhîlerin kendülerine veyâhûd âdemlerine teslîm edesin ki varalar hizmetlerini edâ ideler.

[Sayfa 126]

Hüküm 299

Müşârun ileyh Kapukethüdâsına virildi.

Fî 7 Zi'l-hicce sene 987

İlbasan Beyine ve Draç ve Âşiyân Kadılarına hüküm ki,

Mektûb gönderüp livâ'-i mezbûrda ziyâde isyân ve tuğyân üzere olup dâimâ kat'-ı tarîk ve katl-i nüfûs idüp esbâb ve emvâlini gâret iden âsîlerden Viraseb nâm karye halkının tuğyanları ve zimmetlerinde olan bin sekiz yüz kile mîriye âid gallâtın edâsında te'allül ve inâdları arz olundukda şer'-i şerîfe da'vet idüp itâ'at itmeyüp isyânlarında musırr olurlar ise bir tarîkle hoyradların ele getürüp katl idesin diyü buyurmağın mezkûrlara defe'ât ile âdem gönderilüp da'vet olundukda kat'â inkıyâd itmeyüp varan âdemlerin üzerlerine âlet-i harb ile hücûm idüp fesâd ve şenâ'atları üzere musırr oldukların i'lâm itmiş isen dâimâ bu bâbda her ne kim i'lâm itdünüz ma'lûm-ı şerîfim oldu buyurdum ki,

Vardukda göresin fi'l-vâki' karye-i mezbûre halkı arz itdüğün üzere şer'-i şerîfe itâ'at itmeyüp fesâd ve şenâ'at üzere makarr olurlar ise livâ-i mezbûr sipâhîleri ile ve il erleri ile üzerlerine varup tedârik ile baş buğların ele getürüp hoşrâdlarının şer'le haklarından gelesin. Ammâ bu bahâne ile etfâl ve evzâcın esîr itmekden hazer eylesin.

Hüküm

Vezîr-i a'zam iken vefât iden Mehmed Paşa'nın hasları ve sâir vakf eylediği yerlerin Kadılarına hüküm ki,

Müşârun ileyhın oğlu olup Südde-i Sa'âdetüm müteferrikalarından olan İbrahim dâme mecduhû dergâh-ı mu'allâma gelüp müteveffâ-i müşârun ileyh babasının taht-ı kazânuзда vâki' olan haslarını ve evkâf ve emlâkını zabt iden Voyvodalarının muhâsebeleri yerlü yerinden görölüp zimmetlerine lâzım gelen hakları alıvirilmek için âdemlerinden sâbıkâ nezâret hizmetinde olan Cafer Voyvoda ta'yîn olunup ol bâbda hüküm-i şerîfim virilmesin recâ itmeğin buyurdum ki,

Hüküm-i şerîfimle vardukda her biriniz bu bâbda mukayyed olup taht-ı kazânuзда müşârun ileyhın haslarını hâne evkâf ve emlâkını zabt idenleri ihzâr idüp her birinin zamân-ı mübâşeretlerinden berüde vâki' olan makbûzât ve teslimâtlarını bir defa şer'le fasl olunmayan husûslarını defterleri mücebince yerlü yerinden hak üzere teftîş idüp göresiz her birinin makbûz teslim nedir ziyâde ve noksân var mıdır ve bi'l-fi'l zimmetlerinde müşârun ileyhın tahvîl ve târîhine düşenden bâkî kalmış nesne var mıdır nicedir zimmetlerinde müşârun ileyhın tahvîl ve târîhine düşmüş hakları olduğu şer'le sâbit olursa ba'de's-sübût bî-kusûr mezbûr âdemlerine alıvirüp alâkalarını kat' idüp zimmetlerinde bir akçe bâkî kodurmayup inâd ve muhâlefet idenleri ism ve resmleri ile yazup dergâh-ı mu'allâma arz eyleyesin.

[Sayfa 127]

Hüküm

Yevmü'l-isneyn fî 8 Zi'l-hicce sene 987

Karamanlu Mehmed Çavuş'a virildi. Fî 15 Z

Diyarbakir Beylerbeyisine hüküm ki,

Mektub gönderüp vilâyet-i Diyarbakir'e emvâl-i hâssa ziyâde olup lâkin (...) ve sâir Memâlik-i Mahrûse'nin emvâl-i hâssası dîvânda Beylerbeyiler mahzarında kabz ve ahz olunduğu keyli olmayup vilâyet-i Diyarbakir'de emvâl-i hâssa Defterdârları ummâl ve ümenâdan husûsan cizye ve marhasanın hâssa emvâlini kendü evlerinde kabz ve ahz eylemekle ve sâir mukâta'âta mürâca'at olunup hayli mâl-i mîrî zimemde kalmağa bâ'is

olduğın bildirmişsin imdî emvâl-i mîrî husûsu mühimmâtdan olmağın bu bâbda sen dahi nâzır olmak emr idüp buyurdum ki,

Hükm-i şerîfim vardukda sen dahi vilâyet-i mezbûrede vâki‘ olan emvâl-i mîrî üzerinde nâzır olup cem‘ u tahsîl lâzım olan emvâl-i mîrî senin ma‘rifetinle cem‘ ve tahsîl idüp mâlımın tevfir ve teksîri bâbında envâ‘-ı say‘-i cemîlin zuhûra getüresin.

Müşârun ileyhın kapu ketühdâsı Ahmed Kethüdâ'ya virildi. Fî 15 Z sene 987

Bir sûreti Basra Beylerbeyisine

Bir sûreti Haleb Beylerbeyisine

Bir sûreti Bağdad Beylerbeyisine **[terkîn-i kayd]**

Karamanlu Mehmed Çavuş'a fî 15 Z

Bir sûreti Van Beylerbeyisine

Hüküm

Azak Beyine hüküm ki,

Mehmed Giray Hân mektub gönderüp Azak Kal'asına varıldukda kal'a-i mezbûrenin emvâline vukûfları olmağın hisârlarının ve azeblerinin ve süvârîlerinin ulûfelerin aynı ile Osmânî akçe olmak münâsib olduğın ve mezkûr kal'anın şöhretini tarafından iki yüz elli kulaç yeri harâba müşrif olup top atılmağa kâbil olmayup ta'mîr olunmakla re'âyâ âsûde olup emvâl-i mîrîye dahi ta'yîn olduğın i'lâm eylemeğın vech-i ma'kûl üzere tedârik olunmak emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup vech-i ma'kûl ile hüsn-i tedârik eyleyüp kal'a-i mezbûrenin harâba müteveccih olan yerlerini ta'mîr ve termîm etdürüp re'âyâya ve emvâl-i mîrîye enfa‘ olan ile amel eylesin.

[Sayfa 128]

Hüküm

Kapucu Ali Çavuş'a virildi. Fî 15 Z sene 987

Erzurum Beylerbeyisine hüküm ki,

Bundan akdem Memâlik-i Mahrûsemde diyâr-ı şarka ve sâir vilâyetlere altun ve gümüş ve guruş ve bakır ve kalb gitmek men‘ olunmuş iken hâlâ ol emr-i celîlü'l-

kadrime muhâlif bazı tüccâr ve gayrîden altun ve gümüş ve kurş ve bakır ve kalb alup gitdikleri istimâ' olunmağın buyurdum ki,

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup dâimâ emr-i şerîfime muhâlif diyâr-ı şark ve gayra tüccâr tâifesinden ve gayrîden aslâ bir ferde altun ve gümüş ve bakır ve kalb ve kurşun alup gitmeğe ruhsat virmeyüp men' u def' eyleyesin memnû' olmazlar ise memnû' olmayanları gümüş ve kurşunlar ve sâirlerin girift eyleyüp mîrî için zabt itdüresin ve ne mikdâra gümüşler alup girift olan mallarını ne olursa ve mikdâr nesne olduğunu mufassal yazup bildiresin husûs-ı mezbûr mühimmâtındandır sâir umûra kıyâs olmayup binâdır ma'bedlerde ve bi'l-cümle hıfzı lâzım olan yerlerde yarar ve müstakîm âdemler koyup yolların hıfz itdürüp bir ferdi şark cânibine altun ve gümüş ve bakır ve kalb ve kurşun ve kurşun ile salıvirmeyesin şöyle ki,

Emr-i şerîfime muhâlif kimesne geçüp gitdüğü istimâ' oluna aslâ beyân olacak özrün kabûl olmak ihtimâli olmayup azl ile konulmayup envâ'-ı itâbıma mazhar olmak mukarrerdir. Ana göre emr-i şerîfime muhâlif iş olmakdan gâyet ile hazer eyleyesin.

Karamanlu Mehmed Çavuş'a fî 15 Z

Bir sûreti Diyarbekir Beylerbeyisine

Karamanlu Mehmed Çavuş'a

Bir sûreti Van Beylerbeyisine

Müşârun ileyhın Kapukethüdâsı Hüseyin Kethüdâ'ya virildi. Fî 17 Z sene 987

Bir sûreti Bağdad Beylerbeyisine

Mârru'z-zıkr kethüdâsına virildi. Kapukethüdâsına virildi. Fî 18 Z sene 987

Bir sûreti Şehrızol Beylerbeyisine virildi.

Müşârun ileyhın kapukethüdâsı Ahmed Kethüdâya virildi.

Bir sûreti Basra Beylerbeyisine.

Bir sûreti Lahsa Beylerbeyisine

Kapucı Ali Çavuş'a fî 15 Z

Bir sûreti Rum Beylerbeyisine

Karamanlu Mehmed Çavuşa

Bir sûreti Haleb Beylerbeyisine

Karamanlu Mehmed Çavuşa

Bir sûreti Şam Beylerbeyisine

[Sayfa 129]

Hüküm

Yevmü'l-Cuma fî 13 Z sene 987

Kapuçı Ali Çavuş'a virildi.

Erzurum Beylerbeyisine ve Defterdârına hüküm ki,

Hâlâ vilâyete küllî bakâyâ olup kimesne cem' ve tahsîline mukayyed olmayup bakâyâ defteri irsâl olunmamakla ne mikdâr bakâyâ olup kimlerde olduğu ve ne sebep ile bâkî kaldığı Südde-i Sa'âdetümde ma'lûm olmayup nice emvâl-i mîrî zâyî' ve telef olduğu i'lâm olmağın buyurdum ki,

Vusûl buldukda bu husûsda bizzat mukayyed olup anın gibi Vilâyet-i Erzurum'da vâkî' olan bakâyâ eğer cedîd ve atîkdir cem' u tahsîline mübâşeret eyleyüp aslâ bir ferde bâkî mal kokayup dikkat ve itmâm ile cümlesin tahsîl ve Hızâne-i Âmireme teslîm eyleyüp bu zamânı sâir eyyâma kıyâs eylemeyüp sa'y ü itmâmında vakti fevt eylemeyesin ve ne mikdâr bakâyâ cem' u tahsîl olunup ve alınmayup bâkî kalan ne mikdâr olup ve ne makûle kimlerde kalmışdur ve tahsîline âdem-i imkân sebep nedir husûsan yazup tahsîl olunan bakâyâyı başka ve bâkî kalanları başka defter eyleyüp ma'rifetinle Südde-i Sa'âdete irsâl eyleyesin şöyle ki bakâyâ cem'inde ihmâliniz olup tahsîl mümkün değildir diyü arz eyleyüp dâhî sonra Südde-i Sa'âdetten müstakil âdemler gönderüp zikr olunan bakâyâyı cem' u tahsîl ideler ol bâbda aslâ bir ferdin beyân olunacak özrü makbûl olmayup azl ile konulmayup mu'âteb olunmak mukarrerdir. Ana göre basîret üzere olup ihmâl ve tekâsülden ziyâde ihtirâz eyleyesin.

Karamanlu Mehmed Çavuş'a

Bir sûreti Şam'a

Karamanlu Mehmed Çavuş'a

Diyarbakir'e

Bağdad'a

Kapukethüdâsı Ahmed Kethüdâ'ya verilmişdir

Fî 15 Z

Basra'ya

Lahsa'ya

Müşârun ileyhe tâbi‘ Ali Çavuş'a

Basra'ya

Tımaşvar'a

Medîne'ye

Yemen'e

Karamanlu Mehmed Çavuş'a

Haleb'e

Karamanlu Mehmed Çavuş'a, fî 15 Z

Anadolu'ya

Kapudan Ali Çavuş'a

Rum'a

Kapudan Ali Çavuş'a

[Sayfa 130]

Hüküm

Müşârun ileyhın âdemi Ziya'ya virildi. Fî 29 Z sene 987

Vilâyet-i Rumeli defteri kethüdâsı ve Ruscuk ve Nigbolı ve Hezargrad Kadılarına hüküm ki,

Vilâyet-i Eflak kurbünde vâki‘ olan süvârî ve alayının sınûru nihâyeti Rusya'ya müntehî olup kadîmden Eflak Vilâyeti'ne tâbi‘ olmayup Engürüs muzâfâtından olup bundan akdem vilâyet-i mezbûre içinde olan küffâr isyân ve tuğyân idüp Memâlik-i Mahrûse'yi zarar itmeden hâlî olmadukları ecilden ecdâd-ı izâmım enârallâhu merâkidehum zamanlarında feth olunup müddet-i medîd hâlî kalmakla yine küffâr cânibinden dahl ü te‘addî olunmağın bu cânibden guzât olana tabi varup bi-inâyetillâhi te‘âlâ gâlib gelüp kal‘aya dâhil olup feth itdüklerinden sonra emr ile hedm olunup nice zaman hâlî kalmakla Eflak Voyvodası Kanub'u zabt eyleyüp hâni nizâ‘dan hâlî olmayız diyü i‘lâm olunmağın husûs-ı mezbûr teftîş olunup görölüp sınûrı ta‘yîn olunmakla tarafeynin nizâ‘ı fasl olunup dâhî vukû‘u üzre Südde-i Sa‘âdete arz olunup yevmi tahrîr olunup hâsılı muvâfık oldukdan sonra tahammülüne göre iltizâma virilüp zabt olunmasın emr idüp buyurdum ki,

Vardukda her biriniz gerek mukayyed olup mahall-i mezbûrun üzerine varup Eflak Voyvodası (...) Voyvoda kendü cânibinden gönderdüğü vekîli muvâcehesinde ol

tarafkların ehl-i vukûfu olan sipah ve re'âyâ tâifesiinden ve mu'temedün aleyh kimesnelerden kemâl-i dikkat ve ihtimâm ile teftîş ve tefahhus idüp göresin fi'l-vâki' kal'a-i mezbûre Vilâyet-i Eflak'a tâbi' olup kadîmü'l-eyyâmdan ilâ-hâzi'l-ân Eflak Voyvodaları zabt idüp gitmişler yohsa vech-i meşrûh üzere hâlî kalmağla fuzûlî zabt eylemişlerdür ve ne zamana değîn Engürüs tâifesi zabt idüp anlardan ne târîhde almışlardır Eflak Voyvodaları ne zamandan berü tasarruf ide gelmişlerdir ehl-i vukûf ve mu'temedün aleyh kimesneler bi'l-müşâfehe ne vechile şehâdet iderler ise tamâm sıhhat ile ma'lûm idinüp dahi yalnız sâbit ve zâhir olduğu üzere sicil itdürüp sûret-i tahrir ile Südde-i Sa'âdete vukû'u üzere arz eylesesiz ki sonra emrim ne vechiledür ve zâhir olur ise mûcebi ile amel oluna.

[Sayfa 131]

Hüküm

Bu dahi fi't-târîhi'l-mezbûr

Eflak Voyvodasına hüküm ki,

Vilâyet-i Eflak kurbünde vâki' olan Sozi Kal'asının sınırdında nizâ' olunmağın ehl-i vukûfdan teftîş olunup kadîmden kangî vilâyete tâbi' olup sonradan kimler zabt idüp ne vechile zabt oluna geldiği ma'lûm olmak için dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed Çavuş mübâşeretiyile Ruscuk ve Hezargrad ve Niğbolı ve Loçcak Kadılarına hüküm-i şerîfim gönderilmiş idi. Hâlâ Vilâyet-i Rumeli defteri kethüdâsı olan Ali Rabi zikr olunan Kadılar görmeği emr idüp buyurdum ki:

Vardukda sen dahi bir mu'temed kimesne vekîl idüp mahall-ü mezbûra göndermekle müşârun ileyhim mübâşeretiyile emrim üzere tarafeynin ahvâli hak üzre görülüp vukû'u üzere arz oluna ki sonra emrim ne vechile sâdir olur ise mûcebi ile amel oluna.

[Sayfa 132]

Hüküm

Yevmü's-sebt fî 14 Z sene 987

(...) Kadısına hüküm ki,

Bundan akdem kazâ-i mezbûra teveccüh etdiğün zamanda ol cânibde olan ma'âdini ihyâ idüp ve emr ve müstevfâ hıyâl akçe kesdirüp nevrûzdan mukaddem göndermeği müte'ahhid olmuşdun ol vakitden berü hayli zamân olup henüz âsârı zuhûr itmeyüp nevrûz dahi karîb olup şimdiye değîn irsâl olunmamakla mes'ûl olmuşsundur, buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhî itmeyüp varduğun zamanda ma'denleri ne hâl üzere buldun ve sen varaldan berü ma'âdin-i mezbûrenin cem' levâzım ve mühimmâtı yerlü yerinden tederik ne vechile itdün ve bi'l-cümle ma'âdine müte'allik meşkûk ve mübhem bir nesne komayup ale't-tafsîl yazup arz eyleyesin ve şimdiye değîn ni mikdâr hıyâl akçe kesdirilmişdir ber-vech-i isti'câl Âsitâne-i sa'âdetüme gönderüp min-ba'd dahi ma'âdin el virdüğüne göre vâfir ve müstevfâ çengi akçe kesdürüp ale't-te'âküb ve't-tevâlî Hızâne-i Âmireme irsâl ve îsâlden hâlî olmayasın ve ma'âdin-i mezbûrenin esâsından gelmek ve hükkâmında ve mühimmât ve levâzımı tedârikinde dikkat ve ihtimâm idüp isrâf-ı itlâfdan hazer eyleyesin.

Hüküm

Menzil bargirleri olan yerlerin Kadılarına hüküm ki,

Taht-ı kazânızda menzil bargiri beslemek ta'yîn olunan karyeler kurbünde sâkin olmayup ba'îd yerlerde olduğunuz ecilden elinde emri olmayan kimesneler gelüp menzil bargirlerine binüp gitmekle Südde-i Sa'âdetimden bir mühim maslahat için emr-i şerîfim gönderilüp ulakla giden çavuşlar menzil bargirleri bulmayup muzâyaka çekdüğü i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda herbiriniz mukayyed olup menzil bargirlerini beslemek ta'yîn olunan karyeler yol üzerinde olup anun kurbünde muhâkeme olmakla kâbil-i hüccet var ise ol mahalde muhâkeme eyleyüp kurâ-yı mezbûre yol üzerinde olmayup yoldan ba'îd yerlerde ise yol üzerine karîb yerlere gönderilmeye muhâkemenüzü dahi yola karîb yerlerde idüp ulakla varan çavuşları avk itmeyüp mu'accelen me'mûr olan mahalle irsâl

eyleyüp menzil bargirlerini sâliyân kimesnelere dahi tenbîh ve te'kîd eyleyesin ki menzil bargirlerini onat gözedüp timâr eyleyüp hâricden kimesnenin bargirlerini almayalar.

[Sayfa 133]

Hüküm

Sigetvar Beyisinin Kapukethüdâsı Ahmed'e virildi.

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Sigetvar Beyi olan Hasan dâme izzuhû mektub gönderüp bundan akdem tasarrufunda olan ze'âmeti karyelerinden Belişke'yi ve Sarmaş nâm karyeleri sâbiken Sigetvar beyi olan Ali dâme mecduhû gâret idüp iki yüz neferden ziyâde re'âyâyı esîr idüp keferê satup hattâ yedi nefer re'âyâyı Peçuy pazarında üçer bin akçeye satun aldım diyü i'lâm idüp görülmesin recâ itmeğin buyurdum ki:

Hük-m-i şerîfimle vardukda husûs-ı mezbûru ehl-i vukûf ve mu'temedün aleyh kimesnelerden hak üzre teftîş idüp göresin fi'l-vâki' müşârun ileyh zikr olunan kurâyı gâret idüp re'âyâyı esîr ve bey itdüğü vâki' midir emr ile mi urmuşdur ve ne tarikle itmişdir bu bâbda cevâbı nedür tamâm sıhhati ile vâkîf olup vukû'u üzre yazup arz eyleyesin ammâ bu bahâne ile hilâf nesne arz itmekden hazer eyleyesin.

Hüküm

Bu dâhî

Budun Beylerbeyisine ve Peçuy ve Sigetvar Sancağında vâki' olan Kadılarına hüküm ki,

Mukaddemâ Sigetvar Beyi olup hâlâ Hersek Beyi olan Ali dâme izzuhûnun bazı âdemlerinin teftîşi fermân olunmağın sen ki Beylerbeyisin mukaddemâ sana emr-i hümâyûnum irsâl olup ve müşârun ileyh Ali dâmeizzuhû sefere gitmek emr olunmağın kendü cânibinden vekîl nasb idüp teftîş olunmağičün talep olunan âdemlerin alıkoyup sefere alup gitmesin diyü mîr-i müşârun ileyhe emr-i hümâyûnum gönderilmişdi. Hâlâ Sigetvar Beyi olup mûmâ ileyhin teftîş iltizâm eden Hasan dâme izzuhû Südde-i Sa'âdetime arzuhâl sunup müşârun ileyh Ali dâme izzuhûnun âdemlerinden dîvânı kâtibi olan Mehmed ve Taşkun ve Yusuf ve Kurd nâm

Voyvodaları ve Kethüdâsı Hüseyin ve Kerim Kethüdâ ve çavuşbaşısı Ahmed Reisin teftîşde hâzır olmaları lazım olduğunu ve müteveffâ Ömer ve Kurd dahi müşârun ileyhın Voyvodalarından olup iltizâm eylediği maddelerden ziyâde nesne ekl ü bel‘ itmişler iken muhellefatını mûmâ ileyh Ali dâme izzuhû zabt ve kabz eylediğın bildürüp ol bâbda emr-i hümâyûnum taleb itmeğın buyurdum ki:

Vardukda mezbûrları hîn-i teftîşde ihzâr eyleyüp mukaddemâ verilen emr-i şerîf mücebince teftîş idüp fevt olanların dahi muhallefâtı husûsunda vekîl muvâcehesinde şer‘le görülüp şart-ı iltizâm mücebince bi-hasebi'ş-şer‘ ve'l-kânûn zimmetlerinde zuhûr iden beytü'l-mâli alup şer‘-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin ve müfettişlere muhkem tenbîh ve te’kîd eyleyesin ki hîn-i teftîşde Ahmed tarafına meyl ve muhâbâ ve arz-ı münessis ile hilâf-ı vâki‘ nesne arz eylemekden ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 134]

Hüküm

Yevmü'l-ehad Fî 15 Z sene 987

Müşârun ileyhe tâbi‘ Ali Çavuş'a virildi. Târîh-i mezbûr

Mısır Beylerbeyisine ve Mal Defterdârına hüküm ki,

Ol cânibde vâki‘ olan beytü'l-mâl irsâliyeye halt olunup gönderilmekle ashâbına gadr olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda min-ba‘d vâki‘ olan beytü'l-mâli irsâliyeye halt itmeyüp der-kîse eyleyüp Hazîne-i Mısır'da başka koyasın. Anun gibi mevtânın veresesi gelüp beytü'l-mâl emîni muvâcehesinde şer‘le vârislerini isbât ederler ise muktezâ-yı şer‘-i kavîm üzere müteveccih olan haklarını viresin. Varisleri gelmeyüp talep ve da‘vâ olunmayan beytü'l-mâli girü irsâliyeye halt itmeyüp Südde-i Sa‘âdetüme irsâliye ile bâ-şukka gönderesin ki bu cânibde geldükde taşra hazînedede başka konulup anun gibi vârisleri nakl-i şehâde ile Âsitâne-isa’âdetüme gelüp Dîvân-ı Hümâyûnumda beytü'l-mâl emîni muvâcehesinde isbât-ı verâset iderse haklarını verilüp eyyâm-ı adâlet-encâmımda kimesnenin hakkı zâyi‘ ve telef ve ketm olunmamak ihtimâli olmaya. Ammâ şimdiye değin ol cânibde ne mikdâr beytü'l-mâlin istimâ‘ına me’mûr iseniz ol mikderın istimâ‘ idüp ziyâdesin dergâh-ı mu‘allâma gönderesin bunda istimâ‘ oluna.

Hüküm

Sâbıkâ Van Beylerbeyisi Kethüdâsı Rüstem Kethüdâ'ya virilmiştir. Fî 17 Z sene 987

Van Beylerbeyisine hükümki,

Somay sancağı beyi Koçi dâme izzuhû mektub gönderüp Tebriz'e iki günlük yol mikdârı karîb Somay Nâhiyesi demekle ma'rûf Hüseyin Kal'asının bazı yerleri yıkılıp harâb olup ve sarb yerde olmakla Kürdistan ümerâsına birkaç günlük yol ırâk olup hıfz u hırâset müşkil kal'a olup ta'mîr olunmaz ise içinde âdem kalmaduğundan gayrı etrâfında olan nâhiyeler dahi harâb olup ve mukaddemâ dahi ta'mîr olunup iki kıt'a top konulmuşdur diyü i'lâm itmeğın anda olan toplardan ziyâde top var ise bir iki kıt'a top virmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda göresin fi'l-vâki' kal'a-i mezbûre müşârun ileyh Koçi Bey kendüsi ta'mîr idüp hıfz u hırâset vilâyete nakl var ise ve top konulmak îcâb eder ise Van'da kifâyet mikdârından ve saklanmış toplardan vech ve münâsib gördüğün üzere müşârun ileyhın bir iki kıt'a top viresin ki kal'a-i mezbûreye koyup hıfz u hırâset idüp el-iyâzü billâh imdi etrâfından bir zarar ihtimâli olmaya şöyle bilesin.

[Sayfa 135]

Hüküm

Besyan Beyinin Kethüdâsı Abdullah'a virildi.

Diyarbakir Beylerbeyisine ve Besyan Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Besyan Beyi olan Behlül dâme izzuhûsun varup cemâ'at yazılardan Hamza ve Mehmed ve Kasım nâm kimesneler yüz on nefer yoldaşlarıyla ve tevâbi'i ile ve cemâ'at bulunandan aşk-ı Resûl ve Hızır ve Muhammed altmış altı nefer kimesne ile ve cemâ'at-ı Besyân'dan Budak Ağa ve Mehmed ve Şah Veli yüz yedi nefer yoldaşlarıyla Yusuf Bey'in yanına cem' olup müşârun üleyih Behlül dâme izzuhûnun üzerine varup mülk evinden cebren çıkarmak isteyüp otuz neferden ziyâde âdemlerinin kimisin mecrûh ve kimin katl idüp ve mezbûr Yusuf Bey tekrar üzerlerine hücum idüp Elvend nâm oğlunu katl idüp kendünün ve âdemlerinin emvâl ve eşyâsın nehb ü gâret idüp küllî zulm ve hayf eyledüğün i'lâm eylemişsin buyurdum ki:

Vusûl buldukda husemâyı beraber idüp bir defa şer‘le fasl olmuş değil ise şartla onat vechile teftîş eyleyüp göresin kazıyyeye arz olunduğu gibi ise şer‘le ru‘yet ola ehl-i fesâd sipâhî ise haps idüp ahvâllerin yanınızda sübût bulduğu üzere yazup arz eyleyesin değil ise ol bâbda şer‘-i kavîm ile amel eyleyesin tamâm hak üzre alup ehl-i fesâda himâyet ve kendü hallerinde olanlara dahl ü tecâvüz olunmaktan hazer eyleyesin.

Hüküm

Üsküb Kadısına hüküm ki,

Üsküb darphânesinin emîninin Geyvan nâm kulu ele getirilmek emr idüp dergâh-ı mu‘allâma irsâl olunmak emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda mezbûr emînin kulu Geyvan'ı ele götürüp yarar âdemlere koşup Südde-i Sa‘âdetüme irsâl eyleyesiniz.

[Sayfa 136]

Hüküm 316

Yevmü'l-isneyn fi 16 Z sene 987

Mısır Beylerbeyine tâbi‘ Ali Çavuş'a virilmiştir. Fî 15 Z sene 987

Şam Beylerbeyine hüküm ve Kadısına hüküm ki,

Hâlâ Mısıriyyûn Evkâfi nâzırı olan Ahmed zîde kadruhû mektûb gönderüp Şam-ı Şerîf’de vâki‘ olan kurânın ekseri nehir ile suvarılup yer yüzünde cârî olan nehre Şems diyü tesmiye olunup mutahharîni felâh üzeredir diyü altında cârî olan suyun tathîri eğer karye vakf ise vakf sâhibinin üzerindedir ve eğer tımâr ise sipâhî katında tathîr olunmak kânûn-ı kadîm iken hâlâ Şam-ı Şerîf’de vâki‘ olan evkâf-ı mısırînîn karyelerinin mutahhiri şems iken şüyûh-ı kurâ olanlar ise sâbıkâ nâzır olanlar ittifâk idüp mutahhir-i enhâr için küll mâl ekl ü bel‘ idüp kânûn-ı kadîm mücebince şemsi olan felâha ve yer altında cârî olan suyun tathîri vakf ashâbına sipâhî toprağında ise sipahîlere tekâlîf olunmasın arz eylemegin buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bizzat mukayyed olup anun gibi Şam-ı Şerîf’de vâki‘ olan evkâf-ı Mısırlıdan nehir ise sorulan kurânın enhârını tathîri eğer şemmdir ve eğer yer altında cârî olan enhâridir âdet-i kadîme üzre tathîri kimlere lâzım ise âdet-i kadîme

üzere amel eyleyüp şer‘a ve kadîmden olıgelen âdet ve me‘lûfa muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin.

[Sayfa 137]

Hüküm 317

Yevmü's-selâse fi 17 Z sene 987

Kapucu Ali Çavuş kullarına virildi. Fî târîh-i mezbûr.

Erzurum Beylerbeyine ve sâbıkâ Erzurum'da Mal Defterdârı olan Ahmed dâme ulüvvuhûya hüküm ki,

Hâlâ Südde-i Sa‘âdetüme arzuhâl sunup Erzurum Beylerbeyiliğinde vâki‘ olan her karye halkına ser-âhûr ve ırgad ve bargir ve araba ve nal ve mih ve su sığırı ve sürsat ve araba ve saman ve bal ve yağ teklîf ve te‘addî olunduğundan mâ‘adâ re‘âyâ ve fukarâ akçe ile ırgâd çıkarup Kars'a iledüp Kars Kal‘ası yapılup itmâma erişince hizmet itmişler iken kar yağup ırgadların yatacak ve duracak yerleri olmayup helâk olmaların mukarrer bildükleri ecilden edâ-i hizmet eyledüklerine temessük almağa tevakkuf itmeyüp yerlü yerinden geldüklerinde Abdullâh nâm bir şakî Erzurum'dan ihrâc olunup Kars’a gelüp temessük almayan ırgadı tüccârı yüz seksen bin akçe ze‘âmetle müteferrika olmak şartıyla yetmiş bin filoriye iltizâm eylediği i‘lâm olunmağın zulm ü te‘addîsi var ise zikr olunan iltizâm def‘ olunup re‘âyâ ve berâyânın zulm ve hayfı def‘ olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bizzat bu husûsa mukayyed olup zulmü var ise emr-i celîlü'l-kadrim mücebince iltizâm-ı mezkûru ref‘ eyleyüp dahi mezkûr şimdiye kadğın re‘âyâ ve berâyâdan hilâf-ı şer‘-i kavîm ne mikdâr akçelerin almış ise mufassalan yazup defter eyleyüp vukû‘u ve hakîkati üzere Südde-i Sa‘âdetüme arz ve i‘lâm eyleyesin sonra ol bâbda emrim ne vechile sâdır olursa mücebi ile amel eyleyesin.

Bu dâhî

Bir sûreti Rum Beylerbeyisine yazıldı ve müfettiş-i emvâl Sivas Kadısı Abdullâh'a,

Kör Ramazan demekle ma‘rûf şakî-i müteferrika olmak şartıyla yetmiş bin filoriye iltizâm idüp.

[Sayfa 138]

Hüküm 318

Silahdar Mehmed Çavuş'a virildi. Fî 18 Z sene 987

Üsküb ve Novaberde Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ Üsküb ve Novaberde darphânelerinde kem ayâr akçeler kesilüp Hızâne-i Âmire'ye kalb irsâl olunup ve Süleyman ve Receb'in evlerinde ocak idüp ma'den gümüşünü kal idüp ve zikr olunan darphâne kadîmî nevbet on iki bin dirhem iken darphâne emînleri ve mübâşirleri kırkar ve ellişer bini hardup olıgelene muhâlif vaz' eyledükleri i'lâm olunup ale'l-gafle basılıp bulunan kem ayâr akçe ve ve köhne ve remidleri ahz olunup bir kîseye konup mühürleyüp Südde-i Sa'âdetüme irsâl olunmak mühim olmağın buyurdum ki:

Hük-m-i şerîfim vusûl buldukda zikr olunan darphânelerini ve mezkûr Süleyman ve Receb'in evleri ale'l-gafle Müslümanlar cem' ile ma'rifet-i şer'le basup dâhî darphânelerde bulunan kem ayâr akçe ve gümüş ve köhne ve remidlerini ahz idüp ve Süleyman ve Receb'in evlerinde bulunan kem ayar gümüşlerini ve bulunan kalb akçelerin girift idüp cümlesin bir kîseye konup mühürleyüp müşârun ileyh çavuşumla irsâl eylesin ve ne mikdâr akçe ve gümüş bulunup girift olduğun yazup bildüresin.

Hüküm

Van Beylerbeyine hüküm ki,

Somay Sancak Beyi Koçi dâme izzuhû dergâh-ı mu'allâma mektub gönderüp Tebriz'e iki günlük yol mikdârı karîb Somay nâhiyesi dimekle ma'rûf Hasr Kal'asının bazı yerleri yıkılıp [terkîn-i kayd]

Hüküm 319

Dîvânda sâhib-i sa'adete virilmiştir.

Basra Beylerbeyisine hüküm ki,

Bundan akdem Lahsa beyisi iken fevt olan Gazanfer Paşa'nın muhalledfâtı ve metrûkâtını alup Âsitâne-isa'âdetüme göndermek için hâtûnu cânibinden ta'yîn olunan Mustafa Kethüdâ nâm âdemi irsâl olumşudur diyü buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi müşârun ileyh varup sana mülâkî oldukda yarar âdemlerin koşup müteveffâ-yı müşârun ileyhin muhalledfât-ı metrûkâtı ve sâir esbâb ve emvâli her ne deklü var ise nakid ve tastîr aynı ile alup iskeleye getürüp ve gemiye koyup berü yakaya geçürmek bâbında gereği gibi mu'âvenet ve muzâharet eyleyüp berü yakaya geçürdükdün sonra Âsitâne-isa'âdetüme irsâl eylemen husûsunda envâ'-ı müsâ'î-i cemîlin vücûda getüresin.

[Sayfa 139]

Hüküm 320

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp Koban Sancağı Beyi dâme izzuhû sana mektûb gönderüp kral bed fa'âl ile Grofdiyan la'îni caniblerinden yarar be-nâm klaguzlar gelüp beşîrim ve Yethon ve Hotanca ve Hil'at ve Keteb nâm harbî (...) hâydüdların cem' idüp Nehri Blatin üzerinden on altı kıt'a gemi ile eyir-i evkas Memâlik-i Mahrûse'ye mazarrat kasdına gelmeliden hâlî olmaduklarından gayrı mâh-ı Şevvâl'in onuncu gecesinde nehr-i mezbûrun kurbünde Terdi nâm karyeye iki yüz mikdârı hâydüd gelüp avrat ve oğlanlarından kırk iki nefer kimesne diri tutup yirmi iki nefer kimesne katl eyledükleri i'lâm eyleyüp ve nehr-i mezbûr kurbünde Mersemi nâm mevzı'da bir azîm battal kenise olup etrâfına palanka yapılip ihtiyâc olmayan yerlerden bu tedârik olunmak münil olup hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u sıyânet-i ra'iyete münâsib olduğun i'lâm idüp ve fi'l-hakîka mevzı'-ı mezbûr Memâlik-i İslâmiye dâhilinde olmakla barışlığa muhâlif olmayup ve her vechile hıfz u hırâset-i Memâlik İslâmiyeye mu'în olduğun bildirmişsin imdî zikr olunan kenise Memâlik-i İslâmiye dâhilinde olup binâ olunması sulh u salâha münâfî değil ise vech-i münâsib görüldüğü üzere bir müstahkem palanka ihdâs olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan mahal Memâlik-i Mahrûse dâhilinde olup Beç Kralına tâbi' olan yerlerden olmayup mâbeynde mün'akid olan sulh u salâha münâfî değil ise vech-i münâsib görüldüğü etrâfında imeci tarîkiyle bir metîn ve hasîn palanka ihdâs ve ta'mîr itdürüp ol cevânibi ehl-i fesâddan hıfz u hırâset etdürüp zarar ü gezend erişdirmeyesin ve ne vechile tedârik olunup ve ne mikdâr nefer ihrâc olunup ve kangı kal'adan ihrâc olunurse defter eyleyüp defterin Südde-i Sa'âdetüme irsâl eyleyesin.

Hüküm

Dîvânda Çavuşbaşısına virildi.

Dergâh-ı Âlî Çavuşlarından İmirze Çavuş'a hüküm ki,

Bundan akdem sana bâ-hatt-ı hümâyûn hükmi-i hümâyûn gönderilüp Çadıryırtansuyu'ndan yedi re's at tedârik idüp Âsitâne-isa'âdetüme götürmen emrim olmuş idi. Zikr olunan basîret üzre ihzâr olunup i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhî eylemeyüp Çadıryırtansuyu'ndan fermân olunan yedi re's yarar atlar tedârik eyleyüp ale't-ta'cîl Südde-i Sa'âdetüme götürüp teslîm eylesin. Ammâ yolda onat hıfz u hırâset eyleyüp hâme dokundurmakdan ziyâde hazer eylesin.

Bur sûreti

[Sayfa 140]

Hüküm 321

Yevmü'l-erba'a Fî 18 Z sene 987

Karamanlu Mehmed Çavuş'a virildi. Sâhib-i sa'âdet alup gitmek için.

Üsküb Beyine ve Pirlepe ve Manastır ve Köprülü ve Kırçova Kadılarına hüküm ki,

Südde-i Sa'âdetüme mektub gönderüp Pirlepe kazâsında Toril nâm karyede sâkin olup mâh-ı Şa'bân'da katl olup esbâb ve emvâli gâret olunan Minkhüma nâm sağîresine vasî olan Za'îm Hasan ve Ömer bin Hasan meclis-i şer'-i şerîfe gelüp mezbûrun evini basup fesâd idenleri Manastır kazâsında Mirşerak nâm karye ahâlîsi Drezpor karye halkı bağı ve tağılardır şer'-i şerîfe da'vet olunduklarında itâ'at eylemeyüp eytâma zulm olmuşdur. Karye-i mezbûre halkı hırsuz ve harâmîlerdir dâimâ fesâd ve şenâ'atlarından hâlî olmayup ve şer ve şorlarından ahâlî-i vilâyet emîn değillerdir sâbıkâ emr ile teftîşlerin fermân olunup şer'le görüldükde fesâd ve şenâ'atları şer'le sâbit olup nicelerini şer'le siyâset olunmuşlardır diyü def'a dahi haklarından gelinmez ise vilâyet halkı küllî mütezaccir olmak mukarrerdir diyü bildirmişsin imdî buyurdum ki:

Vusûl buldukda karye-i mezbûre halkı evvelâ şer‘-i şerîfe da‘vet eyleyüp itâ‘at eyleyüp gelirler ise ehl-i fesâd ve şenâ‘at kimler ise anları ihzâr idüp husemâ muvâcehesinde bir defa şer‘le fasl olmayup on beş yıl terk olunmayan husûsların bermûceb-i şer‘-i şerîf onat vechile hak üzere teftîş eyleyüp fesâdları şer‘le sâbit olduktan sonra gâret olunan esbâb ve emvâli şer‘le müteveccih olanlardan ba‘de's-sübût aluvirüp dâhî ehl-i fesâd sipâhî ise haps eyleyüp arz eylesin değıller ise ol bâbda şer‘le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyup şer‘-i şerîfe muhâlif kimesneye iş etdirmeyesin. Ammâ eğer şer‘-i şerîfe itâ‘at eylemeyüp isyân ve tuğyânlarına musırr olup şer‘-i şerîfe itâ‘at itmezler ise il eri cem‘iyyet ile üzerlerine varup dehî baş baş ehl-i fesâd haryâdlarının haklarından gelüp evlâd ü ezvâclarına ve esbâb ve mallarına dahl ü tecâvüz itdirmeyüp hemen ehl ü fesâd olanları haklarından gelesin bu bâbda tamâm hak üzre olup ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ve kendü hallerinde olanlara mücerred celb ü nakd için dahl ü tecâvüz olunmaktan ziyâde hazer eylesin.

[Sayfa 141]

Hüküm 322

Muharrir-i mezbûr Mustafa'ya virildi. Fî 17 Z sene 987

Defter-i hâkânî kâtiblerinden olup vilâyet muharriri olan Mustafa'ya hüküm ki,

Südde-i sa‘âdetüme kazâyâ defterin gönderüp vilâyet-i Karaman iki üç yıldır kaht üzre olmakla her tımârın gallâtı eskiden az olduktan mâ‘adâ bazı re‘âyâ sipâhîleri çokluğundan âciz oldukları sebebiyle galle ziyâde takarrur itdükleri takdîrce şimdiki narh üzere bağlanur zâhir olan fazla bir sipâhîye dahi virilür sipâhî ve te‘addîleri dahi ziyâde olur diyü fâsid fikr ile havflarından birbirlerin idlâl idüp ve bazı re‘âyâ sipâhîlerinden havf itmekle eyü el-fazl tahrîr eyledüğü ehl-i ırz sözü ile bu karyeyi ziyâde yazmışdır bî-hâsıldır yazusun tutmaz diyü ekser karyelerin hâsılın ketm idüp eski yazusından eksik haber virürler yemîn teklîf olunmasın kendüler yemin ve şart iderler içlerinden bazı emr-i şerîf mücebince re‘âyâ takrîr eyledüğü galle yazılursa küllî kesr lâzım gelüp nef‘ hâsıl olmaz ve nice sipâhî ma‘zûl kalmak lâzım gelür ve ma‘zûl kalan sipâhîlerden hiçbirisi ma‘zûl kalmak ihtiyâr eylemezler elbette tımâr talep eder ise diyü bildirmişsin imdî elbette tımârı olan sipâhî ma‘zûl kalduğuna rızâ-yı şerîfim yokdur. Ammâ Sipâhîler ve re‘âyâ tâifesi dahi arz itdüğün üzere havflarından hâsıl olan

mahsûllerini ketm idüp mücerred tereke bahâdadır diyü teallül itmekle tamâm ma'âmilleri yazdırılmak câiz değildir. Bu bâbda ihtimâm lâzımdır. Buyurdum ki:

Varıcak fermân-ı şerîfim mücebince tahrîr husûsuna onat vechile dikkat ve ihtimâm ile mukayyed olup eğer sipâhîler defteri iledir ve eğer re'âyâ tahrîr ile ve ehl-i vukûf kimesneler tahrîri iledir tamâm ma'lûm edinüp onat tahrîr idesin bu husûsda eğer zu'amâ ve sipâhî tâifesinden ve re'âyâdan ve gayrîden her kangısının hîle ve hud'asın müşâhede edersen isimleri ile yazup bildiresin ki dirliği olanların ellerinden dirliği alınup dirliği olmayup re'âyâdan ve gayrîden olanların küreğe konulup muhkem haklarından geline. İhmâl idüp arz itmezsen mes'ûl olursun ona göre mukayyed olup fermân-ı hümayûnumu inhâ i'lâm eyleyesin.

[Sayfa 142]

Hüküm 323

Müşârun ileyhin Kapukethüdâsı Mehmed Kethüdâ'ya virilmiştir. Fî 25 Z sene 987

Şehrizol Beylerbeyisine hüküm ki,

Südde-i sa'âdetüme mektub gönderüp sâbıkâ Kelas beyi olan İbrahim Bey için Kızılbaş ile gelen elçileri ve âdemleri dâimâ Kızılbaşa varup ve üç yıldan beri cem'iyete gelmeyüp fermân-ı hümayûnuma itâ'at ve asker için zahîre virmeyüp ve Yanya hâkimi olan İskender dâme ulüvvuhûya iğvâ virüp âdemler koyup Meyn nâm mahalde gönderüp ve Meyn nâm mahalde karındaşı olan Şahverdi dahi karındaş hatırı için iğve idüp Kızılbaş gönderüp muttasıl âdemleri varup gelmekle küllî fesâda sebep olduğna nice ihtiyâr efrâd ve alaybeyleri ve zu'amâ ve çavuşlardan mu'temedün aleyh kimesneler haber verdiklerinden ve mezkûrun ahvâli sâbıkâ düstûr-ı mükerrerem serdâr vezîrim Mustafa Paşa'ya i'lâm olundukda sancağı Budak dâme izzuhûya virilüp sancağına gelenlerden bir iki defa merâmımız üzerine varup yirmi iki nefer mülhidin başını kesüp te'hîriyle sana getürdüğün ve livâ-i mezbûr ahâlisi cümleten sâbıkâ olan mezbûr İbrahim Bey'den müştekî ve müşârun ileyhden şükrân üzere oldukarın bildürmişsin ol bâbda dahi her ne demiş isen ma'lûm-ı şerîfim olmuşdur. İmdî mezbûr İbrahim dâme izzuhûnun ahvâli tekrar hak üzere görölüp sıhhati ile ahvâli arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyhin ahvâlini mu'temedün aleyh kimesnelerden hak üzere dikkat ve ihtimâm üzere teftîş ve tefahhus eyleyüp göresin fi'l-vâki' Kızılbaş ile ilhâd ve ittifâkı mukâbelesi olduğu ve asâkir-i zaferinin için zecre taleb olundukda virmeyüp te'allül eylediği ve müşârun ileyhimâya iğvâ virüp ihtilâl eylediği ve bi'l-cümle rafizî ve ilcâdına müte'allik ahvâli ve sâir zulm ve te'addîleri ne ise aslı ve hakîkati ile ma'lûm idinüp sıhhati üzre arz eylesesin sonra anun hakkında emrim ne vechile olursa mûcebi ile amel eylesesin.

[Sayfa 143]

Hüküm 324

Yevmü'l-hamîs 19 Z sene 987

Muharrir-i mezbûr Mustafa Çelebi'ye virildi. Fî târîh-i mezbûr.

Vilâyet-i Karaman vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Defter-i hâkânî kâtiblerinden olup Vilâyet-i Karaman muharriri olan Mustafa dâme izzuhû Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterini gönderüp Atçekenî kıyasla müteferrika tâifesi alup hîn-i tahrîrde her kabîlenin esâmîsi tafsîl ile haberi virilmek içlerinden nice mektûm ve mestûr eşhâs kalup ve muharrirler dahi mâl-i mîrîye gadr olmağičün sıyânete Atçeken tâifesi âhar ra'iyete mülhak olmamak kânûn mukarrerdir anların gibi defterden hâric kalanlar her ne mahalde bulunursa rüsûm taleb olundukda vilâyet hâkimleri mâni' olmayalar. Tasarruf itdürel Atçeki tâifesinin eşhâs-ı defterden hâric kalmakla Atçekenlikden çıkmaz. Kemâ-kân at resmin virirler diyü defter-i atîkde kayd ederler imiş tavâyif-i mezbûre anı temessük olunmayup bu bahâne ile her kabîle ve cemâ'at nice hâneyi ketm idüp yazdırmazlar imiş. Bundan esbak Ebu'l-Fazl tahrîr eylediği defterde Atçekenî Kayabeyliği kethüdâlarından bazı hıbre tahrîrde Vilâyet-i Anadolu'da müteferrik sâkin olan eşhâsın rüsûmunu kendüler ekl itmek için esâmîlerini yazdırmak husûsunda temerrüd idüp gelmeyüp hâzır olmadılar diyü kayd almış bulunduğun bildürüp imdî Atçeken tâifesi varup âhar yerde sâkin olmakla kimesneye ra'iyet olmamak câiz değildir. Oturdıkları yerde bir tarîkile yazılmış dahi olsalar makbûl olmaz. Ammâ çünkü kethüdâları hâric ez-defter kalan tâifenin rüsûmunu kendü almak için mücerret getürmeyüp isimlerini ketm idüp fermân-ı hümâyûnuma muhâlif itmekle ol kalan tâife dahi müstakil bir kalem olup iltizâma virilmek lâzım gelür buyurdum ki:

Hükm-i şerîfim vardukda bu bâbda her biriniz mukayyed olup onat vechile dahi tâife-i mezbûrenin kethüdâlarına emr-i şerîfimi i'lân idüp gereği gibi tenbîh eylesin ki kethüdâlıklarına müte'allik eğer kendü karyesinde ve kabîlesindedir ve eğer etrâf kurâda mahaldatdır rüsûmunu cem' eyledüğü atçeken eşhâs her kande sâkin ve mütemekkin ise defterden hâric bir ferd alıkomayup sağîr ve kebîr cümle esâmîlerin yazduralar. Şöyle ki:

Fermân-ı hümâyûnuma muhâlif defterden hâric kimesne alıkorlarsa ki sonradan zâhir ola emr-i hümâyûnuma itâ'at itmekle siyâsete müstahak olmuş olur ol asılların isimleri ise bildiresin ki haklarından gelinüp ol hâric ez-defter kalan tâife müstakil kalem olup iltizâma virile ve zıkr olunan tavâyifin sınırunda mütemekkin olan her kabîlenin a'yânı ve mu'temedleri dahi ihmâl itmeyüp tahrîr-i cedîde bi-nefsihî kendüler varalar büyük ve küçük oğuların bile ileteler yazdıralar ve tavarlarına ve istitâ'atlarına göre hâne i'tibâr eyledükleri tıfl ü sağîri bile yazdırup ve mahdûd bu zirdelerin kendüler zirâ'at eyledükleri mahsûllerini ve hâricine zirâ'at idenlerin mahsûllerin ketm itmeyüp tekayyüd ve katmîr cümle mahsûllerin yazduralar sonra oğullarından ve kendüler ile at resmin edâ idenlerden yazılmayup defterden hâric kalmış esâmî ve ketm olunmuş hâsıl bulunursa anları dahi emre itâ'at itmemiş olurlar anun gibileri dahi isimleri ile yazup bildüresin ki küreğe konulup haklarından gelinür.

[Sayfa 144]

Hüküm 325

Karamanlu Mustafa Çelebi'ye virildi. Fî 22 Z sene 987

Vilâyet-i Karaman'da vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp fermân-ı şerîfim mücebince vilâyet-i mezbûre tahrîr olunurken vilâyet-i mezbûrda vakfiyet ve mülkiyet üzere kurâ ve mezâri' ve çiftlik ve arâzî tasarruf eyleyenler hîn-i tahrîrde hâzır olmayup âha Kadılığa varıldukda defter kayd eyle diyü bazı za'îf temessük ibrâz idüp masâlih-i müslimîn tamâm hak üzere görülmeyüp avk u te'hîr olduğundan gayrı defter sahîh olunmayup muhtel olduğun i'lâm eyledükde her biriniz bu bâbda gereği gibi mukayyed olup taht-ı kazânuzda mülkiyet ve vakfiyet üzere kurâ ve mezâri' ve çiftlik ve arâzî ve bâğ ve bağçe ve sâir akâr tasarruf eyleyenlere tenbîh eylesin ki vilâyet muharriri ve mahalli varup ehl-i vukûf a'yân-ı vilâyet ile tahrîre mübâşeret eyledükde hâzır olup

mülknâmelerinde ve sâir temessükât-ı şer'iyeye ve vakıfnâmelerini ibrâz idüp şübhe olmayan mevâddı defter-i cedîde kayd itdürüp müşevveş ve muhtel nesne kalmayup mesâlih-i müslimîn avk u te'hîr olunmaya şöyle ki, ba'de't-tenbîh ihmâl ve tekâsül idüp gelmeyüp ol mahalde kalup sonra gelüp defter-i cedîde kayd eyleyin diyü nizâ' eyleyeler veyâhûd vilâyet kâtibi mülkümüz ve vakfımız defter-i cedîde kayd eylemedi diyü şikâyet eyleyeler aslâ istimâ' olunmaz. Ana göre mukayyed olalar diyü emrim olmakla her Kadızıda tahrîre mübâşeret eylemedin defâ'atla tenbîh ve nidâ olduğundan Kadılardan imzâları ile hüccet almış iken yine emr-i şerîfe itâ'at itmeyüp geldükleri i'lâm olundu. İmdî bu bâbda sâbıkâ virilen hükm-i şerîfim mukarrer buyurdum ki,

Zıkr olunan evkâf ve emlâk husûsu için mukaddemâ irsâl olunan fermân-ı şerîfim mücebince amel idüp muhkem tenbîh ve nidâ itdüresin ki emrim muktezâsınca gelüp temessükâtların muharrire gösterüp ahvâllerin ber-taraf eylediler ba'de't-tenbîn ihmâl idüp i'lâm olduğu üzere ol zamanda anda hâzır olmayup dahi muharrire gelmeyüp sonradan temessük getirüp yazılmak teklîf idenler makbûl olmayup defterde yazdırılmış olup ana göre mütenebbih olasın.

[Sayfa 145]

Hüküm 326

Yevmü's-sebt fi 21 Z sene 987

Larende Kadısına hüküm ki,

İçil muhâfazasında olan sipâhîlere serdâr olan Hüseyin zîde kadruhû mektub gönderüp dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Süleyman Çavuş zîde kadruhû yedinden vârid olan emr-i şerîfde Ma'mûreye kazâsı suhtelerinin eşkiyâsından Çeki Kerim ve ammusi oğlu ve sâirleri ele getirilüp haklarından geline diyü fermân olunmağın mezbûrân Çeki Kerim ve ammusi oğlu ele getirilüp Larende Kal'asında haps olunmuşdur diyü bildirmeğın buyurdum ki:

Vardukda mezbûrları meclis-i şer'a ihzâr idüp hasımları muvâcehesinde ahvâllerin a'yân-ı vilâyetden ve bî-garaz kimesnelerden bir defa şer'le fasl olunmayup on beş yıl mezbûr eşkiyetân husûsların hak üzere teftîş idüp göresin anun gibi ehl-i fesâd oldukları ve haps îcâb eder husûsları şer'le sâbit olursa ne makûle fesâd ve

şenâ'atları sâbit olduğun sicil idüp sûret-i sicil ile mukayyed ve mahbûs Südde-i Sa'âdetüme irsâl eylesin.

Hüküm 327

Dîvânda Kapucılar Kethüdâsına virildi. Fî 21 Z sene 987

Muharrire bir emr virilsün vâlidemizin başlık hasların tahrîr ve tashîh olına diyü hatt-ı hümâyûn.

Hâlâ Dîvân-ı Hümâyûnum kâtiplerinden olup Kırkkilise sancağı muharriri olan Süleyman'a hüküm ki,

Hâlâ seyyedetü'l-muhadderât iklîletü'l-muhsanât ilâ-âhîrihî vâlidem sultân dâmet ismetuhânın nevâhî-i Yanbolu'da ve Zağra-i Eskihisâr'da vâki' olan hâsları karyelerinin sunûrları muhtel olup ve bu dahi Yanbolu Silistre sancağında mukaddemâ tahrîr olundukda zikr olunan karyeler mevcûd olmayup tahrîrden sonra cem' olunmağın müselleme ve sipâhî tâifesiyle mahsûlleri bâbında nizâ'dan hâlî olmayup tahrîri lâzım gelmeğın müşârun ileyhânın vâki' olan hâsları mukaddem tahrîr ve tashîh olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukaddemâ tahrîr husûsları virilen mûcib-i nişân-ı hümâyûnum mûcebince evvelâ müşârun ileyhâ dâmet iffetuhânın paşmaşlık hâslarında tahrîr ve tashîh eyleyüp kadîmî sınırlarında bir vechile temyîz ve ta'yîn eyleyüp ki sonradan kimesne gelüp nizâ' itmek ihtimâli olmaya.

[Sayfa 146]

Hüküm 328

Sâhib-i şöhret kapudânlarından mahsûs ile müşârun ileyhe virilmiştir. Sene 987

Tımaşvar Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Erdel Voyvoda Matyos ve Niyok Voyvodanın âsitâne-i sa'âdetümde olan âdemi dergâh-ı mu'allâma arzuhâl sunup Vilâyet-i Erdel müşârun ileyh Voyvodaya kadîmden zabt u tasarruf olduğuna üzere sadaka olunup vech-i meşrûh üzere ahidnâme-i hümâyûn virilüp ve ahidnâme-i hümâyûn mûcebince hükm-i şerîf virilmeğın hâlâ serhadde bazı palanka ve varoş va kasabât ve karyeler kadîmden iki cânibe vergü verir iken defter-i cedîdde bu cânibe kayd olunmakla Erdel cânibine dahl olunmaya diyü ahkâm-ı

şerîfe gönderilüp ve zikr olunan yerler Erdel Vilâyeti'nin evler ve a'yâna ta'yîn olunup iki cânibe virgü virmek üzere virilmiş iken muharrir ehl-i İslâma virgü virüp Erdel cânibinden dahl olunmaya diyü fermân olunursa ihtilâle bâ'is olur bu bâbda ahidnâme-i hümâyûn mücebince onlar dahi zabt eylemeye diyü hükm-i şerîf virildüğin i'lâm eylemeğin sâbıkâ Halil Bey defterinde mukayyed olan kasabât ve vâroş ve karyelerden mâ'adâ kadîmden iki cânibe virgü virüp re'âyâ tahrîr-i cedîdde bu cânibe kayd olunmuş ise ol makûlelere uslûb-ı sâbık üzre tasarruf olunmak için müşârun ileyhe hükm-i hümâyûnum irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda dâimâ mukayyed olup sâbıkâ Halil Bey defterinde mukayyed olup Memâlik-i Mahrûsem muzâfâtından olan palanka ve varoş ve kasabât ve karyelerden mâ'adâ hâlâ Erdel[e] tâbi' olup veyâhûd serhadde karîb olmakla kadîmden iki cânibe virgü vire gelen kasabât ve karyeler hîn-i tahrîrde defter-i cedîdde berü cânibde kayd olunmuşlar ise anun gibileri kadîmden ne vechile zabt u tasarruf olunu gelmiş ise girü uslûb-ı sâbık üzre ahidnâme-i hümâyûn ve ol bâbda virilen hükm-i şerîf-i sâbık mücebince zabt u tasarruf itdürüp kadîmden oligelene muhâlif kimesneye iş itdürmeysin.

Dîvân beyi olup Mohaç ve Sekmar Sancakları muharriri olan Ahmed dâme izzuhüya hüküm ki,

[Sayfa 147]

Hüküm 329

Neşad Çavuş'a virildi. Fî 19 Z sene 987

Prevadi ve Varna ve Hacıoğlupazarı ve Karasu ve Şumni ve Hezargrad ve Tırnovi ve Lofça ve Silosvilone ve Ziverskiya ve Ahtaman ve Nigbolı ve Saçlu ve Çirnoy ve Silistre ve Hırşova ve İsakçı ve Geliviran-ı German ve Papavye ve Tuzla ve Cumapazarı ve Yenipazar ve Tekfurgölü Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ taht-ı kazânuzda vâki' olan atık ve cedîd celeb tâifesinin üzerlerine takdîr olunan kırcan koyunlarından eğer mevsim koyunlarıdır ve eğer sene-i mâziyeden uhdelerinde bâkî kalan koyundur ve yeniden tahrîr olunan celeblerin koyunlarıdır bî-kusûr ihrâc olunup muhrûse-i İstanbul kasabalarına teslim olunması lâzım ve mühim olmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda herbiriniz bizat mukayyed olup taht-ı kazânuzda ne mikdâr atîk ve cedîd celeb olup üzerlerine mukayyed olan koyun ne mikdâr olursa eğer mevsim koyunlarıdır ve eğer güzeştelerden deruhdelerinde bâkî kalan koyundan bi't-tamâm tedârik ve ihrâc idüp yarar naibleriniz ve sürekcileriniz ile mahmiye-i mezbûre kasablarına teslîm itdüresiz et husûsunda muzâyaka çekdürmeysin ve atîk ve cedîd celeblerin ve sürekcilerin ve sürekcilerin üçer yıllık temessükâtları olmayanlar bir muhkem te'dîb idüp tenbîh idesin ki müşârun ileyhden mühürlü temessük alalar ve celeblerin koyunların yarar sürüciler uhdelere kayd idüp iki defter eyleyüp birini yarar nâibleriniz ile koyunları ile bile irsâl idüp ve bir sûrette çavuşumla Südde-i Sa'âdetüme gönderesin ve sâir seneler gibi defterinizi sürüciler ile irsâl itmekden ziyâde hazer eylesin ve şöyle ki, Südde-i Sa'âdetümde olan celeb defteri mücebince koyunlarınız gelmeyüp kesr üzere gelüp yâhûd bazı ceblere mu'âvenet idüp koyun sürdürmeysin aslâ özür getürmeyüp olmayup azl olmanız mukarrerdir. Ona göre ihtiyat idesiz ve eksik sürdürmekden be-gâyet hazer eylesin.

Hüküm

(...) kâtibine virildi.

Rodos Beyine hüküm ki,

Sâbıkâ mahrûse-i İstanbul'da Zeyrek kolunda asesbaşı iken Rodos'a buyurulan Paris nâm kimesne itlâk olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzre mezkûru itlâk eyleyüp dergâh-ı mu'allâma gelmek istedikde kimesneyi dahl ü ta'arruz itdürmeysin.

[Sayfa 148]

Hüküm

Vilâyet-i Karaman'da vâki' olan Kadılara hüküm ki:

Bundan akdem hükm-i hümâyûnum gönderilüp fermân-ı şerîfim mücebince vilâyet-i Karaman'da tahrîr olunurken vakfiyet ve mülkiyet üzre kurâ ve mezâri' ve çiftlik ve arazi.

Hüküm 331

Neşad Çavuş'a virildi. Fî 19 Z sene 987

Silistre ve Nigbolu Sancaklarında vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Hâlâ mahrûse-i İstanbul'da koyun emîni olan dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Şaban Çavuş zîde kadruhû Südde-i Sa'âdetüme tezkire gönderüp taht-ı kazânuзда vâki' olan yazlu celeblerin zimmeminde bâkî koyup koyun kalup henüz İstanbul'a getirüp teslîm eyleyüp mu'accelen ihrâc olunup sürücilik virilüp Südde-i Sa'âdetüme irsâl olunması mühimmâtdan olduğun i'lâm itmeğin buyurdum ki vardukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı kazânuзда vâki' olan yazılı celebleri getirüp ellerinde olan üçer yıllık hüccetlerine nazar idüp getüresin her kimin ne mikdâr koyun bâkî kalup irsâl eylememiş ise te'hîr itdürmeyüp zimmetlerinde olan bâkî koyun ale't-ta'cîl ve ihrâc itdürüp yarar nâiblerinüz ile ve koyun üzerine mübâşir olan çavuş ile add itdürüp ne mikdâr koyun olursa yazup defter eyleyüp defterin bir sûretin çavuşa ve bir sûretin nâibe virüp ve koyunu sürücilere teslîm eyleyüp mu'accelen irsâl eyleyesin ki geldiklerinde ana göre taleb oluna ve zu'amâ ve sipâhî ve gayrîden bıçağa yarar koyun ol câniblerde boğazlamayup kadîmden olıgeldüğü üzere yine bahâsıyla sürücilere aldurup doğru İstanbul'a irsâl eyleyesin ve madrabaz ellerinde bulunan koyunları emrim mücebince evvelden alınugeldiği üzere behâsıyla aldurup sürgilere teslîm eyleyesin ki doğru İstanbul'a getirüp İstanbul'da et bâbında olan muzâyaka def' ola ve bu husûs mühimdir ihmâl eylemeyesin.

[Sayfa 149]

Hüküm 332

Yemü'l-ehad fi 22 Z sene 987

Virilmiştir. Koyun Emîni Şaban Çavuş'a virildi. Fî 22 Z sene 987

Sâğ Kolda vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Hâlâ Südde-i Sa'âdetüm çavuşu olup koyun emîni olan Şaban Çavuş zîde kadruhû dergâh-ı mu'allâma gelüp mahrûse-i İstanbul'da kassâba şiddet-i ihtiyâç olup taht-ı kazânuзда vâki' olan ağniyâ ve mütemevvil kimesnelerden kasâb yazılmak ve kassâblığa yarar mütemevvil kimesneler bulunmaz ise taht-ı kazânuзда vâki' olan re'âyânın ağniyâsından hallü mallarına göre bir mu'temed kassâb akçesi cem' olunmak bâbında mukaddemâ hükm-i hümayûnum verildiğini i'lâm eylemeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukaddemâ virilen hükm-i hümayûnum mücebince her birinüz taht-ı kazânuзда mukayyed olup anun gibi re'âyâdan iki yüz bin akçeye kâdir

kimesneler olup ve ol mikdâr mebâliğa mâlik oldukları sika ve mu'temedün aleyh Müslümanlar muvâcehelerinde şehâdet iderler ise ol asılları kasab yazup kasablığa müte'allik âlât-ı eşyâyı ve akçeleriyle yarar âdemlere koşup İstanbul'a gönderesin ki kassablık hizmetinde olalar. Eğer iki yüz bin akçe kâdir kimesnel bulunmaz ise re'âyânın ağniyâsından hallü mallarınca yarar mikdâr kassâb akçesin mezbûr çavuşum mübâşeretiyle cem' u tahsîl idüp bir kîseye koyup mühürleyüp mezbûr çavuşuma kifeyet kadar âdem koşup dergâh-ı mu'allâma irsâl eylesesin ve her birinüz ne mikdâr akçe cem' eyleyüp irsâl olunduğun yazup Südde-i Sa'âdetüme bildüresin.

Virilmedi

Bu dahi

Bir sûreti Sol Kolda vâki' olan Kadılara yazılmışdır.

[Sayfa 150]

Hüküm 333

Merdüm-zâde Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 22 Z sene 987

Basra Beylerbeyisine hüküm ki,

Hâlâ dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed Çavuş zîde kadruhû bazı mühim mesâlih için Lahsa'ya ulakla irsâl omulmuşdur. Buyurdum ki:

Hükm-i şerîf-i vâcibü'l-ittibâ'ım ile vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhî eylemeyüp mezkûru gemi ile mi olur yoksa karadan mı olur her ne vechile mümkün olursa emîn ve sâlim Lahsa'ya ulaşdırasın.

Hüküm 334

Bostancılar Odabaşısı Korkuda virildi. Fî 20 Z sene 987

Üsküdar Kadısına hüküm ki,

Hâliyâ taht-ı kazânuzda olan hâssa çayırlara etrâfında olan kurâ halkı tavarların salup hâssa çayırları ve Müslümanların ekinlerin çiğnedüp ve yürüdükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda kereği gibi mukayyed olup göresin fi'l-vâki' zikr olunan hâssa çayırlara ve Müslümanların ekinlerine etrâfında olan kurâ halkı tavarlarını zabt itmeyüp salıvirüp çiğnedüp ve yedirirler ise kadîmden ol mahalde tavarları yürüyü gelenlerin

davarlara yürütmekden men' ü def' eyleyüp kadîmden ol mahalde tavarları yürüyü gelen dahi muhkem tenbîh ve te'kîd eylesesin ki min-ba'd tavarlarını zabt idüp hâssa çayıruları ve Müslümanların ekinleri çiğnemeyüp vâki' olan tavarların zabt eyleyeler men' ile memnû' olmayanları yazup bildüresin.

[Sayfa 151]

Hüküm 335

Kocaili Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Hâlâ İznikmid'de bazı Arnavud keferesi firun basup âdemler katl idüp fesâd ve şenâ'at eyledükleri i'lâm olunmağın zikr olunan ehl-i fesâdın bazı ele getirilüp bazı yoldaşları dâhî olduğu arz olunmağın sâir yoldaşları dahi ele getirilmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr eylemeyüp zikr olunan değîrmeni basup âdem katl eyleyen ehl-i fesâdın yoldaşları kimler ise hüsn-i tedârik ile ele getirüp mezkûrun yoldaşları ol fesâda fi'le mübâşir oldukları şer'le sâbit olurlar ise ol bâbda sûret-i sicilleri ile mukayyed yarar âdemlere koşup dâhî dergâh-ı mu'allâma gönderesin ve koşup gönderdüğün kimesneler muhkem tenbîh eylesesin ki yolda ve izde onat hıfz eyleyüp gaybet itdürmekden ziyâde hazer eylesesin.

Hüküm 336

İnecik Kadısına

Hâlâ [] nâm ehl-i fesâd kazâ-i mezbûrda yollara ve bilâda inüp ayânde vü revendenin yolların basup esbâb ve emvâlin gâret idüp ve âdemler katl idüp ve evler basup esbâb ve emvâl gâret ve sirka idüp envâ'-ı fesâd ve şenâ'at eyledükleri i'lâm olunmağın zikr olunan ehl-i fesâdı ele getirüp şer'le ahvâlleri teftîş olunmak için dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed Çavuş mübâşir ta'yîn olunup umûm üzere muhâlif teftîş memnû'dur buyurdum ki:

Vusûl buldukda evleri ve yolları basup gâret olunan kimesneler ile maktûllerin vârisleri ehl-i fesâdın isimlerini ve kûndelerin ta'yîn idüp a'yân-ı vilâyetden ve mu'temedün aleyh kimesneler olmakûle fi'l-i mezkûrlardan sâdir olur diyü şehâdet iderler ise mezkûr Ahmed Çavuş mübâşeretiyle zikr olunan ehl-i fesâdı ele getirüp dâhî hasımları muâcehesinde ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm fasl olmayup on beş yıl mürûr

etmeyen husûsların husemâ muvâcehesinde şer‘le onat hak üzere tefîş idüp göresin fi'l-vâki‘ kazıyye arz olunduğu gibi ise mezkûrların fesâd ve şenâ‘atları şer‘le sâbit olursa sâbit bulan hukûku ashâbına bî-kusûr alıvirdikden sonra ehl-i fesâd sepâhî ile haps ve arz eyleyesin değil ise ol bâbda muktezâ-yı şer‘-i kavîm ile amel idüp icrâ eyleyesin. Şer‘-i şerîfe muhâlif iş itdürmeyüp telbisden ve şuhûd-ı zûrdan ve kazıyyede medhalleri olmayanlara dahl itdürmekden ve bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara mücerred celb ve haz için te‘addî olunmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyâde hazer idüp hakk-ı sarîha tâbi‘ olasin ve ne vechile olursa yazup bildüresin.

[Sayfa 152]

Hüküm 337

Koyun Emîni Şaban Çavuş'a virildi. Fî 22 Z sene 987

Silistre Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Hâlâ dergâh-ı mu‘allâm çavuşlarından olup bi'l-fi‘l İstanbul'da koyun emîni olan Şaban Çavuş zîde kadruhû gelüp İstanbul zahîresiyçün gelecek koyun doğru İstanbul'a gelmeyüp hâric yerlerde ve yollarda ve bazı kasabât ve kurâda bey‘ olunup zâyî‘ ve telef olduğun i‘lâm eylemeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda bizzat mukayyed olup İstanbul zahîresiyçün gelecek koyunu kasabât ve kurâda ve yollarda ve bi'l-cümle hâric yerlerde zâyî‘ ve telef etdirmeyüp doğru İstanbul'a gönderüp emr-i şerîfime muhâlif İstanbul zahîresiyçün gelen koyunu telef itdürmeyesin.

Hüküm 338

Bu dahi

Kırkkilise Beyine hüküm ki,

Hâlâ dergâh-ı mu‘allâm çavuşlarından olup İstanbul'da koyun emini olan Şaban Çavuş zîde kadruhû dergâh-ı mu‘allâma gelüp İstanbul zahîresiyçün gelen koyunu hıfz idüp ve doğru İstanbul'a getürmek için müselleme ta‘yîn olunmak lâzım idüğün bildirmeğin yüz nefer müselleme ta‘yîn olunmak emr idüp buyurdum ki,

Bali Çavuş vusûl buldukda emrim üzere İstanbul zahîresiyçün İstanbul'a gelecek koyunları hıfz eyleyüp defter ile doğru İstanbul'a getürmek için yüz nefer müselleme çeribaşları ve mukaddemleri ile ve altışar aylık zâd u zevâdeleriyle ta‘yîn eyleyüp

oligelen üzere İstanbul'a gelecek koyunu hıfz eyleyüp ve yolları görüp gözedüp yollarda ve kasabât ve kurâda zâyi' ve telef itdürmeyip mezbûr Bali Çavuş'a teslim idüp doğru İstanbul'a getüreler husûs-ı mezbûr mühimmâtıdır. İhmâl ve müsâhele eylemeyesin ziyâde hazer eyleyesin her zaman koyun getirilürse yazup bildüresin.

[Sayfa 153]

Hüküm 339

Hasankeyf Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Hasankeyf ahâlîsinden Gökes-zâde dimekle ma'rûf Hoca Mehmed nâm kimesne elli altmış bin filoriye mâlik olduğundan gayrı bu diyârda hiç tezvîr ve telbîsâtı zâhir olup Müslümanları rencide itmekden hâlî değildir diyü bildirdüğün ecilden mezkûrun ol yerde alâkası kat' olunup mahrûse-i İstanbul'a kassâb yazılmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezkûrun ol yerden alâkasını kat' idüp cümle mâl ve esbâbıyla yarar âdemlere koşup Südde-i Sa'âdetüme gönderesin gelüp mahrûse-i mezbûrede kassâblık hizmetinde istihdâm oluna.

Hüküm 340

Mezbûrun Kethüdâsı Rıdvan'a virildi. Fî 22 Z sene 987

Kilis Beyine hüküm ki,

Livâ-i mezbûr re'âyâsının ve ahâlîsinin zahîreye ve koyuna ve sâir me'külâtı husûsunda her vechile muzâyakaları var iken livâ-i mezbûr Alaybeyisi olan Ömer kafir vilâyete eğer arpa ve buğdaydır ve eğer koyun ve sâir zahîredir sürüp gönderdiği ecilden ahâlî-i vilâyet küllî mütezaccir oldukları istimâ' olundu imdî kâfir vilâyetine zahîre virilmekle aslâ rızâ-yı şerîfim yokdur buyurdum ki:

Vardukda mezbûru getürdüp muhkem tenbîh eyleyesin ki min-ba'd hilâf-ı emr-i şerîf harbî vilâyetine buğday ve arpa ve koyun ve sâir zahîre virüp ahâlî-i vilâyete zahîre bâbında muzâyaka virmeye ba'de't-tenbîh eslemeyüp yine harbî vilâyetine zahîre virürse yazup arz eyleyesin.

[Sayfa 154]

Hüküm 341

Yevmü'l-isneyn fi 23 Z sene 987

Müşârun ileyhe tâbi' Ali Çavuş'a virildi. Fî 25 Z sene 987

Mısır Beylerbeyisine ve Defterdârına hüküm ki,

Mektûb gönderüp bundan akdem Özdemir Paşa ve Mustafa Paşa Yemen Beylerbeyileri iken Mısır'dan Yemen'e yazılıp gönderilen mukarrer asker mevâcibi ve masârifına hazîne-i Mısır'dan ber-vech-i karz olunup ba'dehû Yemen mahsûlünden bahâr gönderilüp bahâsından alınan karz virildükden gayrı benderlerde olan ummâlin şartları mücebince cânib-i medîne öşr alındıktan sonra tâm kalan meblağ ne mikdâr ise irsâl eyle diyü Âsitâne-isa'âdet'e gönderildiği sıhhati ile ma'lûm olmak için Dîvân-ı Mısır'da mahfûz olan muhâsebât defterlerine vâsıl olunduktan sonra Mısır'a irsâl olunup fûrûht olan bahâr-ı metbû'anın bahâsından cem'an seksen altı bin üç yüz dört sikke altun ve otuz beş para cem' olunup ve bahârın harc ve levâzımına bin sekiz yüz seksen beş sikke altun ve on sekiz para harc olunduğu ve Mısır'dan yazılan Yemen'e gönderilen kulun masârif-ı mevâcibine ve sâir mühimmâtına otuz altı bin üç yüz altmış altı sikke filori ile on beş para ve on nefer harc ve sarf olunduktan sonra bâkî kalan kırk sekiz bin elli üç sikke altun iki para hazine-i Mısır ile gönderilen aynî ile mukayyed bulunduğu ve Özdemir Paşa zamânında mahrûse-i Mısır'a fûrûht olup irsâl olunan bahâr metbû'a bahâsından dokuz bin beş yüz doksan beş sikke altun ve on altı buçuk para cem' olup meblağ-ı merkûm mîrî öşr cihetine dokuz yüz elli buçuk sikke altun zabt olunduğu naibine dahi bahâr bahâsından üç bin iki yüz on üç sikke altun ile üç para öşr cihetine kabz olduğundan mâ'adâ iki bin iki yüz kırk iki kıt'a dülbendin resminden dahi yirmi sekiz sikke altun ile bir para alunduğu vâki' ise âsitâne-i sa'âdet'e irsâliye diyü gönderilen bahâr-ı metbû'a bahâsın iki bin dört yüz on beş altun idüp meblağ-ı merkûmdan dahi iki yüz kırk bir sikke altun ile yirmi öşr altun alunduğu defâtirde mukayyed olduğu zâhir olup ummâlin şartlarından dahi Yemen'den gelen bahârdan öşr alınmak mukarrer bulunmağın sıhhati ile ma'lûm olunmakiçün sûret-i defter-i icmâl ve muttasıl irsâl olunup Yemen'e irsâl olunacak kul mevâcibi Mısır'dan mı ve Yemen'den mi fermân olunur ve Yemen'den gelen bahârdan öşr alunsun mı alınmasun mı fermân-ı

hümâyûn ne vechiledir diyü bildirmişsin imdî kadîmden ne vechile olıgelmiş ise olıgeldüğü üzere amel eylemek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda eğer kul mevâcibin ve eğer Yemen'den gelen bahârın öşri husûsunda kadîmden ne vechile amel olunu gelmiş ise olıgelüdği üzere amel eyleyüp kadîmden olıgelene muhâlif iş olunmakdan ihtiyât eyleyesin.

[Sayfa 155]

Hüküm 342

Merdum-zâde Ahmed Çavuşa virildi. Fî 23 Z sene 987

Diyarbakir Beylerbeyine ve ve Diyarbakir'in hazîne-i âmire Defterdârına hüküm ki,

Sen ki Beylerbeyisin mektub gönderüp Vilâyet-i Diyarbakir'de meskûk filori kemâl mertebede killet üzere olup ümenâ ve ummâl tâ'ifesi gulûl bahâdan birer mikdâr filori cem' iderken beyne'n-nâs filori dokuzar Selîmî ve ekser paraya ma'mûl olup Hızâne-i Âmireme sekizer selîmî ve üçer paraya olunmak âdet-i kadîm olmakla ellerine giren filori Hızâne-i Âmireme getürmeyüp deynleriyçün teslîmi ve para virmekle küllî muzâyaka olduğu ecilden âsitâne-i sa'âdet'e olacak irsâliyenin tekmîl için tahsîl olunmuş mevcûd tevzi' hazîneden kasabât ahâlîsine sekiz dokuz ay va'de ile tebdîl-i haseneye akçe zevcî' olunmak âdet olup lâkin kasabâta irsâl olunan akçe ne mertebe mukaddem âdemler irsâl olunursa yine bazı ümerâ ve ana egerde ve medyûn-ı müflise düşmekle ve maldâr diyü virdükleri kefilleri dahi müflis ve medyûn olmakla tahsîlinde küllî meşakkat gelüp üç dört yıldan berü tebdîl bâkîsinin nihâyeti olmayup zâyi' olması mukarrer olduğundan gayrı bu sebep ile nice Müslümanlara dahi zulm olup lâkin şimden sonra mukâta'ât-ı hâssa tâlibi olan kimesnelere deruhde oldukda irsâliye ihâta edecek mikdârı filoriden mültezimin tahammülüne göre meskûk filori virmesi şart olunmak tahsîl ve tekmîl-i irsâliye-i Diyarbakir'in hâss-ı atîkini yörehâne ve bâc-ı ubûr ve ifrâz Ferhâd Paşa ve yarar hâsların ve milel-i Kürdân ve yarar âdet-i ağnâmlarını Kabor sancağı beyi Derviş dâme izzuhû ve bazı zu'amâ ve erbâb-ı tımâr ber-vech-i iştirâk nizâma almağa tâlib oldukda iltizâmları mücebince zimmetlerine lâzım gelen mâl-i mîrîden on beş bin filorisini Hızâne-i Âmire'ye yarar meskûk filori virmek üzere deruhde ve sehâb olunup min-ba'd dahi bu minvâl üzre deruhde olunmak bâbında

hük-m-i hü-mâyûnum virilmesin bdirmişsin imdî min-ba'd vâki' olan iltizâmları hasene ile haklaşmak şart ile virilmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda min-ba'd fermân-ı hü-mâyûnum üzre vâki' olan iltizâmları ve emânetleri hasene ile haklaşmak şartı ile virüp ve nevrûz irsâliyesin mu'accelen tedârik ve irsâl eylemek bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîleniz vücûda getüresin şöyle ki nevrûzdan mukaddem gelüp Hızâne-i Âmire'ye dâhil olmaya mes'ûl olup beyân olunacak özrün makbûl olmaz ana göre ikdâm üzere olasın şöyle bilesin.

[Sayfa 156]

Hüküm 343

Merdûm-zâde Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 23 Z sene 987

Diyarbakir Beylerbeyine ve Defterdârına hüküm ki,

Sen ki Beylerbeyisin mektub gönderüp bu Diyarbakir ekser mukâta'âtı emr-i iltizâmlarında olup hayliden berü mukâta'âta mutasarrıf olup mukaddemâ mâl-i mîrî husûsunda ihtimâm olunmamakla hazîneye dâhil olup hâlâ defâtire nazar olundukda seksen yedi Ramazan'ına gelince Malatya Beyi Melik Ahmed dâme izzuhûnun uhdesinde yetmiş yedi ve sekiz ve seksen tarihinden berü ve yirmi altı yük akçe bakî bulunup zikr olunan bakâyâda Melik Ahmed dâme izzuhûdan yirmi yük ve Abdurrahman dâme izzuhûdan on dokuz yük ve Hamslar Beyi Sultan Ahmed dâme izzuhûdan on iki yük akçe hazîneya kabz olunup ve bâkî kalan akçe için ümerâ'-i mezbûre hıfz hâlâ tadrîc ile eğerçi alınmak üzere dirliğin mukaddemâ bir tarîkile hilâf zimem gösterüp te'allül ve inâd iderler mukâta'ât defterleri mücebince uhdelerinde olup hazîneye alınması lâzım gelen bakâyâyı mâdem ki edâ itmeyeler haps ve bendden itlâk olunmayup ve gösterdikleri zimem makbûl olmayup bî-kusûr tahsîl olunmakiçün emr-i şerîfim virilmesin bildirmişsin imdî emvâl-i mîrî tahsîl mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup emvâl-i mîrî her kimlerde ise eğer ümerâdadır ve eğer gayrîdedir her vechile mümkün olursa cem' ve tahsilde envâ'-ı ikdâm ihtimâm üzere olup kimesnede bir akçe ve bir habbe bâkî komayup te'allül ve nizâ' itdürmeysesin ve lâzımü'l-karz olanı ahvâli yazup bildüresin. Ol bâbda emrim ne vechile sâdır olursa mücebi ile amel eyleyesin.

[Sayfa 157]

Hüküm 344

Merdûm-zâde Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 23 Z sene 987

Diyarbakir Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp mukaddemâ fermân-ı hümâyûnum gönderilüp irsâliye zamânı ile irsâl olunmak emrim olup lâkin ol diyârda meşkûk filori ve kuruş ve Osmânî killet üzere olup ümenâ ve ummâldan tahsis olunan Selimi ve para iken irsâliye dahi Selimi ve para gönderilmek mümkün olmadığı ecilden mukaddemâ Beylerbeyi olan Hasan dâme ikbâluhûnun zamanına gelinceye değin irsâliye seksen bin ve yüz bir filori olup ve elli bin filorilik Selimi mikdârı dahi ayda vâki' olacak irsâliyeye dâhil idüp göndermekle ve ba'dehû olan Beylerbeyi zamanında bulunan üzere göndermeyüp yine yüz elli bin filori göndermekle bakiyye-i muhâsebe ve yedek akçe kalmamakla tebdil-i hasenenin tevzi'î ve meşkûk filorinin tahsîli müte'assir olup iki senedir ki irsâliye serdâra irsâl olunmakla sikke çapı üzere selimi para gönderilüp filori tedârikine mukayyed olunmamakla Diyarbakir hazinesinde çokluk filori olmaduğundan gayrı emvâl-i hâssanın ekseri irâde olup her birinin tahvîl-i âhir olalı hayli zaman iken edâsında te'allül eylemekle husûlü mümkün olmamağın tebdili tevzi' olunacak mevcûd hazine dahi olmayup ve nevruz karîb olup ve hâlâ serdâr cânibinden hükm gelüp sefer mühimmâtı ve kul ihrâcı için bu senede vâki' olan irsâliye yine sefer mühimmâtı için serdâra gönderilmek emr olunup ve bi'l-cümle kusûr konulmayup tevfir-i hazinede ve tahsîl ve mekmîl-i irsâliyede ihtimâm olunup kusûr konulmayup lâkin hazinenin ahvâli muhtel olup şöyle ki hazîne serdâra irsâl olunmak fermân olunursa fi'l-cümle terfîki mümkündür diyü bildirmişsin imdî defter ile tedârik olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda irsâliyeyi vakti ve mevsimi ile tedârik eyleyüp alâ-eyyi hâlin nevruzdan mukaddem Hızâne-i Âmirem'e irsâl eyleyüp avk olunmakdan hazer eylesin şöyle ki, fermân olunduğu üzere vâsil olmaya ol bâbda özrûn makbûl değildir mes'ûl olmak mukarrerdir.

[Sayfa 158]

Hüküm 345

Bostancılardan Korkud'a virilmiştir. Fî 24 Z sene 987

Üsküdar Kadısına hüküm ki,

Taht-ı kazânuzda vâki' olan hâssa koriya etrâfında olan korı halkı koyunların saldıkları ve kelbler ile vâki' olan şikârların avladıkları istimâ' olunmağın âdet-i kadîme üzere zikr olunan hâssa koriya davar salınmayup ve canavarları olunmayup korunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda min ba'd emrim mücebince âdet-i kadîme üzere zikr olunan hâssa koriya davar salınmayup ve olunmamak etrâf ve cevânibden olan ahâlî-i kurâya muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin bade't-tenbîh davarların salup şikârların avladıkları istimâ' oluna mu'âkab olunmak mukarrerdür.

Hüküm 346

Yevmü's-sebt fi 24 Z sene 987

Müşârun ileyhın vekili Mustafa Kethüdâ'ya virilmiştir. fi 25 Z sene 987

Lahsa muhafazasına ta'yîn olunan Tehmid Beyi Ahmed dâme izzuhûya hüküm ki,

Bundan akdem Lahsa Beylerbeyisi fevt olan Gazanfer Paşa'nın kethüdâsı nâmına olan Ahmed Kethüdâ nâm kimesne mûmâ ileyhın muhallefât ve metrukâtından hayli mal ve esbâb ve devâbb bel' ve ketm eyledüğü müşârun ileyhın hâtûnu olan seyyidetü'l-muhadderât Sultan dâmet ismetuhâ tarafından Südde-i Sa'âdetüme i'lâm olunup ahvâli ta'yîn olunan vekîli muvâcehesinde şer'le teftîş olunup zuhûra gelen mâl ve esbâb alınmak bâbında hüküm-i şerîfim talep itmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûru ihzâr eyleyüp dahi müşârun ileyhâ tarafından mukaddemâ gönderilen âdemi ve vekîli ile beraber idüp ahvâlin Taberan Kadısı ma'rifetiyle ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm hak üzere teftîş eyleyüp göresin fi'l-vâki' müşârun ileyhın muhallefât ve metrukâtından mal ve esbâb ve davar alduğı vâki' ise ne mikdâr mal ve ne makûle esbâb alduğı şer'le sâbit oldukdan sonra bî-kusûr müşârun ileyh âdemine alıvirilüp dahi ahvâlin yanınızda sübût bulduğı üzere yazup dergâh-ı mu'allâma irsâl eylesin hîn-i tahrirde.

[Sayfa 159]

Hüküm 347

Yevmü'l-erba'a fi 25 Z sene 987

Pojega Beyi Ferhad Bey'e hüküm ki,

Mektub gönderüp livâ-i mezbûr ziyâde serhad olup ekser evkâtta küffâr-ı hâksâr tarafından dahl olunmakla Potre'ye ve serhad muhafazasına cem'iyete çıkmak lâzım zu'amâ erbâb-ı tımâr mukayyed olmayup kendü hevâlarında gezüp nice defa tenbîh olunmuş iken mütenebbih olmamışlardır diyü bildürdüğü ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup livâ-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı tımârına gereği gibi mütenebbih ve te'kid eylesin ki, kendü hevâlarında gezmeyüp serhad muhâfazasında tamâm mukayyed olup buraya ve cem'iyete varmak lâzım geldükde cümlesi yanında hâzır bulunup vech-i münâsib gördüğün üzere hizmetinde ve yoldaşlıkda bulunmasın bade't-tenbîh eslemeyüp kendi hevâsında gezüp vakt-i hâcetde yanında mevcûd bulunmayalar eğer zu'amâ ve erbâb-ı tımârdır isimleri ve tımârları ile yazup arz eylesin ki dirlikleri alınup âhara virile. Ammâ bu bâbda hak üzere olup hilâf-ı vâki' kaziyye arz eylemekden hazer eylesin.

Hüküm 348

Müşârun ileyhe tâb'î' Ali Çavuş'a virildi. Fî 25 Z sene 987

Mısır Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp Şam muhâfazasında kul tâ'ifesinin serdarlığı hizmetinde iken fevt olan Mısır ümerasından Kane beyi nefsi Mısır'da olan odasında divar içinde yapmış hazîne-i sağıresinde kasâm-ı askerînin keşf hücceti mücebince ziyade-i muhtelifeden altı bin dört yüz doksan yedi sikke filori der-kîse bulunup ve müşârun ileyhın oğlu olup Dîvân-ı Mısır çavuşlarından Yusuf zîde kadruhûnun dahi vefâtında sonra kendü odasının ahurunda bir çukur içinde altunun envâ'ından dört bin dört yüz dokuz sikke altun bulunup Kadı ve kassâm ma'rifetiyle zabt ve kabz olunduktan sonra zikr olunan meblağ şer'le veresesine kısmet ve tevzî' olunup lâkin arza mevkûf olunmağın hüccetleri irsâl olunduğün bildürmişsin ol bâbda her ne demiş ise mufassalan ma'lûm-ı şerîfim olmuştur. İmdi buyurdum ki bu bâbda muktezâ-yı şer'-i şerîf nice ise mûcebi ile amel eylesin.

[Sayfa 160]

Hüküm 349

Mekke-i Mükerreme Şerîfine nâme-i hümâyûn ki,

Mısır Beylerbeyine tâbî' Ali Çavuş'a virildi fî 3

El-hâletü hâzihî ümerâi'l-kirâm Mısır Beylerbeyisi Mesih dâme ikbâluhû Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterini gönderüp ammâ cenâb-ı emâret-me'âb Celâleddin-i Ekber edâmellâhu Te'âlâ ulüvvuhû cânibinden Mekke-i Mükerrreme ve Bekke-i Mu'azzama'ya gelen sadakât Harem-i Şerîf'de tevzi' olduğun ve müşârun ileyhın hâtûnu ve ol câniblerden gelen kimesneler tevâbi' ve levâhılarıyla menâsik-i haccı muktezâ-yı şer'-i kavîm üzre icrâ eyledüklerinden sonra Mekke-i Müşerrefe'de ikâmet eyleyüp en'âm tilâvet itdürüp bazı evzâ'-ı garibe eyledükleri i'lâm eyledi. İmdî Harem-i Şerîf'de şer'-i kavime muhâlif vaz' sudûruna rızâ-yı şerîfim yokdur. Gerekdür ki:

Vusûl buldukda kadîmü'l-eyyâmdan Âsitân-ı adâlet-ünvânımda olan vüfûr-ı muhabbet ve ihlâs ve fart-ı meveddet ve ihtisâsın mücebince müşârun ileyhden gelen sadakât kadîmden olıgelene muhâlif Harem-i Şerîf'de tevzi' itdürmeyüp ve ol taraflardan gelenlere eğer müşârun ileyhın hâtûnudur ve eğer gayrı âdemleri ve tevâbi'i menâsik-i haccı muktezâ-yı şer'-i kavîm üzre edâ eyledüklerinden sonra âdet-i mu'tâddan ziyâde ikâmet itdürmeyüp ve bi'l-cümle şer'-i kavime muhâlif kimesne iş itdürmemek bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemileniz zuhûra getirile.

Bu dahi

bir sûreti Mekke-i Şerîf Kadısına ve Şeyhü'l-harem'e

Bu dahi

Bir sûreti Cidde Beyine ve Eminine

Hüküm 350

Bu dahi

Mekke-i Mükerrreme Kadısına ve Şeyhü'l-harem'e ve Cidde eminine hüküm ki,

Hâlâ Mısır Beylerbeyisi Salih dâme ikbâluhû Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterini gönderüp bazı tüccâr Mekke'de ve Cidde'de vefat itdüklerinde vâris-i ma'rûfları yoğiken bazı kimesne emânet verese cânibinden vekîl olmuşuz diyü vekâleten fevt olanların metrûkâtın kabz ve zabt eyledüklerin ve bazılarının metrûkâtın ve muhallefâtın kabz olunduktan sonra harbî vilâyetlerden vârisleri gelüp yirmi beş bin paradan ziyâde olan mevadd Südde-i Sa'âdetüme arz olunmadın ol câniblerde da'vâları istimâ' olunup edâ-i deyn olduğun i'lâm eylemeğın buyurdum:

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz gereği gibi mukayyed olup anun gibi tüccâr ve gayrîden vefât idenlerin vâris-i ma'rûfları olmayup ve gâibde olan veresenin vekâletleri kadîmden olıgeldüğü üzere ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm isbât eylemeden muhalefât ve metrukâtlarına hilâf-ı şer'-i şerîf dahl ü ta'arruz itdürmeyüp ve kadîmden olıgeldüğü üzre yirmi beş bin paradan ziyâde olan husûslarda ol câniblerde görilmeyüp Âsitâne-isa'âdet'e arz eylesen ki sonra anlara edâ ol vechile olursa mücebi ile amel eylesen.

[Sayfa 161]

Hüküm 351

Tercüman Ali Çavuş'a virildi.

Südde-i Sa'âdet'den Beç ser-haddine varınca yol üzerinde vâki' olan beylere ve Kadılara hüküm ki,

Hâlâ Âsitâne-isa'âdet-Âsitâneme iftihârü'l-ümerâ'i'l-izâm fî'l-milleti'l-Mesîhiyye Beç Kralı cânibinden harâc ile gelen elçisi girü ol câniblere avdet eylemek bâbında isticâze eylemeyin icâze-i hümayûnuma mukârin olmuşdur buyurdum ki:

Vusûl buldukda her kangınızın hükûmetine dâhil olursa kadîmden olıgelen üzere kendüye ve âdemlerine ve davarlarına ve esbâblarına yolda ve izde ve menâzil ve revâhilde ve iskelelerde hilâf-ı kânûn kimesne dahl itdürmeyesin ve lâzım olan zâd u zevâdelerin rızâlarıyla bey' eyleyenlerden akçeleriyle tedârik eylesen ammâ yarar at viren ve sâir memnu' olan metâ'ı alup gitmeği emrim yokdur bindükleri bargir alup fermân-ı hümayûnuma muhâlif yarar at viren ve sâir memnu' olan metâ'ı alup gitmekden ziyâde hazer eylesen.

Hüküm 352

Hâssa bahçe ustalarından Hüseyin Usta'ya virildi. Fî 26 Z sene 987

Üsküdar ve Şile ve Yoros Kadılarına hâlâ bazı kimesneler mîrî şikârgâh olan korularda tazılar ve doğanlar ile ve tüfenk ile şikâr eyledükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz bizzat mukayyed olup taht-ı kazânuzda vâki' olan mîrî şikârgâhlarda Kadıköy köprüsünden Karaman ve Dudullu'ya ve Şile ve

Yoros'a ve Gekbûze ve ...“*vardukda ustalarından Hüseyin usta (...)da vâki‘ olan hâssa bahçe usta*” ol cevânibde vâki‘ olan mîrî korılarda kimesneye tazı ve doğan ve tüfenk ile şikâr itdürmeyüp ve Üsküdar'a nicesinin üstâdına ve yazıcıbaşına ve sâir korularda olan üstâdlara muhkem tenbîh ve yasak eyleyesin ki kimesneye mîrî korılarda şikâr itdürmeyüp men‘ u def‘ eyleyeler memnu‘ olmazlar ise yazup arz eyleyesin ki dirlikleri kesile ve şehirli ise küreğe konula husus-ı mezbûr mühimmâtandır ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 162]

Hüküm 353

Kadının âdemi Ömer nâm kimesneye virildi. fi 26 Z sene 987

Drama Kadısına hüküm ki,

Mektûb gönderüp sâbık Drama nâ'ibi olan Mustafa bin Hasan nâm kimsene kasaba-i Drama'da olan kuzâtdan Abidin ve Ahmed ve Safer ve Fadlullah mezbûr ileyh nâm Kadıların mahkemelerine varup salına kelimât eyledükden mâ'adâ bazı kimesne kendüden hak taleb eyleyüp murâfa'a için mahkemeye gelüp sübut bulan hukuku sâhibine hükm olundukda itâ'at eylemeyüp itâle-i lisân idüp ve bir oğlanın döğüp ve Halil nâm muhzır oğlanı elinden halâsa vardukda şer'a muhâlif şetm eyledüğün bildirmişsin buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûru ihzâr eyleyüp dâhî ol vechile şer'a muhâlif ve hakkı olduğu sâbit olursa şer'le lâzım geleni icrâ eyleyesin.

Hüküm 354

Hacı Sa'âdet hazretlerine gönderildi.

Mısır Beylerbeyine hüküm ki,

Bundan akdem ümerâ-i Mısır'dan olup Mısır emîr-i hacı olan Ali Bey fevt olup emîr-hacılık mahlûl olduğu i'lâm olunmağın zikr olunan emîr-i hacılık ümerâ-i Mısır'dan olup sâbıkâ emîr-i hacc olan kıdvetü'l-ümerâi'l-kirâm Mustafa dâme izzuhû ta'yîn olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyhın emîr-i hacc ta'yîn eyleyüp kadîmden olıgeldüğü üzere vakti ile emîr-i hacılık zimmetinde istihdâm eyleyesin.

Hüküm 355

Ergene Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Ergene kazâsına tâbi‘ Tavlu nâm karye ahâlîsi gelüp karyeleri kurbünde Ergene'de vâki‘ cisrin başında olan Hazret-i Eba Eyyûb Ensârî aleyhi'r-rahmetü'l-Bârî evkâfından olan hânın yevmî dört akçe ile meremmetci olan Dimitri nâm zimmî dört yıldan ziyâde gelüp meremmet eylememekle içine su akub (...) kâbil olmadığı ecilden yolcular gelüp evlerine konup abâdil gelüp te‘addî eylemekden hâlî olmayup buyurdum ki:

Vardukda bu hususu göresin fi'l-vâki‘ mezbûr zimmî zikr olunan hânın meremmetcisi olup vech-i meşrûh üzre meremmetçilik hizmetinde ihmâli olmağla hane zarar meretteb olduğu vâki‘ ise vâki‘ olan zararın şer‘le meremmetciye tazmin itdüresin.

[Sayfa 163]

Hüküm

Karaman Beylerbeyine hüküm ki,

Bundan akdem Vilâyet-i Karaman'dan ihrâc olunan nüzül mu‘accelen ihrâc ve ihzâr olunup inşâallâhü'l-e‘izz diyâr-ı şarka sefere müteveccih eylemelü olduğu da seninle ma‘an bile müteveccih

Hüküm 356

Müşârun ileyhın hizmetkârı olan bevvaban-ı kadîmeye virildi. Fî 25 Z sene 987

Bağdad Beylerbeyine ve Şehriban Kadısına hüküm ki,

Hâlâ hâssa hüddâmımdan kıdvetü'l-ümerâ‘i'l-kirâm Acem Ağa zîde mecduhû Südde-i Sa‘âdetüme arzuhâl sunup Bağdad'a tabi Şehriban nâm kasabada şehirden taşra bir küçük câmi‘ olup kasaba halkına ikâmet-i salât-ı Cumaya kifâyet eylemeyüp bir büyücek câmi‘-i şerîf şiddet-i ihtiyâc olmağın kasaba-i mezbûre dâhilinde harâba müşrif olan mescidin tarlalarında cevânib-i erba‘asından akçesiyle bazı yerler alup bir câmi‘ binâ eylemek ve İmâm-ı A‘zam ve Hazret-i Lokman radiyallâhu Te‘âlâ anhümâ mezâr-ı münîrleri yakınında vâki‘ olan Cemşid Tekkesi kurbünde âtil ve bâtil hâlî harâbe olan Fatun nâm şehri ma‘mûr ve mahall-i mezbûr iletüp mahall-i mezbûrda bir câmi‘ ve bir

zâviye binâ eylemek makdûs idinüp ol bâbda icâzet-i hümâyûnum recâ itmeğin icâzet-i hümâyûnum erzânî kılup buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyh anun gibi zikr olunan mahallerde kimesnenin mülküne ve vakfına şer'an zarar olunmayan yerde bir câmi' ve zâviye binâ eylemek istedikde hilâf-ı şer'-i şerîf kimesne dahl ü ta'arruz itdürmeysin.

Hüküm

Yeniçeriler muhızırına virildi. Fî gurre-i M sene 988

Niğde Beyine ve Kadısına ve Anduğı Kadısına hüküm ki,

Sen ki Anduğı Kadısının mektûb gönderüp kazâ-i Anduğı'ya gelindikde kadîmden bu âna gelince kırk elli cild sicilden bir sicil bulunmayup ahâlî-i vilâyetden suâl olundukda mukaddemâ Kadı olan Abdülkâdir'in iki senede diyâr-ı şark seferine giden nüzül ve ırgad husûsunda küllî bel'iyâtı ve andan mâ'adâ fesâdı olduğundan gayrı dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden Mahmud nâm yeniçeriye döğüp darbından fevt olup vârislerin şekvâ eylemek havfından bir gece bırakup gitmiş sicilleri ne eyledüğün kimesne bilmez nice mesâlih avk olunup müşârun ileyh Kadı ve âdemleri Abidin ve Osman ve Yusuf nâm kimesneler ile gezinüp şer'le teftiş olunmak için hükm-i şerîfim recâ itmeğin imdî buyurdum ki:

Vardukda mezbûr Kadı ihzâr idüp yeniçeri vârisleri ile beraber eyleyüp dahi bir defa şer'le fasl olmuş değil ise on beş yıl mürur itmiş değil ise ber-mûceb-i şer'-i kavîm onat vechile hak üzre teftiş idüp göresin fi'l-vâki' kıssa arz olduğun gibi ise sicil suretleri ile buldurup yerlü yerine koyup dahi yeniçeri sahih Kadı-i mezbûr darbından vefât olduğun sâbit olursa yanınızda sübût bulan hususu yazup arz eyleyesin ammâ şuhûd-ı zûrdan ve telbîsden hazer idüp tamâm hak üzre olasın.

[Sayfa 164]

Hüküm

Yevmü'l-Hamis fi 26 Z sene 987

Cemâ'at-ı mezbûrdan Emir Hac nâm kimesneye virildi. Fî 26 Z sene 987

Türkmân Beyine ve Türkmânili Kadılarına hüküm ki,

Yeni İl Kadısı ve Yeni İl subaşısı mektûb gönderüp Yeni İl kazâsına tâbi' Beydili taifesinden Hacı Dünder bin Ali ve Behram bin Ali nâm kimseneler meclis-i şer'a gelüp

yine kazâ-i mezbûra tabi tâife-i mezbûreden Mehmed bin Hacı İbrahim ve Hacı Murad bin Hacı İlbey ve İsmail bin Hacı Ali ve karındaşı Emin ve Maksud bin Hacı Halil ve karındaşı Bulgur ve Hacı Günbey ve Hamza bin Şaban ve karındaşı Hacı Uğurlu Carı bin Hacı Ramazan ve karındaşı Mehmed bin Hacı Abdi bin Hacı Ali ve oğlu Çelebi ve Ebubekir bin Hacı Ali ve Hacı Dîk ve Uğurlu bin Kasım ve Dîk bin Hacı Günbey ve sâir atlu boy nefer yaya yoldaşlarıyla Akhisâr nâm mevzi'de mezbûrların karındaşları oğlu Süleyman bin Emirşah'ın üzerine gelüp âlât-ı harble katl idüp emvâl ve erzâkın gâret ve hasâret idüp bundan nice defa şer'-i şerîfe da'vet olundukda itâ'at-ı şer' itmedüğinden gayrı tâife-i İrandan Ebu Hasan cemâ'atının yollarna inüp bi-gayrı hakkın dört nefer âdemlerin katl idüp ve nicesin mecrûh idüp bir avrat ve bir kızların çeküp esîr idüp ve bin beş yüz re's keçi e bir re's yund ve yüz re's öküzlerini ve yüz altı re's merkeplerin ve on iki batman ipek ve sâir mevcûd bulunan tahammüllerinden nehb ü gâret idüp dâimâ işleri bunun emsâli zulm ü te'addîdir diyü bildirdiğünüz ecilden umûm üzre mahâyif-i teftiş memnu'dur buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûrûn ehl-i fesâdın isimlerini maktullerin vârislerin ta'yîn idüp a'yan-ı vilâyetden mu'temedün aleyh kimseneler ol makûle ef'âl mezkûrlardan sâdir olur diyü şehâdet iderler ise zikr olunan ehl-i fesâdı ele götürüp dahi hasımları ile beraber idüp bir defa şer'le fasl olunmayup on beş yıl mürûr etmeyen husûsların husemâ muvacehesinden hak üzre tefahhus idüp göresin arz olunduğu gibi ise mezbûrların fesâd ve şenâ'atları sâbit olursa şer'le üzerlerine sübût bulan hukuku bade's-sübût vâreslerine bî-kusûr alıvirdükden sonra ehl-i fesâd sipâhî ise haps ve arz eyleyesin değil ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm her ne ise icrâ idüp yerine koyup şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdürmeysesin ve hîn-i teftîşde tamâm hak üzre olup tezvirden ve hazer idüp kazıyyede medhali olmayan dahl itdürmeyüp ve bu bahâne ile kendü hâlinde olanlara mücerred celb ü ahz için te'addî olunmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 165]

Hüküm 359

Yevmi'l-hamîs sene 27 Zi'l-hicce sene 987

Divândan Koyun Emînine virildi fi 27 Zi'l-hicce sene 987

Rumeli Sol Kolunda vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Hâlâ taht-ı kazânuздan İstanbul zahîresiyçün kadimden ihrâc ve irsâl olunu gelen bahar koyunu defter mücebince vakt ü mevsimi ile ihrâc olunup İstanbul'a gönderilmek muradından olmağın buyurdum,

Vardukda aslâ te'hîr eylemeyüp taht-ı kazânuзда vâki' olan bahâr koyunu yazılı celeblerden vakti ve mevsimi ile cem' eyleyüp yarar nâ'ibler ile süricilere koşup vakti ile dergâh-ı mu'allâma gönderesin ve herbirinizün taht-ı kazânuзда ne mikdâr koyun cem' ve ihrâc olunup irsâl olunduğın yazup arz eylesesin koyun hususu mühimmâtandır şöyle bilesin.

Hüküm 360

Bu dahi

Bur sûreti Sağ Kolda vâki' olan Kadılara

Kavala Kadısına ve Dizdârına hüküm ki,

Hâlâ Kavala kapudânı olan Mehmed-zâde Mehmed'e dergâh-ı mu'allâma âdem gönderüp hâlâ Trablusgarb Beylerbeyisi olan Cafer dâme izzuhûyî gemisiyle Trablusgarb'a olup gitmek fermânım olduğun bildürüp kadimden virilü geldiği üzere hisâr eri ta'yîn olunmasın recâ itdüğü ecilden buyurdum ki:

Vardukda kal'a-i mezbûr hisâr erlerinden ne mikdâr kimesne virilü gelmiş ise Kavakhisârı erlerinden müşârun ileyhın gemisine dahi olıgeldüğü üzere hisâr eri nakl idüp defteriyle müşârun ileyhe varup me'mûr oldukları hizmetleri edâ eylesesin.

[Sayfa 166]

Hüküm 361

Dîvânda kapucılar kethüdâsına teslîm olundu.

Yeniçeri Ağasına hüküm ki,

Galata'da bazı mahzenlerde ve bu devr-i malda kefere taifesinden bazı yaraklar hıfz ider diyü i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr ve terâhî eylemeyüp ale'l-gafle Galata'dan piyâde varup vâki' olan kefere mahzenlerin ve bu devr-i malın yoklayup dahi içinde bulunan yarağı alup girift eyleyüp ve sâhiplerin tutup ne makûle yarak bulunup ve kimler komuşlardır ma'lûm idinüp vukû'u üzere Südde-i Sa'âdete arz eylesesin.

Hüküm 362

Kapudâna hüküm ki,
Müşârun ileyhe teslîm olundu.

Hâlâ bazı kefere gemileri Tophâne yanında demür bırakup yanaşdıkları i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda dâimâ mukayyed olup min-ba'd kefere gemileri Tophâne yanında bulundurmayup bi'l-fi'l Tophâne yanında yatmış kefere gemileri var ise kaldurup Beşiktaşın öte câniblerinde demir bırakdurup ol taraflarda yanaşdurup karar itdüresin ve Galata'da bazı kefere tâifesi mahzenlerinde ve bodrumlarında yarak hıfz eyledükleri i'lâm olunmağın ol bâbda yeniçeri ağasına hükm-i hümâyûnum yazılıp ale'l-gafle varup mahzenlerin ve bodrumların yoklayup bulunan yarağı alup girift idüp ashâbı kimler olduğun arz eylemen lâzım olmuştur. Sen dahi bu bâbda mukayyed olup Galata'da vâki' olan mahzenleri ve bodrumları sen dahi yoklayup bulunan yarakları alup girift eyleyüp ashâbı kimler olduğun yazup arz eyleyesin ve dâimâ bu bâbda mukayyed olup kefere gemilerin Tophâne yanında yanaşdırmayup ve kefere taifesine bodrumlarda ve mahzenlerde yarak kodurmayup emr-i şerifime muhâlif iş olmakdan ihtiyat üzere olasın.

[Sayfa 167]

Hüküm 363

Muğla Beylerbeyi Kapukethüdâsına verildi. fi 7 Zi'l-hicce sene 987
İzmir Kadısına ve Suğla beyine hüküm ki,

Sen ki Sancak Beyisin Südde-i Sa'âdetüme mektub gönderüp kazâ-i mezbûrda bazı Çingâne kalb akçe kesdükleri i'lâm olunmağın âdem gönderüp kesdükleri kalb akçe ile sikkeleri girift olup ve Çingâneler ele getirilüp kasaba-i mezbûre nâibi âher hizmetde bulunmakla Yerapetre nâhiyesi nâ'ibine sicil itdürüp sikkeleri ve ellerinde bulunan kırpık ve kalb akçeleri ile lâkin(?) getirür iken kimesne Tahtalı mukâta'âtı âmil olan Hasan nâm âmil suhte ve levende mecâl virüp Çingâneleri ve sikkelerin ellerinden alup ve kalb akçe irsâl eyledükeri ve ol vilâyetde suhte ve levend eşkiyâ kesret üzere olup pazarlarda ve yollarda âdemler soyup ve te'allül-i nefis eylemekden hâlî olmayup

lâkin ehl-i fesâda havâss-ı hümâyûna ve serbest tımârlara varup (...) talep oldukda virilmemekle inâdları ziyâde olduğun bildürmişsin imdi umûm üzere teftiş emr idüp buyurdum ki:

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda ekl gibi fesâd ve şenâ'at eyleyen ehl-i fesâdı vilâyeti halkından sika ve mu'temedün aleyh kimesneler fesâd ve şenâ'atlarından haber virüp üzerlerine teaddî iderler ise ele götürüp kal'abend idüp hümâyûna ve serbest tımârlara evkâf ve emlâke varup ilticâ eyleyenleri ashâbından talep eyleyüp Sancak Beyi âdemleri serbest tımârlara dahl itmeyüp serbest sâhibleri ve bunun âdemleri götürüp hasmları ile beraber idüp bir def'a şer'le fasl olmayup on beş yıl terk olmayan hususları serbest sâhibleri ve sancak beyleri ma'rifetleriyle ber-mûceb-i şer'-i şerîf onat vechile hak üzere teftiş eyleyüp göresin kazıyye arz olunduğu gibi olup fesad ve şenâ'atları zâhir olursa üzerlerinde sübût bulunan hakları ashâbına alıvirdikden sonra fesâd ve şenâ'atları ve katl-i nefis eyledükleri şer'le sâbit olanlar sipâhîler ise haps idüp değiller ise şer'le lâzım geleni mahallinde icrâ idüp yerine koyup şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdirmeyesin bunun gibi havâss-ı hümâyûnum olan ve ashâb-ı evkâf ve emlâk ve sâir tımârları serbest olanlar ehl-i fesâda himâyet eyleyüp ele virmeyüp te'allül itdürürler ise ism ü resmleri ile arz eyleyesin ve kalb akçe kesen çingâneleri dahi ele götürüp kesdükleri kalb akçeleri ile ve sikkeleri ve sâir âlâtı ile Südde-i Sa'âdetüme irsâl eyleyesin bu bâbda tamâm hak üzere olup mücerred celb ve ahz için kendü hallerinde olanlara dahl ve tecâvüz olunmakdan ve ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 168]

Hüküm 364

Yevmü's-sebt fi 28 Z sene 987

Arz getüren Ankara Kadısının âdemine fi târîh-i mezbûr virildi.

Anadolu Beylerbeyine hüküm ki ve Yürük Kadısına,

Sen ki Beylerbeyisin mektub gönderüp dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Nasûh Çavuş ulağumla Erzurum'a giderken köprü nâm mahalde yara ve yarağla rast gelüp elli altun istedikde yarağla hüçûm idüp bir âdemim mecrûh itmeğin ardlarından Karafillu karyesi ele getürmek kasd itdüklerinde tekrar kavga idüp âhir tutup meclis-i şer'de ahvâlleri görüldükde bi'l-fi'l Ankara zindanında mahbûs olan Aydın yazıcısının oğlu

Viri dahi onlara tâbi‘ Şah Veli demekle ma‘rûf ehl-i fesâd fesâd eyledükleri şer‘le sâbit ve sicil olunmuşdur diyü bildirmişsin buyurdum ki:

Hükm-i şerîfim vusûl buldukda mezbûrların ahvâlini hak üzere teftîş idüp göresin fi'l-vâki‘ çavuş-ı mezbûrun âdemi mecrûh idüp yola inüp vech-i meşrûh üzere ehl-i fesâd ve şenâ‘atları bi-hasebi‘ş-şer‘ sâbit ve zâhir olur ise sûret-i sicilleri ile mukayyed ve mahbûs yarar âdemler koşup Südde-i Sa‘âdetüme gönderesin ki küreğe konula. Ammâ mukayyed olasın ki koşup gönderdiğün kimesnelere tenbîh edesin ki yolda ve izde gaflet ile gaybet itdürmekden hazer eylesesin bu bâbda hakk-ı sarîha tâbi‘ olup ehl-i fesâda celb ve ahz olunmakla himâyet olunup hilâf-ı vâki‘ kaziyeye [isnâd eylemekden] hazer eylesesin.

Hüküm 365

Taman Kadısına hüküm ki,

Hâlâ İstanbul'da zahîre bâbında muzâyaka olup ve ol câniblerde arpa ve buğday müstevfâ bulunduğu i‘lâm olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda İstanbul zahîresiyçün emr veya muhtesibin mühürlü tezkiresiyle gemiler vardukda taht-ı kazânuzda bulunan yerlerde narh-ı cârî üzere vâfir ve müstevfâ arpa ve buğday tahmîl itdürüp ber-vech-i isti‘câl İstanbul'a irsâl eylesesin ki ashâbına bâ‘is-i ticâret ve İstanbul'da olan muzâyaka ve zarûret mündefi‘ ola. Zahîre husûsu mühimmât dandır. İhmâl ve müsâheleden ziyede hazer idüp hükm-i hümâyûnumla veyâhûd İstanbul muhtesibinin mühürlü tezkiresiyle varup gemilere ve âdeme müstevfâ zahîre tedarik idüp göndermeyince olmayasın.

[Sayfa 169]

Hüküm 366

Tercüman Mustafa ile sâhib-i Hacı Sa‘det(?) hazretlerinin kapucubaşısı İhvan Ağaya gönderilmiştir. Fî 4 Muharrem

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Erdel Voyvodası Batori ve Şumnu Voyvodasının Âsitâne-isa‘âdetümde âdemi arzuhâl sunup Vilâyet-i Erdel müşârun ileyh Voyvodaya kadimden zabt u tasarruf olunduğu üzere sadaka olunup vech-i meşrûh üzere ahidnâme-i hümâyûnum

virilüp ve anın mücebince hükm-ü şerîf virilmeğin hâlâ serhadde bazı palanka ve varoş ve kasabât ve karyeler kadimden iki canibe virgü virürler iken defter-i cedîdde bu canibe kayd olunmakla Erdel canibine dahl olunmaya diyü ahkâm-ı şerîfe gönderilüp ve zikr olunan yerler Erdel Vilâyeti'nin ümerâ ve a'yanına ta'yîn olunup iki canibe virgü virilmek üzere virilmiş iken mücerred ehl-i İslâm'a virgü virüp Erdel canibine dahl olunmaya diyü fermân olunursa ihtilâle bâ'is olduğın ve bu bâbda ahidnâme-i hümâyûn mücebince onlar dahi zabt eyleye diyü hükm-i şerîf virildüğün i'lâm itmeğin sâbıkâ Halil Bey defterinde mukayyed olan kasabât ve varoş ve karyelerden mâ'adâ kadimden iki canibe virgü viren re'âyâ tahrîr-i cedîdde bu canibe kayd olunmuş ise ol makulelere uslûb-ı sâbık üzre mutasarrıf olmağışün müşârun ileyhe hükm-i hümâyûnum gönderilmişdir buyurdum ki:

Vardukda bu bada dâimâ mukayyed olup sâbıkâ Halil Bey defterinde mevcûd olup Memâlik-i Mahrûsem muzâfâtından olan Palanka ve varoş ve kasabât ve karyelerden ve sâir yerlerden mâ'adâ hâl-i hazır Erdel'e tâbi' olup veyâhûd serhadde karîb olmakla kadimden iki canibe virgü virü gelen kasabât ve kurâ hîn-i tahrirde defter-i cedîdde berü caniblere kayd olunmuşlar ise anun gibileri kadimden ne vechile zabt u tasarruf olunu gelmiş ise girü uslûb-ı sâbık üzre ahidnâme-i hümâyûn ve ol bâbda yazılan hükm-i şerîf-i sâbık mücebince zabt u tasarruf itdürüp kadimden oligelene muhâlif kayd itmeyesin.

Bir sûreti Budun Beylerbeyine yazılmışdır [terkîn-i kayd]

Bir sûreti Tımaşvar Beylerbeyine yazılmışdır [terkîn-i kayd]

[Sayfa 170]

Hüküm 367

Musul Beyinin kethüdâsı Süleyman'a fî virilmişdir. 3 M sene 988

Bağdad Beylerbeyine ve Musul Kadısına hüküm ki,

Hâlâ Musul ahâlîsi Südde-i Sa'âdetüme mahzar gönderüp Dasti cemâ'ati olan Ekrâd beyzâdelerinden Seyfeddin nâm kimesneden ve karındaşları ve akvâm ve akrabasından şekvâ idüp leyl ü nehâr kâr u kisbleri fesâd ve şenâ'at ve katl-i nüfûs ve gâret-i emvâl olduğun i'lâm idüp ziyâde tezallüm eyledükleri ecilden mezkûrun ve karındaşlarının ve akrabasından fesâd ve şenâ'at üzere olanların ahvâli şer'le teftiş

olunmakiçün ihzâr olunan mahzarın sûreti ihrâc olup aynı ile size irsâl olundu. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezkûru ve sâir şer‘le ihzârî lâzım olanları isimleriyle ta‘yîn idüp a‘yân-ı vilâyetden sika ve mu‘temed Müslümanlardan mezkûrların bu makûle ef‘âl sâdır olur diyü şehâdet iderler ise ihzâr eyleyüp yemîn iderler ise şer‘le buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp dahi irsâl olunan mahzarın suretinde mastûr olan mevâddan bir def‘a şer‘le fasl olmayup on beş yıl terk olmayan hususlardan ber-mûceb-i şer‘-i şerîf ile onat vechile hak üzre teftiş eyleyüp göresin kazâyâ arz olundğu gibi ise ki şer‘le sâbit ola müşârun ileyhin ve karındaşlarının ve sâir akrabâsının üzerinde şer‘le sübût bulan hukuku ashâbına bî-kusûr alıvirdükden sonra fesâd ve şenâ‘atları ve katli-nüfûs eyledükleri sâbit olur ise ehl-i fesâd sipâhîler ise haps eyleyüp arz eyleyesin dinler ise ol bâbda muktezâ-yı şer‘-i kavimle amel eyleyüp şer‘le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyup şer‘-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin bu bâbda tamâm hak üzre olup tezvirden ve telbîsden ve şuhûd-ı zûrdan hazer idüp kazıyyede medhalleri olmayanları ve mücerred celb-i ahz için ehl-i fesâda himâyet ve kendü hallerinde olanlara dahl ve tecâvüz olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 171]

Hüküm 368

Aziz Ağa karındaşı Süleyman Çavuş'a virilmiştir. Fî28 Z sene 987

Şam cânibinde Hızâne-i Âmirem Defterdârına hüküm ki,

Mektub göndeüp mahrûse-i Şam hazinesinin bu sene-i mübârekeke vâki‘ olacak irsâliye serdâr cânibinden Erzurum'a gönderilmek tenbîh olup ba‘dehû Âsitâne-isa‘âdetüme irsâl olunmağičün dahi hükmi-hümâyûnum irsâl olunduğın ve kangı canibe irsâl olunmak fermân olunursa ol cânibde hükmi-şerifim gönderilmesin bildirmişsin imdî hazîne irsâliyesi doğru Südde-i Sa‘âdetüme gelmek mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu sene-i mübârekeke Şâm hazinesinin vâki‘ olacak irsâliyesin Erzurum canibine göndermeyüp doğru dergâh-ı mu‘allâma irsâl eyleyesin nevrudan mukaddem Hızâne-i Âmirem'e teslîm eyleyesin ve bi'l-cümle bu senenin irsâliyesi Südde-i Sa‘âdetüme gelmek lâzımdır. İhmâl eylemeyüp ale't-ta‘cîl tedârik eyleyüp

nevruzdan mukaddem Hızâne-i Âmireme teslîm eylesin. Avk u te'hîrden ziyâde hazer eylesin şöyleki: Nevruzdan mukaddem irsâliye Hızâne-i Âmireme gelüp vâsıl olmayup serdâr tarafından emr geldi veyâ tebdil-i hasene müyesser oldu diyü te'allül idüp cevaba mütesaddî olan ol bâbda beyân olıcak özrün aslâ makbûl olmayup mes'ûl olman mukarrerdir. Ana göre tedârik üzere olasin.

Hüküm 369

Bu dahi

Haleb Defterdârına hüküm ki,

Mektub gönderüp bu sene-i mübârekede vâki' olacak Haleb hazinesinin irsâliyesi Erzurum canibine irsâl olunmak fermân olursa hazinede mevcûd olan şâhî ve pâre geçüp sühûlet ile def' olur idi. Ammâ Âsitâne-isa'âdetüme irsâl olunmak fermân olunursa şâhî ve pâreyi haseneye tebdilde usret çekilür hazîne tamâm haseneye tebdil olmak müyesser olmayup noksan üzere olmak fehmi olunur diyü bildürmişsin imdî Haleb'in hazînesi doğru Südde-i Sa'âdetüme irsâl olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr itmeyüp bu sene-i mübârekede vâki' olacak irsâliyeyi beher hâl haseneye tebdil eyleyüp dahi kadimden olıgeldüğü üzre nevruzdan mukaddem doğru Südde-i Sa'âdetüme irsâl eyleyüp Erzurum'a göndermeyesin şöyleki nevruzdan mukaddem irsâliye Hızâne-i Âmire'ye gelüp dâhil olmayup serdâr tarafından emr geldi veyâ tebdil-i hasene müyesser oldu diyü te'allül idüp cevaba mütesaddî olup da ol bâbda beyân olunan özrün aslâ makbûl olmayup mes'ûl olman mukarrerdir ana göre tedârik üzere olasin.

Bu dahi

Bir sûreti Diyarbekir Defterdârına

[Sayfa 172]

Hüküm 370

Müsellimler kâtibine virildi. Fî28 Z sene 987

Kastamonu Beyine ve vilâyet-i mezbûrda vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Hâlâ Bolu müsellimleri beyi olan Mahmud zîde mecduhû mektûb gönderüp Bolu müsellimlerinden bazı kimesne taht-ı kazânuzde sâkin olup mîrî hizmet fermân

olundukça emr-i şerîf[e] itâ‘at eylemeyüp hizmete varmayup bazı nâ‘ibler müsellimi ihrâca mâni‘ olup hâlâ Bilecik madeni hizmetine me‘mûrlar iken hizmete varmayup inâd ve muhâlefet eyledükleri i‘lâm itmeğin taht-ı kazânuзда sâkin olup mîrî hizmet fermân olunan nevbetlü müsellimleri her kimler ise hizmete sürmek emr idüp buyurdum:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup taht-ı kazânuзда sâkin olan Bolu müsellimlerinden bi'l-fi‘l mîrî hizmete me‘mûrolan nevbetlü müsellimleri her kimler ise me‘mûr oldukları hizmete ihrâc itdürüp emr-i şerîfime muhâlif te‘allül ve terâhî itdürmeyesin.

Hüküm 371

Nardalu Ali Çavuş'a virildi. Fî 29 Z sene 987

Yanya Nâ‘ibi Mustafa Bey dâme izzuhûya ve Salne Kadısına hüküm ki,

Tırhalalı Nâzır Mustafa ve Sinan ve Zâkir Mustafa Çavuş zimmetlerinde olan bakâyâ mu‘accelen tahsîl olunmak lâzım ve mühim olmağın buyurdum ki:

Dergâh-ı mu‘allâm çavuşlarından Ali Çavuş zîde kadruhû vusûl buldukda aslâ te‘hîr itmeyüp mezbûrların zimmetlerinde bâkî kalmış ne mikdâr mâl-ı mîrî var ise mâliye cânibinden gönderilen hükm-i hümâyûn ve Hızâne-i Âmirem Defterdârları îsâline mûmzâ defterlerine göre bî-kusûr cem‘ u tahsîl eyleyüp dâhî mûmâ ileyh çavuşumla ber-vech-i isti‘câl Südde-i Sa‘âdetüme irsâl eyleyesin.

Hüküm

Budun çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virildi. Fî 3 M sene 988

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp livâ-i Mihalcık icmallü hâslarında ve Solnak beyinin dahi istihkâkından ziyâde kalan ve sâbıkâ Yanık Alaybeyisi olan Hüseyin'e virilen ikrâr havâss-ı hümâyûna ilhâk olunmak recâsına arz eylemişsin. İmdî Sancak Beyinin icmallü hâssı yine cümlesine müstahak olduğu emânet kendüye virilmek üzere ma‘zûl zu‘amâ ve erbâb-ı tımâra virilmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim mûcebince zikr olunan ifrâzı cümlesin kendü müstahak olduğu zamanda yine kendüye virilüp ve hakk-ı müstahak üzere ma‘zûl zu‘amâ ve

sipâhîlerden müstahak olunduğu zamanda kendüye virilüp ve hakk-ı müstehakkına virilmek üzere müstehak olanlara tevcih ve ta'yîn eyleyüp tezkirelerinin viresin.

[Sayfa 173]

Hüküm 373

Aziz Ağa karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî selh-i Z sene 987

Şam Beylerbeyine hüküm ki,

İnşâallâhu Te'âlâ evvel-bahâr- huceste âsârda südde-i şark diyârına düstûr-ı mükerrem müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem vezîrim Serdar Sinan Paşa edâmallâhu Te'âlâ iclâlehû ile bile gitmek lâzım olup Şâm-ı Dâru's-selâm irsâliyesi bu sâl-i ferzende-fâlde ve min-ba'd vâki' olacak sinîn-i huceste fâlde Südde-i Sa'âdetüme irsâl olunmak lezım olmağın mu'accelen tedârik idüp nevrûzdan mukâdem Hızâne-i Âmirem'e irsâl eylesin diyü hüküm-i hümâyûnum gönderilmiştir. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda sen dahi gereği gibi mukayyed olup müşârun ileyhe mu'âvenet ve muzâheret eyleyüp sefer-i zafer-esere teveccüh etmezden mukaddem hazîne cem' ve tahsîl itdürüp nevrûzdan mukaddem Hızâne-i Âmirem'e irsâl ve îsâli bâbında envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücûda getüresin.

Bu dahi bir sûreti Diyarbekir Beylerbeyine

Bu dahi bir sûreti Haleb Beylerbeyine

Hüküm 374

Yevmü'l-isneyn fî gurre-i Muharremü'l-harâm sene 988

Kırmızı atlaslı ve (...) yakalanup sâhib-i sa'âdet hazretlerinin kapıcıbaşı Rıdvan Ağa'ya virildi.

Erdel Voyvodasına hüküm ki,

Hâlâ Âsitâne-isa'âdetümde olan âdeminiz dergâh-ı mu'allâma gelüp arzuhâl sunup vilâyet-i Erdel sana kadîmden zabt olunduğu üzere sadaka olunup vech-i meşrûh üzere ahidnâme-i hümâyûn virilüp uslûb-ı kadîm üzere zabt olunurken Erdel vilâyetine tai bazı Palanka kasabât ve varoş ve karyeler tahrîr-i cedîdde defter-i hâkânîye kayd olmakla kadîmden iki cânibe vergü verüp re'âyâ hîn-i tahrîrde berü cânibe kayd olunmakla Erdel cânibinden dahl ü ta'arruz olunmaya diyü hüküm-i hümâyûnum

virildiğın ve zıkr olunan karye ve varoş ve kasabât ve palanka Erdel'e tâbi' bazı beylere ta'yîn olunmuş yerlerden olup ve sen Voyvoda olduğun Erdel beylerine ve aşâyir a'yânına kadîmden tasarruf edegeldükleri üzere tasarruf eylesünler diyü tenbîh eyleyüp envâ'-ı istimâletle Âsitâne-isa'âdetüme itâ'at tergîb eyledüğün şöyle ki:

Uslûb-ı sâbık üzere iki cânibe vergüleri virmeyüp defter-i cedîdde kayd olunduğu üzere mücerred İslâm tarafına virüp Erdel tarafından dahl olunmaya diyü fermân olup fetretten hâlî olmayup ihtilâle bâ'is olduğun i'lâm eylemeğın sâbıkâ Halil Bey defterinde mukayyed bulunan kasabât ve varoş ve palanka ve karyelere Erdel cânibinden dahl olunmayup mâ'adâsına uslûb-ı sâbık üzre tasarruf olunmakiçün Beylerbeyine ve serhadde olan ümerâya ahkâm yazup gönderilmiştir buyurdum ki:

[Sayfa 174]

Vusûl buldukda bundan akdem Halil Bey ve Muharrem Bey defterlerinde mukayyed olan kasabât ve karyelere Erdel cânibinden dahl ü ta'arruz olunmayup onlardan mâ'adâ iki cânibe zabt olunu gelen kasabât ve karyeler kadîmden ne vechile zabt u tasarruf olugelmişler ise girü usûb-ı sâbık üzre mukaddemâ ol bâbda virilen hükm-i hümâyûnum ve ahidnâme-i makrûnum mücebince zabt u tasarruf itdüresin ammâ bu bahâne ile kadîmden Memâlik-i Mahrûsem muzâfâtından olup Halil Bey ve Muharrem Bey defterinde mukayyed olan yerlere dahl olunmak câiz değildir. Emr-i şerîfime muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin serhadde karîb olan zâbitlerinüzü onat zabt eylesin emr-i hümâyûnuma muhâlif vaz' sudûrundan hazer edesin.

Hüküm375

Aziz karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî gurre-i M sene 988

Diyarbakir Beylerbeyine ve Diyarbakir Hazîne Defterdârına hüküm ki,

Hâlâ Diyarbakir mutasarrıfelerinden yevmî otuz dört akçe ulûfeye mutasarrıf olan İbrahim Babas Kayur Beyi Mehmed dâme izzuhûnun uhdesinde olan mukâta'âtı bazı şurûtle iltizâm eylemeğın sâbıkâ serdâr olan düstûr-ı mükerrerem Mustafa Paşa tarafından ulûfesine bedel ze'âmete hükm virilmekle Amid sancağında Birecik nâhiyesinde Viranşehir nâm karye ve gayrîden otuz üç bin iki yüz on iki akçelik bir ze'âmete sen ki Beylerbeyisin senin cânibinden tezkire virilüp tezkire kangı mukâta'ayı iltizâm idüp ve ne mikdâr ziyâde eyleyüp ve ne târîhden iltizâm itdükleri ve şurûtu ne vechile olduğı ve ibtidâ-i tahvîlden ne kadar zaman mürûr idüp uhdesinde ne mikdâr mal olup teslim-i

hazîne eylediği şerh olunmadığı ecilden berat müyesser olmayup tezkire girü sana gönderilmişdir buyurdum:

Vusûl buldukda bu bâbda onat mukayyed olup bu makûle iltizâm ile tezkire verildiği zamanda mukâta'a meşkûk bir nesne komayup emr-i celîlü'l-kadrime muhâlif iş itdürmeyesin ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 175]

Hüküm 376

Aziz Ağa karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî selh-i Z sene 987
Şam Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp hükmi hümayûnum irsâl olunup hüccâc mühimmâtiyçün her sene kılâ'a gönderilen zahîre-i samâniye ve Aclun ve gerek muhâfazalarına ve eşkiyâ-yı urbânın mazarratları def'ine Şâm emîr-i hâcî olan Kansu dâme izzuhûnun talebi ile iki kıt'a top arabasını topları ile kendüye teslim eyleyüp ve kundak ve barut ve bargir müşârun ileyhın yanından tedârik itdürüp lâzım olan mahallerde istihdâm eyleyesin fermânım olmağın fermân-ı şerîfim mücebince topları araba ile teslim eylemen mukarrer idüp lâkin bu defa hüccâc ile Mekke-i Mükerreme'ye müteveccih olmuş bulunmağın müyesser olmayup inşâallâhu Te'âlâ geldükde emr-i şerîfim mücebince amel olunmak mukarrer idüğün bildirmişsin imdî bu bâbda sâbıkâ gönderilen emr-i şerîfim alâ-mâkân mukarrer olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda inşâallâhu Te'âlâ bu sene-i mübârekede Hacc mevsimi geldükde fermân-ı şerîf-i sâbıkım mücebince amel eyleyüp emr olunan iki kıt'a top arabasın topları ile müşârun ileyhe teslim itdürüp ve kundak ve barut ve bargirlerin müşârun ileyhe tedârik itdüresin ki hacc-ı şerîfde lâzım olduğu mahalde istihdâm eyleyeler. Ammâ tenbîh eyleyesin onat hıfz idüp halel ve zarar ihtimâli olmaya şöyle bilesin.

[Sayfa 176]

Hüküm 377

Aziz karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî selh-i Z sene 987
Şam Beylerbeyine ve Kadısına ve Defterdârına hüküm ki,

Sen ki Kadısın mektub gönderüp merhûm ve mağfûrun leh ceddîm Sultân Süleyman tâbe serâhunun Şam'da vâki' olan imâreti evkâfının mahsûlünden ibtidâ muhâsebelerinden zevâyidden bir sene gâh yüz bin ve gâh dâhi ziyâde akçe dâhil-i hazîne olıgelmiş iken seksen senesinden berü ekseriyâ zimem-i nâs ve der-anbar diyü nâm gösterüp ve seksen beş senesinden berü dahi müfredât defterleri mütevellîden alınmayup ve muhâsebelerin dahi görülmeyüp zevâyidinden bir akçe dâhil-i hazîne olmaduğın i'lâm olunmağın teftîş eyleyüp mâl-ı vakıfdan kimesne zimeminde bâkî komaya diyü fermân-ı şerîfim olmakla mütevellî-i atık Molla Ağa'yı ve cedîd Abdülkerim'i getürdüp muhâsibeleri görölüp Molla Ağa'nın tevliyeti zamânında bâkî kalan bakâyâsın yerlü yerinden görmek için mahfûz olan muhâsebât defterlerine mürâca'at olunup görümlük üzere iken cümle bir yere cem' olup Şâm hazînesinde olan bakâyâ defterlerini getürdüp Molla Ağa'nın iki yüz yetmiş dokuz bin dokuz yüz seksen dört akçe zimemi ve iki yüz yetmiş bin yedi yüz elli iki akçe der-anbâr olan halâl bahâsından olan bakâyâsıyla kendüden mukaddem olan Mahmud'un zamânında kalmış beş yüz on beş bin yedi yüz yirmi bir akçe bakâyâ ki cümle on kerre yüz bin ve altmış altı bin dört yüz elli yedi akçe olur ve mezbûr Molla Ağa'nın elinde olan temessükâtı mücebince seksen dokuz bin on dört akçe mütevellî-i cedîd Abdülkerim'in dahi doksan yedi bin dokuz yüz otuz dokuz akçe makbûzları Hazîne-i Âmire'ye teslim eyledükleri satup diyü makbûzları ve teslimâtları fazla alan Molla Ağa'nın bir akçe ve Mahmud'un üzerinde mukayyed dört yüz iki bin yüz yetmiş bir bin üç yüz otuz üç akçe bâkîleri zâhir olup ba'dehû emr-i şerîfde muhâsibesi virilmemiş diyü sene 985 Receb'inin mukaddemâ muhâsibesi görölüp hîn-i muhâsebede masârif-ı mühimmesinden ve temessükâtı mücebince Defterdâr-ı sâbık zamânında hazîneye teslim eylediği mablağdan fazla mütevellî olanı virdüğü üç senenin malından yüz kırk altı bin iki yüz on iki akçe bâkisi kalmış idi hâlâ sa'y ü ikdâm ile elli bin dahi tahsîl olunduğın ve her mütevellî kendü zamânında olan bakâyâyı ve icârâtı husûsan bazı elinden zimem-i müstehliki makûlesi olunmak havâlî kendü uhdelerine lâzım olup yoldaşları ise görölmeğe zamân iktizâ itdüğün arz eylemişsin imdi her kimin zimmetinde mâl-ı vakf var ise tahsîl olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda her birinüz bizzat mukayyed olup mezkûrların ahvâllerin yerlü yerinden ber-muktezâ-yı şer'-i kavîm hak üzre teftîş eyleyüp göresin mezkûrlardan her kimin zimmetinde mâl-ı vakıfdan bi-hasebi's-şer'î's-şerîf ne mikdâr

mal var ise sâbit ve müteveccih olursa te'allül itdürmeyüp bî-kusûr tahsîl itdürüp aslâ kimesnenin zimmetinde mâl-ı vakıfdan bir akçe ve bir habbe bâkî komayup ve ne vechile tedarik itdün ise ve ne mikdâr mal tahsîl olunduğun yazup arz eyleyesin.

[Sayfa 177]

Hüküm 378

Aziz karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî selh-i Z sene 987

Şâm Emîr-i Haccı Kansu Bey'e hüküm ki,

Mektub gönderüp âdet-i kadîme üzre hacc-ı şerîfe müte'allik umûr tedârik için Hazîne-i Âmiremden akçe virilmek fermân-ı hümayûnum olmağın emr-i şerîfim mücebince ta'yîn olan mukaddemlerin yerine iki mukaddem nasb olunup ve elli deve ta'yîn olunup lâkin iki yüz otuz deve noksan üzere kalup ve hüccâcı getürecek urbân beyninde ihtilâl vâki' olmakla mâh-ı Ramazân'ın yerminci gününde taşra çıkup hizmet üzere iken Şâm Beylerbeyisi Hasan dâme ikbâluhû irişüp urbân yerine gitmiş bulunmağın iki mihman tedârik idüp envâ'-ı mevâ'id ile urbânı getürdüp zaman teng olmakla mahfil-i şerîf çıkup iki gün taşra Kaya nâm menzilde durup andan Larime'ye teveccüh idüp ol esnâda dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mahmud Çavuş gelüp deve tedâriki mümkün olmamağın sipâhiye deve kirâsı virilmek murâd eyledüklerinde rızâ göstermeyüp deve virilmek âdet-i kadîme olmağın azabâna istimâlet virmekle bî-hadd deve getirüp salı develeri çok ve ucuz olup bir senelerden ikişer altun eksiğe tutulup ve sâir zehâyir ve ni'am ferâvân olunup hüccâc-ı Müslimîn ganî olup mühimmât-ı hacc-ı şerîf cümle tedârik olunup gitmek üzere iken kilar sonra gelüp ve mevcûd akçe olmayup ve urbânın azebânın sürreleri virilmeyince göçmekle imkân olmamağın dört gün sonra enzâr çekilüp müşârun ileyh Mahmud Çavuş ile bir mikdâr akçe gelmeğın tevzi' olup lâzım olan tedârik görülüp mâh-ı Zi'l-ka'de'nin evvelki Ehad gününde azîmet olunduğun ve üç gün üç gece yağmur olup bi-inâyetillâh emîn ve sâlim sühûlet ve ganîmet ile iblis gölü menzil nâm Ayn-ı Zerka'ya vusûl bulup kilârda yedek akçe dahi olup sâir nesnelerde olduğı gibi karz alınacak kimesne olmayup ve mahsûl-i bahar dahi avdet olundukda vâki' olmağın mukaddemler ahvâlî mükedder olup evvelki mukaddemlerin her biri üç dört yüz deveye kâdir olup cedîden aldıkları akçeden mâ'adâ herkes i'timâd eylemeğın karz akçe virüp hâlâ her birinin uhdelerinde olan hakların noksan üzere olmağın alef almak sûretlerinde olmayup âhirü'l-emr kendü malından dört yüz girat

burçak ve un virüp takvîyet ve develerine alef idüp bu kadar zahîre pazardan almalu olsalar kaht olunduğundan mâ'adâ emîri cânibinden hükm-i akçe lâzım olduğun bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen mufassalan ma'lûm-ı şerîfim olmuşdur. Yüzün ak olsun anlar tedârik eylemişsin imdî hacc-ı şerîfe müte'allik olan umûr mukaddemce tedârik olmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu sene-i mübârekede dahi gereği gibi mukayyed olup hacc-ı şerîf mevsimi gelmezden mukaddem Şam Beylerbeyisi dâme ikbâluhû ve hazîne Defterdârı ile müşâvere idüp vech-i münâsib olduğu üzere eğer mukaddem tedârikidir ve eğer kilâr masârifidir ve eğer deve ihzârı ve sâir levâzımıdır mukaddemce ihzâr idüp vakti ve mevsimi ile cemî'-i levâzımı ile hüccâc-ı zevi'l-ibtihâcı ihrâc idüp huzûr-ı hâl ve zamân-ı bâl ile varup gelüp edâ-i tekâmül iznillahi te'âlâ vukû' bulan hizmetin mukâbelesinde envâ'-ı atâbât-ı pâdişâhâneme mazhar olmak mukarrerdir ana göre ikdâm eylesin.

[Sayfa 178]

Hüküm 379

Aziz karındaşı Süleyman Çavuş'a virildi. Fî selh-i Z sene 987

Şam Beylerbeyine hüküm ki,

Şam Kadısı mektub gönderüp bu sene-i mübârekede hüccâca lâzım olan umurun husûlü bâbında hazîne Defterdârı dâme ulüvvuhû ile emîr-i hâc olan Kansu dâme izzuhûnun mâbeynlerinde nizâ' olmakla muzâyaka çekilüp mücâdelede iken Südde-i Saadetüm çavuşlarının Mahmud Çavuş zîde kadruhû fermân-ı hümâyûnumla vardukda hacc umûrunda mukayyed olup mâbeynlerini ıslâh eyleyüp hacc-ı şerîfin cümle umûrunu itmâma irişdirilüp irsâl olduğun ve vaktinde bir mikdâr muzâyaka olmakla mâh-ı Şevvâl'in on beşinci günü mahmil-i şerîf cebeye çıkup anda üç gün ikâmet idüp dördüncü gün Edremit'e varup mâh-ı mezbûrun yirminci günü kilârlarıyla bazı yeniçeri teveccüh eyleyüp ve yirmi ikinci günü hüccâc azîmet idüp müreffehü'l-hâl müteveccih oldukların bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdî bu sene-i mübârekede dahi müşârun ileyhimânın mâbeynlerini ıslâh eyleyüp umûr-ı hacc-ı şerîf vakti ile tedârik itdürtmek mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda inşâallâhu Te'âlâ bu sene-i mübârekede dahi müşârun ileyhimânın mâbeynlerin vech-i münâsib olduğun üzre ıslâh idüp lâzım olan harc u masârıfı için olıgeldüğü üzere vakti ile akçe tedârik itdürüp hacc-ı şerîfe müte'allik umûrunu mevsiminden mukaddem tedârik ve ihzâr itdürüp avk u te'hîr itdürmelü eylemeyesin.

Hüküm 380

Bu dahi

Şâm Beylerbeyine ve Kadısına ve Defterdârına hüküm ki,

Sen ki Defterdârısın mektub gönderüp Şu'ayiboğlu iltizâm itdüğü mukâta'anın malı tahsîl ve cevâbı iden suâl olunmak ve hacc-ı şerîf masârıfında itmâm olunmak fermânım olmağın fermân-ı şerîfim mücebince mukâta'âtı iltizâm itdüğü nâzırı mukaddem mâl-ı hazîneden zimmetinde iki bin filoriden ziyâde akçe alup ve Sayda haslarından dahi bâd-ı hevâ mahsûlünden mühürlü defteri muktezâsınca üç bin filori mikdârı mal kabz idüp bi'l-fi'l zimmetinde olduğundan mâ'adâ iltizâm itdüğü târîhden berü âdemleri kabz itdüğü mâl-ı mîrînin makbûzâtı defterini hazîneye virmemekle nice mâl-ı mîrî zâyî' ve telef olup ve iltizâm itdüğü mukâta'âtın senevî malı doksan altı bin filori olup mukâta'âtdan kabz itdükleri mâl-ı mîrî kendülerden alınmayup hazîne-i Şam'a teslim itdürmen için Şu'ayib Çavuş gönderilüp ihtimâm olunmamış ise mevcûd olan Âsitâne-isa'âdet'e gönderildikten sonra yeniçerinin mevâcib ve masârıf tedâriki asir olur diyü bildirmişsin imdî müşârun ileyhin zimmetinde olan emvâl-i mîrî cümle tahsîl olunup Hazîne-i Âmire'ye zabt olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyhin zimmetinde olan emvâl-i mîrî eğer iltizâm itdüğü târîhden berü makbûz olan mâldır ve eğer gayrıdır mâliye cânibinden gönderilen hükm-i hümâyûnum mücebince zimmetinde aslâ bir akçe ve bir habbe komayup emrim mücebince tahsîl idüp Hazîne-i Âmirem için zabt ve kabz eyleyesin.

[Sayfa 179]

Hüküm 381

Bu dahi

Şâm Defterdârına hüküm ki,

Mektub gönderüp hümâyûn irsâl olunup bi'l-fi'l Haleb Defterdârı olan dâme ulüvvuhûnun vâridât muhâsesinden mâl tebdîlinden altı bin seksen dört sikke altun malı gösterüp ve sâbıkâ Şam Defterdârı Hüsrev dâme ulüvvuhûnun 987 Muharremi'nin ikisen gelince vâki' olan vâridât muhâsesinde sana yirmi bin dokuz yüz sikke altun teslîm idüp yirmi dört bin sikkeni dahi Erzurum'a irsâl idüp dört bin dokuz yüz yedi zimmetinde kalmak lâzım gelmeğin yedinde olan akçe ile ma'an Südde-i Sa'âdetüme gönderilmek emr olunduğun müşârun ileyh Hüsrev dâme ulüvvuhûnun tahsîl itdüğü akçe ile ta'dîlden kalan akçe mevcûd-ı hazîne ile şark seferine gönderilmek fermân olunmağla tebdîliden hâsıl olan ile cem'den yirmi dört bin altun şark cânibine gönderilüp bâkî kalan beş bin altun dahi sefer-i hümâyûna gönderilen sakaların alâkaları ve yeniçeri develeri kirâlarıyçün sarf u harc olunup inşâallâhu Te'âlâ muhâsebe Âsitâne-isa'âdet'e irsâl olundukda cümlesin ale'l-infirâd mahallinde gösterilür diyü bildirmişsin imdî bu sene-i mübârekede vâki' olacak Şam hazînesinin irsâliyesin serdara göndermeyüp defterinle doğru Âsitâne-isa'âdetüme göndermek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim mücebince bu sene-i mübârekede vâki' olacak Şâm hazînesinin irsâliyesin nevrûzdan mukaddem doğru Âsitâne-isa'âdetüme irsâl eylesin ve zikr olunan malın ve zikr olunan malın masârıf defterlerinde ma'an gönderüp masrafların yerlü yerinden göstermeyince olmayasın.

[Sayfa 180]

Hüküm: 382

Müşârun ileyhin Kapukethüdâsına virildi. Fî gurre-i M sene 988

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp Koban sancağı beyi dâme izzuhû sana mektub gönderüp Kral-ı bed-fa'âl ile Grofdiyan-ı la'în câniblerinden yarar benâm klağuzlar gelüp Sirem ve Nehon ve Domaniçe ve Halat ve Kestel nâm harbî kal'aların haydûdarını cem' idüp nehr-i Plakob üzerinde on altı kıt'a gemi ile ekser evkâtda Memâlik-i Mahrûse'ye mazarrat kasdına gelmekden hâlî olmaduklarından gayrı mâh-ı Şevval'in onuncu gecesinde nehr-i mezbûr kurbünde Tardes nâm karye iki yüz mikdârı haydûd gelüp avrat ve oğlanlarından kırk iki nefer kimesne diri tutup yirmi iki nefer kimesne katl eyledüklerin i'lâm eyleyüp ve nehr-i mezbûr kurbünde Meresi nâm mevzi'de bir azîm battal kilise olup etrâfına palanka yapılup ihtiyac olmayan yerlerden nefer tedârik

olunmak ehem olup hıfz u hırâset-i memleket ve zabt u sıyânet-i ra'ıyyete münâsib olduğun i'lâm idüp ve fî'l-hakîka mevzi'-i mezbûr Memâlik-i İslâmiye dâhilinde olmağla barışıklığa muhâlif olmayup ve her vechile hıfz u hırâset-i Memâlik-i İslâmiye'ye ta'yîn olduğun bildirmişsin imdî zikr olunan kilise Memâlik-i İslâmiye dâhilinde olup binâ olunmasın sulh ve salâha münâfi değil ise vech-i münâsib görüldüğü üzere bir müstahkem palanka binâ itdürmek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan mahal Memâlik-i Mahrûse dâhilinde olup Beç Kralına tâbi' olan yerlerden olmayup cânibeynde mün'akid olan sulh u salâha münâfi değil ise ve bir münâsib görüldüğü üzere imece tarîkiyle bir metîn ve hasîn palanka ihdâs idüp ve lâzım olmayan yerlerden kifâyet mikdârı nefer ihrâc itdürüp ol cevânibi ehl-i fesâddan hıfz u hırâset itdürüp zarar ü gezend iriştirmeyesin ve ne vechile tedârik olunup ve ne mikdâr nefer ihrâc olunup ve kangı kal'alardan ihrac olunursa defter eyleyüp Südde-i Sa'âdetüme irsâl eyleyesin.

Fi'l-yevmi'l-erba'a fî 3 M sene 988

[Sayfa 181]

Hüküm 383

Mezbûrlara virildi. Fî 3 M sene 988

Anadolu Beylerbeyine ve Ankara ve Ka[ra]hisâr ve Bayburd Kadılarına hüküm ki,

Dârende Abdurrahman ve Bahadır ve Mehmed ve Yaruli ve Kemal ve Emrullah ve Pirkâdem ve Sevindik ve Söylemiş ve İbrahim nâm kimesneler Südde-i Sa'âdetüme âdem gönderüp Canbelü cemâ'tinden Hacı Ahmed ve Nezik ve İsmail ve Ecevar Gayib nâm kimesneler Kalender nâm âdemin bir da'vâlarına mübâşir alup ol bahâne ile bunların evlerin basup nakid akçelerini ve kumaş kaftan ve kürklerin ve sâir emvâl ve esbâbların gâret idüp zulm eyledükleri ecilden şer'le görülmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda mezbûr Kalender'i ihzâr idüp yemîn iderler ise buldurması lâzım olanlara şer'le buldurdup getürdüp hesemâsıyla beraber idüp bundan akdem bir defa şer'le fasl olunmuş değil ise on beş yıl mürûr etmiş değil ise ber-mûceb-i şer'-i şerîf hakk üzere teftîş idüp göresin kazıyye arz olunduğu gibi olup şer'le sâbit olursa ehl-i

fesâd sipâhî ise haps ve arz eylesin değil ise şer'le lâzım geleni icrâ eylesin sâbit olan mevâddı yazup arz eylesin.

Hüküm 384

Mezbûr mütevellînin âdemî Hüsrev nâm kimesneye virildi. Fî 2 M sene 988

Samako Kadısına hüküm ki,

Hâlâ merhûme hâletim Mihrimâh Sultân tâbe serâhânın Üsküdâr'da vâki' olan imâreti evkâfî mütevellîsi olan Mesîh gelüp evkâf-ı mezbûre karyeleri min-küllî'l-vücûh serbest iken yazılı re'âyâsından zuhûr iden ehl-i fesâda hâricden bazı ümenâ ve ummâl ve zu'amâ ve gayrı dahl eyleyüp vakfa âid olanı alup te'addî eyledüklerin bildürdi. İmdî evkâf-ı mezbûre kurâları min-küllî'l-vücûh serbest olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda imâret-i mezbûrenin vakf olan karyelerinin yazılı re'âyâsının resm-i cürm ü cinâyetlerinden ve resm-i arûsânesin kul ve câriye müjdegâneler Sancak Beyi ve Alaybeyi ve zu'amâ ve erbâb-ı tımâr ve çeribaşları ve gayrîden aslâ bir ferdi dahl ü ta'arruz itdürmeyüp vazf-ı mezbûrun mütevellîsine zabt u tasarruf itdüresin ve vakfin yazılı re'âyâsından birinde cürm-i galîz sâdır olup salbe ve kat'a ve azva müstahak olup hükm-i Kadı lâhik olup hüccet-i şer'iyeye virildikten sonra mücerred günâh sâdır olduğu mahalde mütevellînin ma'rifeti ile siyâsete me'mûr olana şer'le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyup hârice salıvirmeyüp ve mücrim olanları itlâk itdürmeyüp isnâd olunan cerîmelerine ise yanında sübût bulduğu üzre yazup arz eylesin sonra emrim ne vechile olursa ana göre amel oluna.

[Sayfa 182]

Hüküm 385

Canik Beyine hüküm ki,

Mektub gönderüp livâ-i mezbûrda ehl-i fesâd ve haram-zâde kesret üzere olup dâimâ re'âyâyı rencîde ve remîde itmekden hâlî olmadukları ecilden sene-i sâbıkada muhâfaza için hayli sipâhî alıkonulup bu yıl dahi ol mikdâr sipâhî alıkonulmak lâzım olduğun bildirmişsin imdî sene-i sâbıkada muhâfaza için altmış nefer sipâhî alıkonulmuşdur. Buyurdum ki:

Vardukda sene-i sâbıkda muhâfazaya kalanlar bu yıl sefere gidüp dahi sefere varanların ancak timârlularından

Hüküm 386

Muhtesib âdemi Kasım nâm kimesneye virildi. Fî 3 M sene 988

Gelibolu ve Rodos Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ Mahrûse-i İstanbul zahîresiyçün gelen gemilerden bazı gemiler Gelibolu ve Rodos iskelelerine yanaşup metâ'ların çıkarup bey' itdükleri i'lâm olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda her biriniz bizzat mukayyed olup anun gibi mahrûse-i Mısır'dan İstanbul zahîresiyçün gelmiş her ne var ise anda çıkarmayup ve hârice alup gitmeğe komayup doğru İstanbul'a gönderesin şöyle ki min-ba'd emr-i şerîfime muhâlif ol câniblerden İstanbul zahîresiyçün gelen Mısır'dan metâ'ı bey' olduğu istimâ' oluna mu'âkab olduklarından gayrı siz dahi mes'ûl olmak mukarrerdür ana göre basîret üzere olasın.

Hüküm 387

Bu dahi

İzmir Kadısına hüküm ki,

Nefs-i İzmirde sâkin Hacı Veli nâm kimesnenin kırk bin kantar üzümü olup bazı kimesnelerin dahi haylı üzümleri olup mahrûse-i İstanbul zahîresiyçün göndermeyüp hârice bey' itdükleri istimâ' olunmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda gereği gibi mukayyed olup mezbûr Hacı Veli'ye ve taht-ı kazânuzda sâir der-anbar üzümleri olan kimesnelere muhkem tenbîh eylesin üzümlerin hârice bey' itmeyüp mahrûse-i İstanbul zahîresiyçün emr-i şerîfimle varan kimesnelere bey' ideler. Husûs-ı mezbur ehemmi-i umûrdur. İhmâl-ı müsâheleye ruhsat yokdur ziyâde hazer eylesin.

[Sayfa 183]

Hüküm 388

Yevmü'l-hamîs fi 3 M sene 988

Tercüman Mustafa ile sâhib-i izzet hazretlerinin kapucıbaşı Rıdvan Ağa'ya virildi. Fî 4 M sene 988

Sulnova Beyine hüküm ki,

Erdel Voyvoda Hristov Voyvodanın Südde-i Sa'âdetüme harâc ile gelen âdemî arzuhâl sunup Erdel'e müte'allik Varad nâm şehirlerine müte'allik Yanujed nâm karyeden iki âdem altı re's bargir ile ve esbâblarıyla Yervana nâm sipâhî ve Mustafa Voyvoda nâm kimesne zülmle alup te'addî eyledüklerin bildürüp redd olmak bâbında hüküm-i şerîfim recâ eylemeğın buyurdum ki:

Göresin fi'l-vâki' arz eyledükleri gibi olup Erdel'e tâbî' olan mezkûr şehirden iki âdem ile altı re's bargirlerin hilâf-ı ahd ü emân aldıkları vâki' ise şer'le girü redd itdürdesin.

Bu dahi bir sûreti Göle beyine

Hüküm 389

Bu dahi

Rumeli'nde vâki' olan Beylere ve Kadıları hüküm ki,

Erdel Voyvodasının âdemlerinden Yalufrih ve Vlasto nâm âdemlerine Erdel'e varınca yol hükmü yazıldı.

Hüküm 390

Bu dahi

Ruscuk Kadısına hüküm ki,

Erdel Voyvodası Batori Hristof Voyvoda'nın Südde-i Sa'âdetüme harâc ile gelen âdemii Âsitâne-isa'âdetüme gelürken taht-ı kazânuзда Merteday nâm karyeye geldüklerinde karye halkından bazı yollarına gelüp bazı esbâbların alup ve kendüsin döğüp ve kulağuzına hakâret idüp te'addî eyledüklerin bildürüp imdî umûm üzere muhâlif tefîş memnû'dur buyurdum ki:

Vusûl buldukda göresin mezkûrlar anun gibi fesâd eyleyenleri kimler olduğun ta'yîn eyleyüp a'yân-ı vilâyetden sika ve mu'temedün aleyh kimesnelerden ol makûle ef'âl sâdır olur diyü haber virürler ise da'vâ eyledüklerinde ahvâllerin şer'le tefîş eyleyüp göresin kazıyye arz eyledükleri gibi olup mezkûrların esbâbların alup hakâret

eyledükleri vaki ise alınan esbâbların şer'le ba'de's-sübût sâhiplerine alıvirdükden sonra ne makûle te'addî eyleyüp ve kimler olduğun sâbit olduktan sonra yazup arz eyleyesin.

[Sayfa 184]

Hüküm 391

Yevmü's-sebt fi 5 M sene 988

Ohri Beyine ve Kadısına ve Drac ve Eşem ve Akçahisâr Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ Draç Kal'ası mustahfizları kethüdâsı olan Mehmed nâm kimesne rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup Beral kazâsına tâbi' Molet nâm karyede sâkin ze'âmetden mütekâ'id Baliken nâm şakîden ve akrabâsından Ali ve Mehmed ve Yusuf ve Hasan ve diğer Hasan ve Hüseyin ve Süleyman ve Mustafa ve Musabe nâm eşkiyâdan ziyâde şekvâ eyleyüp yollara ve beytlere âlet-i harble inüp âdemler katl idüp ve emvâl gâret idüp ve re'âyânın evlâd ve üzerlerine ta'arruz ve da'vâlarına karışup ve mezbûrun dahi âlet-i harb ile Şengin nâm pazarda yolda basup bir gözini çıkarup ve bir parmağın kesüp ve altı bin akçe mîrî akçesin alup ve bu makûle nice zulm ve te'addîler eyledükleri ve bu bâbda mezbûrların fesâd ve şenâ'atlarına müte'allik bir kıt'a arz ile üç kıt'a sicilleri ibrâz idüp zulm ve cefâlarından şikâyet eylemeğın sunulan ruk'anın aslından aynı ile sûreti ihrâc olunup suver-i sicilleri ve arz ile mezkûrun ve akrabâsını olan eşkiyânın ahvâllerin şer'le görülmek için size gönderildi buyurdum ki:

Vusûl buldukda irsâl olunan ruk'a sûretine ve sûret-i sicillerde ve arzda mastûr olan mevâdda nazar eyleyüp dahi mezkûrları ihzâr idüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp da'vâ-yı hak eyleyenler ile beraber idüp ta'yîn-i madde ider ise bir def'a şer'le fasl olmayup on beş yıl terk olmayan husûsların ber-mûceb-i şer'-i şerîf olan vechile hak üzre teftîş eyleyüp göresin kazâyâ arz olduğuy gibi ise şer'le sâbit ola üzerlerinde şer'le sübût bulan emvâl-i mîrî ve sâir hukûk sâbit bî-kusûr alıvir diyü size sonra vech-i meşrûh üzre katl-i nefis ve sâir fesâd eyledükleri şer'le sâbit olursa ehl-i fesâd sipâhî ise haps idüp arz eyleyesin değiller ise şer'le lâzım geleni icrâ idüp yerine koyup şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdürmeyesin ve kimesne alıvirilüp üzerlerinde ne makûle hukûk sâbit olup sâir zulm ve te'addîleri her ne ise ketm eylemeyüp yanınızda şer'le sübût bulduğı üzere mufassal ve meşrûh yazup arz eyleyesin bu bâbda tamâm hak üzre olup tezvîr ve telbîsden ve şuhûd-ı zûrdan ve

kaziyyede medhalleri olmayanı dahl itdürmekden ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ziyâde hazer idüp hakk-ı sarîha tâbi‘ olasin.

[Sayfa 185]

Hüküm 392

Mahrûse-i mezbûre etmekçilerinden Yusuf nâm kimesneye virildi. Fî 5 M sene 988

Bursa Kadısına ki,

Mahrûse-i mezbûre etmekçileri dergâh-ı mu‘allâma âdem gönderüp nefsi-i Bursa'da Alipazarı'nda bazı kimesneler buğday alup değirmenlerde un öğüdüp getirüp şehirde dükkanların satup sefer-i hümâyûn vâki‘ olup mahrûse-i mezkûreye ordû fermân olundukda anun gibi kimesneler kadîmden mu‘âvenet ede gelmişler iken hâlâ emr olunan ordû-yı hümâyûna mu‘âvenet itmekde te‘allül ve nizâ‘ eyledüklerin i‘lâm itmeğin buyurdum ki:

Hükm-i şerîfimle vardukda göresin arz olunduğu üzere sefer-i hümâyûn vâki‘ olup mahrûse-i mezburede ordû-yı hümâyûn fermân olundukda ol makûle kimesneler kadîmden etmekçilere mu‘âvenet edegelmişler ise kadîmden olıgeldüğü üzere ordû-yı hümâyûn mühimmâtına kemâ-kân mu‘âvenet idüp emr-i şerîfime ve kadîme olıgelene mugâyir te‘allül ve nizâ‘ itdirmeyesin.

Hüküm 393

Müşârun ileyhın âdemlerinden Hüsrev nâm kimesneye virildi.

Kavala Kadısına ve kal‘a-i mezbûre Dizdârına hüküm ki,

Hâlâ Kavala kapudânı olan Mehmed dergâh-ı mu‘allâma âdem gönderüp hâlâ Trablusgarb Beylerbeyisi olan emîrül-ümerâi'l-kirâm Cafer dâme ikbâluhûyu gemisiyle Trablusgarb'a alup gitmek fermânım olduğun bildirüp kadîmden vire geldüğü üzre hisâr erleri ta‘yîn olunmasın recâ itmeğin buyurdum ki:

Vardukda kal‘a-i mezbûre hisâr erenlerinden Kavala kapudânlarına bu makûle hizmetlerde âdem ta‘yîn olınu gelmiş ise emrim üzre kadîmül-eyyâmdan ne mikdâr kimesne virilü gelmiş ise Kavala hisâr erenlerinden müşârun ileyhın gemisine dahi olıgeldüğü üzere hisâr erleri ta‘yîn idüp defteriyle müşârun ileyhe gönderesin.

Yevmü'l-ehad fi 6 M sene 988

[Sayfa 186]

Hüküm 394

Sahib-i saadet âdemlerinden Hüsrev'e virildi. Fî 6 M sene 988

Sultan Süleyman Hân aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân mütevellîsine hüküm ki,

Dergâh-ı mu'allâma mektup gönderüp merhûm-ı müşârun ileyhin mahrûse-i İstanbul'da binâ eyledükleri zâviyelerde merhûm şeyh Ali kuddise sırruhûnun Fâtıma nâm kızı sâkine olmakla nice sâlih ve fakîr hatunlar dahi hizmetlerinde olup zâviyeye ta'yîn olunan karulardan kifeyet mikdârı virilü gelmiş hâlâ müşârun ileyh tâbe serâhu kilârlarından kendülere ve yanlarında olan fakîrelere mâdem ki kayd-ı hayatda olalar yevmî bir şinik un ve bir ve kıyye et inâyet olunup ve bi'l-fî'l sâkine oldukları menzile dahi izn-i hümayûnum müte'allik olmasın recâ eyledüklerin ve merhûm müşârun ileyh tâbe serâhunun fukarâya mülâzımîn için ta'yîn itdükleri hücrelere ta'âm ta'yîn olunmayup gâh suhteler ve gâh fukarâ ta'âmından virilüp ahyânen dahi ta'âmsız gelür imiş. Vech-i ma'âşda ahz ileri olup onlara dahi buçuk kile un ve sabah ve öyle vaktinde üç ve kıyye et inâyet buyurulmak recâsına arz itdüğün ecilden buyurdum ki,

Vardukda emrim mücebince mezbûre hatunlar mülâzım ki kayd-ı hayatda olalar zıkr olunan menzillerinde sâkin olup ve yevmî bir şinik un bir ve kıyye et ta'yîn idüp ve fukarâ-yı mülâzımînden dahi arz olunduğu üzere yevmîsiyçün küllî un ve sabah ve öyle üçer ve kıyye et ta'yîn idüp tasarruf itdüresiz.

Hüküm

Hâssa serrâclardan İskender nâm kimesneye virildi. Fî6 M sene 988

Selânik Kadısına ve Gümülcine ve Yenice-i Karasu ve Siroz ve Avrathisârı ve Yenice-i Vardar ve Tırhala ve Beyşehir-i Fenar ve Çatalca ve Vidin ve Badracık ve Erdes ve Alasonya ve Yanya ve Narda ve Ağriboz ve Kızılhisâr ve Talinde ve Arhos ve Daralca Kadılarına hüküm ki,

Bundan akdem İstabl-ı Âmirem tavarı mühimi için arpa lâzım olmağın taht-ı kazânuзда müstakil hâssa serrâclar ile evâmir-i şerîfe gönderilüp irsâl olunmuş iken ihmâliniz olmakla tekrâr çavuşlar ile evâmir-i şerîfe irsâl olunup her birinüz bu bâbda

mukayyed olup re‘âyâdan bulunan yerlerden akçe ile müstevfâ arpa tedârik eyleyüp gemilere tahmîl itdürüp hâssa serrâclar ile İstanbul'a irsâl eylemek emrim olmuş idi. Hâlâ fermân olunan mikdârı arpa tedârik olunmayup cüz'î arpa irsâl olunmağın buyurdum ki:

Vusul buldukda bu bâbda herbirinüz bizzat mukayyed olup taht-ı kazânuзда arpa bulunan yerlerden fermân-ı sâbıkım mücebince ve emr ve müstevfâ arpa tedârik itdürüp mâliye cânibinden virilen hükm-i hümâyûnum mücebince akçesin ta'yîn olunan yerlerden arpa sâhiplerine alıvirüp dahi cem' olunan arpayı gemilere tahmîl itdürüp serrâclar ile doğru İstanbul'a gönderüp ihmâl u müsâheleden hazer eylesin arpa husûsu ziyâde mühimmât dandır. Sâir umûra kıyâs eylemeyüp beher hâl fermân-ı sâbıkım mücebince ta'yîn olunan mikdârı arpa re‘âyâdan bulunan yerlerden tedârik eylemeyince olmayasın bu bâbda ihmâlinüz sebebi ile her birinüz itâba müstahak olmuşsuz şöyle ki bu defa dahi ihmâl olunup emr olunudğu mikdârı arpa tedârik olunmaya azl ile konulmayup envâ'-ı itâba mazhar olursuz ona göre mukayyed olasız sâbıkâ te'hîre bâ'is nedir serrâclar mıdır âharlar mıdır yazup arz eylesin.

[Sayfa 187]

Hüküm 396

Aşbat(?) Kadısı olup müfettiş-i envâl olan mevlânâ Muhyiddin ve Arnavud Belgrad Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ İlbasan sancağı re‘âyâsından bazı kimesneler dergâh-ı mu'allâma gelüp bi'l-fi'l İlbasan beyi Ferhad dâme izzuhû bizim hâlimiz alup envâ'-ı zulm ve te'addî eyledi şekvâ idüp lâkin ta'yîn-i madde eylemedikleri ecilden her birinin da'vâları sıhhati ile ma'lûm olmayup umûm üzere teftîş olasın talep eylediler umûm teftîş merfû' olmağın mezkûrlardan size varup da'vâ-yı hak eyleyenlerden ta'yîn-i madde eyleyüp sizi da'vâsı olanların ahvâlini şer'le görmek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda anun gibi müşârun ileyhden şekvâ eyleyen kimesnelere varup da'vâ-i hak eyleyüp ve ta'yîn-i madde eyleyüp şer'an da'vâları var ise da'vâları bir defa şer'le fasl on beş yıl mürûr etmiş değil ise ber-müceb-i şer'-i kavîm onat hak üzere teftîş idüp göresin fi'l-vâki' kaziyeye arz olunduğu gibi ise müşârun ileyhin zulm ve te'addîsi var ise ki şer'le sâbit ola ashâb-ı hukûka şer'le sâbit olan hakların alıvirüp dahi kim ve üzerinde ne makûle hukûk sâbit olup ve sâir zulm ve te'addîsi ne olduğu yanınızda sübût

bulduğu üzere mufassal yazup arz eyleyesin ammâ bu bâbda tamâm hak üzere olup tezvîrden ve telbîsden ve şuhûd-ı zûrdan ve kaziyyede medhali olmayanlara dahl itdürmekden ve hilâf-ı şer‘ iş olmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

Hüküm 397

Dîvân kâtiblerinden Safer Çelebi'ye virildi. Fî 15 M sene 988

Selânik yürükleri olduğu yerlerin Kadılarna ve tâife-i mezbûrun subaşısı Mustafa'ya hüküm ki,

Sen ki Yürük subaşısı mektûb gönderüp fermân-ı hümâyûnum ile Selânik yürükleri bundan akdem Karadeniz seferine fermân olunup zikr olunan yürüklerin bazı emre imtisâl eylemeyüp sefere varmadıkların bildirmişsin imdî buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda herbiriniz mukayyed olup anun gibi sefere me'mûr olan nevbetlülerin eşküncilerinden fermân-ı hümâyûnum mücebince me'mûr oldukları sefere varmayup emr-i şerîfime itâ'at ve imtisâl eylemedükleri sâbit olursa ol makâlesin himâyet eylemeyüp ele götürüp yarar âdemlere koşup Südde-i Sa'âdetüme gönderesin ki küreğe konula. Ammâ bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara dahl ü tecâvüzden ziyâde hazer eyleyesin.

[Sayfa 188]

Hüküm 398

Nardalı Ali Çavuş'a virildi

Dükakin Beyine Kesendirye ve Bar ve Ülgün Kadılarına ve İskenderiye Beyinin kâimmakâmına hüküm ki,

İskenderiye Kadısı mektûb gönderüp emr-i şerîfimle Bar Kal'asına varuldukda kal'a-i mezbûre de sâkin olan Müslümanlar gelüp kal'a-i mezbûre içinde vâki' olan kilise-i kebîrin etrâf ve cevânibini kendü evlerimiz olup ve kapısı mecma'-ı nâs olup kefare âyin-i bâtılları üzere meyhânelerinde âyende vü revende ile şirb-i hamr ve hınzîrlerin zebh eyledüklerinde râyiha-i habîselerinden müte'ezzî oluruz bi'l-fi'l kal'a içinde olan câmi'-i şerîfin imâmet ve hitâbeti on beş akçe iledir. Ol on beş akçenin sekiz akçesi kifâyet eder bâkî kalan yedi akçe ile üç nefer arab gedüğü imâmet ve hitabete kifâyet eder ihtiyâc-ı tāmımız olmakla kilese-yi kebîrin câmi'-i şerîf olmasın ve cemm-i

gafîr keferenin aġrude(?) olduklarının kal'aya zararları olmaġın kal'adan tašra çıkup varoš olan kiliseleri etrâfından evleri ricâ eder dediklerin arz idüp ve kal'a-i mezbûre sâh olundukda içinde olan iki kilise câmi' olmak için ta'yîn olunmakla içinde olan sûretleri bozulup ve mezbûr kiliselerin keferesi zamânında vakf her ne ise girü câmi'lere vakf ta'yîn olunup kal'a varošunda olan kilise keferesi ellerinde ibkâ olunmušiken kal'a-i mezbûre keferesi sonradan hayli filori cem' idüp ol zamanda olan beye ve Kadıya filori virmekle kal'a-i mezbûre içinde câmi'-i šerîf ta'yîn olunan büyük kiliseyi girü kendülere ibkâ itdürmekle ol zamandan berü câmi'-i mezbûru yine kilise itdükleri i'lâm olundu. İmdî zikr olunan kilise küffâr elinden utuvveten feth olunup alınduġı zamanda câmi' olmaġa ta'yîn olunup içinde olan içinde olan sûretler bozulup küffâr için varošda âhar kenise ta'yîn olundukdan sonra tekrar kenise olmak câiz deġildir. Yine câmi' olmasın emr idüp buyurdum ki,

Vardukda asla tehir ve terahi eylemeyub cümle göz bi-z-zât sahib-i nizamın üzerine varub bi-hasebi'š-šer'i'š-šerîf dikkat ve ihtimâm ile teftiš ve tefahhus idüp göresin fi'l-vâki' zikr olunan kenise hîn-i fethde câmi' olmuš ise tekrar küffâr eline dūšup kenise itmišler midir ve kimler bâ'is olmušlardır bir tarîkle arz idüp emreylemišlerdir ne ise tamâm hakîkati ile ma'lûm idinüp mufassal ve mešrûh yazup arz eylesin ve zikr olunan keniseleri kemâ-kân câmi' olmak üzere šer'le ehl-i İslâm'a hükm idüp küffârı men' eyleyüp dahi kâfir zamânında ta'yîn olunan evkâtdan berü câmi' için zabt itdürüp cihet-i hitâbet ve imâmet ve mü'ezzin ve sâiri ta'yîn idüp imâmete müte'allik Cuma kıldurup Südde-i Sa'âdetüme arz eylesin.

[Sayfa 189]

Hüküm 399

Yevmü'l-isneyn fi 7 M 988

Kavala Azablar Aġasına hüküm ki,

Kavala kupadânı mektup gönderüp emr-i šerîf vârid olup Trablusgarb Beylerbeyisi Cafer dâme ikbâluhû vardukda anda olan kadırgayı donadup alup gideler diyü fermân olunmaġın olıgeldüġi kal'a-i mezbûre azablarından nefer talep olundukda kethüdâmız bizimle gitmeyince biz dahi gitmezüz diyü inâd eyledüklerin bildirmeġin kadîmden bunun gibi hizmet vâki' oldukda ne mikdâr nefer ta'yîn olunu gelmiš ol mikdâr nefer ile kethüdâlarıyla ta'yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim üzre kadîmden bunun gibi hizmet vâki' oldukda ne mikdâr nefer ta'yîn olunu gelmiş ise kal'a-i mezbûre müstahfızlârından ol mikdar nefer ile ketühdâların bile ta'yîn idüp gemiye koyup müşârun ileyhin me'mûr alup gidüp olugeldüğü üzre istihdâm eyleyesin.

Hüküm 400

Yeniçeri Kethüdâsı Seyyid-zâde Ali Çavuş'a virildi. Fî 6 M sene 988

Mükerreren yazılup Eyyûb Çavuş'a virildi.

Yanbolu Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Seyyidetül-muhadderât ilâ-âhîrîhî vâlidem sultân dâmet ismetuhâ ve râdet ukbâhânın hâslarını sâbıkâ zabt eyleyen Mustafa Bey muhâsebesi görülmek fermân-ı hümâyûnum olmağın teftîş için ihzâr olundukda yerli yerinden teftîşe râzı olmayup kendünün muhabbat defterlerinden mahâsebem görülürse dahi olurum ve illâ râzî değilim diyü meclis-i şer'î-i şerî'ata itâle idüp ve muhâsebesi görülürse nice mâl zuhûr edememesi mukarrerdir diyü bildirmeğın imdî mezkûru kayd u bend ile mahall-i hâdiseye gönderilüp ahvâli teftîş olunmak emr idüp buyurdum ki,

Vusûl buldukda mezkûru emrim mücebince mukayyed mahbûs mahall-i hâdiseye getürdüp sâbıkâ gönderilen hükmi hümâyûnum mücebince yerlü yerinden muhâsebesin gördürüp ahvâlini şer'le fasl eyleyüp ber taraf eyleyesin ve kazıyyeye müncer olursa yazup arz eyleyesin.

[Sayfa 190]

Hüküm 401

Beylerbeyinin Kapukethüdâsına virildi.

Haleb Beylerbeyine hüküm ki,

Mektûb gönderüp Vilâyet-i Haleb'e müte'allik olan ümerâ ve zu'amâ ve erbâb-ı tımâr-ı sığâr hâtırıyla sefer-i zafer-esere hazır iken vilâyet-i Haleb müceddeden tahrîr olunacağıın haber almakla muztaribül-hâl oldukların i'lâm eyledüğün ecilden Cebeli Beyi olup tahrîr husûsu fermân olunan Mehmed dâme izzuhûya sefer-i âhir olunmaya tahrîr husûsu te'hîr eylemek için hükmi-i şerîfim irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda sen dahi müşârun ileyhe tenbîh eyleyesin ki tahrîr husûsuna sefer-i âhir olmayınca mübâşeret eylemeye şöyle bilesin.

Hüküm 402

Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fî 9 M sene 988

Rumeli yalılarında vâki' olan Beylere ve Kadılara hüküm ki,

Hâlâ taht-ı hükûmetinizde bazı kimesne yarak ve küffâr-ı hâksâr gemilerine gön ve balmumu ve donyağı ve meşin ve sahtiyân ve yapağı ve yarar at ve penbe ve zift ve terke ve sâir memnû' olan metâ'ı verdüklerin istimâ' olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda her biriniz bizzat mukayyed olup taht-ı hükûmetinizde vâki' olan yalıları dâimâ görüp gözedüp bulunan küffâr gemilerin yoklayup zikr olunan memnû' metâ'dan her ne asıl gemide bulunursa girift eyleyüp ol gemilerin içine müstevlî âdemler koyup gemileri ile doğru Südde-i Sa'âdetüme irsâl eylesin ve bi'l-cümle Memâlik-i Mahrûsemden küffâr vilâyetine terke ve gön ve balmumu ve donyağı ve meşin ve sahtiyân ve yapağı ve penbe ve zift ve terke ve yarar at virildüğüne rızâ-yı şerîfim yokdur. Bu husûslara dâimâ cümleünüz mukayyed olup memnû' olan nesneleri virmekden ziyâde hazer eylesin şöyle memnû' olan nesnelere her biriniz taht-ı hükûmetinden bir nesneleri virildüğü istimâ' oluna azl ile konulmayup eşedd-i ikâb ile mu'âkab olmak mukarrerdir ana göre mütenebbih olup dâimâ bu husûsa mukayyed olasın.

Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Bir sûreti Hersek Beyine ve Kadılarına

Bu dahi

Bir sûreti Kilis Beyine ve Kadısına

Ali Çavuşoğlu Mustafa Çavuş'a virildi. Fî 9 M sene 988

Bir sûreti Anadolu yalılarında vâki' olan Beylere ve Kadılara

Bu dahi

Bir sûreti Bosna Beyine ve Kadılarına

[Sayfa 191]

Hüküm 403

Dîvân-ı Hümâyûn kâtiblerinden Hamza Çelebi Efendi'ye virildi. Fî 6 M sene 988

Hüdâvendigâr Beyine ve Seferihisâr ve Bacı Kadılarına hüküm ki,

Seferihisâr Kadısı ve müfettişi emvâl-i Ankara Kadısı mektûb gönderüp Seferihisâr tevâbi'inden Geçek nâm karyenin a'yânı ve sâir fukarâsı meclis-i şer'a gelüp karye-i mezbûreden şirret ve şakâvet ile ma'rûf olan Ali bin Hacı Memi nâm kimesneden tezallüm idüp ve mezbûr Ali her zaman fitne ve fesâddan hâlî olmayup Muhzır Ali nâm kimesnenin taht-ı nikâhında olan avratını idlâl idüp âhar kazâyâ iletüp te'addî eyledüğün ve re'âyâdan bazı kimesnenin hukûku olup emr-i şerîfle murâfa'a için taleb olundukda firâr eyleyüp şirret ve şakâveti defe'âtla zâhir olup nice fesâd ve şenâ'ati olduğun ve meclis-i şer'-i şerîfe da'vet olundukda gaybet idüp ahvâli görülmeğe mecâl olmaduğın bildürmişsin imdî umûmen mehâyif ta'yîn memnû'dur buyurdum ki:

Vusûl buldukda mezbûru ihzâr eyleyüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp dahi mezkûrun vech-i meşrûh üzre fesâd ve şenâ'ati olduğu a'yân-ı vilâyetden ve mu'temedün aleyh Müslümanlardan şehâdet eyleyüp da'vâ-i hak eyleyenler meclis-i şer'a gelüp ta'yîn-i mâdde iderler ise bir defa şer'le görülüp fasl olunmuş olmayup on beş yıl mürûr etmiş değil ise ber-mûceb-i şer'-i şerîf hak üzere teftîş idüp göresin kazıyye arz olunduğu gibi ise fesâd ve şenâ'ati ve re'âyâyâ zulm ve te'addîsi şer'le sâbit olursa şer'le sübût bulan hukûku ashâbına bî-kusûr alıvirdükden sonra mezbûr eğer sipâhî ise haps ve arz eylesin değil ise şer'le lâzım geleni icrâ idüp ehl-i fesâda ruhsat vermeyesin ve tezvîrden ve şuhûd-ı zûrdan hazer idüp kazıyyede medhali olmayanı dahl itdürmeyüp temerrüd ideni sekidüp muhtâc-ı arz olanı yazup arz eylesin ve kendü hallerinde olan kimesnelere dahl olunmaktan ve ehl-i fesâda himâyet olunmaktan ziyâde hazer eylesin.

[Sayfa 192]

Hüküm

Köstendil zu'amâsından Velibeyoğlu Mahmud nâm kimesneye virildi.

Fî 10 M sene 988

Usturumca Kadısına hüküm ki,

Sûret-i sicil gönderüp bundan akdem İnekan bin İskender nâm kimesnenin evin suhtevândan bazı ehl-i fesât gece ile basup malın gâret idüp Ali nâm emred oğlun çekdiklerin zikr olunan ehl-i suhtevânın Durmuş bin Bali kimesne yataklarındır diyü mezkûr İnekan da'vâ eyledükde da'vâsına mutâbık udûl-ü müslimînden bazı kimesnelere

fi'l-vâki' dâimâ ehl-i fesâd ve şakâvet olan suhtevân-ı mezkûr Durmuşun evin yatak idinüp fesâda mübâşeret iderler diyü şehâdet itdüklerin bildirmişsin imdi umûm üzere teftîş memnû' dur buyurdum ki:

Hüküm-i şerîfim vardukda mezkûr Durmuş'dan ehl-i fesâd eyleyüp bu makûle ef'âl sâdır olur diyü a'yân-ı vilâyetden şukka ve mu'temedün aleyh kimesneler haber virürler ise ihzâr idüp gaybet iderse şer'le buldurup lâzım olanlara buldurdup getürdüp dahi bir defa şer'le fasl olunmayup on beş yıl mürûr itmeyen husûsların husemâ muvâcehesinde şer'le onat vechile teftîş eyleyüp göresin fi'l-vâki' arz olunduğu üzere ehl-i fesâd olup haram-zâde ve mu'în ve yatak olduğu ve üzerinde şer'le hukûk sâbit olursa üzerine şer'le sâbit olan hukûku ba'de's-sübût alıvirdikden sonra mezbûr sipâhî ise haps idüp arz eylesin değil ise muktezâ-yı şer'-i şerîf üzere amel eylesin.

[Sayfa 193]

Hüküm 405

Hacı Paşa'nın Kapukethüdâsına virildi. Fî 7 M

Ma'arra Beyine ve Ma'arra ve Hama Kadılarına hüküm ki,

Sen ki Sancak beyisin mektub gönderüp livâ-i mezbûrda Necmeddin nâm kimesne ehl-i fesâd ve haramzâde ve harâmî yatağı olup dâimâ Verikboğazı nâm mahalde kat'-ı tarîk iden eşerr-i mezkûrun evine gelüp yataklanup fesâd ve şenâ'at itdüğü ecilden cümle ahâlî-i vilâyet mezbûrun şirret ve şakâvetinden muztarlardır diyü bildirdüğün ecilden mezbûr ele getirilüp ahvâli şer'le teftîş olunmasın emr idüp buyurdu ki:

Vardukda mezbûru meclis-i şer'a ihzâr idüp dahi bir defa şer'le fasl olunmayup üzerinden on beş yıl mürûr itmiş değil ise şer'le onat vechile teftîş ve tefahhus idüp göresin mezbûr arz olunduğu üzere ehl-i fesâd ve şenâ'at olup hırsuz yatağı olduğu şer'le sâbit ve zâhir olursa mezburu haps idüp dahi sübût bulan maddelerin sûret-i sicilleri ile yazup arz eylesin sonra emrim ne vechile olursa ana göre amel eylesin.

Hüküm 406

Yevmü's-sebt fî 8 M sene 988

Mezbûrun Kapukethüdâsına virildi. Fî 8 M sene 988

İzvornik Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Sen ki Sancak Beyisin mektub gönderüp kasaba-i mezbûrede imâm ve hatîb olan Abdülvehhâb için yirmi yıldan mütecâvizdir ki niyâbet idüp fukarâya envâ'-ı te'addî eyleyüp fukarâ mezkûrdan mütedaccirü'l-hâl oldukları ecilden iki defa niyâbetden ref olunmağičün evâmîr-i şerîfe virilüp Kadılar himâyet eylemekle henüz ref olmayup re'âyâyâ zulm ve te'addî eyledüğün bildirmişsin imdî mezkûr niyâbetden ref olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda göresin arz olunduğu gibi olup mezkûrun fi'l-vâki' re'âyâyâ zulm ve te'addîsi var ise niyâbetden idüp niyâbet itdürmeysin.

[Sayfa 194]

Yevmi'l-erba'a fi 9 M sene 988

Hüküm 407

Müşârun ileyhın Kapukethüdâsı Ahmed'e virildi. Fî

Basra Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp cenâb-ı emâret-me'âb Hoy hâkimi Seyyid Süleyman dâme ulüvvuhû sana mektûb gönderüp mazmûnunda Durkol'da husûsan Hoy cânibine geldikde Durkol Kal'asında kâimmakâm nasb olunan içeruden hıyânet idüp taşradan Halil Han'ın oğlu Ali Bey Şeşter'den kalkup müşârun ileyhden ve erlerinden Seyyid Hasan nâm oğlu ile Durkol üzerine gelüp Doruk hâkimi Seyid Muttalib dahi erişüp içeriden ve dışarıdan ittifâk eyledüklerin ve şehre girüp iç kal'ayı dahi aldıkların i'lâm idüp Basra'dan yedi yüz atlı ve dört yüz tüfenkçi ve dört Samak Beyi ve Rekne Beyi Davud dâme izzuhû serasker talep idüp on top ile gönderilmesin taleb eyledüğün ve ümerâdan ve a'yân ile müşâvere olundukda cümlesi emr-i şerîfim olmayınca hareket câiz değildir husûsan müşârun ileyhın askeri alaca olup ve bu senede Bağdad'dan Basra'ya arpa ve buğday gelmeyüp Basra vilâyeti mağdur olup âyende vü revende-i emân virmekle Acem vilâyetinden zahîre gelür hareket olursa gelmez olur ve Basra'nın dört yüz nefer gönüllüsüyle münferid ve çavuş ve azabı talep olunan mikdârı asker olmaz ve Basra'nın dört tarafı düşman olmakla askeri alçak vilâyet Basra muhâfazasına kifâyet eder şöyle ki Basra askerinin cümlesin veyâhûd bazı Şattu'l-ven'den ubûr ide Memâlik-i Mahrûse'ye zarar-ı mîrî olmak mukarrerdür. Sâbıkâ Mehmed bin Osman Basra'yı muhâsara itdükde asker Şattu'l-ven'den ubûr itdüğü zamanda fırsat olmuşdur ve etrâfda olan kal'aların gönüllüleri ve azabı ve mustahfizları alçak kal'aların zabtına

kifâyet mikdârı konulup anlardan bazı sefere gönderilürse Cezâyir-i Arab kal'alarımıza küllî hasâret eylemek mukarrerdür didükleri ecilden müşârun ileyh Seyyid Süleyman dâme izzuhûnun elçisi müşâvere olundukda Bağdad Beylerbeyi Hüseyin dâme ikbâluhû bu etrâfa serasker ta'yîn olunup sefer ahvâli anlara tefvîz olunmuşdur ve asker dahi bi'l-fi'l anlar ise derindedir bu ahvâl anlara i'lâm olunup münâsib görüldüğü üzere ittifakla harekete mübâşeret olunur dimeğin nâme yazup irsâl olunduğu ve bi'l-cümle Basra askeri düşman memleketine varmağa ruhsat virilmeyüp muhâfaza-i vilâyetde olmak evlâ olduğun bildirmişsin imdî muhâfaza-i memleket mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Kemakâh ve müretteb ve müşkil ve semere hazır ve a'da hazır nazır olasin. Vusul buldukda memleketin muhâfazasında mücedded ve zarar olup askeri perâkende olmamakla memâlik-i vilâyete zarar kasdına bir yere müstevlî olurlar ise fırsat el virüp mahall-i iktizâ itdüğüne göre ahsen vechile def'-i mazarratları bâbında envâ'-ı ikdâm ve ihtimâmın vücûda getirüp gaflet ile bir mahalle zarar u gezend erişmekden ziyâde ihtirâz eylesin.

[Sayfa 195]

Hüküm 408

Mısır Beylerbeyisinin Çavuşbaşısı Yusuf'a virildi.

Sâbıkâ Habeş Beylerbeyine hüküm ki,

Mektub gönderüp Habeş vilâyetinde ne mikdâr kul vardır arz olunmak fermân olunmağın diyâr-ı Habeş'e tâbi' bender-i Musavva'da sâbıkâ yüz nefer olup kırk neferi Diyar-ı bayar müteveccih olup sâbıkâ Beylerbeyi olan müteveffâ Ahmed Bey ile anda şehîd olanlardan gayrı kal'ada kalan (...) ve evlâdlarından altmış bir nefer kimesne kalduğun Musavva' Dizdârı Mısır Beylerbeyine i'lâm itdüğün ve Yemen beylerinden kalaycı Bayram dâme izzuhû iki yüz şefâlîd ile Musavva'a geçüp benderinde olan Müslümanlar nefy idüp ve müteveffâ-yı mezbûrun ve mâbeynde olanların mülklerin yağma idüp ve sen ki âdemlerinden Hamza Subaşı ve müteveffâ-yı mezbûr âdemlerinden Hüseyin Çavuş'u katl idüp ba'dehû yoldaşlarından doksan beş nefer kimesneyi uc halde koyup Bender-i Sevâkin muhâfazası nâmına gönderüp Sevâkin'de kadîmden Şeyhü'l-Arab olan Hamarsa nâm Şeyhü'l-Arab'ın Yemen askeri Musavva'da itdükleri fesâd ma'lûm olmağın Sevâkin Dizdârı ile ittifâk idüp bir tarîk ile ellerinden

yarakların alup kendülerin yaraksuz Sevâkin'de olan kal'alara yirmişer nefer âdem ta'yîn idüp otuz beş neferin kendü yanında alıkoyup sana âdemleri hecini ile Berriyye'den mektûb getürüp Yemen'den gelenlerden gayrı Sevâkin cezâyirinde şehîd olanlardan cins-i asker nâmına kırk nefer âdem olduğun ve Habeş vilâyetinde iki benderde yüzer nefer âdemden ziyâde olmaduğın i'lâm eylemeğın Mısır Beylerbeyisi Mesih dâme ikbâluhû Mısır Kal'ası müstahfizlarından ve Vahid benderinden celbi ile otuz iki nefer yeniçeri gönderüp ve sen Bender-i Sevvâkin'e bir emîn ve on beş âdem ve bender-i Musavva'a on beş nefer ve bir emîn ta'yîn idüp Vilâyet-i Sa'ide Mısır İskelesi'ne Celye ile gönderüp ve sen müşârun ileyh tarafından istimâlet gûne mektûblar ile mûmâ ileyh Şeyh Mehmed dâme mecduhûya gönderüp ve iki cânibden dahi âdemler getürüp haberleri geldükde i'lâm olunur diyü bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen mufassalan ma'lûm-u şerîfim olmuşdur. İmdî Habeş Beylerbeyi Hızır dâme ikbâluhûya tevcîh olunmuşdur. Sen bana müte'allik olan bakâyâyı cem' ve tahsîl eylemek emr idüp buyurdum:

Vusûl buldukda sen kendü uhdene olan bakâyâyı fermân-ı hümâyûn üzre tedârik idüp Hızâne-i Âmire'ye irsâl ve îsâl bâbında envâ'-ı mesâ'î-i meşkûreni zuhûra getürüp alâkan kat' idüp ne vechile tedârik eyledüğün yazup arz eyleyesin.

[Sayfa 196]

Hüküm 409

Sâhib-i sa'âdet cânibe gelen kapucıya virildi. Fî 9 M

Tekrar Karamanlu Mehmed Çavuş'a virildi.

Kapudân Paşaya hüküm ki,

Hak Sübhânehû ve Te'âlâ Celle Celâluhû Hazretleri'nin ve Hazret-i Risâlet-penâhî'nin salât âlihî ve selâmuhû mu'cizât-ı kesîrül-berekâtına tevessül ve istinâd eyleyüp inşâallâhül-Azîzü'l-Fettâh evvel-bahâr-ı huçeste âsârda deryâyâ üç yüz pâre sefâyin-i nusret-karâyinim hâzır ve âmâde olmasın emr idüp zikr olunan kimesnelere lâzım olan kürekçi ve çekici ve peksimâd ve sâir mühimmâtın tedârik ve ihzârı senin re'y cânibine tefvîz olunmağın buyurdum ki:

Hükm-i şerîfim varıcak fermân-ı hümâyûnum mücebince ta'yîn olunan mikdârı alup dahi mevsimi gelince değın ihzâr eyleyesin ki vakti geldükde bi-inâyetillâhi Te'âlâ teveccüh olunup ve münasib görüldüğü üzere deryâda hümâyûnumda bezl-i makdûr ve

sa'y-i mevîr eyleyüp envâ'-ı fütûhât-ı cemîleye ihtimâm eylesin ve zikr olunan mikdârı gemilere mühim ve lâzım olan husûslardan arza muhtâc olanlardan yazup bildüresin ki tedârikine mukaddem zamândan alınup avk u te'hîr lâzım gelmeye husûs-ı mezbûr ehemmi-i umûrdandır. Sâir zamana kıyâs itmeyüp var kuvveti pazuya getürüp envâ'-ı sa'y-i meşkûrun zuhûra getüresin.

[Sayfa 197]

Hüküm 410

Mısır Beylerbeyinin Çavuşbası Yusuf'a virildi. Fî 10 M sene 988

Mısır Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Bender-i Sevâkin'de Şeyhül-Arab olan Mehmed zîde mecduhû ile Sevâkin Dizdârı zîde kadruhum sana ve sâbıkâ Habeş Beylerbeyisi olan Süleyman dâme ikbâluhû mektub gönderüp bundan akdem Habeş Beylerbeyisi olan Ahmed Bey'in vefâtı haberi geldükde Yemen Beylerbeyisi dâme ikbâluhû iki yüz mikdârı âdeme Bayram dâme izzuhûyı serdâr ta'yîn idüp Musavva' nâm mahalde getürdüp mevzî'-ı mezbûra varduklarında asker mevâciblerin taleb idüp haber itdüğü ecilden asker üzerine hücum idüp bir er bir âdem katl eyleyüp istimâlet ile iskât olunduğun ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhû müteveffâ-yı mezbûrun hazînesinin mührün açup ve asâkire virgülerin virüp tam hazîneyi kendüsi kabz idüp ve iki yıldan berü hâsıl olan incüyi dahi alup kabz eyleyüp ve asâkirin içinde havf itdüğü kimesneler mu'âvenet eylemek bahânesiyle bender-i mûmâ ileyhe göndermişdir ve mezkûrların asâkiri müheyyâ ve kal'aların para ve yarakların sonra hâricden mu'âvenete ihtiyâçları olmayup hattâ ekserin para ve yarakların ellerinden alup Kal'a-i Sevvâkin'de hıfz idüp askeri Kal'a-i Sevvâkin'in burçlarında muhâfazaya ta'yîn eyledük ve Bender-i Musavva'da sâbıkâ olan askerden dahi Hamza nâm bir yarar Sancak Beyi ve Ahmed Çavuş'u katl eyledüğün ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhû Sevvâkin'e gelmek maksûd idündüğü istimâ' olunur bir tama'kâr kimesne olup ve bu cânibe istikbâl edeceklerin bilmeyüp mütehayyir oldukların ve Vilâyet-i Habeş Livâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâluhûya tevcîh olunup mektûbun ile i'lâm eyleyüp hazîne ve incüyi onat hıfz oluna diyü tenbîh olunduğun ve vilâyet-i mezbûrda hıfz ve galâ ziyâde olmakla ahâlî-i memleketi kemâl-ı za'f üzere olup Bender-i Sevvâkin'in kadîmî neferâtına vazîfeleri kifâyet eylemeyüp ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhûnun varmasında mustarib oldukların i'lâm itmîşler.

İmdî Habeş Beylerbeyi ümerâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâluhûya tevcîh olunmuşdur buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyhe tenbîh eylesin ki vilâyet-i mezbûreye varup sâhib olduğu üzere hırâset-i memkeleti ve siyânet-i ra'yyet ve def'-i mazarrat ile envâ'-ı mesâ'î-i cemîlesin zuhûra getüre ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhûya tenbîh eylesin ki ol câniblere cevr eylemeyesin.

[Sayfa 198]

Hüküm 411

Bu dahi

Mısır Beylerbeyine hüküm ki,

Halâ kadîmden Âsitâne-isa'âdetüme mahmiyye-i Mısır'dan irsâl olunu gelen hazîne vakti ile irsâl eyledüğün ve mahmiyye-i mezbûrede eğer memleketi muhâfazasıdır ve eğer re'âyâ ve berâyânın refâhiyet ve itmi'nânıdır ve eğer tevkîr-i mâl ve hırâseti bâbında mücerred sâ'î olduğun i'lâm eylemişsin ol bâbda her ne demiş isen mufassalan pâye-i serîr-i sa'âdet-masîr-i pâdişâhâneme arz ve takrîr olunup ilm-i şerîf-i âlem-şümûl-i hidîvânem muhît şâmil olmuşdur. Yüzün ağ olsun eyü tedârik eylemişsin buyurdum ki:

Vusûl buldukda min-ba'd dahi eğer memleket ve vilâyetin hıfz u hırâset ve eğer tâife-i re'âyâsı vedâyi'-i Hâlık berâyâdır savb ve sıyâneti ve asâker-i nusret-me'âsirin zabt u rabtı ve eğer emvâl-i mîrînin tevkîr-i nekîri husûslarında ve bi'l-cümle dîn ü devlete müte'allik vâki' olan cumhûr-ı umûrda bezl-i makdûr ve sarf eyleyüp envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin vücûda getüresin.

Hüküm 412

Tezkireci Derviş Çelebi Efendi nâibine virildi. Fî 8 M sene 988

İskenderiye Beyine ve Ülgün Kadısına hüküm ki,

Hâlâ Ülgün kazâsından Yuan nâm zimmî gelüp kazâ-i mezbûra tâbi' Krane ve Braşme ve Güronik ve Korice ve Korne ve Salme ve Burne ve Bosniç ve Sugar nâm dokuz pâre karyeler sâbıkâ İskenderiye sancağına olup defter-i cedîdde sipâhî timârları olup Arnavud tâifesi isyân eyledükde onlar dahi isyân idüp Ülgün varup ülgün feth oldukda zikr olunan karye re'âyâsı harbî vilâyete gidüp ol zamandan berü hâlî ve harâbe

kalup şöyle ki mezbûrlar yerine gelüp hânedan hâneye ikişer altun öşr ü resmleri ve birer kuruş cizyelerine bedel virüp ve sâir tekâlîfdan mu'âf olmaları için hükm-i hümâyûn inâyet olunursa karyelerine gelüp ma'mûr olmak mukarrerdir diye bildirmeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda göresin arz olunduğu gibi ise zikr olunan karyeler halkına istimâlet virüp vech-i meşrûh üzere hânedan hâneye öşr ü rüsûmleri bedeli ikişer altun ve cizyelerine bedel birer kuruş maktû' virmek üzere tekâlîfdan mu'âf oldukların i'lâm idüp yerlü yerine getürdüp karyelerin ma'mûr âbâdân itdürmeğe sa'y ü ikdâm eylesin ve yerlü yerine gelüp ma'mûr oldukların yazup arz eylesin ana göre ol vechile maktû'-ı âdî ta'yîn olup deftere kayd olup sâir tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf olasız.

[Sayfa 199]

Hüküm413

Mısır Beylerbeyinin Çavuşbaşısına virildi.

Habeş Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Bender-i Sevvâkin'de Şeyhü'l-Arab olan Mehmed zîde mecduhû ile Sevvâkin Dizdârı zîde kadruhum sana ve sâbık Habeş Beylerbeyisi olan Süleyman dâme ikbâluhûya mektûb gönderüp bundan akdem Habeş Beylerbeyisi olan Ahmed Bey'in vefâtı haberi geldükde Yemen Beylerbeyisi Murad dâme ikbâluhû iki yüz mikdârı âdeme Bayram dâme izzuhûyu serdâr ta'yîn idüp Musavva' nâm mahelle gönderüp mavzî'-i mezbûra varduklarında asâkir mevâciblerin talep idüp te'hîr itdüğü ecilden asâkir üzerine hücum idüp bir âdem ve bir at katl eyleyüp istimâlet ile iskât olunduğun ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhû müteveffâ-yı müşârun ileyhînin hazînesinin mührün açup ve asâkire virgülerin cümleten virüp bâkî hazîneyi kendüsi kabz idüp ve iki yıldan berü hâsıl olan incüyi dahi alup kabz eyleyüp ve asâkirin içinde havf itdüğü kimesneler mu'âvenet eylemek behânesiyle Bender-i Sevvâkin'e göndermiştir. Ve mezkûrların asâkiri müheyyâ ve kal'aların pâre ve yaraları mükemmel hâricden mu'âvenete ihtiyâcları olmayup hattâ asâkirin pâre ve yaralarının kal'a-i Sevvâkin'de hıfz idüp askeri kal'a-i Sevvâkin'in burclarında muhafazaya ta'yîn eyledün ve Bender-i Musavva''da olan asâkirden Hamza nâm bir yarar Sancak Beyi ve Ahmed Çavuş katl eyledüğün ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhû Sevvâkin'e gelmek maksûd itdüğü istimâ' olunur bir tama'kâr kimesne olup kangı cânibe istikbâl

edeceklerin bilmeyüp müstahîl oldukların ve Vilâyet-i Habeş ümerâ-i Mısır'dan Hızır dâme ikbâluhûya tevcîh olunduğu mektubun ile i'lâm eyleyüp hazîneyi onat hıfz oluna diyü tenbîh olunduğun ve vilâyet-i mezbûrda kaht u galâ ziyâde olmağın ahâlî-i memleket kemâl-i za'f üzere olup hâlâ Bender-i Sevvâkin'in kadîmî neferâtına vazîfeleri kifâyet eylemeyüp ve müşârun ileyh Bayram dâme izzuhûnun varmasında mustarib oldukların i'lâm eylemişler. İmdî Habeş Beylerbeyi mezîd-i inâyet-i pâdişâhânemden sana tevcih olunmuşdur buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr eylemeyüp vilâyet-i mezbûreye varup hıfz u hırâset-i memleket ve sûn u sıyânet-i ra'yyet ve zabt u rabt-ı asâkir-i nusret-me'âsir ve def'-i mazarrat-ı a'dâ-yı bed-re's ve tevkîr-i emvâl ve hazâin ve sâir dîn ü devlet-i pâdişâhâneme müte'allik cumhûr-ı umûrda envâ'-ı mesâ'î-i cemîlin zuhûra getüresin.

[Sayfa 200]

Hüküm

Yevmü'l-Hamîs fi 10 M sene 988

Dükakin Beyine ve İskenderiye diyâr ve Ülgün Kadılarına hüküm ki,

Sen ki İskenderiye Kadısının mektûb gönderüp emr-i şerîfimle Bar Kal'asına varıldukda kal'a-i mezbûrede sâkin olan Müslümanlar gelüp kal'a-i mezbûre içinde vâki' olan kilise-i kebîrin

Hüküm 414

Müşârun ileyhîin âdemi Servet'e virildi.

Dükakin Beyine İskenderiye Kadısına hüküm ki,

Sen ki Sancak Beyisin mektûb gönderüp Kelimetne nâm karye halkı müşârun ileyhe varup Foça nâm karye ahâlîsi dere tarîkiyle mezkûrları da'vet idüp seksen nefer mikdârı âdemler katl idüp evlâd ü ezvâcların esîr idüp dâimâ yolların bekleyüp taşra çıkartmayup envâ'-ı te'addîler idüp ehl-i fesâd ele virilüp haklarından gelinüp mâbeynleri ıslâh olmak maksûd edindiklerini bildirmişsin imdî sen İskenderiye sancağı muhâfazasına ta'yîn olunup ol bâbda sana müstakil hüküm-i hümâyûnum irsâl olunmağın buyurdum ki:

Vardukda te'hîr eylemeyüp Dükakin sancağı muhâfazasıyçün yarar âdemin koyup hıfz itdürüp dâhî sen İskenderiye sancağına varup ve mezbûr hasımları isimlerin ta'yîn

idüp ol makâle fi'l sâdır olduğu mukarrerdir diyü haber virirler ise ehl-i fesâd ele getirüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurup getürdüp bir defa şer'le fasl olmayup on beş yıl terk olmayan husûsların husemâ muvâcehesinde onat vechile dikkat ve ihtimâm ile hak üzre şer'le teftîş idüp göresin fi'l-vâki' mezkûrlar vech-i meşrûh üzre fesâd ve şenâ'at eyleyüp ol mikdâr âdemlerin katl eyledükleri şer'le sâbit olursa ehl-i fseâd sipâhî ise haps ve arz eylesin değil ise şer'le lâzım geleni icrâ idüp şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdürmeysin bu bâbda tamâm hak üzre olup mücerred celb ve ahz için ehl-i fesâda himâyet ve kendü hallerinde olanlara hilâf-ı şer'-i şerîf te'addî eylemekden ziyâde hazer eylesin.

[Sayfa 201]

Hüküm 415

Mezbûr âdemlerinden Hüseyin nâm kimesneye virildi. Fî 10 M sene 988

Kavala Azablar Ağasına hüküm ki,

Kavala kapudânı mektub gönderüp emr-i şerîf vârid olup Trablusgarb Beylerbeyisi dâme ikbâluhû vardukda anda olan kadirga donadup alup gidesin diyü fermân olunmağın olıgeldüğü kal'a-i mezbûre azablarından nefer talep olundukda ketühdâmız bizimle gitmeyince biz dahi gitmezüz diyü inâd eyledüklerin bildirmeğın kadîmden bunun gibi hizmet vâki' oldukda ne mikdâr nefer ta'yîn olınu gelmiş ise ol mikdâr nefer ile ketühdâlarıyla ta'yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda emrim üzere kadîmden bunun gibi hizmet vâki' oldukda ne mikdâr nefer ta'yîn olınu gelmiş ise kal'a-i mezbûre müstahfizânından ol mikdâr nefer ile kethüdâların ta'yîn idüp gemiye koyup müşârun ileyhi mahall-i me'mûra alup gidüp olıgeldüğü üzre istihdâm eylesin.

Hüküm 416

Mezbûr Yeniçeriye virildi. Fî 10 M sene 988

Midillü Beyine ve Kadısına ve Molova Kadılarına hüküm ki,

Sen ki Molova Kadısının sûret-i sicil gönderüp dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden Ahmed ve silahdar erlerimden Abdi nâm kimesne meclis-i şer'a ihzâr idüp Bodrumlu olan Amuret kaçup yolda geldi diyü evini basup Alemşah nâm hâtûn hâtonumu kır bâc ile muhkem darb idüb darbdan fevt olmuşdur. Virilen emr-i şerîfim

mûcebince teftîş olunmasın taleb eyledükde mezbûr inkâr eylemekle şâhid taleb olundukda imâm Ali Hoca ve Bali nâm kimesneler gelüp ahşam namazından sonra gavga işidüp üzerlerine varup gördükde bunda benim hâtûnum olan avrat geldi diyü evin basup mezbûre hatunu muhkem darb idüp ol darbden on yedi günde fevt olmuşdur diyü şehâdet itdüklerinde mezkûrenin diyeti şer‘-i kavîm üzere hükm olunduğın bildirmişsin buyurdum ki:

Vusûl buldukda ihzâr-ı husemâ kılup bu husûsu bir defa şer‘le fasl olmayup on beş yıl terk-i da‘vâ değil ise ber-mûceb-i şer‘-i kavîm hak üzere onat vechile teftîş idüp göresin kaziiye arz olunduğu gibi ise şer‘le lâzım gelen yanınızda sübût bulduğu üzere muttasıl yazup ve ehl-i fesâdı haps eyleyüp ahvâllerin vukû‘u üzere arz eylesin sonra emrim ne vechile olursa mûcebi ile amel eylesin.

[Sayfa 202]

Hüküm 417

Bali Çavuşoğlu Ferid nâm kimesneye virildi. Fî 10 M sene 988

Malkara ve Keşan Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ mahrûse-i Edirne'de câmi‘i olan merhûm ceddîm Sultân Murâd Hân tabe serâhu evkâfi mütevellîsi Dîvân-ı Hümâyûnuma gelüp Gelibolu Sancağında Harala nâhiyesinde sekiz yüz yirmi akçe yarar Kavacık nâm mezra‘aya bundan akdem dahl olundukda emr-i şerîfimle teftîş olup mezra‘a-i mezkûre kadîmden evkâf-ı mezbûrenin sînûru dâhilinde olan yerlerden olup vakfiyesinde mastûr olduğu sâbit olmuşdur diyü da‘vâ eylemekle defter-i hâkânîye mürâca‘at olunup zu‘amânın ve çavuş oğullarından birinin ze‘âmeti tımârlarına ilhâk olunmuş bulunmağın mezbûr mezra‘a vakfa mı ilhâk olunur yohsa tımâra mı virilür o zaman da hükm-i şerîfim virmesin bildirmeğın buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu husûsu tekrar hak üzere teftîş eyleyüp göresin fi'l-vâki‘ zikr olunan mer‘a evvelden vakf-ı mezbûrun mu‘ayyen sınuru dâhilinde olup vakfiyyesinde mastûrken sonradan defter-i cedîd-i hâkânîde tımâra mı kayd olunmuşdur tımâra kayd olunmakla sebep nedir ve nezamanda kayd olmuşdur kaydı tımâr mıdır yoksa kadîmden vakf iken sonra mı tımâra virilmişdir ve bi'l-fi‘l vakfın mu‘ayyen sînûrı dâhilinde midir yohsa hîn-i tahrîrde mu‘ayyen hudûd müstakil mezra‘a bulunmakla defter-i cedîde kayd olunup sonradan tımâra mı virilmişdir aslı nedir ol yerin ehl-i vukûf ve mu‘temedün

aleyh kimesnelerden tefahhus eyleyüp sıhhati ile ma'lûm idinüp vukû'ü üzre yazup arz eylesin.

[Sayfa 203]

Hüküm 418

Mısır Beylerbeyinin Çavuşbaşısına virildi. Fî 12 M sene 988

Mısır Beylerbeyine ve Defterdârına hüküm ki,

Sâbika hazîne Defterdârı olan Mahmed dâme ulüvvuhû ile mektûb gönderüp mahrûse-i Mısır'da vâki' olan kul tâifesinin eğer atlu ve piyâde ve mustahfizlar ve arab ve gayrıdır müstevfâ olanların işlemiş ulûfeleri eytâmına virilmek husûsu için sâbikâ hükm-i hümâyûnum gönderilüp anun gibi fevt olanların mevâciblerin üç ay tamâm olup yoklanup ulûfeleri kise ile ağalarına teslîm olunmuş bulunursa eytâmına ve sâir vârislerine verile bâkîsi virilmeye diyü emrim olduğun lâkin zikr olunan atlu ve piyâde ve mustahfiz ve azab bölüklerinden gayrı mahrûse-i Mısır'da muhâfaza beyleri ve ümerâ-i Çerâkise ve müteferrika ve çavuş tâifesi olup fevt olanların eytâmı gelüp ümerâdan ise işlemiş sâliyânesi ve sâirden dahi işlemiş ulûfelerin taleb eylemekden hâlî olmayup ve mezkûrlardan muhâfiz ve ümerâ-i çerâkise ve müteferrika ve çavuş tâifesi meşâhireden olurlar eytâm hakkında vârid olan fermân-ı hümâyûnum hâmî olduğun bildirmişsin imdî mezkûrlar hakkında kadîmden olıgeldüğü üzere amel itmeği emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda kadîmden ne vechile olıgelmiş ise girü ol vechle amel eyleyüp olıgelene muhâlif iş itdürmeyesin.

Hüküm 219

Budun Çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Mektûb gönderüp Memâlik-i Mahrûse dâhilinde bir za'îme ze'âmet Kolden nâm karyede vâki' bir harâbe kiliseyi meremmet idüp etrâfına palanka çeviren içinde haram-zâde ve haydûd ve (...) koyup ahidnâme-i hümâyûn ve barışıklığıma muhâlif ve Memâlik-i Mahrûse'ye zarar olmakla kal'a-i Vehri lâzım olup lâkin (...) hükûmâtca (...) kâbil değıldir diyü arz eyledüğün ecilden buyurdum,

Vusûl buldukda zikr olunan kiliseyi hüsn-i tedbîr ve tedârikle def^ê u ref^ê eyleyüp sulh u salâha ve ahidnâme-i hümâyûna muğâyir kimesneye iş itdürmeyesin.

[Sayfa 204]

Hüküm 220

Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

İskenderiye Kadısına hüküm ki,

Mektûb gönderüp merhûm ceddîm Sultân Mehmed Hân tâbe serâhu nefsi-İskenderiye kurbünde Bobana nâm nehr-i azîm üzerinde binâ itdürdüğü cisri hâlâ nehr-i mezbûr tuğyân itmekle bi'l-küllîye kal'a idüp (...) ehemmi-İ mühimmâtdan olmağın cemmi-gafîr Müslümanlar ile üzerine varılıp tahmîn olundukda cisri-İ mezbûru vaz'-ı kadîmi üzre ta'mîr eylemek için altmış bin akçe kifâyet ider diyü cevab virdüklerin sonra İskenderiye kazâsına tâbi' Medrob nâm karyede feth-i hâkânîden berü mezbûr köprüye müsellim ta'yîn olunan kimesneler gelüp cisri-İ mezbûre kadîmü'z-zamânda kırk iki hâne müsellim ta'yîn olunmuşdur hâlâ otuz üç hâne kalmışdır hânelere tekmi'l olunursa cisri-İ mezbûrun ta'mîrine mübâşeret ideriz didüklerin i'lâm eylemişsin imdî bir köprüye otuz üç hâne müsellim kifâyet ider işbu kadar müsellim mevcûd iken ol mikdâr akçe dahi taleb olunmağa sebep nedir ol müsellimler tekâlîfinden mu'âf oldukları mukâbelesinde kendüler ta'mîr eylemek emr idüp buyurdum ki:

Vardukda cisri-İ mezbûru vaz' sâbık üzere ber-vech-i istihkâm mezkûrûn müsellimlere binâ itdürüp teallül itdürmeyesin.

Hüküm 421

Budun çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Budun Kadısı olup Budun sancağı muharriri olan Ali'ye hüküm ki,

Südde-i Sa'âdetüme defter gönderüp livâ-i mezbûru istikâmetle tahrîr idüp defter-i atîkinden bin yüz otuz dört hâne ziyâde bulup ve iki yüz bin akçe ifrâz çıkarıldığın i'lâm eyledüğün ecilden 988 Zi'l-hiccesi'nin yirmi ikinci gününden tevzî' olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda livâ-i mezbûrda vâki' olan havâss-ı hümâyûnu ifrâz idüp dahi Beylerbeyi hâsların ta'yîn eyleyüp ba'dehû zu'amâ ve erbâb-ı tımârdan bi'l-fi'l tımârları üzerinde olanlar beyi tarafından irâd itdükleri yaftaları mücebince hevâdan olmayup el-

ân ellerinde mevcûd olan tımârları bedelleri tevzî‘ ve tecîh idüp tezkiresin ammâ onat mukayyed olup ber-vech-i tekmîl veyâhûd ber-vech-i iltizâm veya gayrı tarîkle üzerlerinde tımârları noksan üzre olanlara beratları mûcebince viresin ve mehmâ emken tımârların müstakil idüp müşterek ilhâkından hazer eylesin.

[Sayfa 205]

Hüküm 422

Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Ohri Sancağında vâki‘ olan Kadılara ve Ohri Alaybeyisi ve Mirlivâ olan Kâimmakâm Receb'e Hüküm ki,

Siz ki müşârun ileyhimâ Muhammed ve Recebsiz dergâh-ı mu‘allâma mektûb gönderüp Dükakin'e tâbi‘ Resova nâm mahalde yeniden kal‘a binâ olmakla Üsküb ve Prizrin câniblerinde Leş ve İskenderiye'ye mürûr iden yollar açılıp lâkin hâlâ Ohri sancağında Oğur nâm kal‘anın neferâtı ve sâir âlât-ı harbi mezbûr kal‘aya vaz‘ olunmakla isyân üzere olup düz yerlere indirilmesi fermân olunan Varda ve Draç ve Süre ve sâire âsîlerin nicesi devr-i dest alınup kuvâr itmişler iken zikr olunan kal‘a harâb olmağın yine sükkânlarına varup kemâ-kân isyân üzere olmağın yollar münsedd olup ve âmme-i nâsa zararları olup bir vechile hıfz u hırâsetleri mümkün olmamağın hâlâ mezbûr âsîlerin keçileri olan yine Oğur Kal‘ası kurbünde Tarbiş nâm mevzi‘de imece tarîkiyle palanka ve kurbünde nehr-i Drin üzerinde köprü binâ olunup ve bundan akdem Resova nâm palankaya altmış nefer âdem vaz‘ olunup neferi ziyâde olmakla otuz neferi yine fermân olunup ve Ohri Sancağı kal‘alarında kifâyet mikdârı nefer fermân olunup ve sekiz bin akçe tımârdan ma‘zûl olan Süleyman oğlu Kurd'a ifrâzdan tımâr virilüp ağalığın buyurulursa zikr olunan Kadılar zabt olunup ve yollar emîn olup Hızâne-i Âmire'den akçe gitmeyüp belki mâl-ı mîrînin zimmet bâ‘is olur diyü bildirmeğın bu bâbda Dükakin Beyi Sinan dâme izzuhû ile Kalkandelen ve Prizrin Kadıları dahi müstakil arzlar gönderüp vech-i meşrûh üzre i‘lâm eyledükleri ecilden imece tarîkiyle binâ olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda arz olunduğu üzre mahall-i mezkûrede palanga ve köprü imece tarîkiyle istihkâm üzre binâ eyleyüp itmâma irişdikde arz eylesin ki vech-i meşrûh üzre ağa ve neferât tedârik ve ihrâc olunup ta‘yîn oluna.

[Sayfa 206]

Hüküm 423

Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Ohri Beyine ve Kadısına ve Draç ve İşim ve Akçahisâr Kadılarına hüküm ki,

Hâliyâ Draç Kal'ası müstahfizları kethüdâsı Ali bin Mehmed nâm kimesne rikâb-ı hümâyûnuma ruk'a sunup Seral(?) nâhiyesinde tâbi' Mûsâ nâm karyede sâkin ve ze'âmetden mütekâ'id Balı kahya nâm şakî akrabâsından Ali ve Mehmed ve Yusuf ve Hasan ve diğer Hasan ve Hüseyin ve diğer Hüseyin ve Süleyman ve Mustafa ve Musabe nâm eşkiyâdan zîyâde şekvâ eyleyüp yollara ve beytlere âlet-i harble inüp ve emvâl gâret idüp ve re'âyânın elvâd ve ezvâcına ta'arruz ve da'vâlarına karışup ve mezbûrun dahi âlet-i harble Şenikin nâm pazarda yükün basup bir gözün çıkarup ve parmağın kesüp ve altı bin akçe mîrî akçesin alup ve bu makûle nice zulm ve te'addîler eyledüklerin ve bu bâbda mezkûrların fesâd ve şenâ'atlarına müte'allik bir kıt'a arz ile üç kıt'a sûret-i sicilibrâz idüp zulm ve cefâlarından şikâyet itmeğın hilâf-ı ruk'anın aslından aynı ile sûreti ihrâc olunup mezkûrun ve akrabâsı olan eşkiyânın ahvâllerin şer'le görülmekiçün sûret-i sicilleriyle gönderilüp buyurdum ki:

Vardukda irsâl olunan ruk'a sûretinden ve sûret-i cillerde ve arzda mastûr olan mevâdda nazar eyleyüp dahi mezkûrları ihzâr eyleyüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp da'vâ-yı hak eyleyenler ile beraber idüp ta'yîn-i mâdde iderler ise bir defa şer'le fasl olmayup on beş yıl mürûr etmiş değil ise onat vechile hak üzre şer'le tefîş eyleyüp göresin kazâyâ arz olunduğu gibi ise ki şer'le sâbit ola üzerlerinde sübût bulan emvâl-i mîrî ve sâir hukûk-ı nâs bî-kusûr alıvirildikten sonra vech-i meşrûh üzre arz eylesin değiller ise şer'le lâzım geleni mahallinde icrâ idüp yerine koyup şer'-i şerîfe muhâlif kimesneye iş itdurmeyesin ve kimesne alıvirüp üzerlerine ne makûle hukûk sâbit olup zulm ve te'addîleri her ne ise ketm eylemeyüp yanınızda şer'le sübût bulduğu üzre mufassal ve meşrûh yazup bildüresin bu bâbda tamâm hak üzre olup tezvîrden ve şuhûd-ı zûrdan ve kaziyyede medhalleri olanı dahl itdurmekden ve celb ve ahz ile ehl-i fesâda himâyet olmakdan ziyâde hazer idüp hakk-ı sarîha tâbi' olasın.

[Sayfa 207]

Hüküm 424

Yevmü's-sebt fî 12 M sene 988

Haleblü Hasan Çavuş'a virildi. Fî 12 M sene 988

Anadolu Beylerbeyine ve vilâyet-i mezbûrede hâssa mukâta'ât vâki' olan yerlerin beyleri ve ol sancaklarda vâki' olan müfettiş Kadılara ve Nâzırlara hüküm ki,

Hâlâ taht-ı kazânuзда vâki' olan mukâta'âtın Ağustos akçesi ve avâriz cem'i için mâliye tarafından her birinüze hitâben ahkâm-ı şerîfe ile dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hasan Çavuş zîde kadruhû irsâl olunmuşdur. Buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda herbirinüz mukayyed olup eğer taht-ı hükûmetinizde vâki' olan mukâta'âtın Ağustos irsâliyesin ve hâlâ fermân olunan avâriz akçesin ol bâbda mâliye tarafından virilen ahkâm-i şerîfe mücebince müşârun ileyhın çavuşum mübaşeretiyle bî-kusûr cem' u tahsîl idüp mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme irsâl eylesin husus-ı mezbûr mühimmât dandır sâir umûra kıyâs itmeyüp dikkat ve ihtimâmda dakika fevt eylemeyesin şöyle ki, fermân-ı şerîfim olduğu zamanda cümlesin tahsîl idüp Hızâne-i Âmire'ye teslîm eylesin. Ol bâbda aslâ beyân olunacak özrünüz makbûl olmayup azille konulmayup eşedd-i ikâbla mu'âkab olmanız mukarrerdür. Ana göre mukayyed olup ihmâlden hazer eylesin.

Hüküm

Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fî 13 M sene 988

Nigbolı Sancağında vâki' olan kal'aların Dizdârlarına hüküm ki,

Hâliyâ livâ-i mezbûr muhâfazasına ta'yîn olunan Za'îm Hüseyin zîde kadruhû mektub gönderüp Nigbolı sancağı muhâfazasıyçün kalan sipâhî kırk dokuz nefer olup bazı zamanda Boğdan câniblerinde mîrî hizmet vâki' olup bu kadar nefer ile hizmet müyesser değildir diyü livâ-i mezbûrda vâki' olan kal'alarda kudretlerine göre bir mikdâr hisâr eri virilmek bâbında hüküm-i şerîfim virilmesin recâ eylemeğin buyurdum ki:

Vardukda anun gibi bir hizmet düşüp muhâfaza için kalan sipâhîler kifâyet itmeyüp sizden mu'âvenet talep itdükde hizmete şiddet-i ihtiyâc olmayan hisâr

erlerinden mu'âvenet için ikişer üçer nefer ta'yîn eyleyüp muhâfaza hizmetde mu'âvenet için irsâl eylesin.

[Sayfa 208]

Hüküm 426

Dîvânda yeniçeri muhızırına virildi.

Şam Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ mahmiye-i Şam'da vâki' olan yeniçeri tâifesinin fevt olanların ve tımâra ve âhar dirliğe dühûl eyleyenlerin gedükleri âhara virilmeyüp mahlûl olan yeniçeri gedükleri müstakil defter olup cem' olup birkaç gedik mahlûl oldukda defteri ile Âsitâne-isa'âdetüme arz eylemek emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda dâimâ mukayyed olup anun gibi mahmiye-i Şam yeniçerilerinden fevt olanların ve tımâra ve âhar dirliğe duhul idenlerin gediklerini anda âhara vermeyüp ne kadar gedik olursa mahlûl olan gediklerin cümlesin başka defter eyleyüp dahi Âsitâne-isa'âdetüme defteri ile gönderüp arz eylesin ki Âsitâne-isa'âdetümden yarar kul karındaşlarına tevcîh olunup irsâl oluna husus-ı mezbûr mühimdir sâir umûra kıyâs eylemeyüp dâimâ bu emr-i cedîlül-kadrim ile amel eylesin.

Bu dahi bir sûreti Bağdad Beylerbeyine

Bu dahi bir sûreti Kıbrıs Beylerbeyine

Bu dahi bir sûreti Şehrizol Beylerbeyine

Bu dahi bir sûreti Budun Beylerbeyine.

Bu dahi bir sûreti Mısır Beylerbeyine.

Hüküm

Budun çavuşlarından Mustafa Çavuş'a virildi. fi 12 M sene 988

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Sirem Sancağında vâki' olan Varadin Kadısı mektub gönderüp ve kal'a-i Varadin Dizdârı ve kethüdâsı ve neferâtı gelüp sâbıkâ tımârlarımız karîb ve hâlimize münâsib iken ve her bir karyemüz defterde yirmi bin akçeye kayd eyleyüp beni hilâf-ı semt ve bî-hâsıl tımârlar virdüğün bildirmeğın buyurdum ki:

Vardukda göresin fi'l-vâki' bunların sâbıkâ mutasarrıf olduğu kurâlar defterde yirmi binden ziyâde iken altı yüz akçeye kayd eyletüp kendüye tımâr eyledüğü mukarrer midir asıl ve sebebi nedir tamâm-ı hukuk üzre ma'lûm idinüp dahi vukû'u üzre yazup arz eylesin.

[Sayfa 209]

Hüküm 428

Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fî 13 M sene 988

Nigbolı Kadısına hüküm ki,

Mektub gönderüp Nigbolı Beyi anda olmamakla livâ-i mezbûrda kuttâ'-ı tarîk ve eşkiyâ ve sâir ehl-i fesâd şirret ve şakâ üzre olup dâim âdem katl eylemekden ve evler yakup esbâb ve emvâl gâret olunup âyende vü revendenin yollarına inüp re'âyâyâ zulm ve te'addî olunmakdan hâlî olmayup muhâlif teftişine ziyâde ihtiyâc olmağın sâbıkâ bu husus arz olunup teftişe kimesne gelmeyüp hâlâ eşkiyâ dahi ziyâde fesâd üzre olmağın ehl-i fesâdı ele götürüp haklarından gelmiş yararadır diyü muhâlif müfettiş olmasın arz eylemişsin imdî umûmen muhâlif teftiş mecmu'dur buyurdum ki:

Vusûl buldukda evleri basılan âdemleri katl olunan kimesneler hasımlarının isimlerin ta'yîn idüp a'yan-ı vilâyetden sika ve mu'temedün aleyh zikr olunan ehl-i fesâddan bu makûle fi'l sâdır olur diyü şehâdet iderse bu hususa mübâşir ta'yîn müşârun ileyh çavuşum mübaşeretiyle olmakûle ehl-i fesâdı ele götürüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp dahi husemâ muvâcehesinde bir defa şer'le fasl olunmuş değil ise on beş yıl terk olunmuş olmayan husûsları ber-mûceb-i şer'-i kavîm onat vechile hak üzre teftîş idüp göresin kaziyeye arz olunduğu gibi olup vech-i meşrûh üzre fesâd ve şenâ'atları sâbit olursa ashâb-ı hukûka şer'le sâbit olan hukûk-ı nâs bî-kusûr alıvirdikde sonra ehl-i fesâd sipâhî ise haps eyleyüp arz eylesin değil ise muktezâ-yı şer'-i kavîm ile âmil olup icrâ eylesin kimesneye şer'-i şerîfe muhâlif iş itdürmeyesin ammâ bu bâbda tamâm hak üzre olup mücerred celb ve ahz için ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve kendü hallerinde olanlara dahl olunmakdan ziyâde hazer eylesin.

[Sayfa 210]

Hüküm 429

Yayabaşı Osman Çavuş'a virildi. Fî 13 M sene 988

Dükakin ve Ülgün ve Bar ve İskenderiye Kadılarına ve İskenderiye Beyinin kâimmakâmına hüküm ki,

İskenderiye Kadısı mektub gönderüp emr-i şerifimle Bar Kal'asına varıldukda kal'a-i mezbûrede sâkin olan Müslümanlar gelüp kal'a-i mezbûre içinde vâki' olan kilise-i kebirin etrâf ve civârını kendü evlerimiz olup ve kapusu önü mecma'-ı nâs olup kefere âyin-i bâtilaları üzere meyhânelerinden âyende vü revende ile şirb-i hamr ve hınzırların zebh eyledüklerinde râyiha-i habîselerinden müte'ezzî oluruz. Bi'l-fi'l kal'a içinde olan câmi'-i şerîfin imâmet ve hitâbeti on beş akçe iledir ol on beş akçenin sekiz akçesi kifeyet ider bâkî kalan yedi akçe ile üç nefer azab gedüğü imâmet ve hitâbete kifâyet eder ihtiyâcımız olmakla kilise-i kebirin câmi'-i şerîf olmasın ve cemm-i gafir keferenin içerüde olmadıklarının kal'aya zararları olmağın kal'adan taşra çıkup varoş olan kiliseleri etrâfında olmaların recâ ideriz didüklerin arz idüp ve kal'a-i mezbûre feth olundukda içinde olan sûretleri bozulup ve mezbûr kiliselerin kefere zamânında vakf her ne ise girü câmi'lere vakf ta'yîn olunup kal'a varoşunda olan kilise kefere ellerinde ibkâ olunmuşiken kal'a-i mezbûre keferesi sonradan hayli filori cem' idüp ol zamanda ola[n] Beyi ve Kadıları filori vermekle kal'a-i mezbûre içinde câmi'-i şerîf ta'yîn olunan büyük kiliseyi girü kendülere ibkâ itdürmekle ol zamandan berü câmi'-i mezbûru yine kilise itdükleri i'lâm olundu. İmdî zikr olunan kilise küffâ elinden utuvveten feth olunup alınduğu zamanda câmi' olmağ ta'yîn olunup içinde olan sûretleri bozulup küffâr için varoşda âhar kilise ta'yîn olunduktan sonra tekrâr kilise olmak şer'an câiz değildir yine câmi'-i şerîf olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda aslâ te'hîr itmeyüp ve bir türlü dahi itmeyüp cümleünüz bizzat mahall-i nizâ' üzerine varup bi-hasebi's-şer'i's-şerîf dikkat ve ihtimâm üzere teftiş idüp göresin fi'l-vâki' zikr olunan kilise hîn-i fetihde câmi' olmuş iken tekrar küffâr eline düşüp kilise itmişler midir ve kimlere bâ'is olmuşdur, bir tarikle arz idüp emirle mi itmişlerdir kimdir tamâm hakikati ile ma'lûm edinüp mufassal ve meşrûh yazup arz eylesin ve zikr olunan kiliseleri kemâ-kân câmi' olmak üzere ehl-i islâma hükm idüp küffârı men' eyleyüp dahi kâfir zamânında ta'yîn olunan evkâfın girü câmi' için zabt itdürdüp cihet-i

hitâbet ve imâmet ve mü'ezzin tevcîh ve sâir hâdemelerin ta'yîn idüp ehl-i İslâm'a Cuma kıldırıp ve Südde-i Sa'âdetüme arz eylesesin her birine müstakil berat virile.

[Sayfa 211]

Hüküm 430

Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fî 13 M 988

Pojega Beyi Ferhad Bey'e hüküm ki,

Mektûb gönderüp livâ-i mezbûr zîyâde serhad olup ekser evkâtta küffâr-ı hâksâr tarafından dahl olunmakla Potra'ya ve serhad muhâfazasına cem'iyete çıkmak lâzım olup zu'amâ ve erbâb-ı timâr mukayyed olup kendü hevâlarında gezüp nice def'a tenbîh olunmuş iken mütenebbih olmamışlardır diyü bildirdiğün ecilden buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup livâ-i mezbûrun zu'amâ ve erbâb-ı timârına gereği gibi tenbîh ve te'kîd eylesesin ki kendü hevâlarında gezmeyüp serhad muhâfazasında tamâm mukayyed olup Potra'ya ve cem'iyete varmak lâzım geldükde cümlesi yanında hâzır bulunup vech-i münâsib gördüğün üzere hizmet ve yoldaşlıkda bulunmasın ba'de't-tenbîh eslemeyüp kendi hevâsında gezüp vakt-i hâcetde yanında mevcûd bulunmayan eğer zu'amâ ve erbâb-ı timârdır isimleri ve timârları ile yazup arz eylesesin ki dirlikleri alınıp âhara virile. Ammâ bu bâbda tamâm hak üzre olup hilâf-ı vâki' kaziyye arz eylemekden hazer eylesesin.

Hüküm 431

Boğdan Voyvodasına hüküm ki,

Yeniçerilerim ağası İbrahim dâme ulüvvuhû âdem gönderüp yeniçeri kullarıma dîvân-ı yemek için ve kendü mühimmâtına koyun lâzım olmağın vilâyet-i Eflak'dan akçeleri ile kifâyet mikdârı koyun virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda mukayyed olup akçeleriyle müşârun ileyhe lâzım olduğu kadar koyun tedârik idivirüp alıvirmek bâbında gereği gibi mu'âvenet eylesesin husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâl ve müsâheleden hazer eylesesin.

[Sayfa 212]

Hüküm 432

Defterdâr-ı müşârun ileyh âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 12 M sene 988

Tunus Beylerbeyine ve Tunus'da vâki' olan Kadılara hüküm ki,

Mal Defterdârı Mustafa Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin gönderüp Vilâyet-i Tunus Halkulvad fethinden sonra îrâd ve masrafı ma'lûm olmak için Mehmed nâm kimesne tahrîr-i fermân olunup ahkâm-ı şerîfe virilmiş iken tahrîr ve sahîh eylemeyüp sâbıkâ Tunus Beylerbeyisi olan Haydar dâme ikbâluhû ile ittifâk idüp nice mâl ekl itdüklerinden gayrı Halkulvad fethinden sonra mîrî tarafından alıkonulan zahîre ve küffâr-ı hâksârdan Paştıyon'da kalan zahîre ve keresteden ve katl olunan Ebû Tayyib metrûkâtından ve Tunus tâ'ûn olup mîrîden fûrûht olunan emlâk ve muhallefâtdan vilâyet-i Çerme'den hilâf-ı emr idüp fûrûht eyledükleri re'âyâdan ve donanma için salgun etdikleri akçeden ve Tunus'da hâsıl olan revgan-ı zeyd ve zağferandan ve itdükleri muhârebelerin ganâiminden ve sâir tekâlîf ve cerâyimden ve mısır-ı hâl ve mirarü'l hâlden ve tahvam-ı şuyuhdan ve hasat ve buğday mahsûlünden cüz'î ve küllî yerlü yerinden teftîş olunup cem' u tahsîl-ı masârıf-ı sâliyâneleri aşâğa varıldıktan sonra zimmetlerinde zuhûr iden emvâl-i mîrî Hızâne-i Âmireme zabt olunmak lâzım idüğün i'lâm eylemiş imdî müşârun ileyhimâda zuhûr idüp emvâl-i mîrînin tahsîl için mûmâ ileyhe hüküm virilmiştir. Dahi zikr olan emvâlin cem' ve tahsîli bâbında mu'âvenet eylemek mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vardukda anun gibi müşârun ileyh arz eyledüğü üzere zikr olunan emvâlin cem' ve tahsiline mübâşeret eyleyüp sizden mu'âvenet talep eyledükde her ne vechile mümkün ise sa'y ü ikdâmınız zuhûra getüresin.

Bu dahi bir sûreti Cezâyir-i mağrib Beylerbeyine.

Bu dahi bir sûreti Trablusgab Beylerbeyine.

Bu dahi bir sûreti Tunus Beylerbeyine.

[Sayfa 213]

(Terkîn-i kayd)

Bir sûreti

Cezâyir-i garb Beylerbeyine hüküm ki,

Tunus'da nâzır-ı emvâl olan Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defteri gönderüp Vilâyet-i Tunus ve halk Elvad fethinden sonra îrâd ve masrafı ma'lûm olmak için Mehmed

nâm kimesneye tahrîr-i fermân olunup ahkâm-ı şerîfe verilmişiken tahrîr ve tashîh eyleyüp nice mâl ekl itüdkden gayrı halk Elvad fethinden

Hüküm 433

Defterdâr-ı müşârun ileyh âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 12 M sene 988
Cezâyir-i garb Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Vilâyet-i Garb'ın Mal Defterdârı olan Mustafa dâme izzuhum Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin sunup Halkulvad seferinden berü Beylerbeyilerin ve mâl-ı mîrîde mübâşir olan Hoca Musallî ve Kâtib Mehmed ve Bey Hoca ve Kabıd Mahmud ve Kâtib Derviş ve sâirleri zehâyir-i beytü'l-mâl ve sâir umûra mübâşeret idüp vâki' olan husûsları mezbûrlardan suâl olunup ma'lûm edinmek mühimmâtdan olduğun i'lâm eylemeğin buyurdum:

Vusul buldukda mezkûrları ve sâir mübâşirleri ihzâr eyleyüp dahi müfredât defterlerin getürdüp bu husûsları onat vechile teftîş eyleyüp göresin fi'l-vâki' arz olduğun üzere zimmetlerinde zahîreden ve emvâl-i mîrîden ne mikdâr nesne sübût bulursa mecâl virmeyüp bî-kusûr cem' ve tahsîl itdürüp mîrî için müşârun ileyh Defterdârım zabt ve kabz itdüresin.

Hüküm

Terkîn-i kayd

Vilâyet-i garbın Mal Defterdârı olan Mustafa dâme ulüvvuhûya hüküm ki,

Hâlâ kazâyâ defterin gönderüp Vilâyet-i Tunus ve Cezâyir ve Trablusgarb'da şimdilerin varan Beylerbeyiler mücerred beytü'l-mâle cem' eylemekle kâh kul tâifesi

[Sayfa 214]

Hüküm 434

Cezâyir-i garb Defterdârı âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 12 M sene 988
Trablusgarb Beylerbeyine hüküm ki,

Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin gönderüp Vilâyet-i Garb'ın ağâyâsından ve beriye ağavâtından bazıları isyân idüp üzerlerinde emvâl virmekden te'allül eyleyüp Beylerbeyiler asker cem' idüp cümle askerın levâzımı mîrîden virilmiş iken üzerlerine varup gâret itdüklerinde aldıkları koyun ve deve ve sâir esbâbın beşer altun değerini on

beş ve yirmişer altun hâh ve nâ-hâh re‘âyâya fûrûht idüp Beylerbeyiler kılıncımız ile aldük diyü kabz idüp mîrî için bir akçe virmeyüp anun gibi gâret olunan emvâl ve esbâbın narh-ı cârî üzere fûrûht olunup bir hissesi Beylerbeyilere ve asâkire ve iki hissesi mîrîye alınmak bâbında hükm-i hümâyûnum virilmesin bildirmişsin imdî buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi husûs vâki‘ olup askerın har ve levâzımı mîrîden görüldükden sonra vâki‘ olan ganâyimin bir hissesi asâkir ile Beylerbeyilere ve iki hissesin olgelen âdet ve kânûn üzere mîrî için alup kabz eylesin.

Bu dahi bir sûreti Cezâyir-i Garb Beylerbeyine

Bu dahi bir sûreti Hızâne-i Âmiremin Trablusgarb Has Defterdârı

Hüküm 435

Niğde Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Hâlâ Selânik'de olan döldevelerime altı bahar boğur develeri lâzım olmağın buyurdum ki,

Hükm-i şerîfim varıcak döl için ol câniblerden altı bahâr boğur develeri tedârik eyleyüp Südde-i Sa‘âdetüme irsâl eylesin.

[Sayfa 215]

Hüküm 436

Mezbûr Defterdârın âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 12 M sene 988

Trablusgarb Beylerbeyisine hüküm ki,

Hâlâ Vilâyet-i Garb'ın Defterdârı Mustafa Südde-i Sa‘âdetüme kazâyâ defteri gönderüp vilâyet-i mezbûre cümlesin havâss-ı hümâyûnumdan olup külliyyen mahsûlâtı mîrî için zabt olunu gelmişiken sen ki Beylerbeyisin sana tâbi‘ olan âdemlerin mücerred ileri getürmek için bir katır sancak tarîkli tevcîh ve arz idüp mahsûlün kendüler alup mîrî için zabt idüp sancak nâmına olan kimesneler at ve âdem beslemeyüp birer başlarıyla hizmet idüp âdemleri olanlar dahi ulûfelerin ve yemlerin mîrîden alup ve bazı zu‘amâ dahi bu minvâl üzere oldukların i‘lâm eylemeğın anun gibilerin beratları mûcebince sâliyâneleri ber-vech-i nakd hazînedan alup te‘allül olunan sancak ve ze‘âmetleri mîrî için zabt olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim mûcebince anun gibilerin beratları mûcebince vâki' olan sâliyâneleri ne ise hazîneden ber-vech-i nakd virüp sancak ve ze'âmetleri mîrî için zabt itdüresin.

Bu dahi bir sûreti Tunus Beylerbeyisine.

Bu dahi bir sûreti Cezâyir-i Garb Beylerbeyisine.

Hüküm 437

Sâbıkâ Usturumça Kadısı olan mevlânâ Muhyiddin ve dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Hacı Mustafa Çavuş'a hüküm ki,

Hâlâ mahrûse-i İstanbul'da mütemekkin bazı Yahudî oğlancıklarına ta'lîm bahânesiyle mesâhif-i şerîfe alup evlerinde hıfz eyledükleri istimâ' olunmağın buyurdum ki:

Vardukda aslâ te'hîr ve terâhî eylemeyüp ikinüz bizzat mahrûse-i mezburede Yahûdîler mütemekkin oldukları mahallâta varup bu husûsu kimesneye ifşâ eylemeden ale'l-gafle evlerinin içine girüp ihtimâl virilen yerleri tetebbu' idüp arayup herkanı Yahûdî'nin evinde Mushaf-ı Şerîf veya Kur'ân-ı Azîm yazılmış varak bulunursa alup kabz idüp Yahûdî tâifesinde olan Mesâhif-i Şerîfe'den eğer tamâm Mushaf-ı Şerîf ve eğer nisf ve eğer eczâ'-i şerîfedir cümlesi alup kabz idüp aslâ bir varak komayasın husûs-ı mezbûr ehemmi mühimmâtdandır onat mukayyed olup ihmâl ve müsâheleden ziyâde hazer edesin şöyle ki sonra hufyeten tetebbu' olunup tâife-i mezbûreden bir varak bulunmak ihtimâli ola ol bâbda beyân olunacak özrünüz makbûl olmayup mes'ûl olmak mukarrer ve muhakkaktır ana göre dikkat ve ihtimâm ve hüsn-i tedbîr ve tedârik üzere olası ve bâb-ı ihtimâmda dakîka fevt etmesin.

[Sayfa 216]

Hüküm

Müşârun ileyh Defterdâr âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 24 M sene 988

Cezâyir-i Garb Beylerbeyisine hüküm ki,

Vilâyet-i Arab'ın Defterdârı Mustafa Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin gönderüp vilâyetde havâss-ı hümâyûnumdan iken senün âdemlerin deftere dâhil değildir. Başka zabt olınu gelmişdir diyü cerîmeler ve bazı avâyid ve îdiyye ve âdet-i sünûh-u müsâma alup emvâl-i mirîye ve re'âyâyâ gadr eyledüklerin ve ol yerlerde vâki'

olan mukâta'ât ve sâir evtân zabtı için senün tarafından kayd ve kâtib gönderilü hâlde ekl idüp müşrun ileyh defterdâra mürâca'at eylemedüklerin ve her mukâta'ata veyâhüd vatan beş bin altun iltizâmda iken kendü âdemlerine üç dört bin altuna virüp mala gadr olunduğu bildirdiğün buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu bâbda dâimâ mukayyed olup min-ba'd kendü âdemlerine cerîme ve sâir avâ'id ve îdiyye ve gayrı sünûh-u müsâma aldirmayup mîrî için defterdârlara zabt itdürüp ve kendü cânibinden mukâta'ât ve evtâna kâtib ve kâiid göndermeyüp mukâta'ât ve evtân kadimden ne mikdâr altuna iltizâmda ise fûru-nihâde eylemeyüp ve âdemlerine verdirmeyüp vech-i meşrûh üzre emvâl-i mîrîye gadr ve re'âyâya ta'mîr eylemekden ihtiyât eyleyüp re'âyâya ve emvâl-i mîrîye enfa' olanı ile amel eyleyüp emr-i şerîfe muhâlif ve kadimden olgelene mugâyir iş itdürmeyesin.

Bu dahi

Bir sûreti, Trablusgarb Beylerbeyine.

Bir sûreti Tunus Beylerbeyine.

[Sayfa 217]

Hüküm 439

Defterdâr-ı mezbûr âdemi Halid Yusuf'a virildi. Fî 12 M sene 988

Trablusgarb Beylerbeyisine hüküm ki,

Vilâyet-i Garb'ın mal Defterdârı Mustafa Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin gönderüp Vilâyet-i Tunus ve Cezâyir-i Garb ve Trablusgarb'da şimdiye değin varan Beylerbeyiler mücerred beytü'l-mâl tama' eylemekle kâh kul tâifesi isyân idüp vü kâh vilâyet-i halk tuğyân eyledi diyü bahâne idüp mâl-i mîrîyi ekl eyleyüp zikr olunan vilâyetlerde küllî ve cüz'î ne tahsîl olunursa kul tâifesine kifâyet kadar sarf olup mâ'adâsı telef olunmayup başka hazîne olup lâzım geldükde yine kul tâifesine kifâyet kadar sarf olunmak lâzım idüğün i'lâm eylemeğün vilâyet-i mezbûreden küllî cüz'î ne hâsıl olursa kul tâifesine kifeyet kadar sarf olunduktan sonra bâkî kalan emvâl-i mîrî başka hazîne olmak için müşârun ileyhe hükm-i şerîfim irsâl olunmuşdur buyurdum ki:

Vusûl buldukda sen dahi bu bâbda mukayyed olup vilâyet-i mezbûreden hâsıl olan mahsûl ve sâir emvâl-i mîrînin küllî ve cüz'î ne tahsîl olunursa kul tâifesine kifâyet kadar sarf olunduktan sonra mâ'adâsı müşârun ileyhin ma'rifeti ile başka hazîne idüp

hıfz itdüresin ki lâzım geldükde kul tâifesine ve sâir lâzım olan masârıfa sarf oluna ve hazîne tahsîl husûsu için kul tâifesinden kifâyet kadar âdem koşup emvâl-i mîrî tahsîlinde istihdam itdüresin.

Bu dahi bir sûreti Cezâyir-i Garb Beylerbeyisine

Bu dahi bir sûreti Tunus Beylerbeyisine

Bu dahi bir sûreti Vilâyet-i Garb mal Defterdârı olan Mustafa'ya

[Sayfa 218]

Hüküm

Yevmü'l-isneyn fî 14 M sene 988

Müşârun ileyh âdemlerinden İmerizi nâm Harbi'ye virildi. Fî 18 M sene 988

Boğdan Voyvodasına hüküm ki,

Mektub gönderüp bundan akdem Boğdan Voyvodası olan Petre Voyvoda Boğdan Vilâyeti'nde zâyî' ve telef itdüğü toplar ve Başbazarı'ndan çıkduğı vakit kendü ve tevâbi'i alup gitdikleri arabaları ve bargirleri aynı ile defter olunup arzları ile dergâh-ı mu'allâma irsâl eyledüğün ve mûmâ ileyh kimi Eflak'a ve kimi sâir yerlere gâret idüp perâkende itdükleri esbâbları yerlü yerinden tahsîl olunmasıyçün müstakil emr-i şerîf virilmesin ve Eflak'a tâbi' Boza nâm varoşda Bakub İtmaniş nâm kimesne evinde konulan dört aded sepet yere defn idüp içlerinde altun ve kuruş ve altun ve gümüş evânî olduğun aynı ile müstakim âdemler gelüp haber virdüklerin ve bu husûs için dahi müstakil emr-i şerîf emr-i münîfim inâyet olunmasın ve bundan mâ'adâ Petre Voyvoda ma'zül olmazdan üç ay mukaddem Boğdan'dan hazîne cem'ine mübâşeret idüp ma'zül olduğun haberi geldükde nisfından ziyâdesin cem' idüp Boğdan'dan gıtdüğünde ekseri kendüde ve kimi dahi harâc cem' iden âdemlerinden gâret idüp gıtdüklerin ve Petre Voyvoda'nın hâtûnu cezîre-i Rodos'da olup ol cânibde olan akrabâsına mâl gönderdiğin ve Başbazarı'nda aslâ esbâb komadıkların ve olanca ve güzîde arabaların ve hayli bargirlerin sürüp vilâyeti hâlî kodukların ve Boğdan'da olan topları mezbûr Petre Voyvoda zâyî' ve telef eyledüğün bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen mufassalan ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdî zâyî' olan topları ve hazîneyi cem' ve tahsîl itmen emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr itmeyüp müşârun ileyh Petre Voyvoda zamânında zâyî' olan topları ve hazîneyi her ne vechile mümkün olursa buldurup cem' ve tahsîl

itdürüp topları hâric yerlerde komayup olanlardan cem‘ u tahsîl bâbında envâ‘-ı sa‘y ü ikdâm eylesin.

[Sayfa 219]

Hüküm 441

Depesidelik-zâde Osman Çavuş'a virildi. Fî 13 M sene 988

Rumeli'nin Sağ Kolunda vâki‘ olan Müfettişlere ve Nâzırlara hüküm ki,

Müfettişliğinize ve nezâretinize müte‘allik olan mukâta‘âtdan Hızâne-i Âmireme nevrûz akçesi henüz gelüp vâsıl olmayup ve nevrûz dahi karîb olup mukaddemâ tevzî‘ ve ta‘yîn olunan akçe ber-vech-i isti‘câl irsâl olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vardukda bir an te‘hîr ve tevakkuf eylemeyüp nevrûz-ı hümâyûn için ta‘yîn olunup mukaddemâya cânibinden irsâl olunan emr-i şerîfim mücebince ber-vech-i isti‘câl gönderesin şöyle ki te‘hîr olunup veyâhûd emr-i şerîfde ta‘yîn olunduğu üzere gönderilmeyüp eksik gönderile veyâ avk u te‘hîr oluna mu‘âkab olmanız mukarrerdir ana göre tedârik idesin.

Eyyûblu Çavuşoğlu Mustafa Çavuş'a virildi. Fî14 M sene 988

Bir sûreti Hüdâvendigâr ve Biga ve Midillü ve Saruhan ve Aydın ve Hamidili ve Menteşe ve Teke ve Alâiye ve Rodos ve Sakız Sancaklarında olan müfettişlere ve nâzırlara

Yayabaşı Osman Çavuşu virildi.

Rumeli'nin Sol Kolunda vâki‘ olan müfettişlere ve nâzırlara

Hüküm 442

(...) virildi fî 15 M sene 988

Tırnovi ve Nigbolı ve Rahova ve Plevne ve Yanbolu ve Şumni ve Eskihisâr ve Domaniç ve Lofça ve İzladı ve Silistre ve Prevadi ve Ayvad ve Hezargrad Kadılarına hüküm ki,

Hâlâ çayır zamânı karîb olmakla voynukların gelmesi lâzım olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp herbiriniz taht-ı kazânuzda olan voynuklardan olıgeldüğü üzre ihrâc idüp âdet ve kânûn üzre bargirleri ve çeribaşları ile mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme gönderesin hizmet-i me'mûre vakti ile eyleyeler. Ammâ tenbîh eyleyesiz ki bindikleri bargirleri boz olmaya ve bu bahane ile celb ü ahz olunmakdan ziyâde hazer idesin veyâ avk u te'hîr olunmakdan ziyâde hazer eyleyesin.

Bir sûreti Sofya ve Şehriköy ve (...) ve Hersek Kadılarına yazıldı.

[Sayfa 220]

Hüküm 443

Za'ım Sinan'a virildi. Fî 13 M sene 988

Ohri ve Manastır Kadılarına hüküm ki,

Mektub gönderüp Ohri kazâsında ve Rasakça nâm mahalde zuhûr eden işlemesi fermân olunan ma'den ve darphâne mühimmâtıyçün bazı hâs karyeler ta'yîn olunmak lâzım olup Mora ve Priştine ve Ohri ve Yanya Sancaklarının tahrîrine me'mûr olan Ahmed dâme ulüvvuhû Ohri sancağının birkaç nâhiyesin tahrîr idüp mâ'adâsın bırakup Yanya sancağına gitmekle livâ-i mezbûrun tahrîri avk olunup eğer Ohri sancağının bakiyye tahrîri ve tevzî'i sana tefvîz olunursa cümle sipâhîler istihkâklarına göre mütesellim kılındıktan sonra hâric ez-defter ve ziyâdeye mütehammil olan kurâdan iki yüz bin akçe zuhûra getirüp maden-i mezbûra hâs ta'yîn olunup ihyâ itmeğe müte'ahhid olduğun bildirmişsin imdî livâ-i mezbûrun bakiyye-i tahrîri ve tevzî'i sana ta'yîn olunup ohri sancağına müte'allik olan defterleri sana teslim itmek için müşârun ileyh Ahmed dâme ulüvvuhûya emr-i hümâyûnum göndermişsin buyurdum ki:

Vardukda âdemin gönderüp dahi Ohri sancağına müte'allik olan defterleri talep idüp alup kemâl-i emânet ve istikâmet üzere tahrîr ve tevzî' idüp şartın üzre iki yüz bin akçeyi zuhûra getirüp ma'den-i mezbûru ihyâ itmekde bezl-i maddür eyleyesin.

Hüküm 444

Bu dahi

Sâbıkâ Diyarbekir Defterdârı olup Mora ve Mersin ve Yanya ve Ohri Sancakların tahrîri fermân olan Ahmed'e hüküm ki,

Hâlâ Ohri ve Manastır Kadısı olan mevlânâ Şemseddin mektûb gönderüp Ohri'de Rasaniç nâm mahalde zuhûr idüp işlemesin fermân olunan maden ve Darphâne

mühimmâtiyçün bazı hâs karyeler ta'yîn olunmak lâzım olup mukaddemâ sen gelüp Ohri'nin birkaç nâhiyesin tahrîr idüp mâ'adâsın bırakup âhar sancağa gitmekle livâ-i mezbûrun tahrîri avk olunup eğer livâ-i mezbûrun bakiyye-i tahrîri kendüye buyurulursa hâric ez-defter ziyâdeye mütehammil olan kurâdan iki yüz bin akçe zuhûra getürüp maden-i mezbûra hâs ta'yîn olunup ihyâ itmeğe müte'ahhid olduğun bildirmeğin livâ-i Ohri'nin bakiyye-i tahrîr müşârun ileyhe şart-ı mezkûr üzre ta'yîn olunup buyurdum ki:

Vardukda livâ-i Ohri'nin mufassal cedîd ve atîki ve bi'l-cümle livâ-i mezbûra müte'allik olan defâtiri ayırup mühürlü kîseye koyup yarar âdemlerinle müşârun ileyhe mu'accelen irsâl eylesin husûs-ı mezbûr da te'allül itmekden hazer eylesin.

[Sayfa 221]

Hüküm 445

Antâb Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Dârendegân-ı fermân-ı hümayûn İsmail ve Hüseyin nâm kimesneler dergâh-ı mu'allâma gelüp bunlar Antâb Kal'ası hisâr erenlerinden olup bi'l-fi'l Dizdârı olan Hüsrev bunları bilâ-sebep rencîde ve remîde idüp muhkem darb u sedd idüp dirliklerin aldurup ve kal'a içinde sâkin ola gelüp hizmetlerinde kusûrları yoğiken kal'a beklemezsiz diyü kal'adan taşra kovup ve bundan akdem Kara Ammu nâm kimesnenin zimmetinde mâl-ı mîrî olmağın teftîş olundukda mezbûr Dizdâra iki bin filori emânet tarîkiyle virüp ba'dehu taleb olundukda sekiz yüz filorisin inkâr idüp mezbûr Dizdâr zimmetinde kalmışdır ve kal'a-i mezbûrda nice zamandan beri mîrî buğday alup mezbûr Dizdâr zâyî' ve telef itmişdir diyü i'lâm eylediler imdî umûm üzere müfettiş merfû'dur buyurdum ki:

Vardukda anun gibi a'yân-ı vilâyetden sika ve mu'temedün aleyh kimesneler gelüp bu makûle ef'âli mezbûr Dizdârdan sâdır olur diyü haber virürlerse mezbûru ihzâr idüp dahi zikr olunan husûslardan her def'a şer'le olmayup on beş yıl mürûr etmeyen husûs husemâ muvâcehesinde şer'le onat vechile teftîş-i tefahhus idüp göresin fi'l-vâki' kaziyye arz olduğğu gibi ise ki şer'le sâbit ola zimmetinde olan mâl-ı mîrîye tahsîl idüp bî-kusûr alup kabz itdükden sonra şer'le sâbit olan hukûku ashâbına hükm idüp aliviresin ve ne makûle hukûk sâbit olup kime ne alivirildüğü mufassal yazup arz eylesin.

[Sayfa 222]

Hüküm 447

Koyun Emîni Şaban Çavuş'a virildi.

Nigbolı ve Silistre ve Vidin Sancakları Kadılarına hüküm ki,

Taht-ı kazânuзда vâki‘ olan reayadan müceddeden celeb tahrîr olunmak lâzım olmağın sâbıkâ Köprülü Kadısı olan mevlânâ Ahmed ile Südde-i Sa‘âdetim çavuşlarından Mustafa Çavuş zîde kadruhûya celeb tahrîri fermân olunmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda anun gibi taht-ı kazânuza varup celeb tahrîrine mübâşeret eyledüklerinde herbirinüz bizzat mukayyed olup taht-ı kazânuзда olan re‘âyâyı cem‘ eyleyüp ihzâr eşlemekde ve sâir mu‘âvenetde lâzım olan umûrda gereği gibi mu‘âvenet ve muzâheret eyleyüp ve celeb yazılanların üzerlerine takdîr olunan koyunların vakti ile ihrâc ve doğru İstanbul'a irsâl eylemek bâbında envâ‘-ı ikdâmın zuhûra getüresin.

Hüküm 448

Bu dahi

Sol Kolda vâki‘ olan Kadılara hüküm ki,

Hâlâ Sol Kolda İstanbul zahîresiyçün celeblerin üzerlerine ta‘yîn olunan koyunları henüz gelmeyüp et bâbında muzâyaka olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda her birinüz mukayyed olup taht-ı kazânuзда vâki‘ olan celeblerin üzerlerine yazılan koyunların vakti ve mevsimi ile mu‘accelen ihrâc eyleyüp sürüciler ile ve defteri ile ale't-ta‘cîl Südde-i Sa‘âdetüme irsâl eyleyesin husûs-ı mezbûr mühimdir. İhmâl ve müsâhele eyleyesin bu bâbda koyun emîninin dahi mühürlü defteri vardır. Ma‘an irsâl olunmuşdur. Defterde her kimin üzerinde ne mikdâr koyun mukayyed olmuş ise defter mücebince üzerinde olan koyunları mu‘accelen irsâl eyleyesin.

Hüküm

Perhizci Bali Çavuş'a virildi. Fî 15 M sene 988

Haleb Defterdârına hüküm ki,

Kadîmden Haleb hazînesinin âsitâne-i sa'âdetüme vâki' olan irsâliyesi haseneye tebdîl olunup sâfi hasene irsâl olunu gelmeğın Haleb'den bu sene-i mübârekele Âsitâne-isa'âdetüme irsâl olunan hakk-ı irsâliyesi dahi âdet-i kadîm üzre haseneye tebdîl eyleyüp sâfi filori gönderecek mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda aslâ te'hîr eylemeyüp Vilâyet-i Haleb'den bu sene-i mübârekele cem' ve tahsîl olunan maldan Âsitâne-isa'âdetüme irsâl olunacak hazîneyi âdet-i kadîme üzre haseneye tebdîl idüp şâhî ve para olmayup sâfi filori iletüp dahi olıgelen âdet ve kânûn üzere mu'accelen vakti ve mevsimi ile dergâh-ı mu'allâma irsâl eylesesın husûs-ı mezbur mühimmâtdandır ihmâl ve müsâheleden hazer eylesesın.

[Sayfa 223]

Hüküm 449

Eminin âdemi Hasan bin Hüseyin'e virildi. Fî 16 M sene 988

Hâlâ Köprülü Kadısı olan mevlânâ Ahmed'e hüküm ki,

Hâlâ Nıgbolı ve Silistre ve Vidin Sancaklarında vâki' olan celebler hayli zamandan berü tahrîr olunmamakla kimi serde ve kimi kerîhte ve müflis olup üzerlerinde mukayyed olan koyun cem' ve tahsîl olunmağa imkân olmayup İstanbul zahîresiyçün ta'yîn olunan koyun bi't-tamâm gelmeyüp kusûr ve noksan üzre gelmekle İstanbul'da et bâbında ziyâde müzâyaka olduğu ecilden zıkr olunan sancaklarda mütemevvil ve kudretlü olan re'âyâdan müceddeden celeb tahrîri hizmetin sana emr idüp buyurdum ki:

Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mustafa Çavuş vusûl buldukda zıkr olunan sancaklarda varup Kadılara tenbîh eylesesın ki taht-ı kazâlarında vâki' olan kasabât ve kurâ halkı cem' eyleyüp ve mezbûr çavuşumun mübâşeretıyla her Kadılıkda vâki' olan re'âyâdan kasabâtda sâkin olanların mahalleri halkından ve kurâda sâkin olanların karyesi halkından sika ve mu'temedün aleyh kimesneler celeb yazılmak kimesnelerin muvâcehesinde mütemevvil ve kudretlü ve her biri bu kadar koyuna mütehammildir diyü şehâdet eyledükleri kimesneleri kudretlerine göre celeb yazup ve her biri ne kadar koyuna kâdir ise ana göre defter eyleyüp ve kasabada ve her karyede birer sürici ve her kazâda birer kimesneyi emîn eyleyüp üzerlerine takdîr olunan koyunu vakti ile cem' ve tahsîl idüp sürüciler ise doğru mahrûse-i İstanbul'a irsâl eyleyüp ve yazılan celeblerin defterlerin üç dört sûret eyleyüp bir sûretde Südde-i Sa'âdetüme ve [bir] sûretde koyun

emînine ve bir sûretin kazâyâ teslîm eyleyüp ve her Kadılıkda yazılan celeblerin birer sûretin defteri celeblerin kethüdâlarına veresin ki koyun cem'ini zamânı ile ana göre herkesde takdîr olunan koyunları cem' ve tahsîl eyleyüp.

Hüküm

Dîvân'da Nişancı Paşa Hazretlerine virildi.

Kırcaşehir Kadısına ve dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Sefer Çavuşa hüküm ki,

Bundan akdem sinîn hükmi-i hümayûnum gönderilüp vilâyet-i Anadolu'da on yedi pâre Kadılığın mehayif-i teftîş emrim olmuş idi. Hâlâ zikr olunan husûsu ref' olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vardukda zikr olunan kazâların mehayif-i teftîşinden ferâgat eyleyesin.

[Sayfa 224]

Hüküm 451

Yevmü'l-isneyn fî 16 M sene 988

Dergâh-ı âlî çavuşlarından Mehmed Çavuş'a virildi. Fî 16 M sene 988

Anadolu Kadıaskeri olup Bursa sancağında vâki' olan evkâf teftîşine me'mûr olan mevlânâ Muhyiddîn ve sâbıkâ Hızâne-i Âmire Defterdârı olup husûs-ı mezbûra mübâşir ta'yîn olunan Mustafa dâme ulüvvuhûya hüküm ki,

Hâlâ dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp tefahhusu fermân olunan evkâfın defterleri mukaddemâ vilâyet muharriri olan kimesne evkâf-ı husûsunda ihmâl ve tekâsül idüp evkâfa nâfi' olanı deftere kayd itmeyüp ve çendan vukûfu olmamağla yazduğı defter defter-i kadîmin aynı olup ıslâhı kâbil olmayup eğer i'timâd olunup amel olunursa evkâfın çok nesnesi zâyi' olmak lâzım gelür ber-vech-i ihtimâm yerlü yerinden görülüp cem' ve vukû'u üzre deftere kayd olunup evkâf-ı mazbût olmak lâzım olmağın umûmen evkâf ve re'âyâsı görülüp müceddeden tahrîr olunmak için emr virilüp ve arz-ı vakfda dikilen bağ ve bağçede öşrûya bedel-i öşr meşrû' iken ve evkâfa enfa' iken bazı mütevellîler sâbıkâ arz-ı fâside ile bazı mukâta'a ve bazısın ketm ile virüp ve hâlâ bağlar ve bağçeler ekser yeniçeri ve sipâhî ellerinde olup öşr virmeğın nizâ' idüp şer'-i şerîf mücebince öşr veyâ bedel-i öşr alınmak bâbında hükmi-i şerîfim virilmesin bildirmişsin imdî evkâf umûr-ı şer'iyeden olmağın şer'-i şerîf ile amel lâzım olup lâkin

tahlîs-i öşrde nev'an harc olunmağın bazı bâğ ve bağçelerde bedel-i öşr resm oligelmişdir buyurdum ki:

Vardukda vakfa enfa' ne ise anunla amel idüp şer'-i kavîm üzre öşr-i şer'î vaz' idüp ammâ anun gibi tahlîs-i öşrde harc lâzım olan husûslardan öşre bedel resm kayd eylesin ki evkâf-ı müslimînin hukûk-ı şer'iyeleri zâyi' olmak ihtimâli olmayup mutasarrıf olanlara dahi öZR lâzım gelmeye. Mütevellîlerin takdîr itdükleri mukâta'a hakk-ı karârı olmağičün şer'-i şerîf ve kânûn-ı münîf ile amel olmaz ana göre mukayyed olup ber-mûceb-i şer'-i kavim müteveccih-i enfa' ile amel eylesin.

[Sayfa 225]

Hüküm 452

İskenderiye Beyine hüküm ki,

Eflak Voyvodası oğullarından Leskforiye mahbûs olan Südde-i Sa'âdetümde ihzârı lâzım olmağın dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân zîde kadruhû ile bile koşulup Südde-i Sa'âdetüme gönderilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda aslâ te'hîr ve terâhî ve bir dürlü dahi eylemeyüp mezkûru getirüp müşârun ileyh çavuşuma teslim idüh mu'accelen Südde-i Sa'âdetüme irsâl eylesin.

[Sayfa 226]

Hüküm 453

Sâhib-i Sa'âdete tâbi' Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 19 M sene 988

Mekke-i Mükerrime Şerîfine Nâme-i Hümâyûn ki,

El-hâletü hâzihî merhûme ceddetim sultân tâbe serâhânın Mekke-i Mükerrime ve Medîne-i Münevvere'de vâki' olan evkâfi nâzırı olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-ekârim Ferhâd dâme mecduhû dergâh-ı mu'allâma mektûb gönderüp müşârun ileyhın evkâfi hidmetiyçün ta'yîn olunan gemilerinin öşürleri mezkûr hizmete dühûl eylemezden yirmi yıl mukaddem alınmayup öşürsüz olmakla tüccâr-ı müsâfirîn vakti ile gemilere dâhil olup sû-i inadlarından hâlâ birkaç yıldan berü öşürleri alınmamağla ekseriyâ tüccâr ve huccâc Fırat sâkiye olup hayrât gemileri hâlî ve mu'attal kalup vakfa gadr olur diyüv uslûb-ı sâbık üzre öşür alınmamak husûsu i'lâm eyledi. İmdî zikr olunan gemilerden

kadîmden öşr alınugelmeyüp öşr alınmak husûsu sonradan hâdis olmuşise ref' olunmak münâsib olmağın gerekdir ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyhâ tâbe serâhânın mahzâ hayr u hasenât için vaz' olunan fûrûht gemilerini şer'-i şerîfe kadîmden olıgelene muhâlif öşr aldirmayup envâ'-ı mesâ'î-i cemîleniz zuhûra gele.

Hüküm

Sâbıkâ Mekke-i Mükerrreme Kadısı olup Bursa'da evkâf-ı selâtın müfettişi mevlâ Muslihiddîne hüküm ki,

Mektub gönderüp hîn-i teftîşde bazı mütevellî mukaddemâ muhâsebemiz görülmüşdür diyü te'allül idüp ve bazı mütevellînin yerin akçelerin alup görülmek lâzım oldukda gaybet idüp âhar yire gidüp envâ'-ı hîle ve telbîsleri olduğun bildirmişsin eyle olsa ol asıl mütevellîler kimler ise isimleri ile arz olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Varıcak teftîşe me'mûr olduğun evkâf husûsuna onat vechile dikkat ve ihtimâm ile fermân-ı şerîf sâbıkım üzre mukayyed olup anun gibi arz itdüğün üzre eğer mukaddemâ bir defa şer'-i şerîf mücebince görölüp fasl olunmayan husûslardır ve eğer yerin ahvâli ve sâir görölmesi lâzım ve mühil mâddeleridir görüp dahi hilâf-ı şer'-i şerîf mugâyir nesne teallal ve nizâ' idenler kimler ise isimleri ve resimleri ile yazup arz eylesin ki ol asıl mütevellîlerin tevliyetleri âhara tevcîh oluna.

[Sayfa 227]

Hüküm 455

Yevmü'l-Hamîs. Fî 17 M sene 988

Aydos Kadısına hüküm ki,

Mektûb gönderüp Beypazar kazâsında sâkin olan Sipahioğullarından Mustafa için Çingânelerden hırsuzluk ile ma'rûf Muradoğlu Mustafa nâm hırsuzları ele götürüp ellerinde on re's davar oğurluk bulunup ba'de'l-ısbât ashâbına redd olunup lâkin ahâlî-i vilâyet zikr olunan hırsuzlar için âhar kazâda şerikleri vardır bunlardan mâ'adâ dahi nice eşkiyâ dahi vardır yollarda ve menâzil ve merâhilde ebniye-i sebîli katl ve emvâl ve gâret ve esbâbların almağla âyende vü revende dâimâ muzdaribü'l-hâl olurlar teftîş olunup ehl-i fesâd ele getirilmezse inek ve öküz ve bargir kalmayup yollarda ve menâzilde emn kalmaz diyü mehâyif müfettişi ta'yîn olunup ve mezbûr Mustafa ehl-i

vukûf ve müstakîm kimesne olmağın mübâşir ta'yîn olunmasın taleb eyledüklerin bildirmişsin. İmdî sipâhî şimdilik sipâhî oğulları şark seferine me'mûr olmağın mezbûr sipâhî me'mûr olduğu sefere varup hizmetinde olup ve husûsa dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Mustafa Çavuş mübâşir ta'yîn olunmuşdur. Buyurdum ki:

Vusûl buldukda zikr olunan mezbûrların şerîkleri kimler olduğu ale'l-esâmî mezkûrlar ta'yîn eyledükde a'yân-ı vilâyetden sika ve mu'temedün aleyh kimesneler ol kimesneler için yaramazlıklarına ve töhmet-i sâbika ile müttehem ve müseccel hırsuz şerîki ve yatakları olduklarına haber virüp şehâdet iderler ise ihzâr eyleyüp gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp dahi bir defa şer'le fasl olmayup husûsların husemâ muvâcehesinde ber-mûceb-i şer'-i şerîf onat vechile hak üzere teftîş idüp göresin mezkûrların hırsuzlukları ve yaramazlıkları şer'le sâbit olursa üzerlerinde sübût bulan hukûku ashâbına şer'le alınup virdükden sonra ehl-i sipâhî ise haps ve arz eylesin değiller ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm her nice ise icrâ idüp yerine koyup kimesneye şer'-i şerîfe muhâlif iş itdürmeyesin bu husûslarda tamâm hak üzere olup tezvîr-i telbîsden ve şuhûd-ı zûrdan ve kaziyyede medhali olmayanı dahl itdürmekden ve bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara dahl ü tecâvüz olunup celb ü ahz için ehl-i fesâda himâyet olunmakdan ve garaz sebebi ile kimesneye te'addî olunmakdan ziyâde hazer eylesin. Ve çavuş-ı mezbûr emr-i şer'den tecâvüz itmekden hazer idüp hakk-ı sarîhden udûl eylemeyesin.

[Sayfa 228]

Hüküm 456

Defter kâtiblerinden Kadri Çelebi'ye virildi. Fî 16 M sene 988

Defter-i Hâkânî kâtiblerinden vilâyet-i Karaman tahrîrine me'mûr Kâtib Mustafa'ya hüküm ki,

Kıdvetü'l-ulemâ'i's-sâlikîn mevlânâ Şeyh Şücâaddîn zîde takvâhu dergâh-ı mu'allâma tezkire gönderüp akrabâsından olup defter-i hâkânî kâtiblerinden olan Hüseyin kendünün iltimâsıyla sâbıkâ Vilâyet-i Karaman tahrîrine kâtib ta'yîn olunup Akşehir ve Yenişehir Sancaklarını istikâmetle tahrîr idüp lâkin ol diyârın havâsıyla imtizâc edemeyüp hasta olmakla gitmeğe iktidârı yokdur. Tahrîr hizmetinden kalmasın recâ itmeğın mezbur tahrîre gitmeyüp bil-fi'l me'mûr olan defter-i hâkânî kâtiblerinden

Kâtib Kadri zîde kadruhû ile sen kemâ-kân tahrîr beratı mücebince bâkî kalan sancakları tahrîr edüp itmâma erişdirmesin emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda emrim üzre mukaddemâ virilen berat-ı hümâyûnum mücebince vilâyet-i mezbûrun henüz tahrîr olunmayan sancakların dahi mezbûr kâtib ile beraber adâlet-i istikâmetle tahrîr idüp itmâma irişdiresin.

Hüküm 457

Mısır'a varınca yol üzerinde olan Beylere hüküm ki,

Bir mühim müsta'cel husûs için dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed Çavuş zîde kadruhû Mısır İskenderiyesi'ne ulağla irsâl olunmuşdur buyurdum ki:

Her kangınızın taht-ı hükûmetine dâhil olursa mahall-i me'mûra varup gelince zehâb ü iyâb muhavvef ve muhâtara olan mahallerde kifâyet mikdârı âdemler ta'yîn idüp emîn ve sâlim birbirinize irsâl eylesesiz husûs-ı mezbûr mühimmât dandır ihmâl eylemeyesiz.

[Sayfa 229]

Hüküm 458

Mısır Beylerbeyisine ve nâzır-ı emvâl olan Mehmed'e hüküm ki,

Sâbıkâ Mısır'da Defterdâr olan Mehmed dâme ulüvvuhû mektûb gönderüp hükmi-şerîfim irsâl olunup Mekke-i Mükerrreme'nin seyl gelecek yeri hark olunup kârgîr binâ olması ve etrâfında olan ribatlar ve evler hedm olunup sâhiplerine bahâsı için hazîne-i Mısır'dan yirmi bin filori ihrâc idüp Cidde Beyi olan Mustafa dâme izzuhûya teslîm idüp ol dahi Mekke-i Mükerrreme Kadısı ve Şeyhü'l-harem Kadısı Hüseyin zîdet fezâiluhumâya teslîm eylemek husûsu fermân olunmuş fermân-ı hümâyûnuma kat'â muhâlefet olunmaz. Lâkin Harem-i Şerîf etrâfında sâbıkâ emr-i şerîf ile hedm olunan evlerin adedi ne kadar hâne olup ve ba'de'l-hedm bâkî kalan taş ve ahşâbı ve sâir kerâstesi nice olduğu ma'lûm olmaduğundan gayrı ehl-i hibre ittifâkı ile her hânenin bahâsı tahmîn-i sahîh ile değer bahâları ne mikdâr akçe olup ve ashâb-ı hâne kimlerdir isim ve resimleri Mekke-i Mükerrreme Kadısı zîdet fezâiluhû ma'rifeti ile sicille kayd olunduktan sonra sûret-i sicil tahrîr olunup mümzâ ve mühürlü ev sâhibleri veyâhûd vekîl-i şer'ileri dîvân-ı Mısır'a gelüp ellerinde hüccet-i şer'iyye irâz eylemeyince hazîne-i Mısır'dan yirmi bin filori ihrâc olunup müşârun ileyhe teslîm olunmağa cür'et

olunmaduğın ve bi'l-cümle evlerin adedi ve değer bahâları ne mikdâr akçe olup ve ev ashâblarını kimler idüğin Mekke-i Mükerreme Kadısı ve Şeyhü'l-harem Kadısı Hüseyin zîdet fezâiluhumâ ma'rifeti ile sicilde sebt olunduktan sonra hedm olunan evlerden çıkan kereste bey' olup bahâsından hâsıl olan akçe kifeyet etdüği kadar evler sâhiblerine tevzî' olup yetişmeyüp bâkî kalan akçe ne mikdâr ise hüccet ve defter olup imzâlanup ve mühürlenüp dîvân-ı Mısır'a gönderilince evler bahâsı tekmi'l için ne mikdâr akçe lâzım gelürse hazîne-i Mısır'dan ihrâc olup irsâl oluna diyü müşârun ileyhimâyâ hükm-i şerîfim irsâl olunmasın ve Harem-i Şerîf'in etrâfi seyl geldükde hark olup ta'mîri fermân olunan kârgîr binânın husûsu dahi mîr-i müşârun ileyhin ma'lûm olmakla binâ-i mezbûru iki bin filori ile itmâma erişdirmesin iltizâm eyledüğin bildirmişsin ol bâbda her ne demiş isen ma'lûm-ı şerîfim oldu. İmdî Harem-i Muhterem'in etrâfında olup evleri ve ribatları alınan fukarâ evleri behâları îcâbiyçün Mısır'a varmak bâbında gaçarları olmağın zikr olunan mikdârı altun fermân-ı şerîf-i sâbıkım mücebince hazîne-i Mısır'dan ihrâc olup ve hedm olunan evler ve ribatlar ashâbına bahaları virilmek için bir yarar mu'temed kimesne ile müşârun ileyh Cidde Beyi Mustafa dâme izzuhûya teslîm olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr eylemeyüp sâbıkâ Harem-i muhterem tevsî'i için alınan evler ve ribatlar bahâları virilmek için fermân olunan mikdârı altunu hazîne-i Mısır'dan emr-i sâbıkım mücebince ihrâc eyleyüp dahi bir yarar ve mu'temedün aleyh kimesne ile müşârun ileyh Cidde Beyi Mustafa irsâl eyleyüp tenbîh eylesesin ki evleri ve ribatları alınan kimesnelerin evleri ve ribatları bahâsı ne mikdâr ise her kişinin ahşabı ve sâir kerestesi bahâsı ne ise cenâb-ı emâret-me'âb Şerîf Hüseyin dâme ulüvvuhû ve Mekke-i Mükerreme Kadısı ve Şeyhü'l-harem ile tahmîn-i sahîh itdükden sonra bahâlarından bâkî ne kalursa girü müşârun ileyh ma'rifeti ile vech-i münâsib görüldüğü üzere binâların tevzî' eyleyüp

[Sayfa 230]

şer'le ashâbına teslîm ideler ve kimin evleri alınup ve ne bahâyâ alınmışdır ve ahşabı ve kerestesi ne kadar bahâyâ tutulup bâkî ne virilmışdir her biri ferdan ferdâ yazup defter eyleyüp defterini müşârun ileyh mühürleyüp ve imzâladup getürdüp sana teslîm ideler ve sen dahi ne vechile olmuş ise vukû'u üzere ahvâli yazup Südde-i

Sa'âdetüme bildiresin ve binâ-i şerîfi itmâma iriştirmek bâbında envâ'-ı sa'y ü ihtimâmın vücûda getüresin.

Hüküm 459

Trablusşam Beylerbeyine hüküm ki,

Ba'albek Kadısı dergâh-ı mu'allâma ruk'a sunup havâss-ı hümâyûndan olan Ba'albek kasabası re'âyâsı Sünnî Müslümanlar olup Hamrhoşoğlu ve Kamereddîn ve Efrenc nam kimesneler âsîler olup ümenâya ref' eyleyüp eminler nâmına olup subaşılığı iltizâm idüp re'âyâyâ zulm ve te'addî itmekle rub'u kalmayup ekseri katl ve nehb idüp ve celâ-yı vatan idenleri dahi bir tarîkile basup katl idüp ve Akra' nâm zâlim dört beş yüz müfsid ile Ba'albek kalkup Hama'dan Boğoz nâm karyeyi basup re'âyâdan sekiz nefer âdem katl idüp başların alup Ba'albek'e iletüp bize muhâlefet idenin cezâsı budur emr ü nehyi bizimdir diyü nidâ itdürüp te'addîlerine nihâyet mertebededir diyü bildirmeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda bu husûsun aslı nedir fi'l-vâki' mezkûrlar ol vechile kesüp basup âdem katl idüp esbâb gâret idüp fesâd ve te'addî itdükleri sahîh ise fesâd ve şenâ'at olanları hüsn-i tedbîr ve tedârikle ele götürüp dahi ahvâllerin şer'le teftîş idüp göresin arz olunduğu gibi ise şer'le sâbit ola alınan esbâbların şer'le ashâbına alıvırüp sonra ehl-i fesâda ruhsat vermeyüp mahallinde şer'le haklarından gelüp kimesne meyl ü muhâbâdan ve garaz ve celb u ahzden hazer eyleyesin.

Hüküm

Dubrovnik'e varınca yol üzerinde olan Beylere ve Kadılara ve İskele Eminlerine Dubrovnik elçileri Yako Katli ve Zatkolof'a ve sâir âdemlerine âdet üzere yol hükmü virildi.

[Sayfa 231]

Hüküm 460

Mısır Beylerbeyine ve mahrûse-i mezbûrede nâzır-ı emvâl olan Mehmed dâme ulüvvuhûya hüküm ki,

Sâbıkâ Mısır Defterdârı olan Mehmed dâme ulüvvuhû ile Süddet-i Sa'âdetüme mektub gönderüp Mısır'da mahbûs olan Bağdadlıoğlu Mansûr nâm Şeyhü'l-arab

tarafından rikâb-ı hümâyûnuma sâbıkâ ruk'a sunulup bilâ-sebep mahbûs olduğun i'lâm eylemeğin sebebi nedir aslı ma'lûm olmağışün arz olunmak emrim olmağın müşârun ileyhin ahvâli tetebbu' olunup mezkûr Mansûr bundan akdem müteveffiye vilâyetinin Şeyhü'l-arabı olup yetmiş sekiz ve yetmiş dokuz senelerinde lâzımı'l-edâ olan vilâyet mahsûlünden iki yüz yirmi dört bin iki yüz kırk süleymî altun ve yirmi dört para mezbûrun zimmetinde bâkî olduğundan mâ'adâ merkûmdan mukaddem Şeyhü'l-arab olup bi'l-fi'l vilâyet-i mezbûre Şeyhü'l-arablık zimmetinde olan Bağdadîoğlu Gulâm'ın mevcûdâtı bahâsından dahi yüz otuz yedi bin sekiz yüz yetmiş süleymî altun bâkî olup merkûm Gulâm'ın Şeyhü'l-arablığı zamânından re'âyâ zimmetlerinde bâkî kalan mâl-i mîrîden ki mezkûr Şeyhü'l-arab oldukda re'âyâdan alup kabz eyleyüp hâlâ uhdesinde olan kırk yedi bin üç yüz yirmi altı süleymî ile on bir para ki cümle dört yüz dokuz bin dört yüz otuz yedi süleymî altun ile on para olur. Hâlâ mezbûrun zimmetinde olduğu muhâsebe defterlerinde mastûr bulunmağın sûreti ihrâc olunup irsâl olduğun bildirmişsin imdî mezkûrun zimmetinde olan emvâl-i mîrî cem' ve tahsîl olunmak mühimmâtdan olmağın buyurdum ki:

Vardukda bu bâbda mukayyed olup müşârun ileyhin zimmetinde ne mikdâr mâl-i mîrî var ise cem' ve tahsîl eylemeğe sa'y eyleyüp üzerinde emvâl-i mîrîden aslâ bir habbe ve bir akçe bâkî komayup bî-kusûr alup kabz idüp Hızâne-i Âmireme teslim eylesin.

[Sayfa 232]

Hüküm 461

Mısır Beylerbeyine hüküm ki,

Hâliyâ mahrûse-i mezbûreye bazı umûr-ı mühimme için irsâl olunan dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından Ahmed Çavuş Âsitâne-isa'âdetüme avdet için mahrûse-i mezbûreden çıkup teveccüh itdükde Şâm-ı Dâru's-selâma gelince kifâyet mikdârı âdemler ta'yîn olunmasın emr idüp buyurdum ki:

Vardukda müşârun ileyh çavuşum vardukda emrim üzre mahrûse-i mezbûreden çıkup mahall-i me'mûra varup avdet idüp istihdâm idüp Şâm-ı Dâru's-selâm'a gelince kifâyet mikdârı

Hüküm

İngiltere ve Elçisine Nâme-i Hümâyûn ki,

Hâssa-i hümâyûnuma müte‘allik ol diyârda mevcüd olan metâ‘ ve gayrîden bazı levâzım için Nikola nâm zimmî Ahmed nâm bâzergânımız ol cânibe irsâl olunmuşdur. Gerekdür ki nâme-i hümâyûnumuz ile varup vusûl buldukda Âsitâne-isa’âdet-âşiyânemize olan vüfûr-ı sadâkat ve ihtisâsınız mücebince mezbûrlar hâssa-i hümâyûnumda lâzım olan metâ‘ ve gayrîden her ne ise bahâsıyla almak istedikde hüsn-i mu‘âvenetiniz dirîğ olunmayup gerü emîn ve sâlim bu cânibe irsâl olunmak bâbında hüsn-i mu‘âvenetiniz zuhûra getüresin.

[Sayfa 233]

Hüküm

Müşârun ileyhın âdemine virilmişdir. Fî 18 M sene 988

Vilâyet-i Rumeli defteri kethüdâsı olan Ali'ye hüküm ki,

Bundan akdem Vilâyet-i Eflak kurbünde vâki‘ olan Suriş Vilâyeti'nin sınuru Nehr-i Jule müntehî olup kadîmden Eflak Vilâyeti'ne tâbi‘ olmayup Engürüs muzâfâtından olup bundan akdem zâbitları olan asiler dâimâ isyân ve tuğyân idüp Memâlik-i Mahrûse'ye zarar itmeden hâlî olmadukları ecilden ecdâd-ı izâmım enârallâhu berâhinehüm zamanlarında feth olunup müddet-i medîde hâlî kalmağla yine küffâr-ı hâksâr cânibinden dahl ü te‘addî olunmağın def‘-i mazarratları için Belgrad fethinden sonra ve vilâyet-i mezbûre mukâbelesinde feth-i İslâm kal‘ası binâ olunurken mezbûrûn âsiler Memâlik-i Mahrûse'ye zarar kaskına gelüp bu cânibden guzât-ı İslâm mukâbeleye varup bi-inâyetillâhi'l-meliki'l-allâm ol mahalde vilâyet-i mezbûre kal‘alarından Suriş ve Kalkan ve İrşova ve Beg nâm kal‘alar dahi feth olunup vilâyet-i mezbûrenin mümtâz ve mu‘ayyen sınûrı olan Nehr-i Jule'ye değin gâret olunup ve zikr olunan kal‘alar dahi emr ile hedm olunup nice zaman hâlî kalup ba‘dehû Memâlik-i Mahrûse'den ve gayrîden re‘âyâ gelüp temekkün idüp şenlenmek ile Eflak Voyvodaları fuzûlî zabt itdüklerin sâbıkâ feth-i İslâm Kadısı mevlânâ Abdurrahman arz eylemeğın husûs-ı mezbûr vukû‘u üzere arz olunduktan sonra ba‘dehû tahrîr olunup hâsıl ma‘lûm oldukda tahammülüne göre iltizâma varılıp zabt oluna diyü sana ve Ruscuk ve Nigbolı ve Hezargrad Kadılarına hükm-i hümâyûnum yazılıp irsâl olunmuşdu. Hâlâ vech-i

meşrûh üzre teftîşe tevakkuf olmayup hemen tahrîr olunup şimdiden iltizâma virilmesin emr idüp buyurdum ki:

Vardukda gereği gibi mukayyed olup mahall-i mezbûrun üzerine varup dahi Eflak Voyvodası ve yine Voyvoda kendü cânibinden gönderdüğü vekîl muvâcehesinde ehl-i vukûf ve mu‘temedün aleyh kimesneler ile vilâyet-i mezbûrenin Nehr-i Jule demekle ma‘rûf kadîmî sınıırının üzerine yürüyüp müceddeden alâmetler vaz‘ idüp hudûdun tamâm temyîz itdükden sonra berü cânibe tâbi‘ olan yerlerde vâki‘ olan kurâ ve mezâri‘i ve mütemekkin olan re‘âyâsın tahrîr idüp hâricden nesne komayup cümle deftere kayd eyleyüp envâ‘-ı mahsûlâtı tamâm ma‘lûm olduktan sonra arz eylesin ki sonra emrim ne vechile olursa mûceb ile amel eylesin.

[Sayfa 234]

Hüküm

Mezbûrun kethüdâsı Mehmed Kethüdâ'ya virildi.

Budun Beylerbeyine hüküm ki,

Hâlâ Bec Kralının Âsitâne-isa'âdetümde olan elçisi Südde-i Sa'âdetüme arzuhâl gönderüp serhadlerde olan karyelerden üç yüz elli dokuz pâre köy harâc virmek husûsu Âsitâne-isa'âdet-âşiyâneme arz olunduğu istimâ‘ olur. Bu haber Krala vâsıl oldukda müşârun ileyhden arzı gelmek mukarrerdir. Sâbıkâ ihsân olunan köylerden eli olan nice karyesin kılıç darbıyla ve ateş urulmakla harac verilmek teklîf olunmağın mezkûr elçi husûsu mezbûr için geldükde eğer men‘ olunmaz ise serhadde küllî fesâda bâ‘is olur re‘âyâ pâymâl olmak mukarrer olduğun ve bi'l-cümle tarafeynin re‘âyâ ve berâyâsı âsûde olmak için iki taraftan harâc vire gelen karyeler gerü uslûb-ı sâbık üzre harâc virdüklerine Kral rızâsı olup lâkin men‘ olunmak evlâ idüğün bildirmeğın husûs-ı mezbûrda münâsib görüldüğü üzre hüsn-i tedârik olunmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda bundan akdem merhûm babam Sultân Selim Hân tâbe serâhu zamânında iki cânibe harâc ve sâir virgü vire gelen karye husûsunda bir hüsn-i tedârik eylesin ki tarafeynin re‘âyâ ve berâyâsı âsûde âsûde olup şimdilik bu bahâne ile sulh u salâha mugâyir vaz‘ sâdır olmalı olmaya ve ne vechile tedârik olunmuşdur yazup arz eylesin.

Hüküm

Yevmü'-sebt fi 19 M sene 988

Boğdan Voyvodası âdemlerinden Martelomiyo Andon nâm zimmîye sekiz nefer yoldaşlarına âdet üzere yol hükmü yazıldı.

[Sayfa 235]

Hüküm

Bec Kralına Nâme-i Hümâyûn

Hak Celle ve alâ hazretlerinin ulüvvü inâyeti mukâreneti ile melce'-i selâtîn-i izâm-ı âlî-tebâr ve me'vâ-yı havâkîn-i avâlî mikdâr olan Südde-i Seniyye-i Sa'âdet-medâr ve atıye-i aliyye-i ma'delet-âsârımıza iftihâru ümerâi'l-milleti'l-mesîhiyye mu'teber elçiniz ile mektûb-ı muhâlasat-eserinüz vârid olup mazmûn-ı sadâkat-meşhûnunda

[Sayfa 236]

Hüküm

Kıbrıs Alaybeyisi Baliye tebliğ olundu. Fî 26 M sene 988

Kıbrıs Beylerbeyisine hüküm ki,

Mukaddemâ Kıbrıs Beylerbeyisi olan Hasan dâme ikbâluhû mektub gönderüp cezîre-i Kıbrıs'da vâki' olan kul ve sipâhî tâifesinin zabtları Alaybeyilerine lazım iken her biri bir cânibe mürâca'at itmeğin sipâh tâifesi perâkende olup cezîrenin muhâfazasına ve mâl-i mîrînin cem' u tahsîline kul ve sipâhî tâifesi lâzım geldükde zâbıtları ma'lûm olmakla hâzır bulunmadıkları ecilden mesâlih-i mîrî görülmeyüp ve yalıların hıfz u hırâseti müşkil olmuştur. Sipâh ve kul tâifesinin zabtı bi'l-fî'î cezîre-i mezbûrede Alaybeyi olan Ali zîde kadruhûya fermân olunmazsa yalılar hâlî ve mâl-ı mîrî husûsları mu'attal kalmak mukarrerdür diyü bildirmeğin buyurdum ki:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp zu'amâ ve erbâb-ı timâra ve sâir kul tâifesine muhkem tenbîh idüp kendü hevâlarında gezdirmeyüp para ve yaraklarıyla hâzır ve müheyâ itdürüp lâzım olduğu üzere alaybeyleri ile yalılar hıfz u hırâset ve mâl-i mîrîyi cem' ve tahsîl itdürüp ve sâir lâzım olan mesâlih-i mühimmede vech-i münâsib gördüğün üzere istihdâm eylesin.

[Sayfa 237]

Hüküm 466

Karamürsel Kadısına hüküm ki,

Hâlâ düstûr-ı mükerrerrem vezîrim Sinan Paşa edâmallâhu Te'âlâ iclâlehûnun bundan akdem çâşnigirler kethüdâsı ol cânibe hizmete varup gelirken katl olunup ve çingâne Şahkulu nâm kimesne ile Boyraz Şaban ve Hırsuzoğlu ve Kamacı Osman ve Mahmud nâm kimesneler ehl-i fesâd ve şenâ'atlar olup bu bâbda anlar kastına olmakla ele getirilüp ahvâlleri şer'le görülmesin emr idüp buyurdum,

Varıcak bu bâbda mukayyed olup mezkûrları hüsn ve tedbîr ile ele getirüp anun gibi gaybet iderler ise şer'le buldurması lâzım olanlara buldurdup getürdüp ahvâllerin onat vechile şer'le dikkat ve ihtimâm ile teftîş idüp göresin fi'l-vâki' mezkûrlar ehl-i fesâd ve şenâ'at olup müşârun ileyhin mezkûr âdemisi katl idüp itdükları üzerlerine şer'le sâbit olursa ehl-i fesâddan sipâhî olanları haps idüp arz eyleyesin olmayanlara emr-i şer'-i kavîm ne ise icrâ idüp yerine koyasın. Ammâ bu bâbda tamam hakk-ı sarîha tâbi' olup bu bahâne ile kendü hallerinde olanlara dahl ü ta'arruz olunmaktan ve ehl-i fesâda himâyet olunmaktan hazer idüp câdde-i şer'den udûl eylemeyesin.

Hüküm

Ebu's-Suudoğlu âdemi Mustafa nâm kimesneye virildi. Fî 26 M sene 988

Rodos Beyine hüküm ki,

Hâlâ akzâ kuzâti'l-müslimîn mahrûse-i Galata Kadısı mevlânâ Abdürrauf zîdet fezâiluhû mektûb gönderüp bundan akdem Mora'da mevlânâ Kadı Ebu's-Suûd teftîşinde iken müşârun ileyhin Handan ve Mustafa nâm hizmetkârları bazı töhmet ile müttehem olmağın küreğe kolunmuşdu. Hâlâ zikr olunan hizmetkârların ol husûsda cürmleri yokdur diyü itlâk olunmaların talep idüp itlâk olunmak emr idüp buyurdum ki:

Göresin mezkûrun hizmetkârları anda ise kürekden itlâk eyleyesin.

[Sayfa 238]

Hüküm

Sâhib-i sa'âdete tâbi' Ahmed Çavuş'a virildi. Fî 19 Msene 988

Mekke-i Mükerreme Şerîfine Nâme-i Hümâyûn ki,

Mısır Beylerbeyisi Südde-i Sa'âdetüme kazâyâ defterin gönderüp cenâb-ı emâret-me'âb Celâleddin-i Ekber cânibinden Mekke-i Mükerreme'de ve Mekke-i Mu'azzama'ya gelen sadakât Harem-i Şerîf'de tevzî' olunduğun ve müşârun ileyhın hâtûnu ve ol câniblerden gelen kimesneler tevâbi' ve levâhık ile menâsik-i haccı muktezâ-yı şer'-i kavîm üzre edâ eyledüklerinden sonra Mekke-i Müşerreffe'de ikâmet eyleyüp in'âm-ı melâzet itdürüp bazı evzâ'-ı nâ-meşrû'a eyledüklerin i'lâm eyledi imdî Harem-i Şerîf'de şer'-i kavîme muhâlif vaz' sudûruna rızâ-yı şerîfim yokdur. Gerekdir ki:

Nâme-i hümâyûn-ı meserret-makrûnumuz vusûl buldukda kadîmü'l-eyyâmdan Âsitân-ı adâlet-ünvânımıza olan vüfûr-ı muhabbet ve ihlâsı ve fart-ı ihtisâs mûcebince müşârun ileyhden gelen sadakâtı kadîmden oligelene muhâlif Harem-i Şerîf'de tevzî' itdürmeyüp ve ol taraflardan gelen eğer müşârun ileyhın hâtûnu ve eğer gayrıdır menâsik-i haccı muktezâsınca şer'-i kavîm üzre edâ eyledüklerinden sonra âdet-i mu'tâd üzre idüp ziyâde ikâmet itdürmeyüp bi'l-cümle şer'a mugâyir kimesne iş itdirmeyesin.

Hüküm

Dîvân kâtiblerinden Hacı Ali'ye virildi.

Selânik Yürükleri Subaşısı olan Mustafa'ya hüküm ki,

Hâlâ Selânik yürüklerinin evvelki subaşısı sene 980 de mübakiye olan nevrûz ibtidâsından bu senede vâki' olan Memivad(?) madenine ta'yîn olunmağın buyurdum ki:

Vardukda aslâ te'hîr ve terâhî itmeyüp âdet ve kânûn üzre altışar aylık zâd u zevâdeleriyle ve çeribaşıları ile bîkusûr mahall-i me'mûra iletüp hizmete mübâşeret eylesin ki ve eksik eylemekden ihtirâz eylesin.

[Sayfa 239]

Hüküm 473

Aydın Beyine ve Kadısına hüküm ki,

Kazâ-i mezbûrdan Hacı Veli nâm kimesne için on yük akçeye kâdir olduğundan gayrı İstanbul zahîresiyçün olan kara üzüm ihtikâr idüp ziyâde bahâyâ fûruht eyledüğü i'lâm olunmağın İstanbul kassâb olmak emr idüp buyurdum ki:

Vusûl buldukda fi'l-vâki' mezkûr mütemevvil kimesne olup iki yüz bin akçeye kâdir olduğuna mu'temedün aleyh kimesneler muvâcehesinde şehâdet ider ise emvâl ve esbâbı ile yarar âdemlere koşup İstanbul'a gönderesin ki kassâblık hizmetinde ola ve ihtikâr eylediği kara üzümü İstanbul zahîresiyçün almak İstanbul'da narh-ı cârî üzere aldırup İstanbul'a gönderesin.

Hüküm 474

Kıbrıs Beylerbeyine hüküm ki,

Mukaddemâ Kıbrıs Beylerbeyisi olan Hasan dâme ikbâluhû Südde-i Sa'âdetüme mektub gönderüp cezîre-i Kıbrıs'da vaki' olan kul ve sipâh tâifesinin zâbitleri Alaybeyilerine lâzım iken her biri bir hâneye mürâca'at itmeğin sipâh tâifesi perâkende olup cezîrenin muhâfazasına ve mâl-ı mîrî cem' ve tahsîline kul ve sipâh tâifesi lâzım geldükde zâbitleri ma'lûm olmamakla hâzır bulunmadıkları ecilden mesâlih-i mîrî görülmeyüp ve yalıların hıfz u hırâseti müşkül olmuşdur. Sipâh ve kul tâifesinin zabtı bi'l-fi'l cezîre-i mezbûrede Alaybeyi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ali zîde kadruhûya fermân olunmazsa yalılar hâlî ve mâl-ı mîrî husûsları mu'attal kalmak mukarrerdir diyü bildirmeğin:

Vusûl buldukda te'hîr itmeyüp zu'amâ ve erbâb-ı tımâr ve sâir kul tâifesine muhkem idüp kendü hevâlarında gezmeyüp para ve yaraklarıyla hâzır ve müheyyâ idüp lâzım olduğu üzere Alaybeyileriyle yalıları hıfz u hırâset ve mâl-i mîrî cem' ve tahsîl itdürdüp ve sâir lâzım olan mesâlih-i mühimmede vech-i münâsib gördüğün üzere istihdâm eylesin.

[Sayfa 240]

Hüküm

Yevmü'l-ehad fi 20 M sene 988

Besyan Beyinin Kapukethüdâsı Abidin Kethüdâ'ya virildi. Fî 23 M sene 988

Diyarbakir Beylerbeyisine hüküm ki,

Besyan ve Zeylan ve Bocyan Kadıları mektub gönderüp hâlâ Zeylan ve Besyan ve Bocyan Beyi olan Monla-zâde dâme izzuhûya mukaddemâ defaatla mühimmât-ı sefere ve levâzım-ı kal'a için mü'ekked mektublar ile müstakil çavuşlar gönderdikçe surete gelmeyüp kendü hevâsında olup emr-i şerîfe itâ'at itmeğin nice umûr-ı mühimme

mu'attal ve avk u te'hîr olmasına sebep olmuştur. Nice def'a nasihat ve gûş-mâl olmuştur. Aslâ kendü ef'âl-i kabîhasından dönmeyüp ve ol etrâfın re'âyâsı mezkûrdan mütedaccir olup mâl ve erzâkların gâret ve hasâretten hâlî değildir muttasıl fesâd ve şenâ'at üzere olup ve emr-i şerîfe itâ'at itmeyüp ve umûr-ı mu'azzamada ihmâl ve müsâhele üzere olduğun ve bundan akdem Besyan ve Bocyan ve Zeylan üç yüz piyâde hâzır itdürüp şark ve mağribine gönderilmek emr olmağın üç yüz nefer kimesne hâzır ve müheyyâ idüp her birine biner akçe virüp kendüleriyle Ardahan'a varduklarında içlerinden Hamza Voyvoda Ak nâm kimesneler mezkûrları idlâl idüp firâr eyledüklerin ve on altı nefer kimesne ber-sahibi fesâd ve şenâ'at oldukların bildirmişsin ammâ her birinin fesâd ve şenâ'ati ne olup kime ne zulm ve te'addî eyleyüp ve ne makûle te'addîleri olmuştur irsâl olunan defterde işâret olunmağın buyurdum ki:

Vusûl buldukda müşârun ileyh beye muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki kendü hallerinde olup re'âyâ ve berâyâdan bir ferdi rencîde eylemeyüp ve aşîretine muhkem zabt idüp birbiriyle mücâdele itdürmeyüp emvâl-i mîrîye dahi zarar ve ziyân erîşdirmeyüp şer'-i şerîfe ve kânûn-ı münîfe muhâlif iş eylemekden ziyâde ihtirâz üzere ola ve zikr olunan defterde mukayyed olan kimesneleri husemâsıyla beraber itdürüp toprak Kadıları ma'rifetleriyle bir defa şer'le fasl olmayup on beş yıl mürûr eylemeyen husûsların şer'le teflîş idüp bi-hasebi's-şer' sâbit ve zâhir olan hukûku ba'de's-sübût ashâbına alıvirüp ehl-i fesâd sipâhî ise haps ve arz idüp değil ise şer'le lâzım geleni icrâ idüp ve muhkem tenbîh ve te'kîd eylesin ki min-ba'd kendü hallerinde olup kimesneyi rencîde vü remîde eylemeyeler ba'de't-tenbîh eslemeyüp eğer müşârun ileyh beydür ve eğer hayrıdır her kangısının fesâd ve şenâ'atı zâhir olursa ismi ve resmi ile ve eylediği fesâd ve şenâ'at ve sâir zulm ve te'addîsi ne ise ale't-tafsîl yazup Südde-i Sa'âdetüme arz eylesin.

SONUÇ

Osmanlı Devleti, daha önce Selçukluların uyguladığı idari yapıya benzer bir yapılanmayla devleti yönetmeye çalışmıştır. Merkez teşkilâtının en yüksek mevkisinde ve kuruluş döneminde padişahın da başkanlık ettiği Divân-ı Hümâyûn bulunmaktadır. Burada alınan karar ve hükümlerin yazıldığı mühimme defterleri içerik bakımından siyasi, sosyal, ekonomik, askeri ve hukuki alanlarda birçok hüküm ihtiva etmektedir. Bu defterler incelenerek dönemin ekonomik yapısı, sosyal konular, siyasi durum ve askeri konularla ilgili önemli bilgiler edinmek mümkündür. Tarih bilimi için birinci elden kaynakların önemini de göz önünde bulundurunca bu çalışmanın muhtevası daha iyi anlaşılacaktır.

Mühimme Defterlerinin birinci elden kaynak olması ve yazıldıkları dönemin dil yapısını, bürokratik yapıyı, sosyal ve siyasi yapıyı yansıtmaları bakımından tamamının günümüz Türkçesine çevrilmesi ve incelenmesiyle önemli bilgiler elde edinilebilir.

Bu çalışmaya konu olan 39 numaralı mühimme defterinin 119-240. sayfalarının transkripsiyonu ve değerlendirmesi bulunmaktadır. Bu defter III. Murad dönemine aittir. Defterde dönemin siyasi, hukuki, ekonomik, askeri ve sosyal yapısı hakkında bilgiler mevcuttur. Devletin herhangi bir kazâsında meydana gelen adli bir olayın Divâna kadar ulaşabildiğini, İstanbul'da yaşanan zahire, et veya herhangi bir ürünün kıtlığı meselesinde ihracat yasağı konulmasını ve yapılan yazışmaları, sınır meseleleri ile ilgili yazışmalar, paranın değerinin korunması ile ilgili ekonomik meseleler, sefere katılmayan kişilerle ilgili askeri meseleler, dönemin sosyal yapısı gibi birçok konuda yazışmalar yapıldığı görülecektir. Bu yönüyle defter önemli ve zengin bir muhtevaya sahiptir. İncelenen hükümlere bakarak Osmanlı Devlet yapısı hakkında farklı konularda ipuçları elde etmek mümkün olacaktır.

DİZİN

A

- Abdullah 135
 Abidin Kethüdâ 240
 Acem Ağa 163
 Âdet-i ağnam 119, 155
 Âdet-i kadime 136, 155, 158, 177, 222
 Âdet-i mu'tâd 160, 238
 Âdet-i sünûh 216
 Ağriboz 186
 Ahmed Bey (Lahsa Beylerinden) 125, 195
 Ahmed Bey (Habeş Beylerbeyi) 197, 199
 Ahmed Kethüdâ 127, 128, 129, 158
 Akçe 119, 122, 123, 126, 127, 132, 133, 137, 138, 149, 155, 156, 157, 161, 162, 163, 167, 174, 176, 177, 178, 179, 181, 184, 186, 188, 202, 204, 205, 206, 207, 208, 210, 211, 212, 214, 219, 220, 226, 229, 231, 239, 240
 Akçahisâr 184, 206
 Alâiye 219
 Alemşah 201
 Ali Beyoğlu Zaim Mustafa 120
 Ali Çavuş 134, 136, 190
 Ali Çavuş (Kapudan) 129
 Ali Çavuş (Kapucı) 128, 129, 137, 154, 159, 160
 Ali Çavuş (Tercüman) 161
 Ali Çavuş (Nardalu) 172, 188
 Ali Çavuş (Yeniçeri Kethüdâsı) 189
 Anaboli 121
 Anadolu 129, 143, 190, 223
 Anadolu Beylerbeyi 168, 181, 207
 Anadolu Kadiaskeri 224
 Anduğu 163
 Ankara Kadısı 168, 181, 191
 Antâb 221
 Arhos 186
 Arnavud 151, 198
 Arnavud Belgrad 187
 Asesbaşı 147
 Atçeken 143
 Avlonya 125
 Avrathisârı 186
 Avk u tehir 144, 171, 178, 196, 219, 240
 Âyende vü revende 188, 194, 209, 210, 227
 Aydın 168, 219, 239
 Aydos Kadısı 227
 Ayn-ı Zerka 177
 Ayvad 219
 Azak 127

B

Babaeski 124
 Bardacık 186
 Bağdad 129, 163, 170, 194, 208
 Bali Çavuş 152, 202
 Bali Çavuş (perhizci) 222
 Ba'albek 230
 Bar Kal'ası 188, 200, 210
 Basra 127, 128, 129, 138, 150, 194
 Bayburd 181
 Bâzergân 232
 Beç Kralı 139, 161, 180
 Bekke-i Mu'azzama 160
 Bender-i Sevvâkin 195, 197, 199
 Ber-mûceb-i şer'-i kavim 163, 187, 201, 209, 224
 Ber-mûceb-i şer'-i şerif 140, 167, 170, 181, 184, 191, 227
 Besyan 135, 240
 Beypazar 227
 Beyşehir-i fenar 186
 Biga 219
 Bocyan 240
 Boğdan 207, 218
 Boğdan Voyvodası 211, 218, 234
 Bosna 190
 Bostancılar odabaşısı 150
 Budun 119, 133, 139, 169, 172, 180, 203, 204, 208, 234

Bursa 185, 224, 226

C

Cafer 126
 Cafer (Trablusgarb Beylerbeyisi) 165, 185, 189
 Canik Beyi 182
 Celâleddin-i Ekber 160, 238
 Cezâyir 213
 Cezâyir-i Arab 194
 Cezâyir-i Garb 214, 215, 217
 Cezâyir-i Mağrib 212
 Cidde 160, 229
 Cisir 162, 204

Ç

Çadıryırtansuyu 139
 Çatalca 121, 186
 Çingâne 167, 227, 237

D

Dâme izzuhû 124, 133, 134, 135, 138, 139, 142, 143, 146, 155, 156, 158, 162, 165, 172, 174, 175, 178, 180, 187, 190, 194, 195, 197, 199, 205, 213, 229, 240
 Dâme mecduhû 126, 133, 195, 226
 Dâmet ismetuhâ 145, 158, 189
 Daralica 186

Darphâne 135, 138, 220

Defter-i hâkânî 141, 143, 173,
202, 228

Delvine 122

Dergâh-ı mu'allâm 122, 126,
134, 135, 138, 146, 147, 149,
151, 152, 158, 165, 171, 173,
185, 187, 205, 218, 221, 222,
224, 226, 228, 230,

Dergâh-ı mu'allâm Çavuşu 124,
131, 145, 148, 152, 168, 172,
177, 207, 215, 223, 225, 227,
228, 232,

Dergâh-ı mu'allâm Yeniçerisi
163, 201

Derviş Çelebi (Tezkireci) 198

Depesidelik-zâde Osman Çavuş
190, 207, 209, 211, 219

Dimitri 162

Dîvân-ı Hümâyûn 134, 145, 191,
202,

Diyarbakir 127, 128, 155, 156,
157, 173, 174, 220, 240

Domaniç 219

Draç 126, 184, 205, 206

Drama 162

Dubrovnik 230

Durkol 194

Dükakin 188, 200, 205, 210

E

Edirne 202

Eflak 130, 131, 211, 218, 233

Ehl-i fesâd 120, 135, 139, 140,
145, 151, 164, 167, 168, 170,
180, 181, 182, 184, 191, 192,
193, 200, 201, 206, 209, 227,
230, 237, 240

Erbâb-ı tımâr 155, 159, 172,
181, 190, 204, 211, 236, 239

Erdel 120, 146, 169, 173, 183

Erdes 186

Ergene 162

Erzurum 128, 129, 137, 168,
171, 179

Erzurum Beylerbeyi 128, 129,
137

Eskihisâr 219

F

Ferhad Bey 159, 211

Fermân-ı hümâyûn 141, 142,
143, 154, 155, 157, 161, 177,
187, 189, 195, 196, 203, 221,
229

Fermân-ı Şerif 141, 144, 148,
175, 176, 178, 207, 226, 229

Fesâd ve şenâ'at 120, 122, 126,
140, 145, 151, 164, 167, 170,
184, 191, 193, 200, 206, 209,
230, 237, 240

Filori 137, 154, 155, 157, 159,
178, 188, 210, 221, 222, 229

G

Galata 123, 166, 237
 Gazanfer Bey 125
 Gelibolu 182, 202
 Geyvan 135
 Grofdiyan-ı la'în 139, 180
 Gümülcine 186

H

Hacı Mustafa Çavuş (Dergâh-ı mu'allâm çavuşlarından) 215
 Hacı Paşa 193
 Hacı Veli 239
 Habeş 195, 197, 199
 Haleb 127, 128, 129, 171, 173, 179, 190, 207, 222
 Hama 193, 230
 Hamidili 219
 Hamza Çelebi (Dîvân-ı Hümâyûn Kâtiblerinden) 191
 Hamza Voyvoda 240
 Harem-i şerîf 160, 229, 238
 Hasankeyf 153
 Hasköy 124
 Hayrabolu 124
 Hersek 133, 190, 219
 Hezargrad 130, 131, 147, 219, 233
 Hırşova 147
 Hızâne-i Âmire 119, 122, 129, 132, 138, 155, 157, 171, 172,

173, 195, 205, 207, 212, 214, 219, 224, 231

Hızır dâme ikbâluhû 195, 197, 199

Hîn-i tahrir 143, 144, 145, 146, 158, 169, 173, 202

Hoy 194

Hüdâvendigâr 191, 219

Hükm-i hümâyun 139, 144, 146, 148, 149, 166, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 175, 178, 186, 189, 198, 200, 203, 214, 223, 233

Hükm-i şerif 138, 171

Hüseyin Usta (Hâssa bahçe ustası) 161

I

Irgad 137, 163

Istabl-ı Âmire 186

İtlâk 120, 121, 122, 147, 156, 181, 237

İ

İlbasan 126, 187

İnecik 151

İngiltere 232

İskenderiye 188, 198, 200, 204, 205, 210, 225, 228

İstanbul 124, 147, 148, 149, 152, 165, 168, 182, 186, 215, 222, 223, 239

İzladi 219

İzmir 167, 182

İznikmid 151

İzvornik 193

K

Kâimmakâm 188, 194, 205, 210

Kapucular kethüdâsı 145, 166

Kapudân (Ali Çavuş) 129

Kapudân Paşa 196

Kal'a-i Sevvâkin 197, 199

Kansu Bey (Şam Emir-i Hacc)
175, 177, 178

Karafillu karyesi 168

Karahisâr 181

Karaman 127, 128, 129, 140,
143, 144, 148, 161, 163, 196,
228

Karamürsel 237

Kars 137

Kastamonu Beyi 172

Kavacık 202

Kavala 165, 185, 189, 201

Kenise 139, 188

Kesendirye 188

Kıbrıs 208, 236, 239

Kırcaşehir 223

Kırkkilise 124, 145, 152

Kızılbaş 142

Kızılhisâr 186

Kilis 153, 190

Kilise 180, 188, 203, 210

Kilise-i kebir 188, 200

Koban Sancağı 139, 180

Kocaili 151

Korkud (Bostancılardan) 150,
158

Koron 120

Koyun emini 148, 149, 152, 165,
222, 223

Köstendil 192

Kur'ân-ı Azîm 215

Kuruş 119, 128, 157, 198, 218

Küffâr-ı hâksâr 190, 211, 212,
233, 159

L

Lahsa 125, 128, 129, 138, 150,
158

Larende 145

Lofça 219

M

Mahmud Çavuş (Südde-i Saadet
Çavuşlarından) 177, 178

Mahrûse-i İstanbul 148, 149,
153, 182, 186, 215, 223

Malatya Beyi Melik Ahmed 156

Manastır 140, 220

Medine 129, 154, 226

Mehmed Paşa (Vezir-i azam)
119, 126

Mehmed Çavuş (Tersane
Casusu) 120

- Mehmed Çavuş (İmam-zâde)
124
- Mehmed Çavuş (Karamanlu)
127, 128, 129, 140, 196
- Mehmed Çavuş (Silahdar) 138
- Mehmed Çavuş (Dergâh-ı Âli Çavuşu) 224
- Mehmed Giray Hân 121, 127
- Mekke-i Mükerrime 160, 175, 226, 229, 238
- Memâlik-i İslâmiye 139, 180
- Memâlik-i Mahrûse 119, 127, 128, 139, 130, 146, 169, 174, 180, 190, 194, 203, 233
- Menteşe 219
- Menzil bargirleri 132
- Meremmet 162, 203
- Mersin 220
- Mesâhif-i Şerîfe 215
- Mevlânâ Abdurrahman 233
- Mevlânâ Abdurrauf 237
- Mevlânâ Ahmed 222
- Mevlânâ Kadı Ebu's-Suûd 237
- Mevlânâ Muhyiddin 187, 215, 224
- Mevlânâ Şemseddin 220
- Mevlânâ Şeyh Şücâaddin 228
- Mısır 134, 136, 154, 159, 160, 162, 182, 195, 197, 198, 200, 203, 228, 229, 231, 238
- Mısır Beylerbeyi 134, 136, 154, 159, 160, 162, 195, 197, 199, 203, 208, 229, 231, 238
- Midillü 201, 219
- Mihalcık 172
- Mihrimâh Sultan 181
- Mirlivâ 205
- Molova 201
- Mora 220, 237
- Muğla 167
- Muharrem 169, 179
- Muharrem Bey 174
- Muharremü'l harâm 173
- Mushaf-ı Şerîf 215
- Mustafa Çavuş 172, 190, 215
- Mustafa Çavuş (Südde-i Saadet Çavuşlarından) 222, 223, 227
- Mustafa Çavuş (Eyyublu Çavuşoğlu) 219
- Mustafa Çavuş (Budun Çavuşlarından) 203, 204, 208
- Mustafa Kethüdâ 138, 158
- Musul 170
- Muş 121
- N**
- Nâme-i Hümâyûn 160, 226, 232, 235, 238
- Narda 186
- Nardalu Ali Çavuş 172, 188
- Nasûh Çavuş 168
- Nehr-i Blatin 139

Nehr-i Jule 233
 Nevrûz irsâliyesi 155,
 Nigbolı 130, 131, 147, 148, 207,
 209, 219, 222, 223, 233
 Niğde 163, 214
 Nikola 232
 Nişancı Paşa 223
 Mizistre 121
 Novaberde 138

O

Ohri 184, 205, 206, 220

Ö

Ömer Çavuş (Dülgerzâde) 121,
 122
 Özdemir Paşa 154

P

Palanka 119, 120, 139, 146, 169,
 173, 180, 203, 205
 Peçuy 133
 Petre Voyvoda 218
 Pirlepe 140
 Plevne 219
 Pojega 159, 211
 Prevadi 147, 219
 Priştine 220
 Prizrin 205

R

Rahova 219

Rasakça 220
 Rıdvan Ağa (kapıcıbaşı) 173,
 183
 Rodos 147, 182, 218, 219, 237
 Rum Beylerbeyi 128, 137
 Ruscuk 130, 131, 183, 233
 Rusya 130

S

Safer Çelebi (Dîvân
 Kâtiblerinden) 187
 Sağ Kol 149, 165, 219
 Sakız 219
 Samako 181
 Saruhan 219
 Seferihisâr 191
 Sefer-i zafer-eser 173, 190
 Selânik 122, 239
 Serdar Sinan Paşa 173
 Sigetvar 133
 Silistre 121, 145, 147, 148, 152,
 219, 222, 223
 Sinan Paşa (Vezir) 173, 237
 Siroz 186
 Sofya 219
 Sol Kol 149, 165, 219, 222
 Somay Nahiyesi 138
 Somay Sancağı 134
 Sozi Kal'ası 131
 Subaşı 164, 187, 195, 230, 238
 Suğla 167
 Sultan Mehmed Hân 204

Sultan Murâd Hân 202
 Sultan Süleyman Hân 186
 Südde-i Saadet 119, 132, 178
 Süleyman Çavuş 145, 171, 173,
 174, 175, 176, 177, 178

Ş

Şaban Çavuş (koyun emini) 149,
 152, 222
 Şam Beylerbeyi 128, 173, 175,
 176, 177, 178, 208
 Şâm-ı Dâru's-selâm 173, 232
 Şehriban 163
 Şehriköy 219
 Şehrizol 128, 141, 208
 Şevval 180
 Şeyhü'l-Arab 195, 197, 199, 231
 Şile 161
 Şumni 147, 219

T

Taberan kadısı 158
 Tebriz 134, 138
 Teke 219
 Tekfurgölü 147
 Tehir ve terahi 188
 Tımaşvar 119, 129, 146, 169
 Tırhala 172, 186
 Tırnovi 219
 Tophâne 166
 Trablusgarb 165, 185, 189, 201,
 213, 214, 215, 216, 217

Trablusşam 230
 Tunus 212, 213, 215, 216, 217,
 218

U

Usturumca Kadısı 192, 215

Ü

Ülgün 188, 198, 200, 210
 Ümerâ-i çerâkise 203
 Üsküb 135, 138, 140, 205
 Üsküdar 150, 158, 161

V

Vâlidem sultân 145, 189
 Van 127, 128, 134, 138
 Varadin 208
 Varna 147
 Vidin 121, 222
 Vilâyet-i Arab 216
 Vilâyet-i Garb 213, 214, 215,
 217
 Vilâyet muharriri 119, 141, 144,
 224
 Vize 124

Y

Yanbolu 145, 189, 219
 Yanujed 183
 Yanya 142, 172, 186, 220
 Yayabaşı Osman Çavuş 190,
 204, 205, 206, 210, 219

Yemen 129, 154, 195, 197, 199

Yeni İl 164

Yenice-i Karasu 186

Yenice-i Vardar 186

Yeniçeri Ağası 166

Yeniçeri Ağası İbrahim 211

Yenipazar 147

Yoros 161

Z

Za'im Sinan 220

Zağra-i Eskihişâr 145

Yürük subaşı 187

Zeylan 240

Zîde kadruhû 119, 120, 124,

136, 145, 148, 149, 150,152,

159, 172, 178, 207, 222, 225,

228, 236, 239

Zîde mecduhû 163, 172, 197,

199

Zi'l-hicce 120, 122, 123, 126,

165, 167, 204

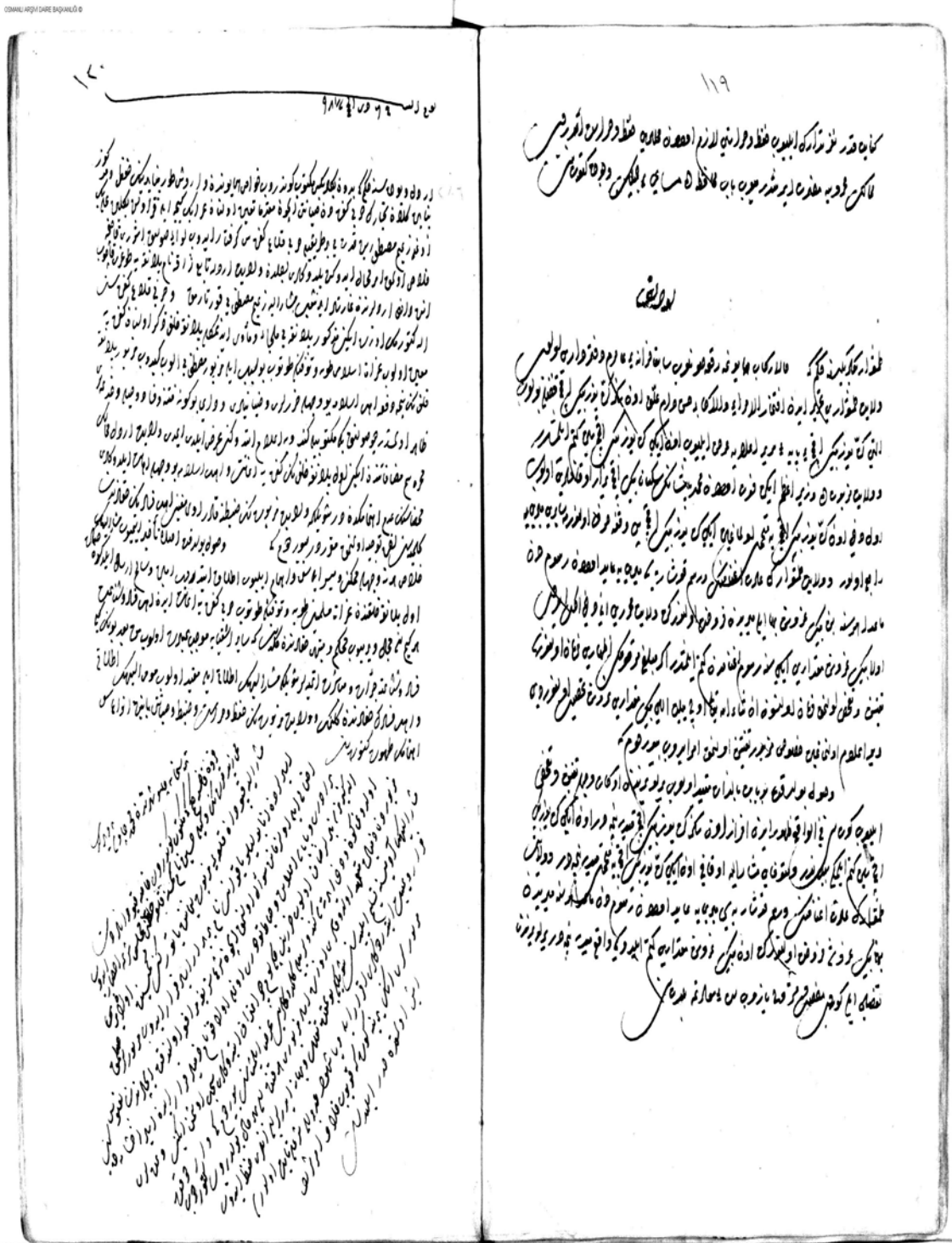
KAYNAKÇA

- Başbakanlık Osmanlı Arşivi Rehberi*, Ankara 1992.
- Bilge, Mustafa L., “Osmanlı Fas Münasebetleri”, *DİA*, XXII, İstanbul 2000.
- De Lamartin, Alponse, *Cihan Hâkimiyeti (Osmanlı Tarihi 2)*, (Çev. Dr. Reşat Uzmen), Bilge Yay., İstanbul 2005.
- Emecen, Feridun, “Osmanlı Divânının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mirî, Ahkâm-ı Kuyûd-u Muhimme ve Ahkâm-ı Şikâyet”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, III/V, İstanbul 2005, s.108.
- Genç, Mehmet ,*Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Ekonomi*, Ötüken Yay., İstanbul 2007.
- Halaçoğlu, Yusuf, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK Yay., Ankara 1996.
- Hammer, Joseph Von, *Osmanlı Tarihi II*, (Çev. Mehmet ATA), MEB. Yay., İstanbul 2005.
- İlgürel, Mücteba, “Zirveden Dönüş: II. Selim’den III. Mehmed’e”, *Genel Türk Tarihi*, VI, Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002.
- İnalcık, Halil, “Osmanlı-Rus Rekabetinin Menşe’i ve Don Volga Kanalı Teşebbüsü”, *Belleten*, XII, 393–396, 1948.
- , “*Reisülküttâb*”, *İA*, IX, 674.
- Jorga, Nicolae, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, III, (Çev. Nilüfer Epçeli), Yeditepe Yay., İstanbul 2005.
- Kurat, Akdes Nimet, *Türk İngiliz Münasebetlerinin Başlangıcı ve Gelişmesi 1553–1610*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Yay., Ankara 1953.
- Kütükoğlu, Bekir, “Murad III”, *İA*, VIII, MEB Yay., İstanbul 1979.
- Kütükoğlu, Mübahat S., *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Neşriyatı Yay. İstanbul 1994.
- Miroğlu, İsmet, “Mühimme Defterleri”, *Tarih ve Medeniyet Dergisi*, I, İstanbul 1993.
- Mumcu, Ahmet , “Dîvân-ı Hümâyûn”, *DİA*, IX, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1994.
- Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, II, MEB Yay., İstanbul 1993.

- Peçevi İbrahim Efendi, *Peçevi Tarihi*, II., Haz. Bekir Sıtkı Baykal, Kùltür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
- Sahillioğlu, Halil, “*Ahkâm Defteri*”, *DİA*, I, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1988, s.551.
- Selânîki Mustafa Efendi, *Tarih-i Selânîki*, I, Haz. Menmet İpşirli, TTK Yay., Ankara 1999.
- Temelkuran, Tefvik , “Divân-ı Hümâyûn Mühimme Kalemi”, *Tarih Enstitüsü Dergisi*, VI, İstanbul 1975, s.155.
- Uzunçarşılı, İ.Hakkı, *Osmanlı Devletinin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, TTK Yay., Ankara 1988.
- , *Osmanlı Tarihi*, III, TTK. Yay., Ankara 1995.

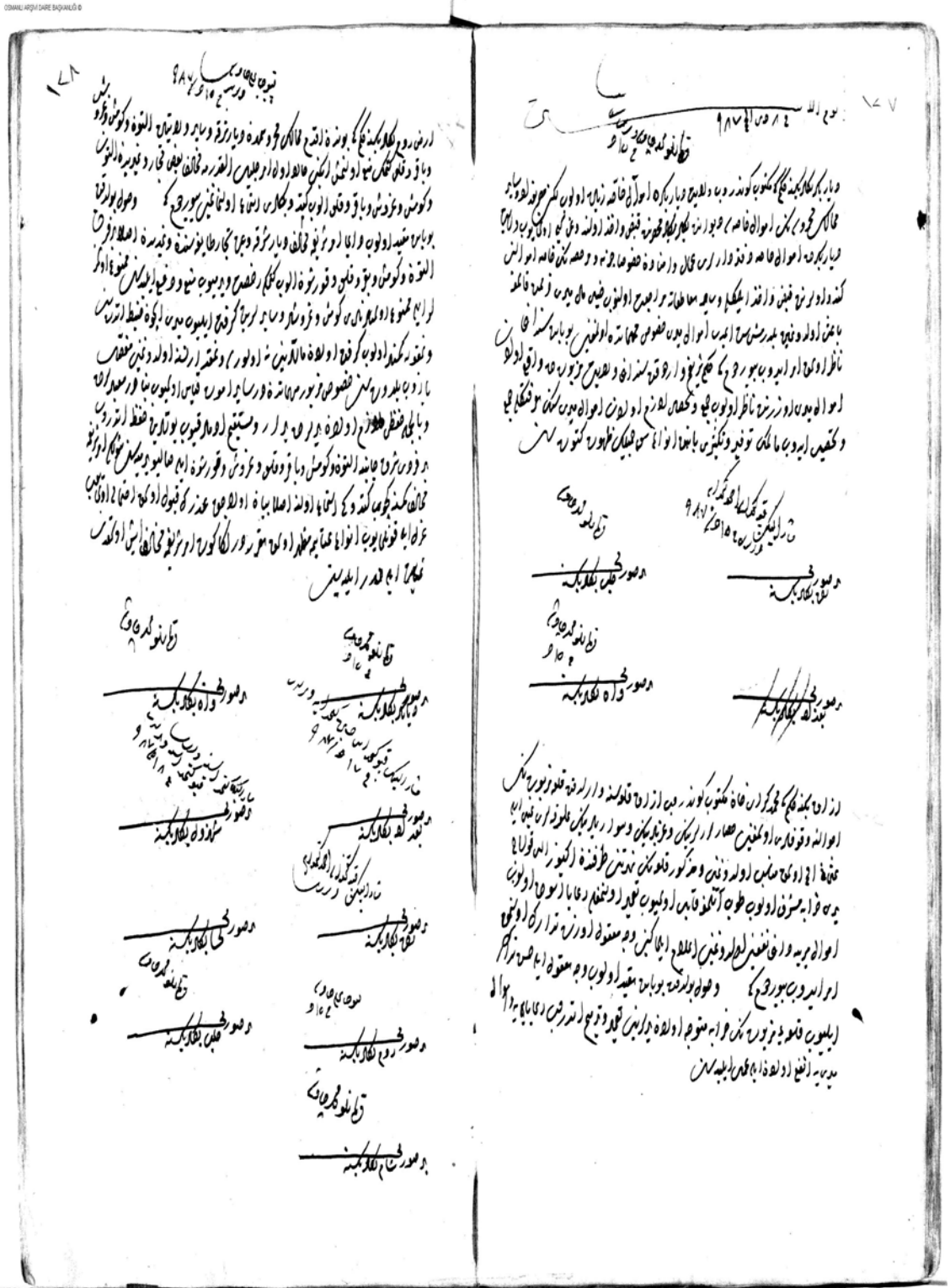
METNİN TIPKIBASIM ÖRNEKLERİ

Tez çalışmasının ilk hükümleri, Tımaşvar Beylerbeyine (s.119) ve Erdel Voyvodası ile Koron Kadısına (s.120) yazılan hükümler.

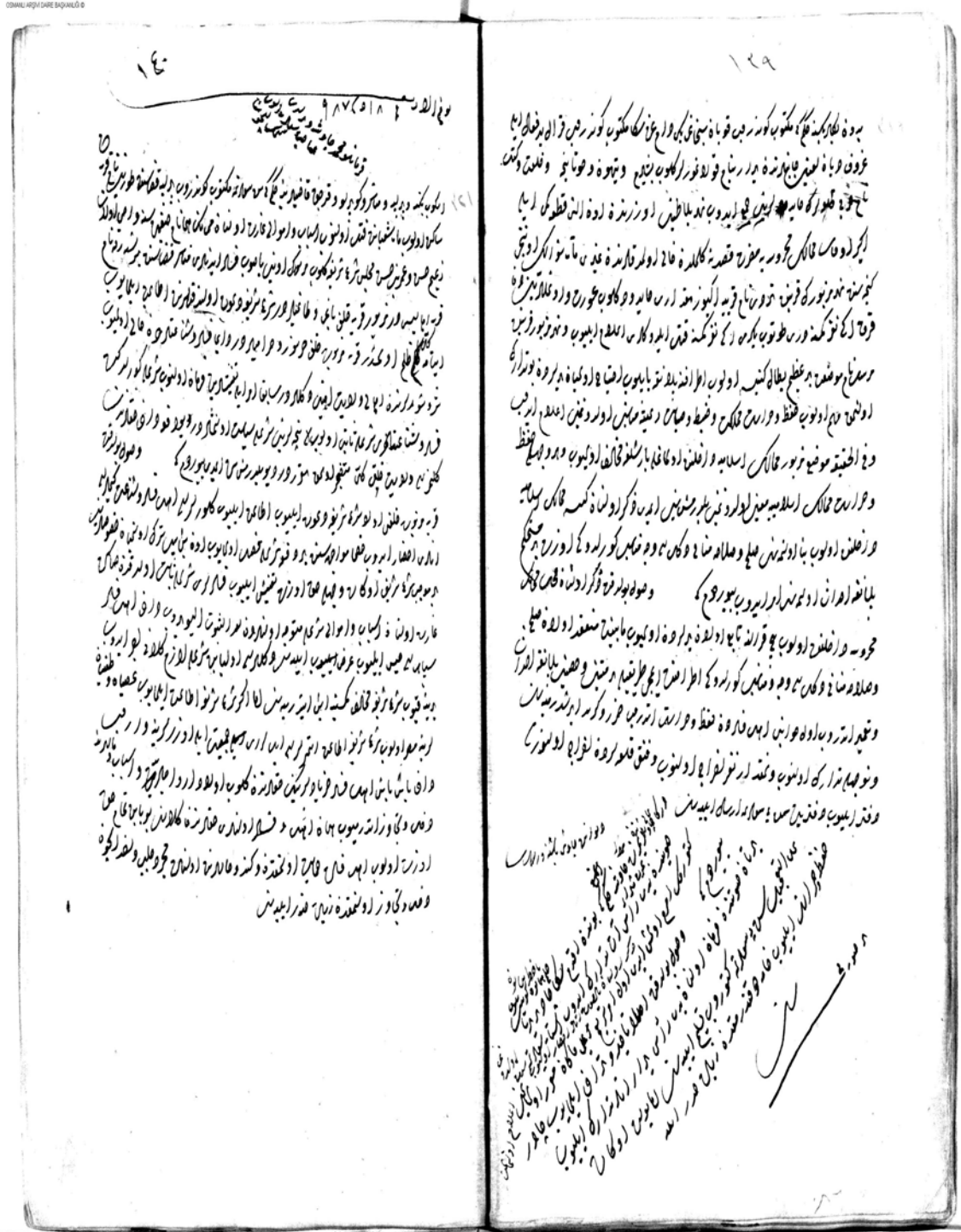

A.DVN.MHM.d 039

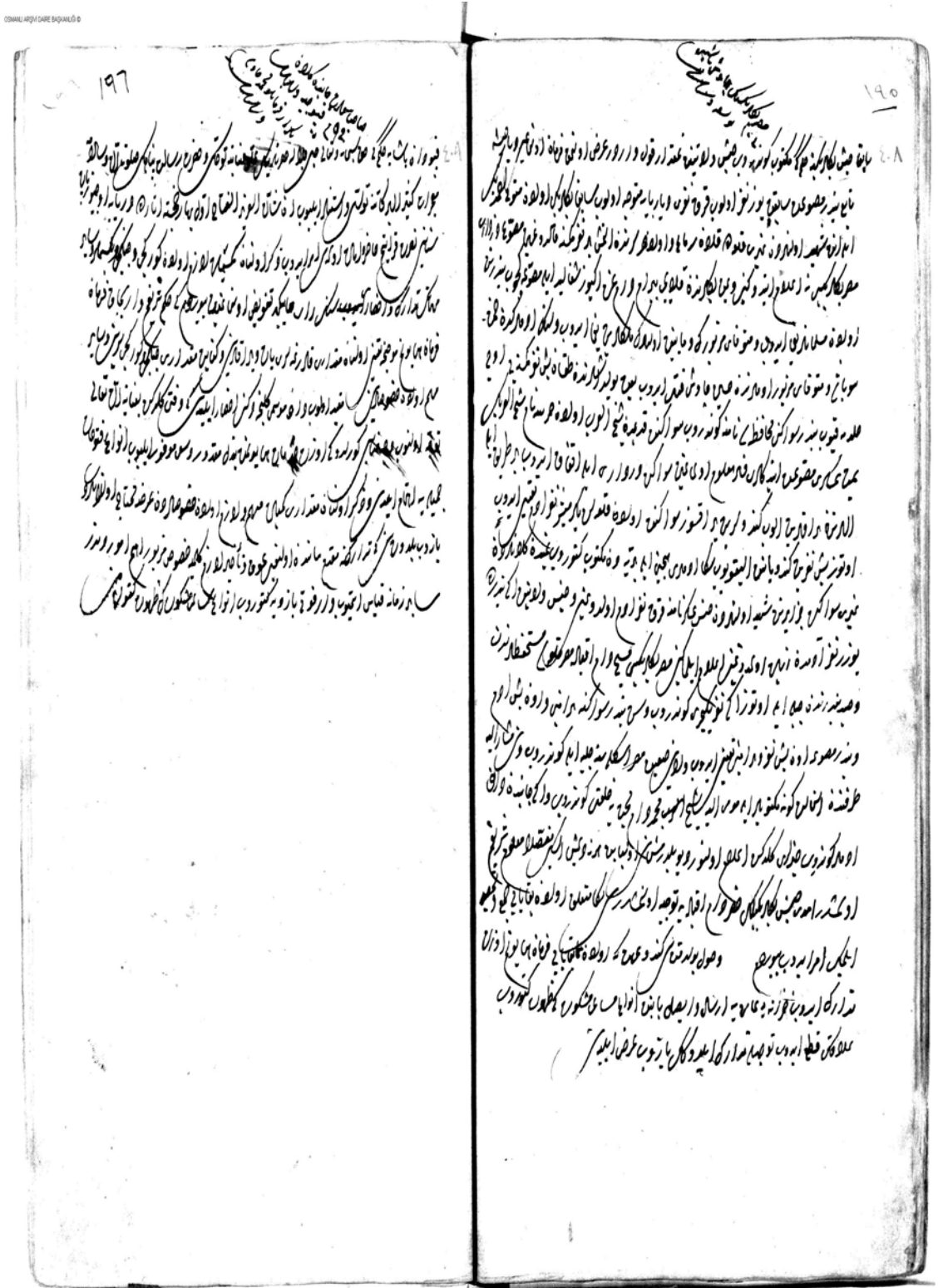
Diyarbakir Beylerbeyine, Azak Beyine (s.127) ve Erzurum Beylerbeyine (s.128) yazılan hükümler.

Budun Beylerbeyi ile Dergâh-ı Âli Çavuşlarından İmirze Çavuş'a (s.139) ve Üsküb Beyi, Pirlepe, Manastır, Köprülü ve Kırçova Kadılarına (s.140) yazılan hükümler.

Sâbikâ Habeş Beylerbeyi (s.195) ile Kapudan Paşaya (s.196) yazılan hükümler.

Cezâyir-i garb Beylerbeyine (s.213) ve Trablusgarb Beylerbeyine (s.214) yazılan hükümler.

213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Murat YAZICI
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum-10.09.1978
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetler	
İş Deneyimi	
Staj	
Çalıştığı Kurumlar	Erzurum-Pasinler Başören Köyü (1999-2003) Erzurum-Pasinler Yastıktepe Köyü (2003-2004) Erzurum-Halıtpaşa İÖO (2004-2006) Erzurum-Cumhuriyet Lisesi (2006) Erzurum-Pasinler Nefi İÖO (2006-2008) Erzurum-Cemal Gürsel İÖO (2008-2013)
İletişim	yazicimuratyazici@mynet.com
Tarih	2013